การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

โดย

นางอมรา ชวนขยัน

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

โดย

นางอมรา ชวนขยัน

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

A SUPPLEMENTARY BOOK CONSTRUCTION ON LEARNING RESOURCES IN TAMBON NONG KHAO MUNICIPALITY

By

Amara Chuankhayan

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2009

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ” เสนอโดย นางอมรา ชวนขยัน เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

……..

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

อาจารย์จีรวรรณ ไตรโสรัส

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์อนงค์พร สมานชาติ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิณ ศิริสัมพันธ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์จีรวรรณ ไตรโสรัส)

...../...../.....

48262403 : สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
คำสำคัญ : หนังสืออ่านเพิ่มเติม / แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

อมรา ชวนขยัน : การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : อ.จีรวรรณ ไตรโสรัส. 272 หน้า.

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ใช้แบบแผนวิธีวิจัยเป็นรูปแบบจำลองการทดลอง (Pre – Experimental Designs) แบบกลุ่มตัวอย่างเดียวมีการทดสอบภายหลังการทดลอง (One – Group Posttest Design) หรือแบบจำลองการทดลองอย่างง่าย (One – Shot Case Study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ศึกษาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 2) แบบทดสอบหลังการอ่าน (Posttest) แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\overline{X}$) ค่าร้อยละ (%) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้น มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 93.19 / 83.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวมีค่าร้อยละ 83.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง คือ ร้อยละ 75

3. ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ .....

48262403 : MAJOR : TEACHING SOCIAL STUDIES
KEY WORD : A SUPPLEMENTARY BOOK / LEARNING RESOURCES IN TAMBON NONG KHAO MUNICIPALITY
AMARA CHUANKHAYAN : A SUPPLEMENTARY BOOK CONSTRUCTION ON LEARNING RESOURCES IN TAMBON NONG KHAO MUNICIPALITY. INDEPENDENT STUDY ADVISOR : JEERAWAN TRISORUS. 272 pp.

This independent study was conducted in accordance with the Pre - Experiment Design (one – group posttest design or one – shot case study). The purposes were to : (1) construct a supplementary book focusing on the topic of the learning resources in Tambon Nong Khao municipality for Mathayomsuksa four students to meet its hypothetical level of efficiency, (2) examine the Mathayomsuksa four students' learning outcome after the implementation of the supplementary book of the learning resources in Tambon Nong Khao municipality, (3) study the students' opinions towards the supplementary book.

The samples of this study were 45 students from Mathayomsuksa four , class 4/5, Visuttharungsi school, Kanchanaburi province obtained by simple random sampling. The treatment was conducted 2 hours per week within the duration of 4 weeks , total 8 hours.

The instruments employed to collect data were (1) a supplementary book focusing on the topic of the learning resources in Tambon Nong Khao municipality (2) a test to be performed as a posttest and (3) a questionnaire inquiring students' opinion.

The collected data were analyzed by the statistical means of mean, percentage, standard deviation and content analysis.

The findings were as follows:

1. The efficiency of the supplementary book was found at the percentage of 93.19/83.11 which was higher than the expected efficient criterion of 80/80.

2. The students' learning outcome after the implementation of the supplementary book of the learning resources in Tambon Nong Khao municipality was found at the percentage of 83.11 which was higher than the expected efficient percentage of 75.

3. The students revealed their positive opinions towards the supplementary book of the learning resources in Tambon Nong Khao municipality at the 'high' level.

Department of the Curriculum and Instruction Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2009
Student's signature .....
An Independent Study Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เล่มนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดีด้วยความกรุณาในการให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจากอาจารย์จีรวรรณ ไตรโสรัส อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระที่สละเวลาอันมีค่าในการตรวจเครื่องมือการวิจัย งานวิจัยทุกบทตั้งแต่เริ่มต้น ด้วยการให้คำแนะนำในการเขียน ตรวจทานแก้ไข และเป็นกำลังใจจนงานสำเร็จลุล่วง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณรองศาตราจารย์อนงค์พร สมานชาติ ประธานกรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิณ ศิริสัมพันธ์กรรมการร่วมที่ช่วยให้คำแนะนำ แก้ไขงานและคอยห่วงใย ให้กำลังใจเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านทั้งในสาขาการสอนสังคมศึกษาและสาขาวิชาอื่นที่เคยให้ความรู้แก่ผู้วิจัย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถนำความรู้ที่ได้เล่าเรียนมาใช้ประโยชน์ในการทำงานครั้งนี้จนสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์อุบล อำนวย อาจารย์บุปผา พงษ์ไพบูลย์และผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือในการทำวิจัย ซึ่งทำให้การดำเนินการและการเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำการวิจัยครั้งนี้จนได้เครื่องมือที่ถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ท่านเจ้าอาวาสวัดอินทาราม คุณมนู อำนวย และผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอินทาราม รวมทั้งคุณครูและนักเรียนทุกคน ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและชาวบ้านหนองขาวทุกท่าน ที่เต็มใจช่วยเหลือและให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์มานพ ประธรรมสารที่ช่วยตรวจทานภาษาอังกฤษให้อย่างดี รวมทั้งคุณครูฆเนศจ์ นามสุวรรณ คุณครูอลงกรณ์ สาเล็กและคุณครูธรรมนูญ ปรีดาธวัช คุณครูคอมพิวเตอร์ที่ช่วยเหลือเกี่ยวกับงานการออกแบบปก การทำแผนที่ให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์สวยงาม รวมทั้งขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการและนักเรียนโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลอย่างดียิ่ง

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ที่ล่วงลับไปแล้วที่ปลูกฝังการใฝ่เรียนรู้ให้แก่ลูก ถึงแม้จะไม่ทันเห็นความสำเร็จในครั้งนี้ และขอขอบคุณคุณครูปัญญา รุ่งเรืองและน้อง ๆ ที่เป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคน รวมทั้งญาติพี่น้องของผู้วิจัย โดยเฉพาะสามีและลูก ๆทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือทุกเรื่อง จนทำให้งานค้นคว้าอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ
กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ
สารบัญตาราง ..... ฎ
สารบัญแผนภูมิ ..... ฎ

บทที่

1 บทนำ 1
ความสำคัญและความเป็นมา 1
กรอบแนวคิดในการวิจัย 11
วัตถุประสงค์ 14
ข้อคำถามในการวิจัย 14
สมมติฐานการวิจัย 15
ขอบเขตการวิจัย 15
นิยามศัพท์เฉพาะ 16
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 18
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 18
คำอธิบายรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส 41101. 19
หน่วยการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส 41101 20
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรม และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ภูมิปัญญา 23
เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมและหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องภูมิปัญญา 23

บทที่ หน้า

หนังสืออ่านเพิ่มเติม 24
ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม 24
ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม 25
จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม 27
รูปแบบการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม 29
แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม 31
แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ความสนใจและ
แนวการอ่านหนังสือ 31
หลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม 36
ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดี 36
หลักการในการเลือกหัวข้อเรื่อง 37
หลักการสร้างหรือเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม 38
ขั้นตอนการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม 41
ส่วนประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม 49
การประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม 52
แหล่งเรียนรู้ 61
ความหมายของแหล่งเรียนรู้ 62
ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ 64
คุณค่าของแหล่งเรียนรู้และประโยชน์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ 66
ประเภทของแหล่งเรียนรู้ 68
วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 73
ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรม 73
ประเภทวัฒนธรรม 76
วัฒนธรรมท้องถิ่น 77
ภูมิปัญญาท้องถิ่น 80
แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ 85

บทที่ หน้า
ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 91
ที่ตั้งและอาณาเขตของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว..... 92
ภูมิหลังของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 96
ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของเขตเทศบาลตำบลหนองขาวและ
จังหวัดกาญจนบุรี 96
สภาพทางสังคม 97
โครงสร้างทางเศรษฐกิจ 98
ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 100
แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น 100
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 104
งานวิจัยในประเทศ 104
งานวิจัยต่างประเทศ..... 113
สรุป 115
3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 117
ขอบเขตการวิจัย..... 119
ประชากร 119
กลุ่มตัวอย่าง..... 119
ตัวแปรที่ศึกษา..... 119
เนื้อหา..... 119
ระยะเวลาในการทดลอง 120
แบบแผนในการวิจัย 120
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 120
ขั้นตอนในการวิจัย..... 121
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างหนังสือ 121
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพ..... 124
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้จริงและหาประสิทธิภาพของหนังสือ 136
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไขหนังสือ..... 138

บทที่ หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 144
ตอนที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 144
ตอนที่ 2 ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว..... 145
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว..... 147
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 154
สรุปผลการวิจัย..... 155
อภิปรายผล 156
ข้อเสนอแนะ..... 167
ข้อเสนอแนะทั่วไปในการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้..... 167
ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป 168
บรรณานุกรม..... 169
ภาคผนวก 179
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ..... 180
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 183
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 209
ภาคผนวก ง หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 234
ภาคผนวก จ ตัวอย่างหนังสือราชการของบัณฑิตวิทยาลัย..... 264
ประวัติผู้วิจัย 272

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	หน่วยการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	21
2	แบบแผนวิธีวิจัย.....	120
3	แสดงระดับความคิดเห็นเพื่อประเมินคุณภาพหนังสือ.....	128
4	ค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมแบบรายบุคคล	130
5	ค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมแบบกลุ่มเล็ก.....	131
6	การวิเคราะห์ข้อสอบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับการจำแนกระดับพุทธพิสัย	133
7	สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย	140
8	ค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่าง.....	145
9	ผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว	146
10	ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว.....	147
11	สรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม.....	215
12	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ.....	219
13	ค่าประสิทธิภาพ(E_1 , E_2) ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบรายบุคคล	222
14	ค่าประสิทธิภาพ(E_1 , E_2) ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบกลุ่มเล็ก	223
15	ค่าประสิทธิภาพ(E_1 , E_2) ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ของกลุ่มตัวอย่าง	224
16	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เกี่ยวกับแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ของผู้เชี่ยวชาญ.....	226
17	สรุปความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ของนักเรียน	230

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	14
2	แสดงลักษณะภูมิประเทศจังหวัดกาญจนบุรี	91
3	แสดงชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว.....	93
4	แผนที่แสดงเขตเทศบาลตำบลหนองขาว.....	95
5	ขั้นตอนในการวิจัย	118

บทที่ 1
บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมา

การศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาชีวิตของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สังคมไทยและสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การจัดการศึกษาของไทยจะต้องเร่งรัดพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมโลก โลกในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้อง เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ โดยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีลักษณะของการถ่ายทอดความรู้คู่กันกับความบันเทิง ในรูปแบบของหนังสือซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้กันมาตลอด เพื่อพัฒนาความคิดของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชพระราชทานไว้ในพิธีเปิดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2515 ความว่า “หนังสือเป็นเสมือนคลังที่รวบรวมความรู้ ความคิด วิทยาการทุกด้าน เป็นสิ่งที่มีค่าและมีประโยชน์อันประมาณไม่ได้ ในแง่เป็นบ่อเกิดแห่งการเรียนรู้ของมนุษย์” หนังสือจึงมีความสำคัญ ช่วยสืบทอดและสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ความเชื่อของคนในสังคม หนังสือที่ดีมีคุณค่า ย่อมช่วยชี้นำเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีได้

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคมแต่ละท้องถิ่น เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาตัวบุคคล ครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ เพื่อศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันของบุคคลแต่ละชุมชน อันจะนำผลไปสู่คนที่มีความสุข มีการปรับตัวที่ดี เป็นกำลังสำคัญของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รู้จักเลือกรับข่าวสารข้อมูลที่มีอยู่หลากหลาย นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการเตรียมคนเข้าสู่สังคมโลกาภิวัตน์ เป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนมองกว้าง คิดไกล

ใฝ่ดี มีวินัย และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน จึงจำเป็นจะต้องมีการปรับกระบวนการและวิธีการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ซึ่งจุดหมายปลายทางของคนในยุคโลกาภิวัตน์ คือ การอยู่ในสังคมอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ท่ามกลางการแข่งขันภายใต้ความร่วมมือกัน และรู้จักใช้เทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการในชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษายึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ รวมทั้งถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การศึกษาและสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การศึกษาเป็นเรื่องของชีวิตคนและคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การศึกษากับสังคมจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันไป จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อมีชีวิตก็ต้องมีการศึกษา เมื่อมีคนก็ต้องมีสังคม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2542 : 9) การศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาตนให้เกิดสันติสุข มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง รวมทั้งสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในส่วนรวม (กรมวิชาการ 2538 : 2 - 3) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคม โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ ซึ่งปรากฏในมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ 2542 : 20) ตามนัยแห่งมาตรานี้ รัฐต้องส่งเสริมหากประชาชน หน่วยงานราชการ เอกชนจะดำเนินการและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายเกิดขึ้น ในสังคมแห่งการเรียนรู้ที่จะมีขึ้นทั่วทุกท้องถิ่นในประเทศไทย (ประจักษ์ บุญอารีย์ 2545 : 44) แหล่งเรียนรู้จึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญและมีความจำเป็นต้องส่งเสริมสนับสนุน และนำแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาจัดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ให้ร่วมมือกันปลูกฝังจิตสำนึก ให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในท้องถิ่น ให้เกิดความรักและภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เจริญก้าวหน้าสืบต่อไป สอดคล้องกับมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของ

กระทรวงศึกษาธิการ ในมาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดกาญจนบุรีเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวคนไทยมาเที่ยวเป็นอันดับ 1 ของประเทศ เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น สะพานข้ามแม่น้ำแคว เขื่อน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ น้ำตกในเขตอุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งของจังหวัดที่สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP หรือ One Tumbol One Product)ให้เป็นที่แพร่หลายได้ ทำให้แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2548 - 2551)ของจังหวัดกาญจนบุรี มีการกำหนดวิสัยทัศน์สำคัญ คือ การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีการกำหนดต่อเนื่องในแผนปฏิบัติราชการ 4 ปีต่อมา (พ.ศ. 2552 - 2555) คือ การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงอนุรักษ์ดังกล่าวนี้ ถือเป็นการสนับสนุนสถานศึกษาให้นำแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน มาเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนอีกด้วย

นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ยังมีจุดหมายว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดี การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ควรจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (กรมวิชาการ 2544 : 2) การจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น มุ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ดังที่นันทิยา สว่างวุฒิธรรม (2544 : 48) กล่าวไว้ในบทความ แหล่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยว่า ในปัจจุบันมีแหล่งเรียนรู้กระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆทั่วประเทศ และส่วนใหญ่ได้มีบทบาทสนองการศึกษาอยู่เสมอ โดยเฉพาะการศึกษาตามอัธยาศัย และยังมีจำนวนน้อยมากที่มีการพัฒนาศักยภาพเชื่อมโยงกับระบบการศึกษา ในขณะเดียวกันครูผู้สอนยังคงใช้แหล่งเรียนรู้เป็นเครื่องมือของการเรียนการสอนในระดับต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาทางด้านสังคมศาสตร์และประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับคำกล่าวของพระธรรมปิฎก ป.อ. ปุยตโต ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาของไทยที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ดังนี้

> จากนโยบายในการพัฒนาประเทศของรัฐบาลแต่ละชุดที่ผ่านมา พบว่าประเทศไทยต้องวิ่งตามและพึ่งพาภูมิรู้ของต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาที่นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมาย นับตั้งแต่การเสียเปรียบดุลการค้า ความไม่สมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะได้พัฒนาประเทศและจัดการศึกษาโดยทอดทิ้งของดีที่ประเทศเรามีอยู่เดิม คือ ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบการจัดการศึกษาที่เน้นหลักสูตรจากส่วนกลาง รวมถึงค่านิยมของผู้ปกครอง ทำให้เกิดปัญหาความแตกต่างขึ้นในสังคมและชุมชนอย่างรุนแรง โดยเฉพาะสังคมชนบทอาจกล่าวได้ว่า สังคมชนบทล่มสลายไปแล้วก็ว่าได้ ลักษณะความรุนแรงดังกล่าว ถึงกับทำให้นักเรียนบางคนดูถูกวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน

ไม่ยอมรับ ไม่อยากจะศึกษา ไม่มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและท้องถิ่นของตน และไม่รู้จักจะนำไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ความแตกต่างดังกล่าว ยังทำให้เกิดช่องว่างระหว่างพ่อแม่ ลูก เกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า ลูกไม่สืบสานอาชีพของพ่อแม่ คนรุ่นใหม่เข้ากับชุมชนเดิมไม่ได้ วัฒนธรรม ภูมิธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงถูกละเลยทอดทิ้งจนค่อย ๆสูญหายไม่มีผู้สืบต่อ (รุ่ง แก้วแดง 2540 : 5 , อ้างถึงใน สำเริง ยอยรู้รอบ 2547 : 2 - 3)

แนวทางการแก้ปัญหาแนวทางหนึ่งที่เกิดในสังคมดังกล่าวก็คือ การจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งหลายฝ่ายมองว่าการจัดการศึกษาที่ผ่านมาเป็นการจัดการศึกษาตามแนวคิดตะวันตก ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อสังคมบริโภคนิยม ที่ไม่เหมาะกับบริบทสังคมไทย ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมมากมายตามมา เชื่อว่าเป็นผลเนื่องมาจากการจัดการศึกษาที่หลงทิศทาง ไม่สอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่ของสังคมไทย แนวคิดการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย ควรมุ่งจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนของตน ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจ เท่าทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกของชุมชน ที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ (พันธวิทย์ ยืนยิ่ง 2543 : 4 , อ้างถึงใน สำเริง ยอยรู้รอบ 2547 : 3)

จากสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น ทำให้ทิศทางการจัดการศึกษาต้องพิจารณาถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทย และนำมาผสมผสานกับวิทยาการสมัยใหม่ตามที่กรมวิชาการ (2540 : 25) ได้ระบุไว้ ในการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น เมื่อเป็นเช่นนี้ระบบการเรียนการสอนจะต้องมีความยืดหยุ่นสูง การจัดการศึกษามิใช่อยู่ภายในห้องเรียนหรือบริเวณโรงเรียนเท่านั้น (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 2542 ข : 1) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่ทำให้การจัดการศึกษาปัจจุบันประสบความสำเร็จที่ทุกคนปรารถนา และเป็นการทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษารูปแบบเป็นไปในลักษณะการบูรณาการ ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับองค์ประกอบทั้งหลาย แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นศูนย์รวมของทรัพยากรทางปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างไม่มีวันหมดสิ้น เพราะเป็นการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมผสมผสานกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่

ดังนั้น จึงเป็นภารกิจของผู้รับผิดชอบทางการศึกษาโดยตรง จะต้องหาแนวทางส่งเสริมให้เกิดการจัดแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบ โดยเริ่มจากท้องถิ่นของตนเองก่อน ซึ่งแหล่งเรียนรู้ในแต่ละท้องถิ่นมีอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก มีสิ่งต่าง ๆที่น่าเรียนรู้ จุดประสงค์ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขหรือมีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม อารมณ์และปัญญา สามารถพึ่งตนเองและร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นความคาดหวังที่สูงและกว้างขวาง ต้องการสาระการเรียนรู้ที่ครบสมบูรณ์ทุกด้านอย่างสมดุลเหมาะกับชั้นและวัยของผู้เรียน ดังนั้น การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงต้องการสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทุกรูปแบบ (ประจักษ์ บุญอารีย์ 2545 : 45)

ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งผู้เรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองและท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ(กรมวิชาการ 2536 : 12) ครูผู้สอนจึงต้องจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาประเภทต่าง ๆ มีการวางแผนอย่างดี เพื่อการจัดการศึกษาดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการของทุกคน แต่ที่ผ่านมาสถานศึกษาส่วนมากยังไม่ได้นำแหล่งเรียนรู้มาจัดการศึกษาเท่าที่ควร ขาดการบูรณาการกับองค์ความรู้ที่หลากหลายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตามโครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนี้ ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระที่เน้นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการความรู้ จากสาระการเรียนรู้ต่าง ๆมาหลอมรวมเข้าด้วยกันในประเด็นปัญหาหรือเรื่องที่จะศึกษา จึงเป็นการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆเข้าด้วยกัน (หลักสูตรสถานศึกษา 2545 : 7) เป็นกลุ่มสาระหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้มากที่สุด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เมื่อผู้เรียนเรียนจบปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ดังนั้น ในการจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การเรียนรู้จากสถานที่จริง จะทำให้ผู้เรียนสนใจและมีความเข้าใจในเนื้อหาดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของปัญญา ทองนิล (2547 : 397) กล่าวว่า

> ปัจจุบันจากสภาพการเรียนการสอนและข้อจำกัดในเรื่องเนื้อหาและเวลา จึงมีการนำเทคโนโลยีมาสร้างเป็นสื่อในการช่วยสอน หรือใช้แหล่งการเรียนรู้ชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และแก้ปัญหาข้อจำกัดดังกล่าว นอกจากนี้วิธีการสอนในโรงเรียน

ไทยส่วนใหญ่ยังสอนในระบบท่องจำ แม้ขณะนี้จะได้มีการตื่นตัวในเรื่องการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการนำเทคโนโลยีหรือใช้แหล่งการเรียนรู้ชุมชนมาใช้ในการสอน แต่ครูส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่เข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญของการใช้แหล่งการเรียนรู้ชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งหากรัฐต้องการให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น จะต้องฝึกอบรมครูในแต่ละโรงเรียน ให้เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีและแหล่งการเรียนรู้ชุมชน จะช่วยทำให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น

จากนโยบายการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่สนับสนุนให้โรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรและจัดสัดส่วนของการจัดสาระการเรียนรู้ในกลุ่มพื้นฐานและกลุ่มเลือกได้ในช่วงชั้นที่สูงขึ้น เช่น มัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 4) เปิดโอกาสให้สถานศึกษามีอิสระในการที่จะจัดสาระการเรียนรู้เลือกให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นมากขึ้น สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญมากและมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งที่อยู่ในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์และคุณค่าในการพัฒนาชีวิตในท้องถิ่นของตนเอง แต่ในการจัดการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรและการเรียนรู้ในท้องถิ่น บางครั้งอาจเกิดปัญหา คือ การจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นเนื้อหาวิชาที่สอนมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากการจินตนาการมากกว่าได้สัมผัสและลงมือปฏิบัติจริง เนื่องจากสถานศึกษายังไม่มีการกำหนดช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นชัดเจน และขาดงบประมาณสนับสนุนที่จะจัดหาหรือนำผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ได้ ครูผู้สอนเองไม่ทราบว่าแหล่งเรียนรู้อยู่ที่ไหน มีอะไรที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้บ้าง และไม่ทราบว่าจะนำผู้เรียนไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ได้อย่างไร (กรมวิชาการ 2542 : 39) ทั้งนี้เป็นเพราะครูผู้สอนส่วนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรีก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน คือ ต้องการตอบสนองนโยบายการศึกษาดังกล่าว ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้สิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นตนเอง เพราะสภาพท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นทั้งปัจจุบันและอนาคต โดยนำนักเรียนออกไปศึกษาสภาพจริงของท้องถิ่น แต่ไม่สามารถทำได้เพราะขาดงบประมาณสนับสนุนและเวลาไม่เอื้ออำนวย เนื่องจากเนื้อหาวิชาที่สอนมีมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้สัมผัสแหล่งเรียนรู้จริง บางคนมีที่พักอาศัยอยู่ห่างไกลจากแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาไม่มีการกำหนดช่วงเวลาศึกษาแหล่งเรียนรู้ชัดเจน งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ไม่เพียงพอ ผู้วิจัยต้องการแก้ปัญหาดังกล่าว จึงสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวขึ้นมา เพื่อเติมเต็มความรู้ให้ผู้เรียนได้ใช้

ศึกษานอกเวลาหรือเพิ่มเติมเนื้อหาในหลักสูตร ถึงแม้ผู้เรียนไม่ได้ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้จริง ก็สามารถเข้าใจเรื่องราวของท้องถิ่นได้อย่างละเอียดและลุ่มลึกโดยใช้งบประมาณน้อย แต่ได้รับความรู้มากในระดับหนึ่ง ดังนั้น หนังสืออ่านเพิ่มเติมดังกล่าวจึงถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมกับผู้เรียนโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในแปดกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะต้องเรียน ในการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร(ปกติ) มีการกำหนดเกณฑ์ที่คาดหวังไว้สำหรับทุกกลุ่มสาระ คือ ร้อยละ 75 หมายถึงคะแนนที่ผู้เรียนควรทำได้ แต่จากรายงานคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมา ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปีการศึกษา 2549 เฉลี่ยร้อยละ 43.06 ปีการศึกษา 2550 เฉลี่ยร้อยละ 56.35 และปีการศึกษา 2551 เฉลี่ยร้อยละ 48.97 (รายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 2549 , 2550 และ 2551) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังดังกล่าว กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมจึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรและจัดสัดส่วนของสาระการเรียนรู้ในมัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 4) โดยสถานศึกษามีอิสระในการที่จะจัดสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา ครูผู้สอนไม่ค่อยได้ใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษามากนัก เนื่องจากแต่ละภาคเรียนทางโรงเรียนมีกิจกรรมมากมาย และในการนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกไกล ๆ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงและเสียเวลาเรียน มีผลกระทบต่อการเรียนรู้รายวิชาอื่น ๆ ดังนั้น เมื่อหลักสูตรมุ่งหวังให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน เพื่อสนองนโยบายการศึกษาของรัฐมากขึ้น จึงเลือกใช้ทรัพยากรและ**แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว** ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่และมีการตั้งถิ่นฐานของประชากรอย่างต่อเนื่อง และเป็นชุมชนที่อยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก ชุมชนนี้มีการจัดระบบความคิด วิธีการ และการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันโดดเด่น ดังจะเห็นได้จากผลงานที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้า โดยเฉพาะผ้าขาวม้าร้อยสีที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณของชาวบ้านหนองขาว การขึ้นตาลเพื่อนำน้ำหวานมาทำเป็นน้ำตาลสด น้ำตาลโตนด (สหัส วรรณสิทธิ์ 2543 : 16) นอกจากนี้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านหนองขาว ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านอาหารการกิน มีการทำข้าวซ้อมมือ และยังมีประเพณีความเชื่อ การสร้างศาลพ่อแม่ ความเชื่อเรื่องหม้อยายที่ยังคงสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ถือได้ว่าหนองขาวเป็นแหล่ง

เรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แท้จริง ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลัก SWOT มาวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ประเมินแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ปรากฏว่า จุดแข็งหรือส่วนที่เป็นประโยชน์ (Strengths – S) ของแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวมีมากมาย โดยเป็นแหล่งให้ความรู้หลายด้าน ได้แก่ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีสถานที่สำคัญ เช่น วัดอินทาราม เป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาต่าง ๆได้แก่ สาขาเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ ผลิตผลทางการเกษตร ได้แก่ ข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสด ขนมพื้นบ้าน ได้แก่ ขนมตาล ข้าวเกรียบว่าว สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม เช่น การทอผ้า สาขาการแพทย์แผนไทย เช่น หมอกลางบ้านรักษากระดูก สาขาศิลปกรรม เช่น สถาปัตยกรรม ได้แก่ เจดีย์ บ้านทรงไทย สาขาการจัดการ เช่น สหกรณ์ทอผ้า กลุ่มแม่บ้าน สาขาภาษาและวรรณกรรม เช่น ภาษาถิ่น สาขาศาสนาและประเพณี เช่น ความเชื่อเรื่องหม้อยายศาลพ่อแม่ ประเพณีต่าง ๆ เช่น โกนจุก การบวชลูกแก้ว การละเล่นเพลงเหย่ย เป็นต้น นอกจากนี้ในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ยังสามารถบูรณาการการเรียนรู้ได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อีกด้วย ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ทุกวัน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆทั้งสิ้น และยังสามารถเดินทางไปศึกษาด้วยตนเองได้สะดวก ใช้เวลาไม่นานเพียง 10 - 15 นาทีเท่านั้น สำหรับจุดอ่อนหรือจุดที่เป็นปัญหา (Weaknesses -W) ของแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ได้แก่ ทางเดินหมู่บ้านค่อนข้างคับแคบ บ้านเรือนอยู่ติดกันมาก เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญ เนื่องจากยังขาดเอกสารเผยแพร่หรือการประชาสัมพันธ์เพียงพอ เพราะไม่มีหน่วยงานใดทั้งภาครัฐหรือหน่วยงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาจัดทำขึ้นมาเพื่อให้เป็นสื่อการเรียนรู้แก่คนในสังคม ส่วนโอกาสที่เหมาะต่อการศึกษา (Opportunities - O) คือ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถไปศึกษาเองได้ทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นหลังเลิกเรียน หรือวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ เพราะผู้เรียนมีที่พักอาศัยอยู่ห่างจากตำบลหนองขาวไม่เกิน 11 กิโลเมตร หากมีโอกาสเหมาะสมผู้เรียนสามารถเดินทางไปศึกษาตามความสนใจได้ทันที โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นหรือบริเวณใกล้เคียง สำหรับอุปสรรคที่เป็นปัญหา (Threats -T) ก็คือ ความยุ่งยากต่อการดำเนินการ ระเบียบการปฏิบัติในการนำผู้เรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ของกระทรวงศึกษา ต้องขออนุญาตผู้ปกครอง ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ยุ่งยากต่อการจัดหายานพาหนะนำผู้เรียนไปศึกษา เพราะมีจำนวนนักเรียนรวมทั้งหมด 13 ห้องเรียน รวมทั้งมีผลกระทบต่อเวลาของการเรียนรายวิชาอื่นด้วย เนื่องจากต้องใช้เวลาเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติ

การแก้ไขจุดอ่อนและอุปสรรคสามารถทำได้หลายวิธีการ ได้แก่ ผู้สอนให้ภาระงานแก่ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มย่อย กระจายกันเรียนรู้ตามบ้านใกล้เรือนเคียง โดยสอบถามข้อมูลจากชาวบ้าน หรืออาจใช้วิธีการที่ผู้สอนรวบรวมแหล่งเรียนรู้ ข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญให้เป็น

ระบบ จัดทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวของแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวได้ดีพอสมควรในระยะเวลาอันจำกัด เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนในหลาย ๆด้าน แต่ยังขาดเอกสาร ตำราหรือหนังสือวิชาการ หนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งเป็นสื่อที่ไม่สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายของผู้เรียนมากมาย อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ด้วย อันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และตระหนักในคุณค่า เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ความผูกพันและเต็มใจที่จะช่วยอนุรักษ์สิ่งดี ๆของท้องถิ่นเอาไว้มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีนักการศึกษาเห็นว่า การเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสืออุเทศ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมให้จัดทำขึ้นให้ผู้เรียนได้อ่านและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะการที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้ จะต้องใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย นอกเหนือจากหนังสือเรียนที่กำหนด หนังสือเสริมประสบการณ์จะช่วยให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ผู้เรียน ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าประกอบการเรียนรู้ของตน เป็นการส่งเสริมความรู้ช่วยพัฒนาสติปัญญา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งมีการสอดแทรกเจตคติอีกด้วย ซึ่งจินตนา ใบกาซูยี (ม.ป.ป.: 157) ได้เสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างหนังสือเสริมประสบการณ์ไว้เป็นแนวทาง ดังนี้

> หลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังให้ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะ ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ อีกทั้งยังมีแนวดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และมีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่า หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จะเขียนนั้นควร ได้แก่ **หนังสืออ่านเพิ่มเติม**และหนังสืออุเทศ ทั้งนี้โดยพิจารณาหัวข้อเรื่องที่จะเขียนจากรายวิชาต่าง ๆที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แล้วนำหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่ตนมีประสบการณ์ มีความรู้ความชำนาญอย่างกระจ่างในฐานะที่เป็นผู้สอนวิชานั้น ๆ ตลอดจนได้มีการค้นคว้ารายละเอียดเนื้อหาไว้เป็นอย่างดี หรืออาจจะนำปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งนักเรียนไม่สามารถจะหาความรู้จากแหล่งอื่น ๆมาอ่านเพิ่มเติมได้

นอกจากนี้นิศา ชูโตและกล่อมจิตต์ พลายเวช (2527 : 12- 13) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า “ในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมยังมีไม่ทั่วถึง หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่กรมวิชาการผลิตมีไม่เพียงพอ และควรเขียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร” ดังนั้น การที่จะจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของ

โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หน่วยวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดังกล่าว ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นนั้น ปัญหาที่มักพบนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว คือ ครูผู้สอนเน้นสอนเนื้อหาวิชามากเกินไป ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับความรู้และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้โดยตรง อีกทั้งกิจกรรมมีมาก จึง ไม่มีการกำหนดช่วงเวลาในการใช้แหล่งเรียนรู้ชัดเจน งบประมาณมีไม่เพียงพอ ครูผู้สอนและผู้เรียนไม่รู้จักแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนบางรายไม่สามารถไปศึกษาได้ด้วยตนเอง เนื่องจากบ้านอยู่ไกลจากแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวขึ้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่ผู้เรียนไม่ได้ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้จริงด้วยตนเอง และยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตใจรักการอ่าน โดยผู้สอนสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจและวัยของผู้เรียนมาให้อ่าน เป็นหนังสือที่สร้างขึ้นมาอิงหลักสูตร สำหรับให้ผู้เรียนได้อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง จะเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวมากขึ้น และเห็นคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจ รัก ผูกพัน หวงแหนแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆที่คนท้องถิ่นสร้างและสั่งสมผลงานสืบต่อกันมา จนอยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พัฒนาและสืบต่อผลงานของท้องถิ่นต่อไป สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 64 กล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาหนึ่งเล่ม เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของนักเรียน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมุ่งหวังให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ที่อ่านหนังสือเล่มนี้จบแล้ว มีผลการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังของโรงเรียน คือ ร้อยละ 75 หนังสือเล่มนี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน อีกทั้งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อจะได้มีความรู้และช่วยเผยแพร่วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นได้กว้างขวาง เป็นมรดกสืบต่อไป และเป็นประโยชน์สำหรับผู้เรียนในการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นปีอื่น ๆในช่วงชั้นที่ 4 อีกด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การค้นคว้าอิสระเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีประสิทธิภาพในระดับมาก คุณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้นเป็นหนังสือที่ให้ประโยชน์ต่อผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ สติปัญญา ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ช่วยเพิ่มพูนความรู้ที่ถูกต้องและกว้างขวางที่ไม่มีในแบบเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ช่วยส่งเสริมทักษะการอ่าน นิสัยรักการอ่านแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ทำให้ผู้เรียนรู้จักเลือกอ่านหนังสือที่เหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับในจุลสารเรื่อง “ การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ” กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ ดังนี้ 1) ส่งเสริมความรู้ 2) ส่งเสริมสติปัญญา 3) ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม 4) ส่งเสริมความเข้าใจ 5) ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งมีนักการศึกษาหลายท่านชี้ให้เห็นความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้คล้ายกัน ได้แก่ กองวิจัยทางการศึกษา (2529 : 106) สมพร จารุนัฏ (2538 : 136) และสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 494) โดยสรุปว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมจะช่วยเติมเต็มความรู้และช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงามทั้งทางด้านปัญญา ด้านอารมณ์ และทางด้านสังคม เพิ่มพูนความรอบรู้ตามหลักสูตรให้แก่นักเรียนที่สนใจได้กว้างขวางขึ้น มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้คล้ายกันหลายคน ดังเช่น จินตนา ใบกาซูยี (2542 : 204 – 213) ภิญญาพร นิตยประภา (2534 : 76 -77) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 66) กล่าวไว้คล้ายกันว่า ส่วนประกอบรูปแบบหนังสือ ประกอบด้วย ปกหน้า-ปกใน ใบรองปกหน้าและรองปกหลัง คำนำ สารบัญ สารบัญตารางและหน้าสารบัญรูป บทนำ เนื้อหา บรรณานุกรม ภาคผนวก อภิธานศัพท์ ดรรชนี จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยมีจุดประสงค์ที่จะสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวให้มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมกับการเป็นหนังสือเรียนที่ผู้เรียนสามารถอ่านทำความเข้าใจด้วยตนเองได้และประเมินความสามารถของตนเองทั้งระหว่างเรียนแต่ละบทและหลังเรียนจบทั้งหมด ผู้วิจัยจึงดัดแปลงองค์ประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ปกหน้า - ปกใน 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำชี้แจงการใช้หนังสือ 5) สาระสำคัญ 6) จุดประสงค์การเรียนรู้ 7) สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา) 8) กิจกรรมเสนอแนะ 9) แบบฝึกหัดท้ายบท 10) แบบทดสอบหลังเรียน 11) บรรณานุกรม และ 12) ภาคผนวก ซึ่งประกอบด้วยเฉลยคำตอบของแบบฝึกหัดท้ายบทและแบบทดสอบหลังเรียน โดยมีขั้นตอนการเขียนเช่นเดียวกับการเขียนหนังสือเด็กทั่ว ๆไป ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

(2531 : 47- 50 , อ้างถึงใน บุปผา พงษ์ไพบูลย์ 2548 : 50) ได้แนะนำขั้นตอนการเขียนไว้ดังนี้ 1) **ก่อนเขียน** : ศึกษาหลักสูตร หาเอกสารค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เตรียมเครื่องเขียนไว้ให้พร้อม กำหนดลักษณะการเขียน กำหนดแก่นของเรื่อง กำหนดเค้าโครงเรื่อง ตั้งชื่อเรื่อง 2) **ดำเนินการเขียน** : มีสมาธิจดจ่ออยู่กับเรื่องที่เขียน ทำอารมณ์ให้อยู่ในวัยเด็กที่ตนจะเขียนให้อ่าน จบเรื่องด้วยสิ่งที่ประทับใจ 3) **หลังเขียนจบแล้ว** : อ่านทบทวนอีกครั้ง ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหา ปรับปรุงแก้ไข จัดทำต้นฉบับ ส่วนจินตนา ใบกาซูยี (ม.ป.ป. : 185) ได้เสนอขั้นตอนการวางแผนการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ ดังนี้ 1) กำหนดประเภท 2) กำหนดจุดประสงค์ 3) กำหนดระดับผู้อ่านกลุ่มเป้าหมาย 4) กำหนดเนื้อหา / หัวข้อเรื่อง 5) กำหนดชื่อเรื่อง 6) กำหนดโครงสร้างเนื้อหา/โครงเรื่อง 7) กำหนดแนวการเขียน 8) กำหนดแหล่งข้อมูล สอดคล้องกับสุวิทย์ มูลคำ (2546 : 408) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ ดังนี้ 1) ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ 2) กำหนดเรื่อง ที่จะเขียนให้ชัดเจน 3) เขียนโครงเรื่อง ต้องกำหนดแนวคิดหรือแก่นของเรื่องให้ชัดเจน 4) เขียนเพิ่มหัวข้อย่อย 5) ตั้งชื่อเรื่อง 6) เขียนขั้นตอนของเนื้อเรื่องเริ่มตั้งแต่หน้าปกจนถึงหน้าสุดท้าย 7) ทำต้นฉบับ อาจทดลองใช้เพื่อที่จะได้นำมาแก้ไขข้อบกพร่อง 8) จัดทำรูปเล่ม อาจทดลองใช้เพื่อที่จะได้นำมาแก้ไขข้อบกพร่อง 9) จัดพิมพ์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

สำหรับขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมข้างต้น ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนของนักวิชาการและนักวิจัยมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักและทฤษฎีวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิจัย (Research) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนา (Development) สร้างหนังสือ ตรวจสอบและปรับปรุง 3) วิจัย (Research) ทดลองใช้หนังสือ 4) พัฒนา (Development) ประเมินผลและปรับปรุง (บุปผา พงษ์ไพบูลย์ 2548 : 11-12) ทำให้ได้ ขั้นตอนในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม : โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา สภาพแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว แนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง

1.2 การสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน : มี 2 ประเภท คือ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และหัตถกรรม ความเชื่อและประเพณีในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เพื่อใช้สำหรับการสร้างเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพ : จัดระเบียบเนื้อหา เลือกรูปแบบหนังสือ จัดองค์ประกอบของหนังสือและทำต้นฉบับ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆจำนวน 3 คน เพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนแบบรายบุคคลหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (Individual Tryout หรือ One to One Tryout) และแบบกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย (Small Group Tryout) แล้วหาประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้จริงและหาประสิทธิภาพ : นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน โดยทดสอบหลังการอ่านและสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม แล้วหาประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไข : นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมฉบับสมบูรณ์

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีหลายเล่ม ได้แก่ กัญชลิกา กลวัยกลาง (2539 : 47-50) อภิชาติ สายัณห์ (2539 : 86-88) จารุณี ยอดกันหา (2540 : 90 - 92) บุษราคัม ศรีจันทร์ (2541 : 134-136) และมนัสปอง ศรีทอง (2547 : 93 -107) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่คล้ายกัน คือ 1) เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีประสิทธิภาพ 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้หลังจากการอ่านหนังสือ และ3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นตามหลักเกณฑ์การสร้างนั้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และผลการเรียนรู้หลังเรียนอยู่ระหว่างร้อยละ 80.40 ถึงร้อยละ 92.40 รวมทั้งนักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับดีถึงดีมาก

จากการศึกษาคุณค่าหรือประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม องค์ประกอบของหนังสือและขั้นตอนการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการค้นคว้าอิสระ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ผู้วิจัยได้ดัดแปลงองค์ประกอบของหนังสือและสังเคราะห์ขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นของตนเองและมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ให้มี

ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงไว้ในแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

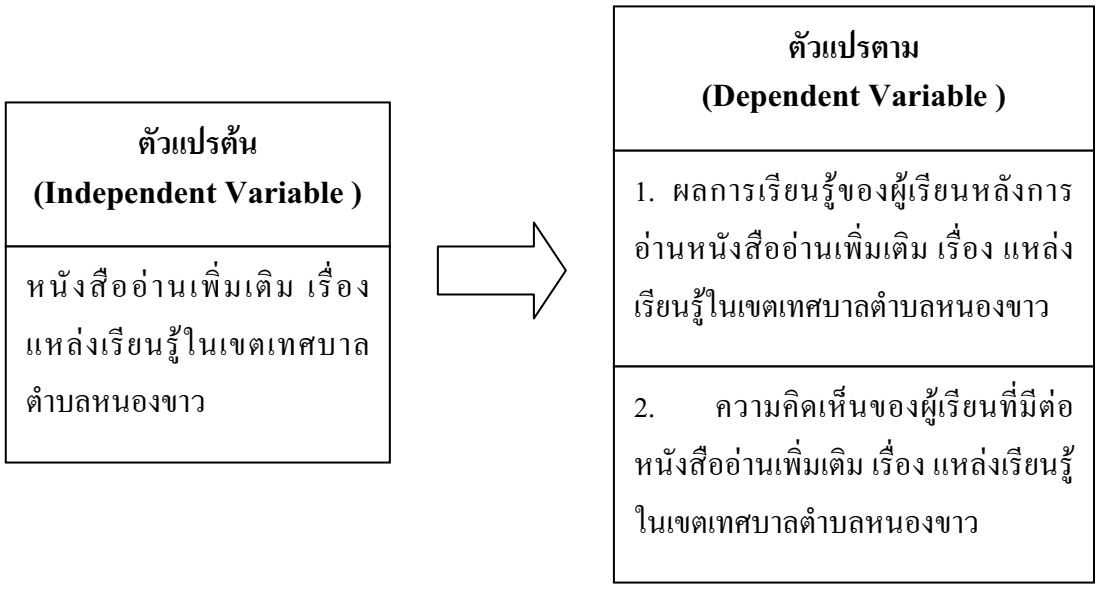

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

การค้นคว้าอิสระการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ข้อคำถามในการวิจัย

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่

2. ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังไว้หรือไม่

3. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวอยู่ในระดับใด

สมมติฐานการวิจัย

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ คือ ร้อยละ 75

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 13 ห้องเรียน รวม 532 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 /5 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 45 คน กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยการจับฉลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ

1. ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

2. ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

4. เนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว นำมาจากโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชา ส 41101 ซึ่งจัดทำขึ้นสอดคล้องและตรงตามสาระมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนด ได้แก่ มาตรฐาน ส 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม เนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ได้แก่ ตระหนักในความสำคัญของระบบสถาบันทางสังคม เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทยและนานาประเทศ สามารถวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การเลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสมอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของชาติให้คงอยู่สืบไป ประกอบด้วยเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม ได้แก่ 1. ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 2. ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว 3. สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว และ4. ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

5. ระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ได้แก่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ในบทเรียนหน่วยวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของรายวิชา ส 41101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ 1. ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 2. ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว 3. สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 4. ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนอกเวลาเรียนปกติ

2. การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยดำเนินการจัดทำและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพ 3) การทดลองใช้จริงและหาประสิทธิภาพ และ4) การประเมินและปรับปรุงแก้ไข

3. แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว หมายถึง สถานที่สำคัญที่บ่งบอกเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านความเชื่อและประเพณี ที่สามารถศึกษาค้นคว้าได้จากสภาพจริงในอาณาเขตเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

4. ผู้เรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 /5 ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 45 คน

5. ผลการเรียนรู้หลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง คะแนนของผู้เรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

6. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้ทดลอง เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 80/80 โดยมีความหมายดังนี้

80 ตัวแรก (E_1) หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ของคะแนนนักเรียนทั้งหมดที่ได้ระหว่างเรียนจากการทำแบบฝึกหัดท้ายบท

80 ตัวหลัง (E_2) หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ของคะแนนนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม

7. ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 /5 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรีที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหา การใช้ภาษา ลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ ภาพประกอบและแผนที่ แบบฝึกหัดท้ายบท กิจกรรมเสนอแนะ คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นตามแบบของกรมวิชาการ

บทที่ 2
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าอิสระการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการของนักการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ประกอบด้วยหัวข้อตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของสถานศึกษา
2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม
3. แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม
4. แหล่งเรียนรู้
5. ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   - งานวิจัยในประเทศ
   - งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน:
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของสถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยศาสตร์สาขาต่าง ๆหลายแขนง มีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะกระบวนการ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมทั้งได้แสดงบทบาทและความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสภาพแวดล้อม

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

ในแต่ละสาระจะกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา โดยในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งมีเนื้อหาเรื่อง วัฒนธรรมและภูมิปัญญา และมีมาตรฐานการเรียนรู้กำหนดไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

นอกจากนี้แล้วหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาในแต่ละช่วงชั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม เนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ได้แก่ ตระหนักในความสำคัญของระบบสถาบันทางสังคม เห็นคุณค่าของภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทยและนานาประเทศ สามารถวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การเลือกรับวัฒนธรรมที่เหมาะสม อย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของชาติให้คงอยู่สืบไป

จากการกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นดังกล่าว ทำให้สถานศึกษาทุกแห่ง รวมทั้งโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนด

คำอธิบายรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส 41101

รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส 41101 เป็นรายวิชาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 หน่วยการเรียน เวลา 2 ชั่วโมง / สัปดาห์ (40 ชั่วโมง / ภาคเรียน)

โดยจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 1 ประเภทวิชาสาระการเรียนรู้พื้นฐาน มีเนื้อหาวิชาที่ได้แสดงไว้ในคำอธิบายรายวิชา ดังนี้

ศึกษาและวิเคราะห์หลักประชาธิปไตย การปฏิบัติตนและส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตนตามบทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่การเป็นพลเมืองดีของประเทศและโลก โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญ มีส่วนร่วมปฏิบัติตนและส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทยและสังคมโลก โดยนำหลักธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ตนนับถือมาเป็นแนวปฏิบัติ

ศึกษา วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ของสถาบันทางสังคมในสังคมไทยและสังคมโลก เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจโครงสร้างสังคมและเห็นความสำคัญของสถาบันทางสังคม

ศึกษา วิเคราะห์วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากลที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยในด้านต่าง ๆ ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย เพื่อให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และสามารถตัดสินใจในการเลือกรับวัฒนธรรมต่างประเทศอย่างมีวิจารณญาณ อีกทั้งตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของชาตินี้ไว้สืบไป ทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้นำมาใช้ในการดำรงชีวิต

ศึกษาความหมาย ความสำคัญ แนวคิด หลักการ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องและบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยและสังคมโลก

หน่วยการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส 41101

โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนด สำหรับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 4 ได้กำหนดให้จัดการเรียนรู้เรื่อง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไว้ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส 41101 ซึ่งจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 1 สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีระยะเวลาในการเรียนการสอน 2 ชั่วโมง / สัปดาห์ หรือคิดเป็น 40 ชั่วโมง / ภาคเรียน โดยผู้สอนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1 หน้า 21

ตารางที่ 1 หน่วยการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ส 41101)

หน่วยการเรียนรู้ที่	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชม.)
1	**พลเมืองดี** - หลักประชาธิปไตย - คุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางศาสนาที่ตนนับถือ - แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี - วิถีชีวิตประชาธิปไตย	5
2	**สถาบันสังคม** - โครงสร้างสังคม - สถาบันสังคม - ความหมาย - องค์ประกอบ - ประเภท - บทบาทหน้าที่ - การจัดระเบียบสังคม - บรรทัดฐาน - สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่	8
3	**สังคมไทย** - ลักษณะทั่วไป - สถาบันทางสังคมที่สำคัญของไทย - ค่านิยม - การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถาบันสังคมไทย - ปัญหาสังคมไทยและแนวทางแก้ปัญหา	8
4	**วัฒนธรรม** - ความหมาย - ลักษณะและประเภท - คุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม	6

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้ที่	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชม.)
5	- วัฒนธรรมท้องถิ่น - ความสอดคล้อง ความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและนานาประเทศ - ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์ - การเลือกรับวัฒนธรรมนานาประเทศอย่างมีวิจารณญาณ - การอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีของชาติ - ประวัติผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย **ภูมิปัญญา** - ความหมาย - ประเภท - ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญานานาชาติ - ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น - ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย - การอนุรักษ์ การเลือกรับและปรับใช้อย่างเหมาะสม - ตัวอย่างภูมิปัญญาไทยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต เช่น - ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสด ขนมตาลและข้าวเกรียบว่าว - ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้า - ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ภาษาถิ่น - ด้านความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องหม้อยาย ศาลพ่อแม่	6

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้ที่	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชม.)
6	- ด้านประเพณี ได้แก่ โกนจุก บวชลูกแก้ว การละเล่นเพลงเหย่ย - การดำรงชีวิตตามแนวทางอนุรักษ์ ฯ **สิทธิมนุษยชน** - ความหมาย ความสำคัญ - แนวคิด หลักการ - ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน - บทบาทหน้าที่ - การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	3
	รวม	**36**

หมายเหตุ ปฐมนิเทศ 2 ชม. สอบกลางภาค 1 ชม. และสอบปลายภาค 1 ชม.

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรม และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องภูมิปัญญา มีดังนี้

1. รู้ เข้าใจและวิเคราะห์ความสำคัญของวัฒนธรรมไทยและนานาประเทศ ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีของชาติ รู้จักเลือกรับวัฒนธรรมนานาประเทศมาปรับใช้อย่างเหมาะสม

2. รู้ เข้าใจและวิเคราะห์ความสำคัญของภูมิปัญญาไทยและนานาประเทศ เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์และรู้จักเลือกรับภูมิปัญญานานาประเทศมาปรับใช้อย่างเหมาะสม

เนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรม และหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องภูมิปัญญา

ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรม ประกอบด้วยหัวเรื่องย่อย ดังนี้ ความหมาย ลักษณะและประเภท คุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม วัฒนธรรมท้องถิ่น ความสอดคล้อง ความแตกต่างของวัฒนธรรมไทยและนานาประเทศ ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์ การเลือกรับวัฒนธรรมนานาประเทศอย่างมีวิจารณญาณ การอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีของชาติ ประวัติผลงานของบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย

ส่วนหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องภูมิปัญญา ประกอบด้วยหัวเรื่องย่อย ดังนี้ ความหมาย ประเภทของภูมิปัญญา ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญานานาชาติ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ การเลือกรับและปรับใช้อย่างเหมาะสม ตัวอย่างภูมิปัญญาไทยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต เช่น ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสด ขนมตาลและข้าวเกรียบว่าว ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้า ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ภาษาถิ่น ด้านความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องหม้อยาย ศาลพ่อแม่ ด้านประเพณี ได้แก่ โกนจุก บวชลูกแก้ว การละเล่นเพลงเหย่ย และการดำรงชีวิตตามแนวทางอนุรักษ์ ฯ

ผู้วิจัยได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวขึ้น ให้ผู้เรียนได้ใช้ประกอบการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมและหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องภูมิปัญญา เพื่อผู้เรียนจะได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่า เกิดความรัก ภาคภูมิใจ ผูกพัน หวงแหนแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆที่ท้องถิ่นสร้างและสั่งสมผลงานสืบต่อกันมา อีกทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พัฒนาและสืบต่อผลงานต่อไป โดยใช้เวลาในการเรียนรู้นอกเวลาปกติในขณะเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมและหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องภูมิปัญญา จำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง เป็นเวลา 8 ชั่วโมง

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการจัดการศึกษาปัจจุบัน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล หนังสืออ่านเพิ่มเติมจึงมีความจำเป็นสำหรับผู้เรียนได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน

ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

มีนักการศึกษาให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้คล้ายกัน ดังนี้

สมพร จารุนัฏ (2534 : 10)ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กแต่ละช่วงวัยอ่านและเป็นหนังสือที่ดีมีคุณค่าในการพัฒนาจินตนาการ สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม

ถวัลย์ มาศจรัส (2535 : 11) กล่าวถึงหนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทหนึ่งที่มุ่งเน้นให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน เป็นการพัฒนาทักษะการอ่านไปในตัว โดยมีเนื้อหาสาระที่ไม่ขัดต่อประเพณี วัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7) ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับหลักสูตร และช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัย และความสามารถในการอ่าน เสริมความเข้าใจในหนังสือตำราหรือแบบเรียนให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาหลากหลาย ตอบสนองความสนใจของผู้อ่านทั้งในสาขาวิชาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ศิลปะ ฯลฯ

พัฒนา จันทนา (2545 : 146) ได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งส่งเสริมการเรียน การค้นคว้าวิชาต่าง ๆ โดยรวบรวมเนื้อหาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตร หรืออาจจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมนอกเหนือจากหลักสูตร ซึ่งเรียบเรียงขึ้นให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของเด็ก เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาการของกรมวิชาการ

จินตนา ใบกาซูยี (ม.ป.ป. : 131)และสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 494) ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้คล้ายกันกับกรมวิชาการ (2538 : 3) หมายถึง หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตร สำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล หนังสือประเภทนี้เคยเรียกว่า หนังสืออ่านประกอบ

จากการศึกษาความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมข้างต้น สรุปได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับหลักสูตร โดยนำเนื้อหามาจากส่วนหนึ่งของหลักสูตร อาจมีรายละเอียดเพิ่มเติมได้ มีจุดประสงค์มุ่งส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหนังสือหรือแบบเรียนให้กว้างขวางและเพิ่มพูนความรอบรู้ของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น นักเรียนสามารถหาความรู้ด้วยตนเองหรือผู้สอนใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าในการพัฒนาจินตนาการ สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม เหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล ไม่ขัดต่อประเพณี วัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามของสังคม

ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือที่บรรจุความรู้ อาจเป็นความรู้ส่วนใดส่วนหนึ่งจากหลักสูตรหรือความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์เสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้อ่านที่เป็นนักเรียนวัยต่าง ๆ มีลักษณะแนวการเขียนทั้งในแง่ให้สารประโยชน์โดยตรง ในลักษณะการเขียนแบบสารคดี (Non Piction) และให้ความสนุกในลักษณะการเขียนแบบบันเทิงคดี (Fiction)

ปะปนอยู่ด้วย แต่เน้นหนักไปในแง่สารประโยชน์ ความรู้จะเป็นจุดประสงค์สำคัญของการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยเฉพาะนิยมเขียนให้อ่านเพิ่มเติมหรืออ่านประกอบวิชาใดวิชาหนึ่ง

กระทรวงศึกษาธิการ (2520 : 5-6) ได้กล่าวถึงหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสืออ่านประกอบไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. สำหรับครู ครูทำหน้าที่สอนและช่วยนักเรียนให้มีความรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดหรือตามเนื้อหาที่มีในหนังสือเรียน จำเป็นที่ครูจะต้องมีความรู้มากกว่าที่ปรากฏในหนังสือเรียน ครูจะต้องหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสืออื่น ๆ เพื่อเตรียมการสอน เพื่อตอบคำซักถาม ตลอดจนเพื่อแนะนำให้นักเรียนไปศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองให้กว้างขวางขึ้นตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูจึงต้องรู้จักหนังสืออื่น ๆดังกล่าวให้มาก พอที่จะทราบว่าหนังสือเล่มใดมีความยากง่ายเหมาะสมแก่นักเรียนที่จะอ่านและทำความเข้าใจได้เอง

2. สำหรับนักเรียน ถ้านักเรียนอ่านหนังสือสำหรับวิชาหนึ่งเพียงเล่มเดียว ความรู้ที่ได้คงจะแคบไป เพราะหนังสือบรรจุเนื้อหาสารประโยชน์ตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อหวังผลให้เกิดแก่นักเรียนในระดับปานกลางเท่านั้น การได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตลอดจนการได้แลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ศึกษามาถ่ายทอดความคิดระหว่างกัน จะช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้ดีขึ้น

ส่วนกองวิจัยทางการศึกษา (2529 : 35) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้โดยสรุปว่าเป็นหนังสือส่งเสริมการอ่าน จะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงามทั้งทางด้านปัญญาด้านอารมณ์และทางด้านสังคม ตลอดจนปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน รักการค้นคว้า เพิ่มพูนความรอบรู้และปลูกฝังอุดมคติอันดีงามในการดำรงชีวิต

สมพร จารุนัฏ (2538 : 136) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า เป็นหนังสือที่เสริมความสนใจในการอ่าน สร้างประสบการณ์ ขยายประสบการณ์เฉพาะเรื่องได้กว้างขวางลึกซึ้ง ช่วยส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนสนองความต้องการของเด็กที่ต้องการความเป็นอิสระในบางขณะ และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

ทัศนี ศุภเมธี (ม.ป.ป. : 159) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสืออ่านประกอบสรุปได้ ดังนี้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสืออ่านประกอบมีบทบาทช่วยให้นักเรียนนักศึกษาและครู มีความรู้ทันสมัยและกว้างขวางลึกซึ้ง ช่วยส่งเสริมทักษะทางด้านการอ่าน เป็นส่วนช่วยขยายความรู้ให้แก่นักเรียนที่สนใจและใฝ่หาความรู้ และเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ลึกซึ้งจากเนื้อหาวิชาในหลักสูตร

นอกจากนี้สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 494) กล่าวถึง ความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือเสริมประสบการณ์ ไว้ดังนี้

1. สามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
2. อ่านแล้วเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา
3. ช่วยเสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่าน
4. ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น

จากความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมข้างต้น สรุปความสำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้ว่า เป็นหนังสือที่ช่วยส่งเสริมให้รักการอ่าน จำเป็นทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน ช่วยขยายความรู้ให้แก่ผู้เรียนจากเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้กว้างขวางขึ้น เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

จุดมุ่งหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้เด็กอ่าน มีความเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการและพัฒนาการของเด็ก ตั้งแต่วัยก่อนเข้าเรียนจนถึงวัยรุ่น โดยมุ่งให้เด็กพัฒนาหรือเปลี่ยนพฤติกรรมตามจุดประสงค์ 3 ด้าน คือ ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ค่านิยม เจตคติ และการปฏิบัติ ถวัลย์ มาศจรัส (2538 : 15) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสร้างหนังสือ ดังนี้

1. เป็นการให้ความรู้ ข่าวสารใหม่ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาบางหัวข้อที่ไม่สามารถกำหนดลงในแบบเรียนได้หมด โดยสามารถตอบสนองความต้องการ ความสามารถพิเศษ ความอยากรู้อยากเห็นและความกระตือรือร้นของเด็กได้
2. เพื่อเสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. เพื่อให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเกิดทักษะในการอ่านมากขึ้น
4. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามของสังคมและสร้างศรัทธาในเอกลักษณ์ไทย
5. เพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน อันจะทำให้เด็กขวนขวายหาความรู้ใหม่ ๆจากหนังสือตามความสนใจ
6. ช่วยให้เด็กได้พัฒนาการเลือกหนังสืออ่านที่ดีและเหมาะสมได้
7. เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความสุขใจ
8. ช่วยให้เด็กมีหนังสือที่เหมาะสมกับวัย

ส่วนลักขณา รอดสน (2540 : 28) กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่อง “ เรือ...สายน้ำ...และชีวิตชาวปทุมธานี” ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม จัดเป็นหนังสือสำหรับเด็กประเภทหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. ช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนาน เพลิดเพลิน สนองความต้องการของวัยเด็ก เช่น การ์ตูน

2. ช่วยสร้างความคิดคำนึงและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

3. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญตามวัย

4. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ และตัวอย่างอันน่าพึงปรารถนาให้เกิดแก่เด็ก

5. ช่วยให้เด็กรู้จักการอ่านหนังสือและให้เกิดนิสัยรักการอ่านคงอยู่ตลอดไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กต่อไปในอนาคต

6. ช่วยทดแทนความรู้สึกที่เด็กขาดหายไป เช่น ขาดความรัก ความว้าเหว่ มีปมด้อย หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้จะช่วยจิตใจของเด็กได้ดี

7. ช่วยให้เด็กได้อ่านหนังสือที่มีสาระเหมาะสมกับวัย ไม่ให้เด็กหันไปใส่ใจเรื่องของผู้ใหญ่เร็วกว่ากำหนด อันจะเป็นสิ่งชักนำให้เด็กประพฤติในสิ่งที่ไม่ควร

ประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทหนึ่ง ในความหมายได้บ่งบอกบทบาทหน้าที่และประโยชน์ของตัวเองอยู่ในตัวอย่างแจ่มแจ้งแล้ว โดยเฉพาะบทบาทที่สำคัญในด้านการส่งเสริมให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดพัฒนาการด้านความรู้และสติปัญญา พัฒนาการด้านภาษา พัฒนาการด้านนิสัยบุคลิกภาพ พัฒนาการด้านเจตคติต่อสังคม เป็นต้น หนังสืออ่านเพิ่มเติมเน้นพัฒนาการด้านความรู้และสติปัญญา รวมทั้งเป็นเครื่องพักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย

ในจุลสารเรื่อง “การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์” (กรมวิชาการ 2538 : 5) ได้กล่าวถึงประโยชน์สำคัญ โดยเฉพาะหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า

1. ส่งเสริมความรู้ โดยเฉพาะหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสืออ้างอิง ควรมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความรู้หรือทักษะ ความคิดรวบยอด หลักการหรือทฤษฎีเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต การศึกษาหาความรู้ รวมทั้งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมสติปัญญา นอกจากจะมีเนื้อหาสาระที่ให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆแล้ว ควรมีลักษณะที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา กล่าวคือส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะในการสังเกต ตีความ เปรียบเทียบ ใช้เหตุผล จำแนก แจกแจง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตลอดจนสามารถนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3. ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม นอกเหนือจากเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้ และส่งเสริมสติปัญญาแล้ว ยังควรสอดแทรกแนวความคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดเจตคติที่เหมาะสม ในการนำความรู้นั้นไปใช้ตามแนวทางที่พึงประสงค์ เป็นประโยชน์แก่ตนและแก่ส่วนรวม

4. ส่งเสริมความเข้าใจ ควรเสนอเนื้อหาสาระในลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเรื่องราวได้ กล่าวคือ ใช้ภาษาที่ถูกต้องและพอเหมาะแก่ความรู้และประสบการณ์ทางด้านการใช้ภาษาของผู้อ่าน เสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนของความรู้ (Content Structure) และตามพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้อ่าน ให้ตัวอย่างที่เหมาะสม ตลอดจนใช้เทคนิควิธีหรือเครื่องส่งเสริมความเข้าใจอื่น ๆ (Organizational Aids) เช่น แผนภูมิ ภาพประกอบ ตาราง คำถาม อภิธานศัพท์ เป็นต้น

5. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ควรมีลักษณะที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ผู้เขียนควรพิจารณาเสนอเรื่องราวที่เด็กแต่ละวัยสนใจ เน้นให้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของเรื่องราวที่เสนอซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้เรียน สอดแทรกคำถามยั่วยุต่าง ๆ ตลอดจนเสนอแนะหนังสืออื่น ๆที่ผู้อ่านอาจจะไปศึกษาให้กว้างขวางลึกซึ้งขึ้นตามความสนใจ

จากจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม สรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่ถูกต้องในแบบเรียน ให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งส่งเสริมทักษะการอ่าน นิสัยรักการอ่านแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ทำให้ผู้เรียนรู้จักเลือกอ่านหนังสือที่เหมาะสมกับวัย เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ สติปัญญา ความเข้าใจ เจตคติที่ดีและสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

รูปแบบการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม

รูปแบบการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีนักการศึกษาแบ่งรูปแบบการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม ไว้คล้าย ๆกัน ดังนี้ (กรมวิชาการ 2538 : 8 ; จินตนา ใบกาซูยี ม.ป.ป. : 191)

1. รูปแบบบรรยาย คือ การเล่าเรื่องซึ่งได้พบได้เห็นมาอย่างถี่ถ้วน อาจมีตัวบุคคลหรือตัวละคร มีพฤติกรรมหรือเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์เกิดขึ้น เป็นเนื้อเรื่องดำเนินไป นิยมเขียนในนิทาน นิยาย ตำนาน ประวัติ เรื่องเล่า รายงานหรือบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2. รูปแบบพรรณนา คือ การให้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด นิยมใช้ในการพรรณนาความงามของธรรมชาติ สถานที่ ความดีของบุคคล เป็นต้น

3. รูปแบบอธิบาย คือ การชี้แจงสั่งสอนอธิบายและพิสูจน์ให้เกิดความเข้าใจ เกิดความรู้ เป็นการให้ความกระจ่างเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เหมาะสมกับข้อเขียนที่ต้องการให้ความรู้กับผู้อ่าน

4. รูปแบบอภิปราย คือ การชักจูงใจชี้ชวนให้คล้อยตามและปฏิบัติตาม โดยใช้เหตุผลหรือการใช้ตัวอย่าง หรือรายการชนิดต่าง ๆ เป็นการอ้างอิงให้น่าเชื่อถือและสมจริง

5. รูปแบบเปรียบเทียบ คือ การเทียบเคียงเพื่อให้ข้อความที่มีอยู่เดิมนั้น มีความหมายกระจ่างขึ้น โดยการยกอีกตัวอย่างหนึ่งมาเทียบให้เห็นความแตกต่างหรือความเหมือน

6. รูปแบบคำประพันธ์ คือ การแต่งเป็นร้อยกรอง โดยมุ่งให้เด็กได้รับรสไพเราะ สนุกสนาน เพลิดเพลิน

นอกจากนี้ยังได้แนะแนวการเขียนที่เหมาะสมสำหรับหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า ควรเป็นความเรียงมากที่สุด ดังนั้น การใช้แนวการเขียนประเภทความเรียงจึงเหมาะสำหรับหนังสือที่มุ่งให้ความรู้สาระและความคิดเช่นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นอย่างมาก

ส่วนสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 496) อธิบายรูปแบบของการเขียนหนังสือที่เหมาะสม มีหลายลักษณะ ดังนี้

1. เขียนในลักษณะบันเทิงคดี เป็นการเขียนที่มุ่งให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน บันเทิงคดีสำหรับเด็กอาจเขียนได้หลายแนว เช่น นิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย เรื่องแปล การ์ตูน

2. เขียนในลักษณะสารคดี เป็นการเขียนที่มุ่งให้ผู้อ่านได้ความรู้และข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากการอ่าน สารคดีสำหรับเด็กก็คือ การนำสาระความรู้ในเนื้อหาวิชามาเรียบเรียงเป็นความเรียงให้มีความยากง่ายเหมาะสมแก่วัยเด็ก

3. เขียนในลักษณะร้องกรอง ทั้งหนังสือที่เขียนในลักษณะบันเทิงคดีหรือสารคดีสามารถนำมาแต่งด้วยบทร้อยกรองเป็นเรื่องราวได้ และนอกจากจะแต่งเป็นร้อยกรองเชิงสารคดีและบันเทิงคดีแล้ว ร้อยกรองสำหรับเด็กโดยเฉพาะอาจแต่งขึ้นเพื่อมุ่งให้เด็กได้รับรสไพเราะในการอ่าน สนุกสนาน และปลูกฝังนิสัยรักการอ่านได้ เช่น เพลงปลอบเด็ก เพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการเล่น ปริศนาคำทาย บทกลอนสอนใจ เป็นต้น

จากรูปแบบการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีหลายลักษณะ ได้แก่ การบรรยาย การพรรณนา การอธิบาย การอภิปราย การเปรียบเทียบ การเขียนในลักษณะร้อยกรองหรือคำประพันธ์ ที่นิยมใช้กันมากเป็นความเรียง โดยเฉพาะการอธิบายเหมาะสมกับข้อเขียนที่ต้องการให้ความรู้กับผู้อ่าน ดังนั้น การเขียนในลักษณะสารคดี ประเภทความเรียงจึงเหมาะสำหรับหนังสืออ่านเพิ่มเติมระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างมาก ที่มุ่งให้ความรู้สาระกับผู้เรียน มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในงานที่ศึกษาครั้งนี้

แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทหนึ่ง ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว จำเป็นต้องใช้แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเสนอ 2 ด้าน ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ความสนใจและแนวการอ่านหนังสือ
2. หลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ความสนใจและแนวการอ่านหนังสือ

ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือประเภทใดประเภทหนึ่ง ผู้เขียนจะต้องรู้ว่าผู้อ่านคือใคร มีคุณสมบัติ มีวัยวุฒิ ระดับสติปัญญา ความรู้ ประสบการณ์เดิม และวัฒนธรรมพื้นฐานความเป็นอยู่อย่างไร เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบในการเขียน ไม่ให้หลงทิศทางและสื่อสารกับผู้อ่านได้ตรงกันอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งจะต้องนำไปใช้ในการจัดการศึกษา คุณสมบัติของผู้เรียนหรือผู้อ่าน ซึ่งเป็นผู้ใช้หนังสือนั้น ๆ จะต้องนำมาพิจารณาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวางแผนการเขียนและกำหนดขอบเขตการเขียนของตน หนังสือที่จัดทำขึ้นโดยมีสาระตามหลักสูตร ตามรายวิชาต่าง ๆ สำหรับชั้นต่าง ๆ การกำหนดว่าผู้อ่านอยู่ในชั้นเรียนใด ย่อมต้องเกี่ยวพันโยงไปยังระดับอายุของผู้อ่าน เนื่องจากการแบ่งระดับการศึกษาของประเทศไทย ใช้ระดับเกณฑ์อายุของผู้เรียนเป็นตัววัดการแบ่งชั้นเรียน

การแบ่งกลุ่มผู้อ่าน

โดยทั่ว ๆไปแล้ว การแบ่งกลุ่มผู้อ่านสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. กลุ่มนักวิชาการ ครู อาจารย์ และผู้ที่มีความรู้และมีการศึกษาอยู่ในระดับสูง มีความสามารถในการอ่านสูง

2. กลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน กลุ่มที่อยู่ในระบบโรงเรียน แบ่งแยกย่อยลงได้ ดังนี้

กลุ่มวัยเริ่มเรียน 0 – 5 ขวบ

กลุ่มวัยเรียนประถมศึกษา (ตอนต้น) 6 – 8 ขวบ

กลุ่มวัยเรียนประถมศึกษา (ตอนปลาย) 9 – 11 ขวบ

กลุ่มวัยเรียนมัธยมศึกษา (ตอนต้น) 12 – 14 ขวบ (ก่อนวัยรุ่น)

กลุ่มวัยเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป 15 – 18 ขวบ (กลุ่มวัยรุ่น)

3. กลุ่มผู้ใหญ่ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีอายุเกินกว่า 25 ปีขึ้นไป สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ แบ่งออกได้ดังนี้

กลุ่มชาวบ้านที่อยู่ในเขตตัวเมืองใหญ่

กลุ่มชาวบ้านที่อยู่ในชนบท (ผู้เริ่มอ่าน)

พระสงฆ์

คนชรา

ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มเป้าหมายหรือผู้อ่าน คือ กลุ่มวัยเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป อายุอยู่ระหว่าง 15 – 18 ปี ซึ่งผู้วิจัยหรือผู้สร้างหนังสือจะต้องคำนึงในเรื่อง เพศ ระดับการศึกษา ความสนใจทั่วไปที่เกิดในสังคมรอบตัวหรือความสนใจพิเศษ รวมทั้งจุดเด่น จุดด้อย ในเรื่องต่าง ๆ ด้วย นอกเหนือไปจากเรื่องวัยวุฒิ ดังนั้น ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ความสนใจและแนวการอ่านหนังสือ กำหนดคุณสมบัติและระดับผู้อ่านเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งข้อสรุปของจินตนา ใบกาซูยี (ม.ป.ป. : 51) กล่าวไว้ ดังนี้ ทฤษฎีพัฒนาการของเด็กหรือทฤษฎีพัฒนาการเจริญเติบโตนั้น เด็กจะมีความแตกต่างกันอยู่มากทั้งในด้านสติปัญญา ร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในวัยเรียนจะมีความแตกต่างกันอยู่อย่างเห็นได้เด่นชัด ในระหว่างเด็กที่อยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1– 6 (อายุ 6 - 12 ขวบ) และชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1– ม.3 ซึ่งอยู่ในวัย 12 – 14 ปี) และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6 ซึ่งอยู่ในวัย 15 – 18 ปี) และในเรื่องของการอ่าน ความสามารถในการอ่าน (Reading Ability) ของเด็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับอายุของเด็ก จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงเป็นตัวกำหนดความยากง่ายของเนื้อหาในรูปของการใช้คำ ประโยคและข้อความ รวมทั้งพฤติกรรมในการอ่านและความต้องการอ่าน ซึ่งเกี่ยวข้องโยงใยถึงภูมิหลังด้านวัฒนธรรมและสังคมของผู้อ่าน ตามทฤษฎีจิตวิทยาในการอ่านของเด็กด้วย

พัฒนาการของเด็กในกลุ่มวัยรุ่น (วัยเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย : 15 – 18 ปี)

ก่อนที่จะลงมือเขียนหนังสือ ผู้เขียนควรจะรู้จักผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนเสียก่อน ในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กนี้ ได้มีผู้วิจัยค้นคว้าและรวบรวมไว้มากมาย ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะกลุ่มวัยเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป 15 – 18 ปีเท่านั้น เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังนี้

ในช่วงนี้เด็กกลุ่มนี้เริ่มปรับสภาพความเปลี่ยนแปลงได้บ้างแล้ว แม้บางคนจะยังคงมีความเปลี่ยนแปลงอยู่อีก แต่ความเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่จะเป็นไปและต่อเนื่องต่อจากช่วงวัยก่อนวัยรุ่น ซึ่งอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ด้านร่างกาย ความเจริญเติบโตด้านความสูงยังคงมีอยู่ จนกระทั่งอายุได้ 18 ปี โดยเฉลี่ยความสูงจะหยุดลง ขนาดอวัยวะต่าง ๆ ยังคงเปลี่ยนแปลง เพื่อแสดงความแตกต่างทางเพศออกมาอย่างเด่นชัด เด็กชายจะเริ่มมีลักษณะเป็นชายหนุ่มขึ้น กล้ามเนื้อแขน ขา จะขยายออก ตะโพกมีเนื้อหนังมากขึ้น มีขนรักแร้และที่อวัยวะสืบพันธุ์ เสียงเริ่มเป็นหนุ่ม ทุ้ม ไม่แหบแตกพร่าห้าว ๆ เหมือนเดิม เริ่มฝันเปียก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดจากภาวะร่างกายและฮอร์โมน จึงเป็นไปอย่างรุนแรงมาก เด็กผู้หญิงก็เช่นเดียวกัน หน้าอกจะขยายโตจนต้องใส่เสื้อชั้นในชนิดยกทรง ตะโพกและขนขาเริ่มกลมกลึง อ่อนช้อย สละสลวย เป็นหญิงสาวมากขึ้น เริ่มรักสวยรักงาม ช่างแต่งตัว เลือกเสื้อผ้าเอง ดูแลเอาใจใส่ร่างกายมากขึ้น กิริยาท่าทางเริ่มมีจริตแสดงความเป็นสาว รู้จักเอียงอายหน้าแดงเมื่อถูกชม

ด้านอารมณ์ ยังคงมีความสับสนวางตนเองไม่ถูก ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นวัยรุ่นดี บางครั้งปฏิบัติตนเป็นผู้ใหญ่ ไม่ต้องการให้มีการอบรมสั่งสอน แต่ต้องการให้มีการดูแลเอาใจใส่ ให้ความรักและความช่วยเหลือ มีความอ่อนไหว ช่างคิด ใจน้อย วู่วาม มีความกังวล และความกลัว เช่น กลัวรูปร่างตนเองไม่หล่อ ไม่สวย กลัวการเรียนไม่ดี กลัวสอบตก กลัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ กลัวไม่มีเพื่อนหรือเพื่อนไม่รัก เข้าสังคมไม่ได้ เผชิญหน้ากับเพื่อนต่างเพศไม่เป็น ไม่ชอบการตำหนิหรือไม่ชอบการล้อเลียนเรื่องเพื่อนต่างเพศ โกรธง่าย และระงับความโกรธไม่ได้ มักแสดงออกอย่างรุนแรง ทั้งท่าทาง คำพูดและการกระทำ ไม่ค่อยยอมรับฟังเหตุผล มีความหงุดหงิดง่าย ธรรมชาติที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้เกิดผลดังที่ได้กล่าวมานี้

ด้านสังคม เพื่อน โรงเรียน และครูผู้สอนยังคงเป็นแบบอย่างที่เด็กวัยนี้ยึดเป็นตัวอย่าง และเชื่อถือมากกว่าพ่อ แม่ และญาติพี่น้องในครอบครัว วัยนี้เป็นวัยของการศึกษาหาความรู้จากโรงเรียนและจากการศึกษานอกระบบต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ ล้วนมีบทบาทต่อพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็กมาก เพราะเด็กวัยนี้ให้

ความสนใจต่อสังคมแวดล้อมมากนั่นเอง ในวัยนี้แม้เด็กจะเริ่มแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง แต่ก็ยอมรับกติกาและระเบียบของสังคม ของหมู่คณะ รักเพื่อน รักโรงเรียน รักสี รักคณะ รักสถาบันอย่างรุนแรง รู้จักเสียสละเพื่อเพื่อนฝูงและครอบครัว สนใจสังคมภายนอกมากขึ้น

ความสนใจ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะแสดงความชอบเฉพาะของตนออกมามาก เริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ แต่เมื่อเข้ากลุ่มทำกิจกรรมการเรียนหรือกิจกรรมเสริม จะชอบเลือกเข้ากลุ่มเพศเดียวกัน การเล่นกีฬาแยกเล่นตามลักษณะเพศและตามลักษณะกีฬาที่ตนชอบ โดยเฉพาะกีฬาที่ต้องการทักษะความคล่องแคล่วทางร่างกายและจิตใจ การเลือกเรียนวิชาเป็นไปตามความถนัดและความชอบส่วนตัวมากขึ้น อีกทั้งยังอาจจะเกิดจากแรงบันดาลใจที่ได้เห็นตัวอย่างการประกอบอาชีพนั้น ๆ แต่บางคนก็เลือกตามเพื่อน ๆปะปนกันไป ความถนัดหรือความสามารถเฉพาะด้าน เช่น กีฬา ดนตรี คำนวณ การทดลองวิทยาศาสตร์ การวาดภาพ ความถนัดทางภาษา การแต่งเรื่อง เขียนเรื่องของแต่ละคน เริ่มแสดงออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งควรจะได้รับการส่งเสริมให้หาความรู้และทักษะการปฏิบัติเพิ่มขึ้น บางคนอาจจะหารายได้จากความถนัดหรือความสามารถพิเศษนี้ได้

ด้วยเหตุที่วัยนี้ชอบแสดงความเด่นเพื่อเรียกร้องความสนใจต่อสังคม และบางครั้งชอบใช้ความรุนแรงแทนเหตุผล ดังนั้นความชอบของกลุ่มนี้จึงมุ่งไปที่ดาราหรือนักร้องหรือวีรบุรุษที่ตนชื่นชอบ และมีบุคลิกภาพคล้ายคลึงกับกลุ่มของตนเองมาก แต่อย่างไรก็ตาม ความชอบ อุปนิสัย และบุคลิกภาพของเด็กวัยนี้ มีความแตกต่างไปตามเพศ พื้นฐานฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและสังคมเป็นส่วนประกอบสำคัญ

นอกจากพัฒนาการของเด็กหรือพัฒนาการการเจริญเติบโตตามวัยแล้ว ควรให้ความสนใจและรู้ถึงความต้องการอ่านของเด็กตามวัยด้วย หากนำเรื่องที่เด็กสนใจมาสร้างเป็นหนังสือ หนังสือเล่มนั้นก็จะเป็นที่ต้องการอ่านของเด็กอย่างแท้จริง ลมุล รัตตากร (2529 : 19 อ้างถึงในจินตนา ใบกาซูยี ม.ป.ป. : 165-167) ได้สรุปผลวิจัยเกี่ยวกับความสนใจและแนวการอ่านหนังสือของนักเรียนอายุ 13 – 18 ปี ในโรงเรียนรัฐบาลทั่วประเทศ ไว้ ดังนี้

ความสนใจและแนวการอ่านของนักเรียนชายและหญิง นักเรียนชายและหญิงสนใจเรื่องต่อไปนี้มากเหมือน ๆ กัน คือ 1) เกร็ดความรู้สั้น ๆ รวมในเล่มเดียว 2) ความรู้ทั่วไป 3) การเรียนรู้ การจำ การลืม และการทดสอบเชาวน์ 4) การคิดค้นหาเหตุผล 5) พุทธศาสนา 6) การศึกษา การเรียน การสอนตามหลักสูตรในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย 7) นิทานตลกขบขัน 8) นิทานที่เป็นตำนานของแต่ละท้องถิ่น 9) นิทานเรื่องสัตว์ 10) ไวยากรณ์ภาษาต่าง ๆ 11) คณิตศาสตร์ 12) ดาราศาสตร์ 13) การเปลี่ยนแปลงของพื้นโลก พื้นน้ำ อากาศ รวมทั้งการพยากรณ์อากาศ 14) วิศวกรรมศาสตร์ 15) การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายและการออกแบบ 16) การรักษาพยาบาล การป้องกันโรคและการใช้ยารักษาโรค 17) การขับร้อง การร้องเพลงรวมเนื้อเพลง

18) นวนิยายประวัติศาสตร์ 19) การท่องเที่ยวเพื่อหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ 20) การรวบรวมแผนที่ 21) ประวัติบุคคลสำคัญในสาขาวิชาต่าง ๆ 22) สงคราม

ความสนใจและแนวการอ่านของนักเรียนชาย นอกจากข้างต้นแล้ว นักเรียนชายยังสนใจอ่านเรื่องต่อไปนี้มากอีกด้วย 1) การใช้ห้องสมุด 2) สุขวิทยาส่วนบุคคล 3) องค์การระหว่างประเทศ 4) การทหาร 5) การเมืองและการปกครองของประเทศ 6) ฟิสิกส์ 7) เคมี 8) ความรู้เกี่ยวกับจรวด ดาวเทียม ยานอวกาศและการสำรวจอวกาศ 9) การประดิษฐ์เครื่องเล่นต่าง ๆ 10) การประดิษฐ์สร้างและซ่อมเครื่องมือ เครื่องใช้และเครื่องยนต์ 11) ประวัติศาสตร์ศิลป 12) กีฬากลางแจ้ง 13) นวนิยายที่เกี่ยวกับนักสืบและอาชญากรรม 14) นวนิยายผจญภัย 15) นวนิยายวิทยาศาสตร์ 16) หนังสือเกี่ยวกับผู้นำของประเทศต่าง ๆ

ความสนใจและแนวการอ่านของนักเรียนหญิง นักเรียนหญิงยังสนใจอ่านเรื่องต่อไปนี้มากอีกด้วย : 1) การสร้างความเจริญให้แก่ชีวิตโดยการปรับตนให้เข้ากับบุคคลอื่น 2) การปฏิบัติตนในครอบครัวและในสังคมที่อยู่ในกรอบแห่งความดีงาม 3) วิธีจูงใจคน 4) นิทานชาดก 5) นิทานเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ 6) บทสนทนาภาษาต่างประเทศ 7) พจนานุกรมภาษาต่าง ๆ 8) การปลูกไม้ดอกไม้ประดับและพืชผักสวนครัว 9) การผลิตสิ่งของ 10) การเลือกซื้อ การประกอบอาหาร 11) การสร้างและตกแต่งอาคารบ้านเรือน 12) ศิลปะการแต่งกาย การแต่งผม การประทินผิว 13) การออกแบบและตัดเย็บเสื้อผ้า 14) รวมคำคม สุภาษิตและข้อความที่ไพเราะ 15) รวมบทละครวิทยุ บทภาพยนตร์ นวนิยาย เรื่องสั้นของนักเขียนไทย 16) หลักการแต่งสุนทรพจน์ 17) นวนิยายแปล 18) นวนิยายชีวิตจริงและครอบครัว 19) นวนิยายลึกลับซับซ้อน 20) นวนิยายเสียดสีสังคม 21) ความเป็นมาของความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน 22) ประวัติศาสตร์ไทย

ประเภทหนังสือต่าง ๆที่นักเรียนมัธยมศึกษาสนใจมาก ได้แก่ หนังสือประเภทต่าง ๆ ดังนี้

สารคดีและบทความ 1) ศาสนาและวัฒนธรรม 2) การเมือง 3) สังคมศาสตร์ 4) ภาษาและวรรณคดี 5) วิทยาศาสตร์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ 6) การแพทย์ 7) เกษตรกรรม 8) ธุรกิจการค้า 9) อุตสาหกรรม 10) ศิลป 11) ประวัติศาสตร์ พงศาวดาร จดหมายเหตุ บันทึกประจำวัน และโบราณคดี 12) ท่องเที่ยว 13) ประวัติบุคคลสำคัญ

นวนิยาย (รวมเรื่องแปล) 1) นวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ 2) นวนิยายวิทยาศาสตร์ 3) นวนิยายลึกลับสอบสวน 4) นวนิยายผจญภัย 5) นวนิยายประวัติศาสตร์ 6) นวนิยายเกี่ยวกับสงคราม 7) หัสคดี

ร้อยกรองและกวีนิพนธ์ 1) ละคร 2) สุภาษิต 3) นิทานคำกลอน 4) เสภา 5)บทร้อยกรองสั้น ๆ 6) เรื่องยอพระเกียรติ 7) กาพย์เห่เรือ 8) นิราศ

นิทาน 1) นิทานไทย 2) นิทานนานาชาติ

ภิญญาพร นิตยะประภา (2534 : 28) ได้แบ่งหนังสือตามระดับชั้นเรียนไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. หนังสือสำหรับวัยเด็กเล็ก (อายุ 3 – 6 ปี)
2. หนังสือสำหรับเด็กวัยประถมศึกษา (อายุ 7 – 12 ปี)
3. หนังสือสำหรับเด็กวัยมัธยมศึกษา (อายุ 13 – 18 ปี)

โดยวัยรุ่นทั้งชายและหญิงให้ความสนใจที่จะอ่านหนังสือประเภทสารคดีมากกว่าหนังสือบันเทิงคดี แต่หนังสือสารคดีก็ต้องจำเป็นจัดทำขึ้นให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กด้วย เช่น เลือกเรื่องราวที่น่าสนใจใกล้ตัวและเป็นเรื่องที่อยู่ในประสบการณ์จริงมาเป็นประเด็นในการเขียน เรื่องที่ไกลตัวเกินไปเด็กจะไม่เกิดความรู้สึกร่วม

จากแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ความสนใจและแนวการอ่านหนังสือตามวัยที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยวางแผนสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นประเภทสารคดีเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นประเภทของหนังสือที่นักเรียนมัธยมศึกษาสนใจมากที่สุด และสอดคล้องกับที่ภิญญาพร นิตยะประภา (2534 : 28) กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นทั้งชายและหญิงให้ความสนใจที่จะอ่านหนังสือประเภทสารคดีมากกว่าหนังสือบันเทิงคดี โดยเฉพาะเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจใกล้ตัวและอยู่ในประสบการณ์จริงของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้วิจัยที่จะสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ตามหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยม ศึกษาอีกด้วย

หลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องทำความเข้าใจและศึกษาขั้นตอนการเขียนอย่างมีระบบ เพื่อให้ได้หนังสือที่ดีมีคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดี

หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีนั้น จะต้องเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามีส่วนช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาผู้อ่าน ซึ่งสุพัตรา ชุมเกตุ (2522 : 24) ปราณี เชียงทอง (2526 : 6) และฉวีวรรณ คูหาภินันทน์ (2527 : 70) ได้กล่าวถึง ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสืออ่านประกอบที่ดี สรุปได้ว่า ต้องมีการเขียนเนื้อหาสาระทางวิชาการ ให้ความสนุกสนานแปลกกว่าแบบเรียน แล้วแทรกความรู้และคำอธิบายลงไป โดยนักเรียนอ่านแล้วไม่เบื่อ ไม่รู้สึกว่าเป็นหนังสือเรียน

เนื้อหาตรงกับความสนใจของเด็ก เป็นเรื่องสนุกสนานเพลิดเพลินเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อส่งเสริมจินตนาการ เสริมความมั่นใจและส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจด้วยวิจารณญาณ สนองอารมณ์และความต้องการ เช่น อยากประสบความสำเร็จ ส่งเสริมความรู้ เสริมสร้างบุคลิก กล่อมเกลาจิตใจ แนวเรื่องเด่นชัด ควรใช้ภาพประกอบง่าย ๆที่ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวสอดคล้องกับเรื่อง ขนาดตัวอักษรชัดเจนเหมาะสมกับวัย

ส่วนประกิต วัฒนานุกิต (2533 : 56) ได้สรุป ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับวัยรุ่นไว้ว่า จะต้องมีการพิมพ์ภาพและตัวอักษรชัดเจน ชื่อเรื่องและภาพปกดึงดูดความสนใจ ขนาดของตัวอักษรและรูปเล่มมีความเหมาะสมตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็ก การจัดหน้าหนังสือโปร่งตา ภาพกับตัวอักษรไม่ควรทับกัน คุณภาพของกระดาษดี เนื้อหาถูกต้อง สนุกเร้าใจ ไม่ยาวหรือสั้นจนเกินไป ภาพประกอบประณีต สีสวย สอดคล้องกับเรื่องและขนาดของรูปเล่มหนังสือ

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ดีนั้น ต้องมีเนื้อหาตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้อ่าน ให้ความสนุกสนาน แทรกความรู้และคำอธิบาย อ่านแล้วไม่เบื่อ ส่งเสริมจินตนาการ ความมั่นใจ การตัดสินใจด้วยวิจารณญาณให้กับผู้อ่าน แนวเรื่องชัดเจน ใช้ภาพประกอบสวยงามสอดคล้องกับเรื่องและขนาดของรูปเล่มหนังสือ ขนาดตัวอักษรชัดเจนเหมาะสมกับวัย ชื่อเรื่องและภาพปกดึงดูดความสนใจ เนื้อหาถูกต้อง ไม่ยาวหรือสั้นจนเกินไป กระดาษมีคุณภาพที่ดี

2. หลักการในการเลือกหัวข้อเรื่อง

ข้อเสนอแนะในการเลือกหัวข้อเรื่องประเด็นหนึ่งคือ ผู้เขียนควรจะสำรวจความต้องการของผู้อ่านหรือผู้เรียนเสียก่อน นอกจากนี้ควรสำรวจและศึกษาว่ามีหนังสือในหัวข้อเรื่องเดียวกันนี้หรือไม่ เป็นการหลีกเลี่ยงการเขียนเรื่องที่ซ้ำซ้อนกัน การสำรวจรวมไปถึงการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือว่ามีการเขียนไปในลักษณะใด เนื้อหาละเอียดมากน้อยเพียงใด มีข้อดี ข้อเสีย หรือจุดเด่นจุดด้อยอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงเมื่อเวลาลงมือเขียนฉบับของตัวเอง

หลักการที่สำคัญในการเลือกหัวข้อเรื่องที่จะเขียนนั้น จะต้องเป็นเรื่องที่ผู้เขียนมีความสนใจ มีความถนัด มีความเชี่ยวชาญ รู้ข้อมูลและแหล่งที่จะค้นคว้า ตลอดจนได้เคยมีการเขียน หรือการค้นคว้าด้วยตนเองมาแล้ว ในบางกรณีที่จะเขียนเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม อาจจะใช้เอกสารประกอบคำสอนของตนมาดัดแปลงเขียนใหม่ ให้มีลักษณะการเขียนที่ดี พร้อมทั้งเพิ่มเติม

รายละเอียดข้อมูลให้ทันสมัย แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกหัวข้อเรื่องที่จะเขียนนี้ ควรจะเป็นไปเพื่อตอบสนองการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในสถานศึกษาที่ผู้เขียนปฏิบัติงานอยู่

หัวข้อเรื่องนี้เมื่อเลือกมาได้แล้ว ควรเขียนหรือกำหนดเป็นหัวข้อเรื่องใหญ่ ซึ่งควรจะครอบคลุมเนื้อหาของหนังสือทั้งเล่ม เพราะหัวข้อเรื่องนี้ภายหลังเมื่อจะตั้งชื่อเรื่องหนังสือ ก็อาจจะนำมาตั้งเป็นชื่อเรื่องหรือเป็นส่วนหนึ่งของชื่อเรื่องก็ได้ โดยเฉพาะหัวข้อเรื่องที่จะนำมาเขียนเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม ประเด็นที่สำคัญก็คือ หัวข้อเรื่องนี้จะแสดงเนื้อหาครอบคุลมเรื่องราวทั้งหมดที่จะเขียน ซึ่งจะต้องเป็นเรื่องที่ผู้เขียนมีความรู้ ความชำนาญ และเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง จนสามารถเขียนได้อย่างน่าสนใจ น่าอ่าน เข้าใจง่าย มีสาระและตรงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หัวข้อเรื่องนี้นิยมเขียนเป็นประโยคหรือวลีบอกเล่ามากกว่าจะเขียนในรูปเชิงคำถาม

สรุป ผู้วิจัยเลือกหัวข้อเรื่องที่จะเขียนเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมในครั้งนี้ ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ซึ่งเนื้อหาของหนังสือเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และตอบสนองการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ด้วย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอหัวข้อเรื่องใหญ่กับหัวข้อย่อยมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน เนื้อหาที่นำเสนอเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผ่านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของผู้วิจัย แล้วนำเสนอรายละเอียดของข้อมูลให้เหมาะสมกับอายุ วัย ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

3. หลักการสร้างหรือการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การสร้างหรือการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมจำเป็นต้องอาศัยทั้งศิลปะและหลักการของการเขียน การสื่อความหมายและทฤษฎีเกี่ยวกับข้อความประกอบกัน หลักการในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมจะใช้หลักการเช่นเดียวกับหลักการการเขียนหนังสือเด็กทั่ว ๆไป หรือการเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งกรมวิชาการ (2538 : 9) กำหนดไว้ มีดังนี้

1. โครงสร้างหรือรูปแบบของข้อความ (Discourse Structure) หมายถึงระบบหรือวิธีการจัดหรือเรียบเรียงความคิดและธรรมชาติความสัมพันธ์ของความคิดเหล่านั้น จุดประสงค์ของการเขียนหนังสือก็ดี ธรรมชาติความสัมพันธ์ของความคิด หลักการหรือทฤษฎีของสาขาวิชาที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอก็ดี จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบหรือโครงสร้างของข้อความหรือหนังสือที่สำคัญ ผู้เขียนจำเป็นต้องเลือกรูปแบบหรือโครงสร้างที่เหมาะสมที่สุดที่สามารถสื่อเนื้อหาสาระและความคิดให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดีที่สุด

2. เอกภาพ (Unity) หมายถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้เขียนจะต้องเรียบเรียงและเสนอเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ไม่นำเนื้อหาหรือความคิดอื่นใดที่ขาดความสอดคล้องเกี่ยวข้องกันในการบรรลุจุดประสงค์นั้น ๆมากล่าวปะปนไว้ในหนังสือ

3. สัมพันธภาพ (Coherence) หมายถึงการเชื่อมโยงความคิดหนึ่งเข้ากับอีกความคิดหนึ่งตั้งแต่ระดับความคิดย่อยออกไปสู่ความคิดหลักของเรื่อง ในลักษณะที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความเชื่อมโยงของแต่ละความคิดที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จนท้ายที่สุดก็นำผู้อ่านให้บรรลุจุดมุ่งหมายของผู้เขียนได้

4. จุดเน้น (Emphasis) แม้หนังสือจะมีเอกภาพและสัมพันธภาพแล้ว ผู้อ่านก็อาจจะยังไม่สามารถเข้าใจความหมายได้ถูกต้องหรือจับประเด็นความหมายสำคัญของเรื่องไม่ถูกต้อง ถ้าผู้เขียนไม่มีวิธีที่จะเน้นหรือแนะนำให้ผู้อ่านแยกได้ว่าอะไรคือความหมายย่อย อะไรเป็นความหมายหลักหรือความคิดสำคัญของเรื่อง วิธีเน้นว่าเนื้อความตรงไหนสำคัญ ที่ง่ายที่สุดก็โดยที่ผู้เขียนบอกให้ผู้อ่านทราบตรง ๆว่าความคิดหรือข้อความใดที่สำคัญ หรือโดยการเสนอข้อความสำคัญไว้เป็นประโยคแรกหรือประโยคสุดท้ายของย่อหน้า (Topic Sentences) หรือเสนอเนื้อหาส่วนที่สำคัญนั้นในปริมาณมากกว่าส่วนอื่น เป็นต้น

5. ความสามารถหรือคุณสมบัติของผู้อ่าน (Audience Appropriateness) วัย วุฒิภาวะ พัฒนาการทางสติปัญญา ความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้อ่านหนังสือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้เขียนจะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนก่อนที่จะลงมือเขียนหนังสือ นั่นคือ ผู้เขียนจะต้องกำหนดไว้ในใจก่อนว่าจะเขียนหนังสือให้ผู้อ่านกลุ่มใด ซึ่งมีความรู้และสติปัญญาขนาดไหน แล้วจึงกำหนดจุดประสงค์ของหนังสือ เนื้อหาสาระและรูปแบบการเขียน ตลอดจนเทคนิควิธีการเขียนต่าง ๆให้สอดคล้องสัมพันธ์กันในอันที่จะส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเรื่องราวความคิดต่าง ๆได้

ส่วน ฮัค (Huck 1961 : 6-14) ได้วางหลักการเกี่ยวกับการเขียนหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. โครงเรื่อง (Plot) ต้องเป็นโครงเรื่องที่ดี เร้าใจให้ผู้อ่านติดตาม โดยเป็นเรื่องที่น่าสนใจและสมจริง

2. เนื้อเรื่อง (Content) ต้องมีคุณค่าและเหมาะสมสำหรับเด็ก

3. แก่นเรื่อง (Theme) ควรมีคุณธรรมแต่ไม่ต้องสอนเด็กโดยตรง เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันและเหมาะสมกับเด็ก

4. ตัวละคร (Characterization) ควรมีส่วนที่ยกระดับจิตใจของผู้อ่านให้ดีขึ้น

5. ลีลาในการเขียน (Style) เสนอเรื่องง่าย ชัดเจน บทสนทนาเป็นธรรมชาติ

6. รูปแบบ (Format) รูปภาพและรูปเล่มต้องชวนอ่าน ตัวหนังสือควรพิมพ์ชัดเจน

7. อื่นๆ (Other Consideration) ควรเป็นหนังสือที่ทำให้เด็กพอใจและสนใจติดตามอ่าน

ทัศนีย์ ศุภเมธี (ม. ป. ป. : 165-166) กล่าวว่า หลักการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นเรื่องที่สนองความต้องการ สนองความสนใจของเด็กที่พยายามเชื่อมโยงเพื่อความรู้และประสบการณ์ของเด็ก

2. เนื้อเรื่องเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของเด็ก

3. โครงเรื่องต้องเคลื่อนไหว ให้แนวคิด ขยายประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งในหลักสูตร

4. ตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย ชัดเจน

5. รูปภาพต้องสวยงาม

6. รูปเล่มเหมาะมือ คงทน

7. เนื้อเรื่องควรปลูกฝังให้เป็นข้อดีและเป็นแบบอย่างที่ดี เด็กยึดถือเป็นแบบอย่างได้

8. ลักษณะหนังสือ อาจเป็นหนังสือการ์ตูน นิทาน นิยาย ซึ่งเขียนเป็นบทสนทนาความเรียง หรือคำกลอนต่าง ๆ

9. ภาษาที่ใช้ ใช้คำง่าย ๆ ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 495) ได้เสนอหลักการที่ควรพิจารณาในการเขียนหนังสือเสริมประสบการณ์ไว้ ดังนี้

1. ต้องเลือกรูปแบบหรือโครงสร้างที่สามารถสื่อเนื้อหาสาระและความคิดให้แก่ผู้อ่าน

2. ต้องเรียบเรียงและเสนอเนื้อหาให้สอดคล้องเกี่ยวเนื่องกันในจุดประสงค์ที่ต้องการ

3. ต้องเชื่อมโยงความคิดหนึ่งเข้ากับอีกความคิดหนึ่ง จากความคิดย่อยขยายไปสู่ความคิดหลักของเรื่อง ในลักษณะที่ทำให้ผู้อ่านบรรลุจุดหมายของผู้เขียนได้

4. ความคิดหรือข้อความใด ๆที่สำคัญ ควรเสนอไว้เป็นประโยคแรกหรือประโยคสุดท้ายของย่อหน้า หรือเสนอเนื้อหาส่วนที่สำคัญนั้นในปริมาณมากกว่าส่วนอื่น ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายหรือจับประเด็นความสำคัญของเรื่องได้ถูกต้อง

5. ก่อนลงมือเขียน ควรกำหนดในใจล่วงหน้าว่าผู้อ่านจัดอยู่ในกลุ่มใด มีความรู้และ

สติปัญญาเพียงใด แล้วจึงค่อยกำหนดจุดประสงค์ของหนังสือ เนื้อหาสาระ รูปแบบการเขียน ตลอดจนเทคนิควิธีเขียนต่าง ๆของหนังสือแต่ละประเภท เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้อย่างแจ่มชัด

จากหลักการในการสร้างหนังสือข้างต้น สรุปหลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ 1) จะต้องเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน 2) มีรูปแบบหรือโครงสร้างที่ดี น่าสนใจ 3) เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์ 4) เชื่อมโยงความคิดย่อยขยายไปสู่ความคิดหลักทำให้ผู้อ่านบรรลุจุดหมาย 5) เน้นส่วนที่สำคัญซึ่งควรมีมากกว่าส่วนอื่น ๆอาจกำหนดไว้เป็นประโยคแรกหรือประโยคสุดท้าย 6) มีรูปภาพประกอบ รูปเล่มเหมาะสม ตัวหนังสือชัดเจน ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย 7) สอดแทรกคุณธรรมให้ผู้อ่านยึดถือเป็นแบบอย่าง

4. ขั้นตอนการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ขั้นตอนในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีขั้นตอนการเขียนเช่นเดียวกับการเขียนหนังสือเด็กทั่ว ๆไป มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงขั้นตอนการเขียนไว้คล้ายกันหลายคน ได้แก่

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 47 - 50)ได้แนะนำไว้ว่า เมื่อศึกษาข้อมูลต่าง ๆเกี่ยวกับการเขียนหนังสือ รวมทั้งเทคนิควิธีการเขียนและตัดสินใจว่าจะเขียนหนังสือในลักษณะใดแล้วก็ลงมือเขียนได้ และมีขั้นตอนในการเขียน ดังนี้

1. ก่อนเขียน

เมื่อตัดสินใจแล้วว่าจะเขียนอะไร ผู้เขียนจะต้องเตรียมการ ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรกำหนดให้นักเรียนเรียนเรื่องนั้น ๆมากน้อยเพียงไร แล้วดูมาตรฐานการเรียนรู้ว่าเมื่อเรียนแล้วต้องการให้เด็กเกิดพฤติกรรมใด จะได้วางแก่นของเรื่องและเค้าโครงเรื่องให้ได้ถูกต้องไม่หลงทาง

1.2 หาเอกสารค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อศึกษาในรายละเอียดจะได้สอดแทรกเข้าไปในเนื้อเรื่องให้ได้ถูกต้องไม่หลงทาง

1.3 เตรียมเครื่องเขียนไว้ให้พร้อม

1.4 กำหนดลักษณะการเขียนว่าจะเขียนเรื่องทำนองใด เช่น

1.4.1 นิทานคติสอนใจ

1.4.2 นิทานเกี่ยวกับสัตว์ ธรรมชาติของสัตว์

1.4.3 นิยายเกี่ยวกับสัตว์ แต่ให้สัตว์มีพฤติกรรมเหมือนคน

1.4.4 เรื่องจากประสบการณ์ชีวิตประจำวัน

1.4.5 นิยายเพ้อฝัน เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับดวงดาว จักรวาล มิติแห่งกาลเวลา

1.4.6 นิทานหรือนิยายที่ผูกเรื่องจากเนื้อหาในบทเรียน

1.4.7 เรื่องราวต่าง ๆในท้องถิ่น

1.5 กำหนดแก่นของเรื่อง แก่นของเรื่อง หมายถึง แนวคิดหรือสารัตถะของเรื่อง เมื่อผู้เขียนตัดสินใจแล้วว่าจะเขียนประเภทใด และศึกษาแล้วว่าเรื่องนั้น ๆ หลักสูตรกำหนดให้เรียนแล้วเกิดพฤติกรรมใดเป็นสำคัญ เช่น มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีคุณธรรม สิ่งที่หลักสูตรต้องการเหล่านี้คือ แนวคิดหรือแก่นของเรื่อง ซึ่งแก่นของเรื่องนั้นในหนังสือเล่มหนึ่งหรือเรื่องหนึ่งควรมีแนวคิดเดียวหรือแก่นเดียว และเป็นแนวคิดที่ชัดเจนง่าย ๆ ไม่เกินกำลังปัญญาของผู้อ่านในแต่ละระดับ ควรกำหนดแก่นของเรื่องลงไปให้ชัดเจนว่าเรื่องที่เขียนนั้นมีอะไรเป็นแก่นของเรื่องและในเรื่องหนึ่งควรมีเพียงแก่นเดียว

1.6 กำหนดเค้าโครงเรื่อง เค้าโครงเรื่องเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เขียนจะต้องกำหนด เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนเรื่อง เค้าโครงเรื่องนี้จะต้องเป็นเค้าโครงเรื่องที่ผู้เขียนกำหนดขึ้นเอง ไม่ควรลอกเลียนแบบใคร แก่นของเรื่องอาจเหมือนกันได้ แต่เค้าโครงเรื่องจะต้องเป็นความคิดของผู้เขียนเอง และควรเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การวางเค้าโครงเรื่องสำหรับหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือส่งเสริมการอ่านนั้น ผู้เขียนจะได้แนวทางจากจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตรของแต่ละเรื่องนั่นเอง และในการวางเค้าโครงเรื่องนี้ควรมี 3 ตอนใหญ่ ๆ คือ

ตอนเริ่มต้นหรือบทนำเรื่อง จะเป็นการปูพื้นให้ผู้อ่านรู้เรื่อง อาจจะเป็นการบรรยายฉากหรือแนะนำตัวละคร แล้วเริ่มเรื่องราวต่อไป

ตอนกลางเรื่อง จะเป็นตอนที่เป็นเรื่องราว ควรตื่นเต้น เร้าความสนใจชวนให้ติดตามไปตามลำดับของเนื้อเรื่อง

ตอนจบของเรื่อง จะเป็นการสรุปแก่นของเรื่อง ขมวดท้ายด้วยข้อคิด คติธรรม เด็กเล็ก ๆชอบเรื่องที่จบลงด้วยความหวังความสุข ไม่ควรจบเรื่องด้วยความทุกข์ จะเป็นการทำร้ายจิตใจของเด็ก

การกำหนดเค้าโครงเรื่องตั้งแต่ตอนเริ่มต้น ตอนกลางเรื่อง และตอนจบของเรื่องอย่างย่อ ๆไปตามลำดับ เวลาลงมือเขียนจะได้ไม่สับสน และจะทำให้กำหนดได้อย่างคร่าว ๆว่าเรื่องที่จะเขียนนั้นมีความยาวประมาณกี่หน้า

1.7 ตั้งชื่อเรื่อง การตั้งชื่อเรื่องควรให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องและเร้าความสนใจ

2. ดำเนินการเขียน

เมื่อเตรียมพร้อมจากขั้นตอนทุกขั้นตอนตามข้อ 1 แล้วจึงลงมือเขียนไปตามเค้าโครงเรื่องที่วางไว้ไปตามลำดับ และในขณะที่เขียนมีข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติ ดังนี้

2.1 ทำใจให้มีสมาธิจดจ่ออยู่กับเรื่องที่เขียน

2.2 พยายามปรับปรุงอารมณ์ของตนให้อยู่ในตัวละครที่สร้างขึ้น โดยสมมุติตนเองเป็นตัวละครที่กำลังเขียน ตัวละครจะได้มีชีวิตชีวา

2.3 ทำอารมณ์ของตนให้อยู่ในวัยเด็กที่ตนจะเขียนให้อ่าน เพื่อที่จะได้ใกล้ชิดกับผู้อ่าน ความรู้สึกนึกคิดหรือบทสนทนาจะได้เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน

2.4 ถ้าเมื่อใดรู้สึกว่าไม่มีสมาธิ คิดไม่ออก ควรหยุดพัก แล้วค่อยเริ่มเขียนใหม่ เมื่อมีอารมณ์พร้อมที่จะเขียน

2.5 ถ้าผูกเรื่องมีตัวละคร ตัวละครที่เขียนควรมีการพัฒนาทั้งคำพูดและการกระทำคือ พยายามสร้างตัวละครให้มีบุคลิกและความรู้สึกนึกคิดให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

2.6 ควรจบเรื่องด้วยสิ่งที่ประทับใจ เช่น ขมวดท้ายด้วยข้อคิด คุณธรรมและจบลงด้วยความหวัง ความสุข เพราะโลกของเด็ก ๆควรมีแต่ความร่าเริง แจ่มใส อย่าจบด้วยคำว่า “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า.....” ควรจบลงด้วยการให้เด็กได้ความคิดจากเรื่องที่อ่านด้วยตนเองเด็กจะประทับใจกว่า

3. หลังเขียนจบแล้ว

เมื่อเขียนเรื่องจบแล้ว ผู้เขียนควรได้ปฏิบัติ ดังนี้

3.1 อ่านทบทวนอีกครั้ง ลองอ่านทบทวนเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบแล้วทดสอบเรื่องที่เขียนว่าน่าสนใจหรือไม่ ด้วยการตอบคำถาม 4 ประการ คือ

3.1.1 เด็กติดตามเรื่องได้หรือไม่

3.1.2 ให้ความบันเทิงแก่เด็กหรือไม่

3.1.3 สื่อความหมายให้กับเด็กได้หรือไม่

3.1.4 ให้ความรู้แก่เด็กหรือไม่

ถ้าเรื่องที่เขียนตอบคำถามทั้ง 4 ประการนี้ได้เป็นอย่างดี แสดงว่าเรื่องที่เขียนใช้ได้ แต่ถ้าตอบคำถามได้ไม่ดี ลองทบทวนหาจุดบกพร่องแล้วแก้ไข

3.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเนื้อหา เมื่อเขียนเสร็จแล้วและคิดว่าใช้ได้ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ตรวจความถูกต้องของเนื้อหา และวิจารณ์อีกครั้งว่าเรื่องที่เขียนมีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขบ้าง

3.3 ปรับปรุงแก้ไข นำต้นฉบับที่ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแล้วมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

3.4 จัดทำต้นฉบับ เมื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้ว ก็จัดทำต้นฉบับจริง เข้ารูปเล่ม วาดภาพประกอบ อาจทำเองทั้งหมดถ้ามีความสามารถด้านศิลปะด้วย หรือให้ผู้มีความสามารถด้านศิลปะช่วยในการวาดและทำต้นฉบับ

ในการทำต้นฉบับนี้จะต้องบอกให้ชัดเจนว่าเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือส่งเสริมการอ่านของสาระการเรียนรู้ใด ระดับชั้นใด และในหน้าคำนำจะต้องบอกจุดมุ่งหมายในการเขียนให้ชัดเจน

2. สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 495) ได้เสนอขั้นตอนและเทคนิคในการสร้างหรือเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของหนังสือเสริมประสบการณ์ไว้ ดังนี้

ขั้นตอนในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ
2. กำหนดเรื่องที่จะเขียนให้ชัดเจน
3. เขียนโครงเรื่อง ต้องกำหนดแนวคิดหรือแก่นของเรื่องให้ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนเนื้อเรื่อง
4. เขียนเพิ่มหัวข้อย่อย โดยนำโครงเรื่องที่เขียนไว้แล้วมาเขียนรายละเอียดเพิ่มเติมเป็นเรื่องย่อ ๆ
5. ตั้งชื่อเรื่อง อาจตั้งจากตัวเอกของเรื่อง จำนวนตัวละคร ชื่อสัตว์ในเนื้อเรื่อง ชื่อสถานที่
6. เขียนขั้นตอนของเนื้อเรื่อง นำเรื่องราวที่ได้จากเค้าโครงเรื่องมาเขียนบอกขั้นตอนของเนื้อเรื่อง เริ่มตั้งแต่หน้าปกจนถึงหน้าสุดท้าย ซึ่งจะเป็นแนวการจัดทำร่างภาพ คำบรรยายและรูปเล่มของหนังสือว่ามีอะไรบ้างและมีกี่หน้า
7. ทำต้นฉบับ คือการทำหนังสือเป็นรูปเล่ม อาจทดลองใช้ เพื่อที่จะได้นำมาแก้ไขข้อบกพร่อง
8. จัดทำรูปเล่ม คือการทำหนังสือเป็นรูปเล่ม อาจทดลองใช้ เพื่อที่จะได้นำมาแก้ไขข้อบกพร่อง
9. จัดพิมพ์เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

เทคนิคการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือเสริมประสบการณ์

1. การเลือกเรื่องที่จะเขียน
    1.1 ควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียนหรือผู้อ่าน

1.2 มีลักษณะที่กระตุ้นความสนใจและสร้างความกระตือรือร้นให้ผู้อ่าน

1.3 ควรเหมาะสมกับอายุสมองของผู้อ่าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม

พวกอายุสมอง 2-7 ปี หลีกเลี่ยงการลงโทษ ตัวเล็กต้องชนะตัวใหญ่

พวกอายุสมอง 7-10 ปี แสวงหารางวัล ทำดีต้องได้ดี

พวกอายุสมอง 10-13 ปี ทำตามสังคม ชอบเรื่องคนดี คนเด่น คนสำคัญ

พวกอายุสมอง 13-16 ปี นิยมอุดมคติ ชอบเสียสละเพื่อส่วนรวม

พวกอายุสมอง 16-20 ปีขึ้นไป ยึดตามคติสากล มีเหตุมีผล

2. การตั้งชื่อเรื่อง

2.1 ต้องตั้งชื่อเรื่องให้กะทัดรัด แต่ไม่รวบรัด สะดุดตา สะดุดใจ น่าสนใจ

2.2 อย่าใช้คำสองแง่สองมุม

2.3 ชื่อเรื่องต้องไม่ตรงเกินไป

3. โครงเรื่อง

3.1 ก่อนเขียนต้องวางโครงเรื่อง เพื่อให้เรื่องดำเนินไปเป็นขั้นตอนอย่างครอบคลุม ไม่วกวน

3.2 ก่อนลงมือเขียน ต้องกำหนดวัตถุประสงค์การเขียนให้ชัดเจนไว้ตลอดเรื่อง

4. เสน่ห์ของเรื่อง

4.1 ภาษาที่ใช้

4.2 ตัวละคร

4.3 ฉาก

4.4 เนื้อเรื่อง

4.5 ภาพประกอบ

3. จินตนา ใบกาซูยี (ม.ป.ป. : 126) ได้เสนอขั้นตอนการวางแผนการเขียนไว้ ดังนี้ 1) กำหนดประเภท 2) กำหนดจุดประสงค์ 3) กำหนดระดับผู้อ่านกลุ่มเป้าหมาย 4) กำหนดเนื้อหา/หัวข้อเรื่อง 5) กำหนดชื่อเรื่อง 6) กำหนดโครงสร้างเนื้อหา/โครงเรื่อง 7) กำหนดแนวการเขียน 8) กำหนดแหล่งข้อมูล นอกจากนี้ ยังแนะนำขั้นตอนในการเขียนง่าย ๆไว้ 3 ขั้นตอน ซึ่งมีสาระโดยสรุป ดังนี้

ขั้นที่ 1

1. ตั้งเป้าหมายในการเขียนให้ชัดเจนว่าจะเขียนในรูปแบบใด นิทาน นิยาย สารคดี เรื่องสั้น หรือวรรณกรรมเยาวชน ฯลฯ โดยจะเน้นความบันเทิงหรือสาระความรู้ พร้อมคติสอนใจอะไรแก่เด็ก

2. แนวคิดของเรื่อง (แก่นของเรื่อง) ต้องกำหนดชัดเจน และควรมีเพียงแนวคิดเดียว ไม่ควรมีหลายแนวคิด เพราะจะทำให้เรื่องที่เขียนขาดเอกภาพ

3. เขียนโครงเรื่องไว้คร่าว ๆ ว่าจะเปิดเรื่องอย่างไร ตอนกลางของเรื่องจะเขียนอย่างไร ตอนปิดเรื่องจะปิดอย่างไร ต้องกำหนดจุดสุดยอดของเรื่อง การคลี่คลายปัญหาเพื่อนำไปสู่การจบเรื่องให้ได้

4. เขียนโครงเรื่องย่อ ๆลงกระดาษ ทบทวนดูว่าลงตัวหรือไม่

5. กำหนดวิธีการเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และการจบเรื่องอย่างละเอียด ทบทวนดูจนกว่า จะพอใจ

6. สร้างตัวละครให้ชัดเจนว่าแต่ละตัวมีบุคลิกภาพอย่างไร อายุเท่าไร รูปร่าง นิสัย ใจคอเป็นอย่างไร

7. กำหนดฉากในเรื่องให้ชัดเจนว่าจะใช้สถานที่ใด เรื่องราวเกิดขึ้นสมัยไหน

8. ทบทวนโครงเรื่องให้ถูกใจแล้วลองนำไปเล่าให้เด็กฟัง เพื่อทดสอบดูว่าเด็กสนุกกับการฟังหรือไม่

9. ทบทวนดูว่าแนวคิดของเรื่อง ทรรศนะหรือคุณธรรม กำหนดไว้ครบถ้วนชัดเจนหรือไม่ แทรกไว้อย่างแนบเนียนหรือไม่ แล้วปรับปรุงให้สมบูรณ์

10. สำรวจโครงเรื่องว่าดีหรือไม่ ตัวละครเอกดำเนินเรื่องราบรื่นหรือไม่ เนื้อเรื่องมีเอกภาพ มีเหตุมีผลหรือไม่

11. กำหนดความยาวของเรื่องว่าจะใช้จำนวนกี่หน้า

ขั้นที่ 2

1. ลงมือเขียนตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้โดยละเอียด แล้วตั้งชื่อเรื่อง

2. ทบทวนดูว่าชื่อเรื่องเหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือไม่ น่าสนใจหรือไม่ การดำเนินเรื่องสัมพันธ์ต่อเนื่องกันหรือไม่ แนวคิดของเรื่องชัดเจนหรือไม่ ตรึงคนอ่านได้หรือไม่ ปัญหาของตัวละครได้รับการแก้ไขอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่ สนุกเร้าใจหรือไม่ สำนวนภาษาที่ตัวละครใช้เหมาะกับวัยและสถานะของตัวละครหรือไม่ บทสนทนา เหตุการณ์ มากเกินความจำเป็นหรือไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องหรือเปล่า ต้องทบทวนให้ดีและปรับปรุงแก้ไข

3. เมื่อเขียนเสร็จให้เก็บไว้ระยะหนึ่งแล้วนำมาอ่านดูใหม่ เพื่อหาข้อบกพร่องแก้ไขจนพอใจ แล้วนำไปให้เด็ก ๆอ่านดูว่าเด็กเข้าใจหรือไม่ ชอบหรือไม่ เข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อหรือไม่ ปรับปรุงจนพอใจอีกครั้ง

ขั้นที่ 3

1. ทบทวนเรื่องที่เขียนอีกครั้งหนึ่งเพื่อดูสำนวนภาษาและความเป็นเอกภาพของเรื่อง
2. ลงมือเขียนหรือพิมพ์ต้นฉบับ
3. ถ้าต้นฉบับเป็นหนังสือการ์ตูน ต้องจัดทำเป็นบทสคริปต์ละคร มีคำพูดโต้ตอบและคำบรรยายเรื่อง จัดภาพคร่าว ๆให้เหมาะสมกับคำบรรยายและบทสนทนา
4. ถ้าต้นฉบับเป็นหนังสือภาพของเด็กก่อนวัยเรียนหรือหนังสือสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา ซึ่งมีภาพประกอบทุกหน้าควรจัดทำต้นฉบับจำลอง กำหนดเนื้อเรื่อง เลขหน้า และภาพอย่างหยาบ ๆลงในหน้ากระดาษให้ได้สัดส่วน หรือหากวาดภาพไม่ได้ให้เขียนเนื้อเรื่องแล้วเว้นที่สำหรับวาดภาพไว้สำหรับผู้วาดภาพประกอบ
5. อ่านทบทวนต้นฉบับเป็นครั้งสุดท้ายเพื่อดูความถูกต้อง เรียบร้อย โดยเฉพาะตัวสะกด
6. จัดส่งต้นฉบับให้แก่บรรณาธิการเพื่อจัดทำภาพประกอบ

ที่กล่าวมานี้ คือ ขั้นตอนการเขียนหนังสือโดยละเอียด ตั้งแต่จรดปากกาเขียนเรื่องกระทั่งจัดทำรูปเล่ม

4. กรมวิชาการ (2544 : 6 – 9) กล่าวถึง โครงสร้างของงานเขียนมีหลักการกว้าง ๆ ดังนี้

1. ประเด็นในการนำเสนอ

1.1 สร้างประเด็นจากสิ่งที่เป็นปัญหา เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ฯลฯ

1.2 สร้างประเด็นจากความต้องการของสังคม เช่น การอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยว ฯลฯ

1.3 สร้างประเด็นจากความพร้อมของข้อมูล เช่น อยู่ใกล้แหล่งข้อมูล เครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า ทำร่ม สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

1.4 สร้างประเด็นจากความถนัดของผู้เรียน เช่น เลี้ยงนกเขาก็เขียนเรื่องนกเขา ชอบเดินทางท่องเที่ยวก็เขียนสารคดีท่องเที่ยว

2. โครงเรื่อง องค์ประกอบที่สำคัญของงานเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมประเภทสารคดีสำหรับเด็ก สามารถวางขอบข่ายของเรื่องเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บทนำเรื่อง เนื้อเรื่องและสรุปเรื่อง

2.1 บทนำเรื่อง หมายถึง การนำเข้าสู่เนื้อเรื่องเพื่อเร้าใจผู้อ่านให้ติดตาม เนื้อหาสาระภายในเรื่องมีลักษณะสั้น ๆ กระชับ ขมวดปมเนื้อหาในการนำเสนอหรือบอกเป้าหมายของงานเขียนหนังสือ

นำเรื่องด้วยบทร้อยกรอง

นำเรื่องด้วยคำขวัญ

นำเรื่องด้วยถ้อยคำปริศนา

นำเรื่องด้วยข้อความน่าตื่นเต้น

นำเรื่องด้วยเหตุการณ์โด่งดัง

นำเรื่องด้วยบทส่งท้าย เป็นข้อความที่ใช้ในบทสรุป แต่นำมาใช้ขึ้นเป็นบทนำเรื่อง

2.2 เนื้อเรื่อง หมายถึง เนื้อหาสาระและข้อมูลที่ต้องการนำเสนอ รวมทั้งภาพประกอบและคำบรรยายภาพ ประกอบด้วยเรื่องราวของอดีต ปัจจุบันและอนาคต เนื้อเรื่องแต่ละเรื่องย่อมให้คุณค่าของส่วนใดส่วนหนึ่งแตกต่างกันไป โดยกำหนดหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อยตามลักษณะประเด็น ให้พิจารณาว่าควรเน้นส่วนใด

อดีต สามารถนำมากำหนดเนื้อเรื่องส่วนอดีตเป็นหัวข้อใหญ่ เช่น เรื่องราวจากตำนาน ประวัติศาสตร์ เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา

ปัจจุบัน การกำหนดเนื้อเรื่องส่วนปัจจุบัน ควรถือเอาสิ่งที่มีและเป็นอยู่ที่เป็นปัจจุบันที่สุด เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ

อนาคต เป็นส่วนที่ประเมินจากอดีตและปัจจุบัน บางครั้งอาจเป็นการวิเคราะห์การคาดเดาของตัวผู้เขียนเอง

2.3 สรุปเรื่อง หมายถึง ข้อความส่วนสุดท้ายของสารคดีที่ผู้เขียนกล่าวย้ำถึงสาระสำคัญของเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอให้เด่นชัดอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะจบการนำเสนอเนื้อหาสาระนั้น การเขียนบทสรุปมีหลักการคล้ายการเขียนบทนำเรื่อง พอสรุปได้ดังนี้ เป็นปัญหาที่นำเสนอ ประเมินอนาคตที่จะเกิดขึ้น ทิ้งปริศนาให้ขบคิด บทร้อยกรองเดียวกับนำเรื่อง เป็นต้น

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนในการสร้างหรือเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) **ก่อนเขียน** ศึกษาหลักสูตรและค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากเอกสารต่าง ๆ กำหนดเรื่องที่จะเขียนและรูปแบบให้ชัดเจน กำหนดแนวคิดหรือแก่นของเรื่องให้ชัดเจน เขียนโครงเรื่องโดยกำหนดหัวข้อย่อย เขียนราย

ละเอียดเพิ่มเติมเป็นเรื่องย่อ ๆ ตั้งชื่อเรื่องให้เหมาะสม น่าสนใจ 2) **ดำเนินการเขียน** เขียนตามเค้าโครงที่วางไว้ตามลำดับ เริ่มตั้งแต่หน้าปกจนถึงหน้าสุดท้าย จัดทำฉบับร่าง กำหนดภาพ คำบรรยาย รูปเล่มของหนังสือและจำนวนหน้า 3) **หลังเขียนจบ** อ่านทบทวนตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ทำต้นฉบับ คือการทำหนังสือเป็นรูปเล่ม ทดลองใช้เพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำรูปเล่ม คือการทำหนังสือเป็นรูปเล่ม ทดลองใช้จริงเพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นถือเป็นหลักการที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ส่วนประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

มีนักการศึกษาหลายท่าน กล่าวถึงส่วนประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้คล้ายกัน ดังนี้

จินตนา ใบกาซูยี (2542 : 204 – 213) ได้กล่าวถึง การจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมต้องประกอบด้วยรายละเอียดเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนหน้าหนังสือ

1.1 หน้าปก (Front cover) เป็นสิ่งแรกที่ชักจูงให้ผู้อ่านอยากอ่าน เพราะฉะนั้นจะต้องมีภาพและสีสันสวยสะดุดตา มีชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ผู้จัดพิมพ์

1.2 ปกด้านใน (End – paper) คือ ส่วนหลังของปกหน้า อาจทิ้งว่างไว้หรือใส่รายละเอียด เช่น จำนวนที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์

1.3 ใบรองปกหน้าปก (Fly – leaf) ในหน้านี้ไม่นิยมใส่สิ่งใด

1.4 หน้าปกใน (Title page) เป็นหน้าที่สำคัญมักอยู่ด้านขวา จะมีชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ผู้เขียนภาพ ผู้จัดพิมพ์และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือ

1.5 หน้าลิขสิทธิ์ (Copyright page) อยู่ด้านหลังของปกในจะบอกให้ทราบเกี่ยวกับลิขสิทธิ์การพิมพ์ ข้อความจะจัดไว้ด้านบนของหน้า ตอนกลางหรือตอนล่างของหน้าได้ตามแต่จะออกแบบ

1.6 หน้าคำนำ คำชี้แจง หรือบทนำ (Preface , Foreword , Introduction) เป็นหน้าที่ผู้เขียนแสดงจุดประสงค์หรือสารประโยชน์ของหนังสือ ประวัติความเป็นมาหรือคำชี้แจงการใช้หนังสือแบบนี้

1.7 หน้าสารบัญ (Content page) หน้านี้อ้างอิงด้านซ้ายมือหรือขวามือ แล้วแต่หน้าจะว่าง แต่ควรให้ต่อจากหน้าคำนำ ในหน้าที่บรรจุบัญชีหัวเรื่องหรือบทที่ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพร้อมทั้งระบุหน้าไว้ด้วย เพื่อสะดวกแก่ผู้อ่านสามารถค้นหาสิ่งที่ต้องการได้รวดเร็ว

2. ส่วนเนื้อหาของหนังสือ

หน้าแรกของเนื้อหามักอยู่ด้านขวามือ จัดเรียงลำดับตั้งแต่ 1 จนถึงหน้าสุดท้ายในกรณีหนังสืออ่านประกอบและหนังสืออุเทศที่มีเนื้อหามาก ต้องแบ่งออกเป็นบท ๆ ต้องคำนึงถึงตำแหน่ง ดังต่อไปนี้

ตำแหน่งชื่อบท จะอยู่กลางหน้าโดยเว้นหรือปล่อยว่างด้านบนไว้อยู่ริมขวามือสุดหรือซ้ายสุด อยู่ตรงกลางย่อมได้ เมื่อกำหนดบทแรก บทต่อไปให้เหมือนกันทุกบทจนจบเล่ม

การจัดวางชื่อบท จะจัดวางให้บรรทัดแรกเป็นชื่อบทที่ 1 แล้วชื่อบท (ชื่อเรื่อง) อยู่ถัดลงมาอีกบรรทัด บทต่อไปต้องวางให้เหมือนกัน

ขนาดตัวอักษร กำหนดให้เหมาะสมกับวัย คือ เด็กเล็กใช้ 32 ป๊อยท์ (9 มม.) ประถมใช้ตัวกลาง ขนาด 24 ป๊อยท์ (5 มม.) และเด็กโตใช้ตัวธรรมดา

หน้าเนื้อหา ซึ่งต่อจากหน้าแรกของเนื้อหา มักจะอยู่ด้านซ้าย (หน้าเลขคู่) และหน้าถัดไปให้เรียงลำดับตามเลขหน้า โดยกำหนดให้หน้าขวามือเป็นเลขคี่และหน้าซ้ายมือเป็นหน้าเลขคู่

ภาพในหน้าเนื้อหา ในการจัดหน้าแต่ละหน้าของหนังสือสำหรับเด็ก จะต้องจัดภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา โดยจัดภาพให้อยู่ครึ่งหนึ่ง (1/2) ของหน้า หรือเป็นหนึ่งในสี่ (1/4) ของหน้า การใช้ข้อความบรรยายภาพ (Caption) ในหนังสือสารคดี หนังสืออ่านเพิ่มเติม จะต้องกำหนดตัวอักษร การวางตำแหน่งภาพ คำบรรยายให้มีระบบตลอดทั้งเล่ม ทั้งนี้พิจารณาตามหลักของความเหมาะสม เรียบง่าย สะดวกแก่การอ่านและสะดุดตา

3. ส่วนท้ายของหนังสือหรือส่วนหลัง มีการจัดหลายรูปแบบที่นิยมจัดทำ ได้แก่ หน้าบรรณานุกรม มีรายชื่อหนังสืออ้างอิง อภิธานศัพท์ ดัชนีเรื่อง ดัชนีภาพ ปกหลัง (Back Cover) อาจทิ้งว่างไว้ แต่ปัจจุบันจะมีภาพประกอบเป็นส่วนหนึ่งของปกหน้า เพื่อเร้าความน่าสนใจ

ภิญญาพร นิตยประภา (2534 : 76 -77) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบต่าง ๆของหนังสือ ดังนี้

1. ใบหุ้มปก (Jacket) คือส่วนที่ทำหน้าที่หุ้มปกหนังสือ บนใบหุ้มปกนี้จะมีภาพสวย ๆ ซึ่งตรงกับเนื้อเรื่องในหนังสือ มีชื่อผู้แต่งและชื่อผู้เขียนภาพประกอบอยู่ด้วย ภาพบนใบหุ้มปกของหนังสือบางเล่มอาจเหมือนกับภาพปกนอกก็ได้

2. ปกนอก (Cover) อาจเป็นปกแข็งหรือปกอ่อนก็ได้ บนปกของหนังสือเด็กจะมีภาพสวย ๆซึ่งตรงกับเนื้อเรื่องของหนังสือ ผู้วาดภาพประกอบจะเลือกภาพที่เด่นและดึงดูดความสนใจของเด็ก จะมีชื่อผู้เขียนและผู้วาดภาพประกอบอยู่ด้วย

3. ใบรองปก (End papers) จะเป็นหน้าว่าง ใบรองปกมีทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

4. หน้าชื่อเรื่อง (Half title page) หน้านี้จะมีชื่อหนังสือปรากฏอยู่เท่านั้น หนังสือบางเล่มจะตัดส่วนนี้ออกไป

5. หน้าปกใน (Title page) เป็นหน้าสำคัญเพราะบรรณารักษ์จะอาศัยหน้านี้ในการทำบัตรรายการและเขียนบรรณานุกรม หน้าปกในประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ชื่อผู้วาดภาพประกอบ ชื่อชุดผู้จัดพิมพ์หรือสำนักพิมพ์ สถานที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์

6. หน้าลิขสิทธิ์ (Copyright page) อยู่ด้านหลังของหน้าปกในจะบอกให้ทราบว่าหนังสือเล่มนี้ได้จดทะเบียนลิขสิทธิ์เมื่อใด

7. หน้าคำอุทิศ (Dedication) เป็นคำที่ผู้เขียนกล่าวแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

8. หน้าสารบัญ (Content) เป็นหน้าที่แสดงให้ทราบว่าเนื้อเรื่องหนังสือนั้นแต่ละบทอยู่หน้าใด

9. เนื้อเรื่อง (Text) หน้าแรกของเนื้อเรื่องจะเป็นหน้าขวามือ แต่หนังสือที่พิมพ์ 2 หน้าก็อาจเริ่มจากหน้าด้านซ้ายมือ

10. อภิธานศัพท์ (Glossary) สำหรับหนังสือเด็กที่มีคำศัพท์เฉพาะเป็นจำนวนมาก ควรอธิบายคำศัพท์เรียงตามลำดับอักษรไว้ด้วย เพื่อช่วยให้เด็กอ่านเนื้อเรื่องได้เข้าใจยิ่งขึ้น

11. หน้าแสดงกิจกรรม เป็นหน้าที่ให้เด็กได้เขียนรูประบายสีหรือมีแบบฝึกหัดช่วยให้เข้าใจในเนื้อเรื่องดีขึ้น อาจอยู่ท้ายบทหรือท้ายเล่ม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) เขียนไว้ในแนวทางการพัฒนาผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับส่วนประกอบรูปแบบหนังสือ ได้แก่

1. ปกหน้า-ปกใน
2. ใบรองปกหน้าและรองปกหลัง
3. คำนำ
4. สารบัญ
5. สารบัญตารางและหน้าสารบัญรูป
6. บทนำ
7. เนื้อหา

8. บรรณานุกรม

9. ภาคผนวก

10. อภิธานศัพท์

11. ดรรชนี

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปส่วนประกอบของรูปแบบหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่จะสร้างขึ้นได้ ดังนี้ 1) ปกหน้า - ปกใน 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำชี้แจงการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม 5) จุดประสงค์ 6) เนื้อหา 7) กิจกรรมเสนอแนะ 8) แบบฝึกหัดท้ายบท 9) แบบทดสอบหลังเรียน 10) บรรณานุกรม 11) ภาคผนวก

การประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นการประเมินเพื่อให้ผู้เขียนได้ทราบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพอย่างไร ซึ่งมีนักการศึกษาให้แนวคิดในการประเมินคุณภาพของหนังสือไว้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการประเมินได้ ดังนี้

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2539 : 195 – 198) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ใช้เกณฑ์เดียวกับเกณฑ์ประเมินแบบเรียน ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 คุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม

1.2 หลักการเรียนการสอนเฉพาะวิชา

1.3 หลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้

1.4 ความสอดคล้องกับหลักสูตร

2. เกณฑ์การประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติมซึ่งส่วนใหญ่ที่ใช้กันอยู่ จะแบ่งออกเป็น 10 หัวข้อ ดังนี้

2.1 ผู้แต่ง

เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่แต่งเป็นอย่างดี

ได้มีการค้นคว้าประกอบการแต่งหนังสืออย่างพอเพียง

เข้าใจความต้องการ ความสนใจและความสามารถของผู้อ่านโดยทั่วไป

2.2 ปีที่แต่งและพิมพ์ พิจารณาใน 2 ประเด็นคือ

เป็นหนังสือใหม่พิมพ์หรือแต่งในระยะที่ผ่านมาไม่นานกว่า 10 ปี ซึ่งจะให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ทันสมัย ควรแก่การเชื่อถือยิ่งกว่าหนังสือเก่าที่แต่งมานานแล้ว

2.3 เนื้อหาสาระ

มีแก่นสาร สาระและเหตุผลเป็นที่น่าเชื่อถือ

ให้ความรู้และข้อค้นพบใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้งชักชวนให้ติดตามอ่านต่อไป

สอดคล้องกับหลักสูตรและแบบเรียน

ให้รายละเอียดที่ลึกซึ้ง แจ่มแจ้งและสมบูรณ์

ขยายประสบการณ์ของผู้อ่านและส่งเสริมแนวคิดที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.4 ภาษา

ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สื่อความหมายได้ตรงและชัดเจน

เป็นภาษาสุภาพ กะทัดรัดและถูกต้องตามหลักภาษา

เรียบเรียงได้เหมาะสม ชวนอ่านไม่น่าเบื่อ

ใช้ถ้อยคำ อ่านแล้วส่งเสริมให้เกิดสุนทรียะทางด้านการใช้ภาษา

มีคำอธิบายศัพท์ประกอบด้วยเมื่อจำเป็น

2.5 การจัดเรื่อง

ลำดับเนื้อเรื่องในแต่ละบทเชื่อมโยงกันดี

ลำดับเรื่องจากง่ายไปหายากและจัดตามลำดับประสบการณ์ที่ผู้อ่านควรได้รับ

เมื่อเนื้อเรื่องไม่เรียงลำดับ สามารถตัดตอนได้โดยไม่ขาดช่วง

มีความกลมกลืนใกล้เคียงกับหลักสูตร

มีลักษณะส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจโดยลำดับ ไม่ขัดแย้งหรือหักล้างกัน

2.6 ความน่าอ่าน

มีตัวอักษรขนาดพอเหมาะ มีหลายลักษณะให้สังเกตได้ง่าย ช่องไฟมีจังหวะให้อ่านได้สะดวก

ตัวพิมพ์ชัดเจน ไม่เลอะเลือนอยู่บนกระดาษที่มีคุณภาพดี

มีภาพประกอบหรือแผนภูมิเหมาะสมกับความจำเป็นพร้อมทั้งมีคำอธิบายชัดเจน

มีลักษณะดึงดูดและน่าเชื่อถือ

2.7 เครื่องช่วยประกอบ

มีเครื่องช่วยในการอ่านได้แก่แผนที่ แผนภูมิ แผนผังและภาพประเภทต่าง ๆ

มีบทนำ สารบัญและหัวเรื่องที่ชัดเจน

มีดรรชนีต้นเรื่องและภาคผนวก

มีเชิงอรรถและบรรณานุกรมท้ายเล่ม แนะนำหนังสือเพื่ออ่านเพิ่มเติม

มีบทสรุปและข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ในแง่เสริมสร้างความรู้ เช่น แบบฝึกหัด โครงงาน กิจกรรมต่าง ๆ

2.8 ความทนทาน

รูปเล่มกะทัดรัด ไม่หนา หนัก เล่มใหญ่หรือกว้างเกินไปที่จะทำให้ใช้ ไม่ถนัด

การเข้าเล่มและเข้าปกแข็งถาวร

กระดาษที่พิมพ์เป็นกระดาษดี ไม่ขาดหรือเปื่อยง่าย

ปกแข็งเรียบร้อยและคงทน

หมึกพิมพ์ชัดเจน ไม่ซีดจางหรือลบเลือนโดยง่าย

2.9 ค่านิยมของวิชา

แทรกคุณธรรมของความเป็นพลเมืองดีไว้เสนอเมื่อมีโอกาส

ให้แง่คิดและแนวทางเพื่อปฏิบัติในชีวิตที่ฉลาด

ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในสังคม

เน้นให้ตระหนักในบทบาท ความรับผิดชอบของตนต่อสังคม

เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านส่วนใหญ่และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

2.10 คุณค่าในด้านอื่น ๆ

สร้างพื้นฐานการใช้วิจารณญาณ หาเหตุผลอย่างรอบคอบ

ส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางที่ดี

ช่วยให้เข้าใจสภาพชีวิตสังคมปัจจุบันดียิ่งขึ้น

สามารถวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆในสังคมได้ด้วยใจเป็นธรรม

ปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ (2545 : 14 – 28) กล่าวโดยสรุปว่า หลักเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพหรือคุณค่าของหนังสือควรมี ดังนี้

1. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเนื้อหา
2. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเสนอเนื้อหา
3. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษา
4. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณประโยชน์
5. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความน่าสนใจ

1. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเนื้อหา มีประเด็นที่ควรจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาของหนังสือหลายแง่มุม ดังต่อไปนี้

1.1 เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์ ผู้เขียนจำเป็นจะต้องกำหนดจุดประสงค์ในการเขียนหนังสือให้ชัดเจน ว่าต้องการให้ผู้อ่านได้ความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติอย่างไร ซึ่งจะใช้เป็นหลักในการตรวจสอบว่าเนื้อหาสาระในหนังสือมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์หรือไม่ ผู้เขียนได้นำเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกันมานำเสนอไว้หรือไม่

1.2 เนื้อหาถูกต้อง ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของหนังสือคือ ส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระของหนังสือจะต้องถูกต้องอย่างปราศจากข้อสงสัย โดยเฉพาะหนังสือที่ให้ความรู้ ความคิดรวบยอด หลักการและทฤษฎีต่าง ๆ เนื้อหาจะต้องถูกต้องตามหลักวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่งอย่างชัดเจน เนื้อหาก็จะต้องเหมาะสมในแง่เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ปราศจากอคติไม่กระทบกระเทือนผู้ใดหรือองค์กรใดให้เกิดความเสื่อมเสีย ไม่ขัดต่อระเบียบประเพณี วัฒนธรรมของสังคม เป็นต้น

1.3 เนื้อหายากง่ายพอเหมาะ เนื้อหาสาระของหนังสือไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวกับรายละเอียดความรู้หรือความคิดรวบยอด หลักการ ทฤษฎี ทักษะ แนวความคิดตลอดจนตัวอย่างประกอบเรื่อง ต้องมีความยากง่ายพอเหมาะแก่วัย ประสบการณ์และความสามารถทางสติปัญญาของผู้อ่านที่จะรับได้ ในเรื่องนี้จำเป็นที่ผู้เขียนจะต้องกำหนดกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายให้ถ่องแท้ว่ามีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานมาก่อนอย่างไร มีความสามารถที่จะทำความเข้าใจ ความรู้ที่จะเสนอในหนังสือได้หรือไม่ คุณสมบัติของกลุ่มผู้อ่านเป้าหมาย จะช่วยเป็นหลักเกณฑ์ให้การตรวจพิจารณาเนื้อหาสาระมีความพอเหมาะ คือไม่มากเกินไปหรือง่ายเกินไปสำหรับผู้อ่าน

1.4 เนื้อหาสั้นยาวพอเหมาะ เนื้อหาสาระของหนังสือที่ดูเหมือนว่ายากง่ายพอเหมาะแก่ผู้อ่าน ถ้ายืดยาวเยิ่นเย้อจนอาจเกิดความสับสนหรือห้วนสั้นเกินไปจนอาจจะลำบากแก่การตีความก็ถือว่ายังไม่เหมาะสม เมื่อผู้เขียนกำหนดวัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือไว้ชัดเจน สามารถกำหนดขอบเขตของเนื้อหาสาระที่เพียงพอและจำเป็นในการบรรลุจุดประสงค์เหล่านั้นได้ ทำให้มีหลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาไม่ให้เนื้อหาสั้นเกินไป จนผู้อ่านไม่สามารถจะเกิดความรู้ ความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น กลับสับสนและกลายเป็นไม่เข้าใจในที่สุด

1.5 เนื้อหาประกอบด้วยตัวอย่างที่เหมาะสม การเสนอตัวอย่างเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการช่วยสร้างความเข้าใจ แต่ถ้าเป็นตัวอย่างที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่เหมาะสมก็อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ และถ้าให้ตัวอย่างน้อยเกินไปก็อาจไม่เพียงพอจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความคิดรวบยอดต่าง ๆ แต่ถ้ามากเกินไปก็อาจเกินความจำเป็นหรือทำให้เกิดไขว้เขว นอกจากนี้ยังควร

พิจารณาด้วยว่าตัวอย่างที่ผู้เขียนเสนอ เป็นตัวอย่างที่พอเหมาะแก่วุฒิภาวะ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของผู้อ่าน ตลอดจนเป็นตัวอย่างที่สมจริงด้วย

2. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเสนอเนื้อหา หลักเกณฑ์นี้สามารถจำแนกเป็นหลักเกณฑ์ย่อยได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 หลักส่งเสริมความเข้าใจ ข้อความที่เสนอเป็นเรื่องราวหรือหนังสือที่จะช่วยผู้อ่านให้สามารถตีความหมาย เกิดความเข้าใจและเข้าใจถึงความคิดต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องนั้น จำเป็นต้องอาศัยส่วนประกอบที่ได้กลายมาเป็นหลักเกณฑ์ตรวจพิจารณาหนังสือด้วยดังต่อไปนี้

2.1.1 โครงสร้างของข้อความ ในการแสดงเนื้อหาสาระเรื่องใดเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอะไร อย่างไร และเพียงไร ถ้าผู้เขียนพิจารณานำเสนอในโครงสร้างที่เหมาะเข้าใจง่าย เช่น ในบางกรณีควรนำเสนอด้วยการอธิบายความ

2.1.2 โครงสร้างทางวิทยากร ศาสตร์สาขาใดมักจะมีโครงสร้างเฉพาะตัว ถ้าผู้เขียนเสนอเนื้อหาสาระให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างเหมาะสม ก็จะช่วยให้ทำความเข้าใจง่ายขึ้น เช่น เสนอความรู้ย่อย ๆ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดระดับหนึ่ง ซึ่งจำเป็นจะต้องเข้าใจก่อนที่จะเข้าใจความคิดรวบยอดที่ใหญ่หรือกว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นลำดับไปจนถึงขั้นเกิดการถ่ายโอนความรู้ จนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ เป็นต้น

2.1.3 เอกภาพ สัมพันธภาพและจุดเน้น งานเขียนได้กล่าวถึงเนื้อหาสาระตรงตามจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาสาระได้จัดความสำคัญโยงเข้าหาจากเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่งได้เหมาะสมหรือไม่ ผู้เขียนได้เสนอให้ผู้อ่านทราบถึงความสำคัญของเรื่อง หรือจับประเด็นความสำคัญของเรื่องไว้หรือไม่

2.2 หลักส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เขียนสามารถพิจารณาเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีการที่จะส่งสัญญาณไปยังผู้อ่าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถตีความหมายเกิดความรู้ ความเข้าใจในสาระ ความรู้ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านอย่างถูกต้องและรวดเร็วได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

2.2.1 บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่าน จะเป็นการสะดวกแก่ผู้อ่านมาก หากสามารถจะรู้ได้ทันทีว่าผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องใด อย่างไร การบอกจุดประสงค์ให้ผู้อ่านทราบแต่ต้น ทำให้การอ่านมีจุดมุ่งหมาย สามารถพุ่งความสนใจไปที่ประเด็นสำคัญของเรื่อง ซึ่งเป็นเป้าหมายของการอ่าน ช่วยลดการเดาและความกระวนกระวายใจของผู้อ่านในขณะอ่านด้วย

2.2.2 มีบทนำเรื่อง ช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบก่อนลงมืออ่านว่าเรื่องที่จะอ่านหรือศึกษาต่อไปนั้นเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง ผู้เขียนอาจเสนอบทนำเรื่องได้หลายรูปแบบ เช่น เป็นความเรียงกล่าวถึงเรื่องที่ผู้อ่านกำลังจะศึกษาต่อไป เป็นรายการหัวข้อเรื่องสาระรายละเอียด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกรอบความคิดนำเรื่องนั้น ซึ่งผู้อ่านกำลังจะอ่านต่อไป

2.2.3 มีคำถามนำเรื่องหรือคำถามตามเรื่อง คำถามนำเรื่องทำหน้าที่เช่นเดียวกับจุดประสงค์และช่วยให้ผู้อ่านได้ทดสอบความเข้าใจ สามารถตีความและเข้าถึงเรื่องที่อ่านเพียงไร ส่วนคำถามตามเรื่องมักจะอยู่ตอนจบเรื่องหรือจบบท ช่วยให้ผู้อ่านทดสอบความเข้าใจเรื่องภายหลังจากอ่านจบตอนหรือจบบทไปแล้ว คำถามอาจจะอยู่ระหว่างบทได้ตามความจำเป็น คำถามเหล่านี้มักจะถามสาระที่เป็นใจความสำคัญของเรื่องเท่ากับช่วยผู้อ่านให้จับความสำคัญของเรื่องที่อ่าน ครูเองมักจะใช้คำถามเหล่านี้ตรวจสอบว่านักเรียนเข้าใจเรื่องถูกต้องแล้วหรือยัง

2.2.4 มีบทสรุปตอนท้ายเรื่อง บทสรุปท้ายเรื่องมีความสำคัญและค่อนข้างจำเป็นสำหรับสาระความรู้ที่ค่อนข้างยาว ยาก และซับซ้อน ช่วยผู้อ่านให้สามารถจับประเด็นความสำคัญได้ถูกต้อง บางครั้งผู้เขียนอาจจำเป็นที่จะต้องสรุปความสำคัญของสาระความรู้ในระหว่างบท หรือเมื่อผู้อ่านอ่านจบเรื่องหนึ่งหรือความคิดหนึ่งไปแล้ว ซึ่งจำเป็นที่ผู้อ่านจะต้องเข้าใจให้ถูกต้องเสียก่อนที่จะอ่านและทำความเข้าใจความคิดที่มากขึ้นต่อไป

2.2.5 มีการกำหนดหัวข้อที่เหมาะสม การกำหนดหัวเรื่องใหญ่และหัวข้อย่อย ต่างช่วยให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะเรื่องเป็นประเด็น เป็นหมวดหมู่ได้ตามลำดับ ไม่เกิดความสับสน หลักเกณฑ์สำคัญในเรื่องนี้ก็คือ หัวเรื่องจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหาภายในหัวเรื่องนั้น ๆ และควรตั้งชื่อหัวเรื่องให้สื่อความหมายที่ชัดเจน ว่าผู้เขียนกำลังกล่าวถึงเรื่องอะไรในลักษณะที่แคบและเฉพาะเจาะจงพอสมควร ที่จะนำผู้อ่านให้พุ่งความสนใจไปในเรื่องนั้น

2.2.6 มีการกล่าวเน้นความสัมพันธ์ อาจจำเป็นที่ผู้เขียนจะต้องย้ำให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของสาระรายละเอียด และประเด็นความคิดแต่ละขั้นตอนเป็นลำดับไป ตั้งแต่ความคิดย่อย ๆจนเป็นความคิดความเข้าใจที่กว้างขวางขึ้น วิธีการกล่าวเน้นความสำคัญเรื่องเช่นนี้เป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน มิให้อ่านเพลินไปจนจับความสำคัญไม่ติด

2.2.7 มีการใช้ภาพประกอบอาจจะเป็นภาพวาด ภาพถ่าย แผนผัง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง กราฟต่าง ๆ เพื่อช่วยความเข้าใจของผู้อ่านต่อเรื่องที่อ่าน หรือช่วยสรุปความหรือช่วยเปรียบเทียบความเหมาะสม ภาพประกอบจำเป็นจะต้องถูกต้อง ชัดเจนและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.8 มีกิจกรรมท้ายบท แม้ว่าหนังสือเสริมประสบการณ์จะมุ่งเน้นให้ผู้อ่านศึกษาด้วยตนเองยิ่งกว่าหนังสือเรียน ซึ่งจะมีครูช่วยในการทำความเข้าใจใกล้ชิดแล้ว กิจกรรมท้ายบทที่มีประโยชน์ในหนังสือเสริมประสบการณ์ อาจช่วยส่งเสริมความรู้และความคิดของนักเรียนให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น กล่าวคือ กิจกรรมท้ายบทอาจเป็นคำถามประเภทกระตุ้นความคิดให้กว้างไกลออกไปจากเรื่องที่อ่าน ช่วยให้นำความรู้จากเรื่องที่อ่านไปแล้วไปเปรียบเทียบเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน หรือไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เป็นต้น และครูผู้สอนก็อาจจำแนกความคิดจากกิจกรรม ไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ส่งเสริมให้นักเรียนได้ความรู้ ความคิด และทักษะเพิ่มขึ้น

2.2.9 มีการเสนอรายชื่อหนังสืออ้างอิงหรือสำหรับอ่านเพิ่มเติม ผู้เขียนควรระบุรายชื่อหนังสือที่ค้นคว้าประกอบการเขียนหนังสือของตน และควรเสนอแนะรายชื่อหนังสือที่ผู้อ่านอาจจะไปศึกษาเพิ่มเติมได้ด้วย ทั้งนี้เพื่อครูและนักเรียนจะได้สามารถไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอีกได้ตามความสนใจ นับเป็นการส่งเสริมให้เกิดการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้น

2.2.10 มีการใช้เทคนิคเกี่ยวกับตัวอักษรและจัดพิมพ์ประเภทหนังสือและขนาดของตัวอักษร รวมทั้งขนาดของเล่มหนังสือ การจัดวางหน้าหนังสือและภาพประกอบมีส่วนส่งเสริมหรือขวางการทำความเข้าใจเรื่องของผู้อ่านด้วย จึงเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการตรวจพิจารณาหนังสือ ในบางครั้งแม้ว่าขณะที่ตรวจพิจารณาต้นฉบับนั้น ยังไม่ได้พิมพ์อย่างสมบูรณ์ แต่ต้องถือว่าหลักเกณฑ์ข้อนี้เป็นเงื่อนไขที่ผู้จัดทำหนังสือจะต้องพิจารณาจัดทำให้เหมาะสม ในลักษณะที่ช่วยส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจของผู้อ่านด้วย

3. หลักการเกี่ยวกับการใช้ภาษา การใช้ภาษาเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่ง สามารถจำแนกเป็นหลักเกณฑ์กว้าง ๆ สำหรับตรวจพิจารณาคุณภาพของหนังสือได้ 3 ลักษณะ คือ

3.1 ศัพท์ต้นเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านไม่ค่อยเข้าใจเรื่องที่ตนอ่าน คือ ไม่เข้าใจความหมายคำศัพท์ที่ผู้เขียนใช้ ผู้เขียนจึงจำเป็นจะต้องพิจารณาความสามารถของผู้อ่านในเรื่องนี้ให้รอบคอบ หนังสือที่ให้ความรู้เนื้อหาเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะสาขานั้น ผู้เขียนจะหลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิคได้ยาก จึงจำเป็นที่ต้องให้คำจำกัดความเสียก่อน หรือหยิบยกศัพท์เฉพาะที่ผู้อ่านจำเป็นต้องเข้าใจเสียก่อนอ่านเรื่อง มาอธิบายให้เข้าใจหรือมีการอธิบายความหมายของศัพท์เฉพาะนั้นไว้ในหนังสือ เพื่อช่วยผู้อ่านทำความเข้าใจเรื่องด้วย

3.2 การใช้ภาษาโดยทั่วไป ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจเอกรรถประโยคหรือประโยคที่มีเนื้อหาความอย่างเดียว ได้ง่ายกว่าเอนกรรถประโยคหรือประโยคที่มีเนื้อความรวมหลายอย่าง

หรือประโยคที่ประกอบด้วยเอกรรถประโยคซ้อนกันอยู่ ประโยคบอกเล่าเข้าใจง่ายกว่าประโยคปฏิเสธหรือปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ เป็นต้น ในเรื่องการใช้ภาษานี้ผู้เขียนต้องระมัดระวังการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ชัดเจน สละสลวย เข้าใจง่าย การอธิบายความกะทัดรัด ไม่เยิ่นเย้อ ซ้ำซ้อน วกวน

3.3 การใช้คำหรือวลีเชื่อมประโยค วลีหรือคำที่ขยายความหรือเชื่อมข้อความหรือประโยคไม่ว่าจะเป็นคำวิเศษณ์ คำบุพบทหรือคำสันธานก็ตาม ล้วนสื่อความหมายเฉพาะของมันเอง ซึ่งใช้อย่างถูกต้องและถูกที่แล้ว จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของข้อความหรือสาระที่ผู้เขียนประสงค์จะสื่อความได้เป็นอย่างดี เช่น กับ แก่ แต่ ต่อ หรือ และ จึง แล้ว...ก็ แล้ว..จึง พอ...แล้ว จึงแม้ว่า ถ้า..ก็ แต่ว่า มิฉะนั้น เพราะฉะนั้น เพราะว่า ดังนั้น หรือไม่ก็ เป็นต้น ถ้าผู้เขียนใช้ไม่ถูกต้องก็มีผลทำให้ผู้อ่านสับสนได้เหมือนกัน

4. หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับคุณประโยชน์ หนังสือในฐานะที่เป็นสื่อการเรียนการสอน ควรทำหน้าที่พัฒนาทั้งความรู้ ความคิดและเจตคติ ตลอดจนค่านิยมให้เกิดแก่ผู้อ่าน ด้วยหนังสือที่เพียงแต่รวบรวมรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ โดยปราศจากการชี้นำหรือให้แนวทางแก่ผู้อ่านในความคิดวิเคราะห์ เลือกสรร เปรียบเทียบ นำไปใช้ สังเคราะห์ เป็นต้น แล้วดูเหมือนจะส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับความเข้าใจเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงควรกำหนดจุดประสงค์ของการเขียนหนังสือไว้ให้แน่ชัดแต่ต้นว่า จะให้ผู้อ่านได้พัฒนาความรู้ ความคิด เจตคติและค่านิยมไปถึงระดับใด ผู้เขียนหนังสือควรตั้งจุดประสงค์ให้ผู้อ่านได้ประโยชน์จากการอ่าน สูงกว่าระดับได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง คือได้พัฒนาความคิดและสติปัญญาด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตของผู้อ่านได้ดีกว่าคุณค่าสาระที่ผู้อ่านจะได้จากการอ่านหนังสือ จึงเป็นหลักเกณฑ์อีกประการหนึ่งที่ใช้ตรวจพิจารณาความเหมาะสมและคุณประโยชน์ของหนังสือนั้น

5. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความน่าสนใจ คุณสมบัติอีกประการหนึ่งของตัวหนังสือคือ ความน่าสนใจ หนังสือที่ดีควรมีลักษณะที่ดึงดูดผู้อ่านให้ติดตามอ่าน ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้หนังสือน่าสนใจทั้งสิ้น ในที่นี้จะเสนอลักษณะอื่น ๆเพิ่มเติม คือ

5.1 บอกความสำคัญของเรื่อง ผู้เขียนควรบอกให้ผู้อ่านทราบด้วยว่า เรื่องที่กำลังอ่านนั้นมีความสำคัญอย่างไรกับผู้อ่าน เช่น มีความจำเป็นหรือประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ที่จำเป็นสำหรับการศึกษาเรื่องนั้น หรือเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกันในโอกาสต่อไป หรือมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องอื่นหรือวิชาอื่น เป็นต้น เช่นนี้ทำให้ผู้ศึกษาศึกษาเรื่องนั้น ๆอย่างมีความหมายยิ่งขึ้น

5.2 สร้างความสัมพันธ์กับผู้อ่าน การอ่านหนังสือกล่าวได้ว่าเป็นการสื่อสารระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านนั่นเอง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านอาจมีลักษณะเป็นกันเองหรือห่างเหินก็ได้ขึ้นอยู่กับผู้เขียน หนังสือที่ผู้เขียนสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับผู้เขียน เกิดความรู้สึกว่าผู้เขียนเขียนขึ้นสำหรับตนด้วยความเข้าใจ จะช่วยให้ผู้อ่านศึกษาด้วยความสบายใจ ลดความเครียดและช่วยสร้างความคิด เชิงวิพากษ์วิจารณ์ในขณะที่อ่าน แทนที่จะรู้สึกเหมือนผู้เขียนและหนังสือคือผู้ทรงความรู้สูงสุด และเป็นคัมภีร์ที่ผู้อ่านจะคิดให้ผิดแปลกไปมิได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติมข้างต้น สรุป เกณฑ์การประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้ ดังนี้ 1) ประเมินเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ได้แก่ สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้ - เนื้อหาถูกต้อง ตามหลักวิชา - ยากง่ายเหมาะสมกับความสามารถในการอ่านของเด็ก - มีแก่นสาร สาระสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ - ให้ความรู้ ชักชวนให้ติดตามอ่าน 2) ประเมินเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหา ได้แก่ นำเสนอในโครงสร้างที่เหมาะสมเข้าใจง่าย - เรียงลำดับเรื่องจากง่ายไปหายาก - ลำดับเนื้อเรื่องในแต่ละบทเชื่อมโยงกันดี - เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ - มีความสั้นยาวเหมาะสม 3) ประเมินเกี่ยวกับการใช้ภาษา ได้แก่ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สื่อความหมายชัดเจน - กะทัดรัดและถูกต้องตามหลักภาษา - เรียบเรียงได้เหมาะสมชวนอ่าน ไม่น่าเบื่อ - ส่งเสริมให้เกิดสุนทรียะทางด้านการใช้ภาษา - อธิบายศัพท์ชัดเจน 4) ประเมินเกี่ยวกับคุณประโยชน์ ได้แก่ ส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางที่ดี - ช่วยให้เข้าใจสภาพชีวิตสังคมปัจจุบันดียิ่งขึ้น - ปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง - สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ - ปลูกฝังให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ประเมินเกี่ยวกับความน่าสนใจ ได้แก่ ลักษณะรูปเล่มเหมาะสม สวยงาม หัวเรื่องชัดเจน - ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับวัย พิมพ์ชัดเจน - มีภาพประกอบสวยงาม เหมาะสม สื่อความหมายชัดเจน - แบบฝึกหัดและกิจกรรมเสนอแนะเหมาะสม - เสริมสร้างความคิด อ่านแล้วสบายใจ สำหรับงานค้นคว้าอิสระนี้ผู้วิจัยประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยได้ดัดแปลงแบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม จากแบบประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ของกรมวิชาการ(2545 : 5)เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมรายการประเมินบางหัวข้อเข้าไป เพื่อให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยดัดแปลงขึ้น เพื่อให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ โดยมีรายการประเมิน ดังนี้ 1. ด้านวัตถุประสงค์ ได้แก่ บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่านชัดเจน - จำนวนข้อของจุดประสงค์เหมาะสม 2. ด้านเนื้อหา ได้แก่ เนื้อหาสาระในหนังสือสอดคล้องกับจุดประสงค์ - จัดลำดับเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ - ความยาวแต่ละเรื่อง

เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน - ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียน - เนื้อหาสาระของแต่ละบทมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน - ได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน - สามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเรื่องได้ 3. ด้านการใช้ภาษา ได้แก่ การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน - ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและเข้าใจง่าย - เรียบเรียงภาษาได้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล สละสลวย ชวนอ่าน ไม่น่าเบื่อ - การสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย - คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน 4. ด้านลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ ได้แก่ การจัดทำรูปเล่มเหมาะสม เปิดอ่านได้ง่าย - ลักษณะของปกหนังสือน่าสนใจ ชวนให้อยากอ่าน - ขนาดและความหนาของหนังสือ - คุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์ - ตัวอักษรที่พิมพ์สวยงาม อ่านง่ายและชัดเจน - ขนาดของตัวอักษร การวางจังหวะการพิมพ์ตัวอักษร การจัดช่องว่างระหว่างภาพและตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย - การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าทำได้เหมาะสม - สีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ 5. ด้านภาพประกอบและแผนที่ ได้แก่ ลักษณะของภาพประกอบสีสันสวยงามและชัดเจน - ขนาดของภาพประกอบเหมาะสมกับหน้ากระดาษและขนาดของตัวอักษร - จำนวนภาพประกอบเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป - ภาพประกอบและแผนที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน - ภาพประกอบ แผนที่และคำอธิบายภาพให้สาระที่ชัดเจน สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา 6. ด้านแบบฝึกหัดท้ายบท ได้แก่ ส่งเสริมความรู้และทักษะการคิดได้หลากหลาย - กิจกรรมในแบบฝึกหัดช่วยกระตุ้นความคิดให้กว้างไกล - ส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น 7. ด้านกิจกรรมเสนอแนะ ได้แก่ กิจกรรมเสนอแนะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ - กิจกรรมเสนอแนะน่าสนใจ หลากหลายและสามารถปฏิบัติจริงได้ 8. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ ได้แก่ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น - ปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น - มีสาระประโยชน์เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น - สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

แหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 25 ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักการศึกษาได้เรียกชื่อต่างกันไป ส่วนใหญ่จะใช้คำว่า แหล่งความรู้ในชุมชนหรือแหล่งวิทยาการในชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้มีวัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆในชุมชน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ความหมายของแหล่งเรียนรู้

แม้นักการศึกษาจะเรียกชื่อแหล่งเรียนรู้แตกต่างกันไป แต่ได้ให้ความหมายคล้ายกันไว้ดังนี้

อาภารัตน์ ขำสกุล (2523 : 252) ให้ความหมายคำว่า แหล่งความรู้ในชุมชนหรือแหล่งวิทยาการในชุมชน หมายถึง ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดควรจะมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน คำนึงถึงความสนใจและความต้องการ ตลอดจนความสอดคล้องกับนโยบายของชาติ โดยมุ่งให้การศึกษาต่อเนื่อง ทำหน้าที่เป็นทั้งสถาบันการศึกษา แหล่งวิชาการในชุมชน แหล่งพัฒนาการศึกษาต่อเนื่อง วัฒนธรรมและนันทนาการชุมชน

บุญเลิศ มาแสง (2532 : 29) ให้ความหมายคำว่า แหล่งความรู้หรือแหล่งวิทยาการ หมายถึง สถานที่รวมกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนให้เกิดความสำนึก และตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา แหล่งความรู้จะอยู่ที่ไหน มีรูปร่างหน้าตาอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นในแต่ละท้องถิ่น

นิรมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2533 : 6) ให้ความหมายคำว่า แหล่งวิทยาการในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา สามารถกระทบด้วยประสาทสัมผัสได้ ทั้งทางตา ทางจมูก ทางหู ลิ้น กาย และใจ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความเท่ากัน ความเป็นและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆที่อยู่รอบตัว ช่วยให้เป็นคนทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุขตามสมควรแก่อัตภาพ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 6)ให้ความหมายแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิทยาการและประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สมประสงค์ น่วมบุญลือ (2549 : 1) ให้ความหมายคำว่า แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆในขอบเขตพื้นที่ มีลักษณะเฉพาะที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาบุคคลได้ทั้งโดยตรง ปรับใช้หรือพัฒนาขึ้นมา เพื่อให้บุคคลที่ได้เข้าไปใช้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านปัญญา เจตคติ และทักษะไปในทางที่พัฒนาอย่างเป็นกุศล

สุวิทย์ มูลคำและคณะ (2549 : 22) ให้ความหมาย แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง

1. สถาบันของชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ มัสยิด ตลาด ร้านขายของชำ ลานนวดข้าว โรงงานขนาดเล็ก ป่า ห้วย หนอง คลอง บึง ที่ชาวบ้านทำมาหากินเก็บหน่อไม้ เก็บเห็ด หาปลา เป็นต้น

2. สถานที่หรือสถาบันที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยานการศึกษาในวัดและในชุมชน อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเล อุทยานแห่งชาติในท้องถิ่นแถบภูเขา ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปาชีพ ศูนย์เยาวชน ศูนย์หัตถกรรมชุมชน หอสมุด ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติเกี่ยวกับสัตว์ พืช ดิน หิน แร่ เป็นต้น

3. สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชน เช่น วีดิทัศน์ ภาพสไลด์ โปรแกรมสำเร็จรูป ภาพยนตร์ หุ่นหรือโมเดลจำลอง ของจริง เป็นต้น

4. สื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชน เช่น หนังสือสารานุกรม วารสารตำรายาพื้นบ้าน ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพถ่าย เป็นต้น

5. บุคลากรผู้ที่มีความรู้ด้านต่าง ๆในชุมชน เช่น ผู้นำทางศาสนา เกษตรกร ศิลปินหมอพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ หมายถึง

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ ต้นไม้ สวน ไร่นา ดิน หิน แร่ ลม ฟ้า อากาศ เป็นต้น

2. มนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ เช่น บุคคลต่าง ๆรอบตัวและสัตว์ทุกชนิด เป็นต้น

วิททิชและชูลเลอร์ (Wittich and Schuller 1962 : 229) ให้ความหมายคำว่า แหล่งความรู้ในชุมชน หมายถึง ประชาชน สถานที่และสิ่งของที่อยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถนำเอามาใช้เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง

นิโคลส์ (Nichols 1971 : 341) ให้ความหมายคำว่า แหล่งความรู้ในชุมชน หมายถึง แหล่งที่เป็นวิชาการสำหรับโรงเรียน ประกอบด้วย ประชาชน สถานที่ สิ่งต่าง ๆและกิจกรรมทั้งหลายที่นำมาใช้ในการศึกษาของนักเรียน เพื่อให้เป็นพลเมืองดี

จากการศึกษาความหมายของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของ แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่หรือเขตพื้นที่ที่รวมทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

ได้แก่ บุคคล สถานที่ต่าง ๆ แหล่งวิทยาการ ธรรมชาติ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆที่เสริมสร้างให้ผู้เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านปัญญา เจตคติ และทักษะไปในทางที่พัฒนาอย่างเป็นกุศลและยั่งยืน รวมทั้งเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

ความก้าวหน้าทางวิทยาการของโลกปัจจุบัน เป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว การศึกษาหรือการเรียนรู้จะหยุดอยู่เพียงการศึกษาในโรงเรียนเท่านั้นคงไม่พอ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม โดยส่งเสริมการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องต่อไปตลอดชีวิต มีนักการศึกษาหลายท่าน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้

นิรมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2533 : 6-7) กล่าวไว้ว่า แหล่งความรู้หรือแหล่งวิทยาการในชุมชนมีความสำคัญ คือ

1. เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัดเพศและวัย
2. เป็นแหล่งที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนการศึกษาในระบบ
3. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติจริงได้ เช่น การแก้เครื่องยนต์ การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ การทำอาหาร ขนม หรือดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น
4. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อหาความรู้จากแหล่งกำเนิดได้ เช่น การเข้าไปศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศาสนสถาน การศึกษาพันธุ์ไม้หรือการศึกษาพันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่าง ๆถึงแหล่งที่อยู่อาศัยในป่า
5. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆที่มีการคิดค้นขึ้นและยังไม่มีของจริงให้เห็น เช่น การศึกษาถึงประดิษฐ์กรรมขึ้นใหม่ โดยดูจากวีดีทัศน์ ภาพยนตร์ นิทรรศการหรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งวิทยาการประเภทนี้ จะเป็นสื่อต่าง ๆซึ่งมีความสำคัญเฉพาะในหลาย ๆด้าน คือ

5.1 เป็นแหล่งให้ข่าวสารเปิดโลกทัศน์ของผู้ศึกษาให้กว้างไกลกว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน ช่วยให้เกิดความสนใจในเรื่องที่สำคัญ ช่วยยกระดับความมุ่งมั่น โดยการเสนอภาพในอุดมคติหรือเสนอผลสำเร็จและความก้าวหน้าของงานและบุคคลต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศของการพัฒนาด้วย

5.2 เป็นสิ่งช่วยเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยม เพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ แนวความคิดใหม่ ๆ เกิดมุมมองใหม่ ๆขึ้น

5.3 เป็นสื่อการสอนสมัยใหม่ที่ให้ทั้งความรู้ ก่อให้เกิดทักษะช่วยให้การเรียนรู้เร็วขึ้น

นิวัติ อรรถบลยุคล (2536 : 15-16) กล่าวไว้ว่า แหล่งความรู้มีความสำคัญ คือ เป็นสถานที่ที่ประชาชนในหมู่บ้านได้ร่วมแรง ร่วมคิด ร่วมทำ โดยได้มีการบริจาคทรัพย์สิ่งของ ร่วมมือเสียสละกำลังกายในการจัดสร้างอาคารสถานที่ขึ้นมา สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆแก่ประชาชน โดยมีสื่อประเภทสิ่งพิมพ์และอาจมีสื่อเทคโนโลยี วิทยุโทรทัศน์ ของจริง ของจำลอง การแสดง การสาธิตต่าง ๆไว้บริการ สื่อบางส่วนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของราชการและเอกชนต่าง ๆ และสื่ออีกบางส่วน ได้รับการบริจาคจากประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีโอกาสฝึกอ่าน เขียน ได้ปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

กาญจนา เอกะวิภาต (2543 : 12) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่าเป็นสื่อที่สนองความต้องการของผู้เรียน ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ได้รับความรู้อย่างสะดวก รวดเร็วและถูกต้องเหมาะสมในลักษณะของแหล่งรวมวิทยาการ

ประเวศ วะสี (2543 : 3) กล่าวถึงความสำคัญไว้ว่า แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวมวิทยาการที่สังคมยอมรับและถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าของประชาชน ถือว่าเป็นเครื่องหมายของความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 7) ได้ให้ความสำคัญแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มุ่งให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสำคัญ คือ

1. เป็นแหล่งการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เป็นแหล่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
4. เป็นแหล่งเสริมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ
5. เป็นแหล่งเสริมความรู้ ความคิด วิทยาการและประสบการณ์

จากการศึกษาความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้มีมากมาย เป็นแหล่งรวมวิทยาการ สามารถตอบสนองความต้องการอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน เป็นการเปิดโลกทัศน์ผู้เรียน โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกันไปตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจ และความพร้อมที่จะเรียนรู้ หากสามารถดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ ก็สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เข้าใจวิทยาการ แนวความคิดจนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ได้

คุณค่าของแหล่งเรียนรู้และประโยชน์ในการใช้แหล่งเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา แหล่งเรียนรู้ทุกประเภทมีส่วนช่วยเติมเต็มให้กับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญและนำแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

คุณค่าของแหล่งเรียนรู้

สมประสงค์ น่วมบุญลือ (2549 : 2) และประจักษ์ บุญอารีย์ (ครุทัศน์ 2545 : 47) กล่าวถึง คุณค่าของแหล่งเรียนรู้ไว้คล้ายกัน สรุปได้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนตระหนักในความสำคัญและภูมิใจในท้องถิ่น
2. ประสบการณ์ตรงกับแหล่งความรู้และเป็นแบบบูรณาการ
3. เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ใฝ่เรียน ใฝ่รู้
4. น่าสนใจสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
5. ผู้เรียนจดใจจ่อกับบทเรียนด้วยความสนุกจากการลงมือกระทำจริง ได้ประสบการณ์เป็นรูปธรรม
6. ผู้เรียนมีความเป็นอิสระในการแสวงหาคำตอบ มองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบนำไปสู่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์
7. ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด และขยายมุมมองจากประสบการณ์ที่เรียนรู้จากสภาพการณ์จริง
8. ช่วงเวลาในการเรียนรู้กว้างขึ้น มุมมองด้านความรู้กว้างขึ้น การเรียนรู้มีประสิทธิภาพนำไปประยุกต์ได้จริง
9. พัฒนาและฝึกทักษะในการแสวงหาคำตอบแบบอุปนัยวิทยาศาสตร์ (สัมผัส สังเกต เหตุผล)

10. ผู้เรียนพัฒนาทักษะการสื่อสารสัมพันธ์ พัฒนาการทำงานร่วมกัน

11. แก้ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์

12. ประสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สร้างความผูกพันกับสังคม ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของลูกหลาน

13. เห็นคุณค่าของการเรียนรู้สังคม ปลูกฝังการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

ประโยชน์ในการใช้แหล่งเรียนรู้

ประโยชน์สำหรับผู้เรียนที่จะได้รับในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ มีดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้ลงมือกระทำจริง จึงจดจำได้มากขึ้น เกิดความคิดรวบยอดและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้

2. ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข สนุกสนานกับบทเรียน ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีอิสระในการแสวงหาคำตอบ ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในสิ่งที่ตนสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

4. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

5. ผู้เรียนได้พัฒนาและฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น การสังเกต การใช้เหตุผลในการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้เป็นคนใจกว้าง รู้จักยอมรับฟังความคิดของคนอื่น เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ การงานสำเร็จด้วยดี

6. ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิดสำนึกรักท้องถิ่น ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน รู้จักหวงแหน ต้องการพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้นและช่วยกันอนุรักษ์เอาไว้

สรุป คุณค่าของแหล่งเรียนรู้และประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากแหล่งเรียนรู้ คือ ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มีโอกาสในการเรียนรู้ด้วยการสัมผัสประสบการณ์ตรง เรียนจากของจริง มีความสุขสนุกกับบทเรียน สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของลูกหลาน สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการงาน การเรียน และทักษะอื่น ๆ จนเกิดความคิดรวบยอด สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนเห็นความสำคัญ เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น

ประเภทของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์ทุกคนได้สัมผัส ก็คือ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆตัว ได้แก่ ธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ดวงอาทิตย์ นก ฯลฯ การเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตนเองเพื่อความอยู่รอดและการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การเรียนรู้จึงช่วยพัฒนาร่างกายและจิตใจให้มีคุณภาพมากขึ้น ในปัจจุบันด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยี มนุษย์สร้างแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยให้สามารถเรียนรู้ได้ตามความต้องการ ทุกเพศทุกวัย ทุกสถานที่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะเป็นผู้ถ่ายทอดให้ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาชีวิตต่อไป (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 , 2542 ก : 3)

มีนักการศึกษา จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

บุญเลิศ มาแสง (2530 : 152-153) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดประเภทแหล่งความรู้ไว้กว้าง ๆ ดังนี้

1. แหล่งความรู้ที่มีขนาดใหญ่ คือ มีอาคารขนาดใหญ่ มีหนังสือพิมพ์รายวันและหนังสือต่าง ๆเป็นจำนวนมาก มีอุปกรณ์นันทนาการและสื่อเทคโนโลยีพร้อม
2. แหล่งความรู้ที่มีอาคารขนาดใหญ่ คือ มีหนังสือพิมพ์รายวันและหนังสือต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก มีอุปกรณ์นันทนาการและสื่อเทคโนโลยีบางส่วน
3. แหล่งความรู้ที่มีอาคารขนาดใหญ่ มีหนังสือพิมพ์รายวันและหนังสือต่าง ๆเป็นจำนวนมาก มีอุปกรณ์นันทนาการบางส่วน
4. แหล่งความรู้ที่มีอาคารเป็นที่อ่านเดิมฯ มีหนังสือพิมพ์รายวันและหนังสือต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง
5. แหล่งความรู้ที่มีอาคารเป็นที่อ่านเดิมฯ ซึ่งมีหนังสือต่าง ๆจำนวนหนึ่ง
6. แหล่งความรู้ที่มีป้ายประกาศและหนังสือหมุนเวียนเป็นบางครั้ง

นิรมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2533 : 13) ได้จำแนกแหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในชุมชน ที่จะสามารถนำมาประกอบการเรียนการสอนได้ ดังนี้

1. ประเภทบุคคล หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆที่อยู่ในชุมชนนั้น
2. ประเภททรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆที่มีอยู่ตามธรรมชาติ
3. ประเภทสื่อต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์ชนิดต่าง ๆ ประเภทวัตถุและอาคารสถานที่

สมประสงค์ น่วมบุญลือ (2549 : 1) ได้กล่าวถึง การแบ่งประเภทแหล่งเรียนรู้ อาจแบ่งได้ในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับมุมมองและวัตถุประสงค์การแบ่ง เช่น

1. การแบ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตกับแหล่งเรียนรู้ที่ไม่มีชีวิต
2. การแบ่งโดยแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง
3. การแบ่งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทางการกับไม่เป็นทางการ
4. การแบ่งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล องค์กรและธรรมชาติ
5. การแบ่งตามกลุ่มของสาระเนื้อหาวิชา เช่น แหล่งเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์
6. การแบ่งตามความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น คือ แหล่งเรียนรู้ที่มาจากท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ที่ต้องเข้าไปหาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ที่ต้องพัฒนา ดังนี้

แหล่งเรียนรู้ที่มาจากท้องถิ่น คือ แหล่งเรียนรู้ที่ท้องถิ่นจะต้องเคลื่อนเข้ามาหาผู้เรียน เช่น วิทยากรส่วนบุคคลหรือจากองค์กร การจัดบรรยายและการแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับท้องถิ่น การสาธิตวิธีการต่าง ๆ ข้อมูลเผยแพร่จากท้องถิ่น สื่อจากท้องถิ่น แบบจำลองเกี่ยวกับท้องถิ่น

แหล่งเรียนรู้ที่ต้องเข้าไปหาท้องถิ่น คือ แหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องเดินทางเข้าไปยังแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากสิ่งที่จะศึกษานั้นไม่สามารถเคลื่อนย้ายเข้ามาหาผู้เรียนได้ หรือเป็นปรากฏการณ์เฉพาะหรือมีเงื่อนไขเฉพาะบางประการ

แหล่งเรียนรู้ที่ต้องพัฒนา คือ ทรัพยากรที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่หนึ่ง แต่ยังไม่มีการจัดระบบ ระเบียบให้เป็นแหล่งความรู้ แต่ถ้าหากมีการจัดระบบ ระเบียบแล้ว มีศักยภาพสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 24 - 26) ได้จำแนกแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ได้แก่ บุคคล เช่น แม่ค้าขายอาหาร นักการภารโรง สถานที่ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สื่อ เอกสาร สิ่งพิมพ์ เช่น ภาพถ่าย สมุดข่อย รูปแบบจำลอง คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ เทป
2. แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ บุคคล สิ่งของ สถานที่ สื่อธรรมชาติ เช่น ป่าในหมู่บ้าน/ชุมชน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน สวนสัตว์ น้ำตก พืชผักสวนครัว

ส่วนสื่อเทคโนโลยีนั้น เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น โปรแกรมประยุกต์ซอฟท์แวร์ (Soft ware) วีดีทัศน์ ภาพยนตร์/ละคร

จาโรลิเม็ก (Jarolimek 1969 : 189) แยกแหล่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เป็นวัสดุในการอ่าน (reading materials) ได้แก่ หนังสือ จุลสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. ประเภทที่ไม่ใช่วัสดุในการอ่าน (non-reading materials) ได้แก่ ภาพยนตร์ รูปภาพ ฟิล์มสตริป เครื่องบันทึกเสียง แผนที่ ลูกโลกและแหล่งวิทยาการอื่น ๆ

นิโคลส์ (Nichols 1971 : 342) ได้แบ่งประเภทของแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนี้

1. ผู้ชำนาญพิเศษ เช่น นักดนตรี จิตรกร ผู้ชำนาญงานพิเศษ นักกีฬา พนักงานซื้อขายและบริการ พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร นักอุตสาหกรรม ชาวนา

2. พ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็ก

3. ตัวแทนขององค์กรต่าง ๆ ได้แก่ ตัวแทนของสังคม เทศบาล ศูนย์วัฒนธรรม หรือหน่วยงานอื่น ๆ

4. ผู้แทนด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม ได้แก่ บุคคลที่ทำงานทางด้านธุรกิจ การค้าขาย หรือโรงงานอุตสาหกรรม เช่น บริษัทขนส่ง เหมืองแร่ บริษัทห้างร้านต่าง ๆ

5. ผู้แทนรัฐบาล เช่น ตำรวจ เทศมนตรี เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น

6. คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำแก่ประชาชน เช่น กรรมการศึกษาโรงเรียน คณะที่ปรึกษาโรงเรียน คณะครูภายในโรงเรียน เป็นต้น

7. ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบไปด้วย พืช สัตว์ป่า น้ำ ดิน แร่ และวัสดุชนิดต่าง ๆทางธรรมชาติ

8. สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคารสถานที่ เครื่องบิน ถนน รถไฟ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ปูชนียสถาน เป็นต้น

ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545 : 46 -47) กล่าวถึง ประเภทแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ไว้ในบทความ “ การใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษา ” ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น ดิน หิน น้ำ สัตว์ พืช อากาศ หรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติทุกอย่างที่อยู่ในท้องถิ่น เช่น พื้นที่ป่าในชุมชน ถ้ำ ภูเขา น้ำตก หาดทราย แหล่งน้ำ ทะเล ต้นไม้ หินชนิดต่าง ๆ ดินจากพื้นที่ต่าง ๆ นก สัตว์ป่า ปลา แสงแดด ลม ฝน แมลงต่าง ๆ สภาพภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น แหล่งเกลือและสินแร่ต่าง ๆ ฯลฯ สิ่งต่าง ๆเหล่านี้เกิดเป็นและมีขึ้นตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เราต้องเรียนรู้และเข้าใจ สามารถนำมาใช้ให้

เป็นประโยชน์ ดูแลอนุรักษ์และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอย่างสมดุลและยั่งยืน จะมีคุณค่าต่อการศึกษามากเพียงใด ขึ้นอยู่กับการเห็นคุณค่าและการบริหารจัดการ

2. แหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่องค์กรภาครัฐและเอกชนสร้างขึ้น เพื่อลูกหลานในท้องถิ่น เช่น

2.1 หอสมุดของท้องถิ่นและห้องสมุดเอกชน ทั้งที่อยู่ในและนอกสถานที่ศึกษาขององค์กรเอกชนหรือของส่วนบุคคล แม้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะเจริญก้าวหน้าขึ้นเพียงใดก็ตาม การอ่านก็ยังมีความสำคัญมากขึ้นเพียงนั้น

2.2 สถาบันการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในท้องถิ่น คือ สถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อให้คนเข้าเที่ยวชมและเรียนรู้ของท้องถิ่น เช่น ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์เมือง พิพิธภัณฑ์ปลาน้ำจืด สวนสัตว์ สวนสมุนไพร สวนหิน สวนรุกขชาติ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งแต่ละถิ่นสามารถสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อลูกหลานอย่างหลากหลาย

2.3 แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้แก่ สถานที่อันเป็นร่องรอยความเป็นมาในอดีตของแต่ละท้องถิ่น เช่น ซากปรักหักพังของชุมชนเก่า วัดเก่า ภาพเขียนสีผนังถ้ำ เตาเผาเครื่องปั้นดินเผา ปราสาทขอมซึ่งมีในท้องถิ่น ควรได้รับการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้

2.4 สถานที่ราชการ ต้องจัดสถานที่ของประชาชน บริการประชาชน เพื่อประชาชนโปร่งใส ตรวจสอบได้ เรียนรู้และเข้าใจได้ว่ามีภารกิจอะไร ประชาชนจะปฏิบัติอย่างไรใน “ การใช้บริการ ” ฯลฯ ป้าย “ สถานที่ราชการห้ามเข้า ” จะต้องหมดไปจากสถานที่ราชการ

2.5 สถานที่ประกอบการของเอกชน เป็นความรับผิดชอบของสถานประกอบการภาคเอกชน ที่ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามปฏิญญา “ All for Education ” นอกจากให้โอกาสใช้เป็นแหล่งฝึกงานแล้ว ควรมีกฎหมายกำหนดให้สถานประกอบการ จัดโอกาสให้ผู้ต้องการเรียนรู้ สามารถได้โอกาสเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วย

2.6 สถานที่สาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ อนุสาวรีย์ สนามกีฬา วนอุทยาน อุทยานป่าชุมชน ค่ายลูกเสือ ฯลฯ

2.7 แดนเคารพและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ สถานที่สร้างขึ้นให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือจิตวิญญาณตามความเชื่อของแต่ละชุมชน เช่น ศาลเจ้า ดอนเจ้าปู่ ศาลพระภูมิ ศาลหลักเมือง ฯลฯ

3. วัดวาอารามและสถานที่สำคัญทางศาสนา เป็นสถาบันและแหล่งเรียนรู้คู่กับสังคมไทยและสังคมโลกมายาวนาน มีในทุกชุมชน เช่น วัดของชุมชนพุทธ โบสถ์ในชุมชนคริสต์ มัสยิดในชุมชนอิสลาม นับเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญที่แต่ละท้องถิ่นควรได้จัดการให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์สำหรับลูกหลาน

4. ภูมิปัญญาและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ในทุกท้องถิ่นมีปัญญาที่บรรพชนได้เรียนรู้และสืบทอดต่อกันมาอย่างมากมาย ทั้งยังมีแหล่งภูมิปัญญาที่เป็นบุคคลหรือที่เรียกกันว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน (ตัวคน) และมีสถานที่ที่เก็บรวบรวมผลผลิตหรือผลงาน อันเกิดจากการกระทำของภูมิปัญญาบุคคลอย่างมากมาย ทั้งตัวภูมิปัญญาบุคคลและสถานที่ ควรถูกจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของลูกหลาน ได้รับการยกย่องชมเชยในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ทางการศึกษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และควรได้สิทธิประโยชน์ในฐานะผู้ให้การศึกษาตามควรแก่สถานภาพ

5. กิจกรรมในวิถีชีวิตและตามประเพณีของท้องถิ่น มีกิจกรรมการงาน การละเล่นและประเพณีวัฒนธรรมมากมายที่คนในแต่ละสังคมต้องเรียนรู้และถือปฏิบัติ เช่น ประเพณี 12 เดือน ประเพณีตามฮีต 12 คอง 14 ของอีสาน อาชีพต่าง ๆ ซึ่งมีความรู้และการปฏิบัติแตกต่างกันไปที่นักเรียนและผู้ใฝ่รู้สามารถร่วมเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

6. วัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น ในแต่ละท้องถิ่นมีเครื่องมือ เครื่องใช้ อันเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของคนมากมาย ควรจะได้ศึกษาค้นคว้า จัดทำหรือจัดหาของตัวอย่าง ทำเอกสารหรือรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ให้ศึกษาเรียนรู้ได้สะดวก

7. แหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในโลกยุคไร้พรมแดนต่อนี้ไป คนทุกชาติ ทุกภาษาจะไปมาหาสู่เพื่อที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สถานที่ท่องเที่ยวจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของทั้งคนต่างถิ่นและคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

8. แหล่งเรียนรู้จากสื่อสารมวลชนและสื่ออิเล็คทรอนิคส์ ด้วยความเจริญก้าวหน้าด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม ทุกท้องถิ่นสามารถที่จะมีสื่อการเรียนรู้อิเล็คทรอนิคส์ได้ทั่วไป ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในสถาบันการศึกษาและธุรกิจ เช่น ธุรกิจอินเตอร์เน็ต อีเมล์ คอมพิวเตอร์เกม ฯลฯ ความเจริญก้าวหน้าเหล่านี้ หากได้นำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ก็จักเป็นประโยชน์มหาศาล แต่หากผู้ใหญ่ในท้องถิ่นใช้เป็นเครื่องมือและแหล่งมอมเมาลูกหลาน เพื่อความร่ำรวยและเห็นแก่ตัวโดยใช้เยาวชนลูกหลานเป็นเป้าหมายก็จะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง

9. โรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกระดับ โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในอนาคตไม่เป็นเพียงสถาบันการสอนสำหรับนักเรียน นักศึกษาในวัยใดวัยหนึ่งต่อไปอีกแล้ว แต่จะพัฒนาไปสู่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งปวงชนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้จากแหล่งข้อมูลและเครื่องมือที่ได้มาจากภาษีของประชาชน สถาบันการศึกษาในชุมชนจะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

จากการศึกษาประเภทของแหล่งเรียนรู้ สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้สามารถจำแนกประเภท ได้ดังนี้

1. **แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล** ได้แก่ ผู้ที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียน ชุมชน นอกชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น บุคลากรในชุมชน กรรมการสถานศึกษา เป็นต้น

2. **แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่** ได้แก่ สถานที่ซึ่งเป็นแหล่งวิทยาการ รวบรวมข้อมูลแหล่งความรู้ต่าง ๆ แบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติการ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน สวนสาธารณะ สถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม สถานที่ราชการ เป็นต้น

3. **แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ** ได้แก่ สิ่งต่าง ๆที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำ สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ ภูเขา ป่าไม้ ต้นไม้ ใบไม้ เป็นต้น

4. **แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ได้แก่ สถานที่และบุคคลที่เป็นผู้รู้ในสาขาต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม การแพทย์แผนไทย ศิลปกรรม การจัดการ ภาษาและวรรณกรรม ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ได้เรียนรู้และสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน สถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ วัด พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

5. **แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศ** ได้แก่ สื่อนวัตกรรม รวมทั้งเทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา สิ่งพิมพ์ ป้ายโฆษณา รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เกมคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เป็นต้น

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การที่มนุษย์รู้จักคบค้า สมาคม รู้จักปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคมและอยู่ร่วมกันได้ด้วยดี รู้จักทำมาหากินร่วมกัน ล้วนเป็นเพราะผลจากการมีวัฒนธรรม วัฒนธรรมช่วยให้มนุษย์และสังคมพัฒนาขึ้นโดยลำดับอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ความเหมาะสมของวัฒนธรรม คือ การก่อให้เกิดประโยชน์แก่การดำรงชีวิตในสังคม สามารถช่วยให้สังคมเจริญขึ้นได้อย่างมาก

ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า “วัฒนธรรม” มาจากคำว่า “Culture” ในภาษาอังกฤษ หมายถึง การเพาะปลูกหรือการปลูกฝังสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปแล้วบำรุงให้เจริญงอกงาม เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต (ธนากร 2552 : 259) ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (อ้างถึงในมงคล

หวังสุขใจ 2548 : 42) ให้คำจำกัดความไว้ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ไว้อีก ดังที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้รวบรวมไว้ในบทความ เรื่อง ความหมาย แนวคิด และประเด็นที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม” ดังนี้

พระยาอนุมานราชธน (2516 : 36) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้น สร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีของส่วนรวม ถ่ายทอดกันไว้ เอาอย่างกันไว้ รวมทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีกันมา ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น และกิริยาอาการ หรือการกระทำใด ๆของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาได้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้ข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่น่าสนใจไว้อีกว่า วัฒนธรรม คือ วิถีหรือการดำเนินแห่งชีวิตของชุมชนหมู่หนึ่ง ซึ่งอยู่ร่วมกันในที่หนึ่งหรือประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ และเป็นสิ่งที่ทำให้กาย ใจเราในส่วนรวม คือประเทศชาติมีความเจริญ อยู่ดีกินดี วัฒนธรรมชาวไทยแห่งประเทศไทย คือวิถีชีวิตของไทยในลักษณะที่รวมกัน ณ ที่แห่งหนึ่ง ถ้าแยกย่อยจากประเทศก็จะเป็นท้องถิ่น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ประยุตฺโต)ได้ให้ความหมาย วัฒนธรรม ว่า เป็นผลรวมของการสั่งสมสร้างสรรค์ภูมิธรรม ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น ๆ หรือกล่าวสั้น ๆได้ว่า วัฒนธรรมคือประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถที่สังคมนั้นมีอยู่ หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั่นเอง

ในพ.ร.บ.วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ได้ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ว่าหมายถึงลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน ส่วนความหมาย “วัฒนธรรม” ตามแนวทางในการรักษาส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พ.ศ. 2529 กล่าวว่า “วัฒนธรรม”คือ วิถีชีวิต เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมเป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึก นึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถแก้ไขและซาบซึ้งร่วมกัน ดังนั้น วัฒนธรรมไทย คือ วิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสม เลือกสรร ปรับปรุง แก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและได้ใช้เป็นเครื่องมือ หรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม นอกจากนี้ วัฒนธรรม คือมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมปรับปรุงและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม วัฒนธรรมเกิดจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม สืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อ

กันมาจากอดีต หรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรืออาจจะรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่น ๆ ทั้งหมดนี้หากสมาชิกยอมรับและยึดถือเป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ก็ย่อมถือว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้น และในปีพ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมาย วัฒนธรรม ว่า หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้านคือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดผลิตกรรมและผลิตผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ่ายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคมและธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษย์ชาติ ส่วนในปีพ.ศ. 2548 ให้ความหมายทั่วไปของวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของคนในสังคมที่เป็นแบบแผน การประพฤติ ปฏิบัติ และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถเข้าใจ ซาบซึ้ง ยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ

งามพิศ สัตย์สงวน (2531 : 25) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ พฤติกรรม วิธีการทำงาน

ณรงค์ เส็งประชา (2538 : 47) ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ซึ่งมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้พัฒนาความเป็นอยู่ในสังคม รวมถึงช่วยแก้ปัญหาและสนองความต้องการของสังคม

จากความหมายของนักวิชาการข้างต้น สรุป ความหมายของวัฒนธรรมได้ว่า คือ วิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ ที่เกิดจากความนึกคิด การสร้างสิ่งต่าง ๆขึ้นมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ มีการสั่งสม เลือกสรร ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม มีการสืบทอดเป็นมรดกจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นเครื่องวัดและเครื่องกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมยังกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ

ความสำคัญของวัฒนธรรมนั้น สรุปได้ ดังนี้

1. วัฒนธรรมช่วยให้มนุษย์สะดวกสบายขึ้น ช่วยแก้ปัญหาและสนองความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ มนุษย์พ้นจากอันตรายสามารถเอาชนะธรรมชาติได้ เพราะมนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาช่วย

2. วัฒนธรรมช่วยเหนี่ยวรั้งสมาชิกในสังคมให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน ย่อมจะมีความรู้สึกผูกพันเป็นพวกเดียวกัน

3. เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ ชาติที่มีวัฒนธรรมสูงย่อมได้รับการยกย่องและเป็นหลักประกันความมั่นคงของชาติ

4. เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาติหรือสังคมที่มีเอกภาพทางวัฒนธรรม

5. ช่วยให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองถาวร โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าชาตินั้นมีรูปแบบของการดำเนินชีวิตที่ดี มีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม ยึดมั่นในหลักขยัน ประหยัด อดทน ความมีระเบียบวินัยที่ดี มีเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ ช่วยในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ฯลฯ สังคมนั้นก็จะเจริญรุ่งเรือง

ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมจำแนกออกได้ 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่สามารถสัมผัสได้ มีรูปร่าง เกิดจากการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆขึ้นมาใช้แก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอด รวมถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องจักรกล โต๊ะ เก้าอี้ ที่อยู่อาศัย คอมพิวเตอร์ เครื่องบิน เป็นต้น กล่าวคือ ได้แก่ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาใช้ประโยชน์

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหรือวัฒนธรรมทางจิตใจ (Non - Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ในรูปความคิด สัญลักษณ์ ไม่สามารถที่จะสัมผัสได้ แต่รู้ว่าควรปฏิบัติอย่างใด ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ บรรทัดฐานสังคม ศีลธรรมจรรยา ภาษา ประเพณี ขนบธรรมเนียม แบบแผนของพฤติกรรมที่ปฏิบัติสืบต่อ ๆกันมา และเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มของตนว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสม เช่น ภาษา ระบบความเชื่อ กิริยามารยาท ความรู้ ภูมิปัญญา ความสนใจ ความสามารถ ซึ่งเป็นนามธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจเจริญงอกงาม

วัฒนธรรมท้องถิ่น

วัฒนธรรมชาวไทยคือ วิถีชีวิตของไทยในลักษณะที่รวมกัน ถ้าแยกย่อยจากประเทศก็จะเป็นท้องถิ่น ซึ่งไม่สามารถพูดอย่างรวม ๆได้ เพราะคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชนบทไทยมีมากมายหลายชาติพันธุ์ มีความเชื่อ ศาสนา ประเพณี และภาษาของตนโดยเฉพาะ และมีการสืบทอดกันมานาน คนในท้องถิ่นมีความภูมิใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทำให้เกิดความรักความหวงแหนในวัฒนธรรมของตน วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น มีลักษณะโดดเด่นแตกต่างกันไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้น ๆ และเป็นตัวชี้ถึงวิถีชีวิตของคนซึ่งได้สร้างสรรค์ สั่งสมและสืบต่อกันมานาน ดังนั้น วัฒนธรรมท้องถิ่น จึงหมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตของคนบริเวณหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ของตนเองและมีลักษณะแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นที่ถือปฏิบัติอยู่ในสังคมส่วนใหญ่

ลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่น

ปราณี วงศ์เทศ (2525 : 63) ได้กล่าวถึง ลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทย มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. กำหนดหรือที่มาของความคิดในการผลิต จะมีลักษณะเป็นแบบประเพณีหรือมีแรงบันดาลใจจากความเชื่อทางศาสนาซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ผลงานทางศิลปหัตถกรรมส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเป็นแบบประเพณี ซึ่งสร้างขึ้นตามความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อศาสนา เช่น การทำธงหรือตุงของภาคเหนือสำหรับแขวนในงานพิธีต่าง ๆเป็นพุทธบูชา การทอผ้าของภาคอีสานก็เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อด้านต่าง ๆ เช่น ชาวอีสานเชื่อว่า ผ้าขิตเป็นของสูงมักใช้สำหรับพิธีมงคล ไม่นิยมใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มในส่วนที่ต่ำกว่าเอวลงมา การทอผ้าของชาวอีสาน นอกจากจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อในขนบประเพณีแล้ว ยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนด้วย

2. มีลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเองหรือพึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตเป็นเศรษฐกิจพอยังชีพ ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เองไม่ต้องพึ่งโลกภายนอก คือ มีการปลูกข้าวเพื่อใช้กินเอง การทอผ้าพื้นเมือง การตำข้าว ไม่มีแรงงานรับจ้างและไม่ใช้แรงงานรับจ้าง นั่นคือ หัตถกรรมอยู่ร่วมกับเกษตรกรรม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการผลิต มีความเพียงพอในตนเอง มีความเชื่อร่วมกัน ทั้งยังไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น จึงไม่มีการขัดแย้งระหว่างชนชั้น ภายในหมู่บ้านเป็นชุมชนขนาดเล็กที่สมาชิกเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

3. ศิลปินหรือปักเจกชนที่ผลิตหรือสร้างสรรค์งานพื้นบ้านพื้นเมือง มิได้ผลิตงานโดยทำเป็นอาชีพ แต่จะทำงานนั้น ๆในเวลาว่างจากอาชีพหลัก คือ การทำไร่ ทำนา แต่เดิมนั้นลักษณะของสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม เป็นสังคมที่จะต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก คือจะต้องมีความพร้อมในด้านปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต แม้จะต้องพึ่งพาแลกเปลี่ยนจากภายนอกบ้าง แต่ก็มี

เป็นส่วนน้อย ดังนั้น สังคมลักษณะนี้จึงทำให้แต่ละท้องถิ่นต้องสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตของตน จึงเกิดเป็นงานศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นตามความจำเป็นขึ้นมามากมาย ตั้งแต่การทำเครื่องปั้นดินเผาเพื่อใช้เป็นภาชนะหุงต้มอาหารในทั่วทุกภาคของไทย เครื่องจักสานไม้ไผ่ เช่น กระบุง ตะกร้า ก่องข้าว กระติ๊บข้าว และผ้าทอมือที่ใช้ในครัวเรือนทั่วท้องถิ่นภาคอีสานและภาคเหนือ ส่วนภาคใต้ที่นิยมใช้สอยกัน ได้แก่ เครื่องจักสานที่ทำด้วยย่านลิเภา กระจูดและลำเจียก (ปาหนัน) เช่น กระเชอ กระเป๋าถือ พาน กล่องใส่ของ เสื่อ ฯลฯ ซึ่งเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายเช่นเดียวกับหัตถกรรมในท้องถิ่นอื่น ๆของไทย

4. เป็นสังคมเคร่งประเพณีและพิธีกรรม เป็นสังคมที่ยังดำรงรักษาวัฒนธรรมแบบท้องถิ่นไว้ได้ เป็นสังคมที่อยู่ห่างไกลความเจริญทางวัตถุ โดยอาศัยเกษตรกรรมเป็นเครื่องยังชีพ วิถีชีวิตของชาวชนบทจึงพึ่งพาและผูกพันกับธรรมชาติ ในการพึ่งพาผูกพันกับธรรมชาตินี้เอง สังคมชนบทจึงให้ความสำคัญแก่ประเพณี พิธีกรรม ในฐานะเป็นสื่อที่อบรมสั่งสอนมนุษย์ให้ตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ อันเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชีวิต ประเพณีที่ช่วยสืบต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมตามประเพณีเกี่ยวกับข้าว ได้แก่

ประเพณี พิธีกรรมเพื่อการเตรียม คือ บั้งไฟ แรกนา บูชาแม่โพสพ

ประเพณี พิธีกรรมเพื่อการบำรุงรักษา พิธีไล่เรื่อหรือไล่น้ำ

ประเพณี พิธีกรรมเพื่อการเก็บเกี่ยว พิธีขนข้าวขึ้นยุ้ง เปิดและปิดยุ้ง

ประเพณี พิธีเฉลิมฉลอง พิธีสู่ขวัญข้าว พิธีบุญข้าวจี่ พิธีกวนข้าวทิพย์

ประเพณีเหล่านี้มีบทบาทในการปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรม อันมีส่วนสร้างเสริมสันติสุข ความมั่นคงให้แก่สังคม เพราะพิธีกรรมตามประเพณีจะเป็นสื่อที่ทำให้เกิดความคิด ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ทั้งยังเป็นการปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรมที่ให้ความเคารพ และกตัญญูต่อธรรมชาติอันเป็นที่พึ่ง โดยเป็นแหล่งผลิตทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญ

5. สังคมในท้องถิ่นมิได้อยู่โดดเดี่ยวแยกออกจากสังคมอื่น แต่จะมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับสังคมใหญ่ที่มีอารยธรรมที่พัฒนามากกว่าด้วย สังคมชนบทที่ทำการเกษตรกรรมนั้นในขณะที่ยังรักษาลักษณะบางอย่างของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยรับจากเผ่าพันธุ์ของตนไว้ได้นั้น แต่ก็ยังยอมรับและต้องการนำรูปแบบของวัฒนธรรมแบบเมืองเข้ามาผสมผสาน และเปลี่ยนแปลงรูปแบบเดิมของตนอยู่เรื่อย ๆ ด้วยเหตุนี้เอง ลักษณะของสังคมในท้องถิ่นจึงมีสภาพเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ เช่น รูปแบบของวิถีชีวิตการแต่งกาย เครื่องใช้ต่าง ๆ ประเพณีและชีวิตความเป็นอยู่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งในปัจจุบันความเจริญทางด้านเทคนิควิทยาการก้าวหน้าและการคมนาคมที่สะดวก ชุมชน หมู่บ้านบางแห่งในชนบทที่เคยห่างไกล จึงไม่มีสภาพที่อยู่โดด

เดี่ยวอิสระต่อไปแล้ว แต่จะมีการเชื่อมเข้าสู่ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด การคมนาคมและสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วยให้มีการแพร่หลายทางวัฒนธรรมของคนในเมืองหลวงมาผสมผสานกับวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆในท้องถิ่น ซึ่งเป็นผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นบางอย่างเริ่มสลายตัวไป การพัฒนาประเพณีแบบสังคมเมืองได้เข้าครอบงำวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน และมีแนวโน้มว่าแบบแผนชีวิตชนบทจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมือง มีผลทำให้ความสัมพันธ์เครือญาติหมดไป ระบบการเงินเข้ามาแทนที่ ระบบเศรษฐกิจแบบพื้นบ้านที่มีการลงแขกคือให้ความร่วมมือโดยไม่คิดผลตอบแทน และการดำเนินชีวิตแบบสมัยใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมแบบตะวันตก ทำให้เกิดค่านิยมใหม่ ๆ เช่น ค่านิยมทางด้านวัตถุ ศิลปกรรมท้องถิ่นที่ยังเหลืออยู่ในสังคมไทยก็กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ดนตรี เพลง การละเล่นพื้นบ้านได้ค่อย ๆหมดลง เพราะอิทธิพลของเครื่องขยายเสียง เทป วิทยุ จากเมืองหลวง ส่วนการละเล่นพื้นเมืองก็จะถูกดัดแปลงตัดทอนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของดนตรีและการแสดงปัจจุบัน เช่น การแสดงรำเหย่ย รำเซิ้งกระติบของกรมศิลปากร

นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลายประเภทสลายตัวหรือเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม ตัวอย่างเช่น กระจาด ตะกร้า ฝาชี ที่จักสานด้วยฝีมือประณีตก็มีจำนวนลดลง เพราะคนส่วนใหญ่หันไปนิยมผลิตภัณฑ์พลาสติกที่มีราคาย่อมเยากว่า

6. ผลงานนั้น ๆต้องดำรงอยู่ในชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนและมีบทบาทหน้าที่ทั้งยังเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น ผลงานในท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่สภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่น โดยมีลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์ ทั้งรูปแบบก็จะมีลักษณะเฉพาะถิ่นของแต่ละแห่งซึ่งแตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้วัสดุ ล้วนเป็นวัสดุธรรมชาติที่หาได้จากท้องถิ่น เช่น การสานเสื่อกระจูดหรือเครื่องจักสานย่านลิเภา จะเป็นหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ ส่วนงานศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นทางภาคเหนือ เช่น งานศิลปหัตถกรรมประเภทเครื่องไม้แกะสลัก เครื่องจักสาน เครื่องเขิน ล้วนมีลักษณะเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่เกิดจากความบันดาลใจ มาจากความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ตามลักษณะภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นและวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและศาสนาของท้องถิ่นที่ได้สืบต่อกันมาหลายชั่วคนจากบรรพบุรุษจนเป็นคตินิยม เป็นแบบแผนสืบต่อกันมาเป็นเวลานานนับร้อยปี คตินิยมและแบบแผนท้องถิ่นที่ยึดถือกันมานาน เป็นแบบแผนที่เรียบง่ายสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกัน แม้จะมีประโยชน์ในการใช้สอยเหมือนกันก็ตาม เช่น รูปทรงของกระติบข้าวหรือก่องข้าวของภาคเหนือและภาคอีสานจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน แม้จะสานด้วยไม้ไผ่

เหมือนกัน เพราะเกิดจากคตินิยมในเรื่องความงามที่มองเห็นแตกต่างกัน จนเกิดรูปแบบที่เป็นประเพณีนิยมที่ได้สร้างเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่ต่างกัน

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนบริเวณหนึ่ง ๆที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นที่ถือปฏิบัติอยู่ในสังคมส่วนใหญ่ จึงเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ความเข้าใจในความเป็นมาของสังคมและมนุษยชาติ รวมทั้งประวัติศาสตร์และความเป็นมาของท้องถิ่น มีลักษณะสำคัญ คือ มักเป็นประเพณีซึ่งสร้างขึ้นตามความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อศาสนา มีลักษณะแบบพึ่งพาตนเอง งานศิลปหัตถกรรมเกิดขึ้นเพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตของตน ให้ความสำคัญแก่ประเพณี พิธีกรรม เป็นการช่วยปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรม อีกทั้งยอมรับวัฒนธรรมแบบเมืองเข้ามาผสมผสาน แต่ผลงานยังเป็นเครื่องแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นกระบวนการทางความคิดที่ชาวบ้านหรือกลุ่มชนคิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง เป็นสติปัญญาความเฉลียวฉลาดที่เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านนำมาขัดเกลาจนเห็นว่าดีและถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งมีนักวิชาการให้ความหมายไว้คล้ายกัน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 14) ได้รวบรวมความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (ม.ป.ป .) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) เป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดกันมา อันเป็นศักยภาพหรือความสามารถที่จะใช้แก้ปัญหา ปรับตัว เรียนรู้และมีการสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่หรือคือแก่นของชุมชนที่จรรโลงชุมชนให้อยู่รอดจนถึงปัจจุบัน

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (ม.ป.ป.) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตลกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้

สมัยใหม่ ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอดและพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ ตามยุคตามสมัยได้

จากการสัมมนาของนิสิตภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย (2534 : 2) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ กระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตของบุคคลซึ่งอยู่ในท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข หรือสามารถแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของคนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัย

รัตนะ บัวสนธิ์ (2535 : 38) ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีตประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ปรับปนเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล ซึ่งกระบวนการทัศน์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำแนกออกได้ 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม

ลักษณะที่ 2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ลักษณะที่ 3 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้นระบบการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง

ดี เอม วอเรน (D.M.Warren 1989 : 168) ใช้คำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในความหมายว่าเป็นระบบเกษตรกรรมในท้องถิ่น ซึ่งพัฒนามาแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วยรูปแบบของการเพาะปลูกที่มีพื้นฐานจากความรู้ด้านการเกษตรที่ได้ปฏิบัติกันมาในท้องถิ่นนั้น ระบบดังกล่าวที่มีความสมดุลลงตัวโดยปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และได้รับอิทธิพลจากนวัตกรรมต่าง ๆที่เกิดขึ้นในตัวระบบเอง รวมทั้งรับมาจากภูมิปัญญาที่อื่นทั้งระบบเกษตรระดับชาติและนานาชาติ วอเรน ใช้คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นแทนคำว่า วัฒนธรรม เพื่อหลีกเลี่ยงความหมายที่มักนิยมกันทางตะวันตกว่าหมายถึง ระบบที่หยุดนิ่งไม่เปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนในท้องถิ่นคิดและสร้างสรรค์ขึ้นเองจากประสบการณ์ในชีวิต ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญา เป็น

องค์ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวของผู้รู้เอง เพื่อใช้แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมต่าง ๆได้อย่างเหมาะสมตามยุคสมัย

ขอบข่ายสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการศึกษาการกำหนดขอบข่ายหรือสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่ามีการกำหนดสาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่หน่วยงาน องค์กรและนักวิชาการแต่ละท่านนำมากำหนด ผู้วิจัยขอเสนอขอบข่ายสภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังนี้

จากเอกสารสัมมนาเรื่อง “ภูมิปัญญาชาวบ้าน มิติจรัสแสงต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา” ของนิสิตภาควิชาบริหารการศึกษา สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จำแนกสภาพของภูมิปัญญาชาวบ้านตามแนวทางของการศึกษา ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534 ก)

กลุ่มที่ 1 เป็นเรื่องเกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

กลุ่มที่ 2 เป็นเรื่องของศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

กลุ่มที่ 3 เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น ที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย

กลุ่มที่ 4 เป็นเรื่องของแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ภูมิปัญญาชาวบ้านทั้ง 4 กลุ่มนี้ ปรากฏให้เห็นได้ในเรื่องของการประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ และทางด้านการอบรม สั่งสอน ถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลัง ๆที่ยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง กำหนดหัวข้อหรือขอบข่ายภูมิปัญญาในการวิจัยภูมิปัญญาไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ความเชื่อ โลกทัศน์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เหนือธรรมชาติและระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

2. วิถีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหาและการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมและกระแสธารเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

3. ศิลปหัตถกรรม ประดิษฐกรรม ในรูปเครื่องมือ ของใช้ ศิลปวัตถุที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามพื้นภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค

4. กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ประสบการณ์การให้การศึกษาอบรมและการแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรีชาญาณของชาวบ้าน

ธนาคารไทยพาณิชย์ ได้แบ่งหมวดหมู่ภูมิปัญญาไทยตามโครงการจัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ดังนี้

1. เรื่องราวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อและประเพณี อาชีพ เครื่องมือเครื่องใช้ การปกครองและสังคม อาหารการกิน การแต่งกาย สุขภาพอนามัย ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม ศิลปะการแสดง การละเล่นและกีฬา สถานที่ กลุ่มชาติพันธุ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตราชั่งตวง วัด บุคคลสำคัญ ประวัติศาสตร์

2. เหตุการณ์สำคัญในวันต่าง ๆตลอดทั้งปี ประกอบด้วย วันขึ้นปีใหม่ วันเด็กแห่งชาติ วันครู วันสมเด็จพระนเรศวรมหาราช วันกองทัพไทย วันศิลปินแห่งชาติ ฯลฯ

3. เรื่องราวทางวัฒนธรรมอื่น ๆซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรมของทั้ง 4 ภาค

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2539 : 64) ได้กำหนดสาขาย่อยของภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ทำการคัดเลือกและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม 5 สาขา ดังนี้

1. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ป่าไม้ น้ำ การรักษา การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การเคารพแม่น้ำ แผ่นดิน พืชพันธุ์ธัญญาหารและโบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ

2. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเกษตร

การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาทางการเกษตร ด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขโรคและแมลง) และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ฯลฯ

3. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน ได้แก่

กองทุนต่าง ๆในชุมชน เช่น สหบาลข้าว(ธนาคารข้าว) สหกรณ์ ร้านค้า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ฯลฯ

กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ

4. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตและการบริโภค

การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ให้สามารถบริโภคได้โดยตรง ได้แก่ การใช้เครื่องสีมือและครกตำข้าว การรู้จักประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด

5. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการรักษาโรคและการป้องกัน หมอพื้นบ้าน หมอธรรมและผู้รอบรู้เรื่องสมุนไพร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 25) ได้กำหนดสาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้จำนวน 10 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวการณ์ต่าง ๆได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน และแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขโรคและแมลง) และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรมอันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. สาขาแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ปฏิมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในทางการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่าง ๆทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางศาสนา องค์กรทางการศึกษา ตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆในสังคมไทย เช่น การจัดองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน การจัดการศาสนสถาน การจัดการศึกษา ตลอดทั้งการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษานับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาที่ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาที่มีประสิทธิผล

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประทายข้าว เป็นต้น

สรุปขอบข่ายสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับนักวิชาการกำหนดซึ่งไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การรักษาโรค สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ความเชื่อและประเพณี

แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆในการวางแผน เพื่อแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545 : 47) ได้เสนอแนะกลยุทธ์การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. กำหนดเป็นนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษาให้ชัดเจน
2. ศึกษาสำรวจศักยภาพแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท
3. สร้างความเข้าใจกับผู้นำและองค์กรประชาชน
4. กำหนดแผนและแนวทางปฏิบัติ/โครงการการวิจัย

5. พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น/เอกสารเนื้อหาสาระ
6. ประสานให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม
7. เริ่มการใช้แหล่งเรียนรู้โดยพัฒนาจากสิ่งที่ใกล้ตัว
8. ร่วมมือกันเป็นเครือข่ายในการใช้/ไปศึกษาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
9. ติดตามประเมิน
10. ปรับปรุงแก้ไข สร้างใส่และพัฒนาต่อเนื่อง
11. พัฒนาระบบบริหารให้สามารถพัฒนาต่อเนื่อง
12. ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานดีเด่น
13. จัดทำเอกสาร/สื่อเผยแพร่แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน
14. ส่งเสริมสนับสนุนให้เอกชน องค์กรเอกชน

การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน

ความก้าวหน้าทางวิชาการเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ให้คุ้มค่า เพื่อศึกษาค้นคว้าได้ในบางโอกาส และมีโอกาสใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและในท้องถิ่นให้มากที่สุด

แนวทางในการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2542 : 7) ได้กล่าวถึง แนวการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ

1. มุ่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
2. ส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆที่สมบูรณ์ มีคุณภาพและเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง
3. รณรงค์ให้โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ดำเนินการให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้หลายชนิดไว้ในแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างครบครัน ให้สนองความต้องการของนักเรียน หลักสูตรชุมชนและสังคม
5. ดำเนินการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนทุกปี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 (2542 ข : 9-10) ได้กล่าวถึงการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนว่า การเรียนรู้ในยุคใหม่ไม่ได้ผูกขาดอยู่ในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่รอบ ๆตัว โรงเรียนจึงต้องจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้ในอาคาร

การเรียนการสอนในโรงเรียน นักเรียนจะใช้เวลากว่าร้อยละ 90 อยู่ในอาคารเรียน โรงเรียนควรจัดแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนหรือในอาคารเรียนให้มาก โดยใช้สื่อและเทคนิควิธีการ กิจกรรม การศึกษาทดลอง มีมุมค้นคว้า ป้ายความรู้ ห้องสมุด ห้องสมุดหมวดวิชา/งาน จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ได้

2. แหล่งเรียนรู้นอกอาคาร

โดยเฉพาะภายในบริเวณโรงเรียนจะมีแหล่งเรียนรู้มากมาย เช่น ต้นไม้ สวนสมุนไพร สวนวิทยาศาสตร์ และอื่น ๆอีกมากมาย ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้น

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอน

จากการกำหนดขอบข่ายสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปแนวคิดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ได้ 2 แนวทาง คือ

1. โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปจัดการเรียนรู้หรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียน

2. โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ให้กับโรงเรียน

ทั้งนี้การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้จัดการเรียนรู้นั้นควรมีความเหมาะสมทั้งกิจกรรม เนื้อหาสาระและวัยของผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น โดยครูผู้สอนเป็นผู้ที่มี บทบาทสำคัญในการที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด เมื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่าง ๆที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน นอกจากผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจแล้วยังเห็นคุณค่า เกิดความรัก ความภาคภูมิใจและหวงแหนในภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2544 : 18) และประจักษ์ บุญอารีย์ (2545 : 48) ได้กล่าวถึง การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนว่า เพื่อการเรียนการสอนให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด ผู้สอนควรร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ในการวางแผนการดำเนินการร่วมกัน ให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน โดยมีแนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร รายวิชาที่เปิดสอน
2. กำหนดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้
3. ศึกษาหลักการที่ควรปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

3.1 ขั้นเลือก

3.1.1 เหมาะกับชั้น วัย และบทเรียน/ซึ่งอาจหลากสาระการเรียนรู้

3.1.2 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือก

3.1.3 ประหยัด สะดวก ปลอดภัยและคุ้มค่า

3.1.4 ครูควรศึกษารายละเอียดแหล่งเรียนรู้ก่อนติดต่อเป็นทางการ

3.1.5 มีผลกระทบต่อนักเรียน - ครู และชุมชนในทางสร้างสรรค์

3.1.6 เลือกเครื่องมือและวิธีการเรียนรู้/กิจกรรมที่เหมาะสม

3.2 ขั้นเตรียม

3.2.1 เตรียมนักเรียนให้พร้อม ปฐมนิเทศแนวปฏิบัติตน ระเบียบ ฯลฯ

3.2.2 เตรียมกิจกรรมไว้ก่อนล่วงหน้า มอบหมายให้ทุกคนมีหน้าที่

3.2.3 เตรียมเครื่องมือวัสดุ/อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อม

3.2.4 เตรียมป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้

3.2.5 เตรียมการด้านพิธีการต่าง ๆที่อาจมี เช่น กล่าวขอบคุณ มอบสิ่งของ

3.2.6 เตรียมการให้ประชาชนมีส่วนร่วม/นำชม - ตอบข้อซักถาม สาธิต

3.2.7 อื่น ๆที่จำเป็น

3.3 ขั้นใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น

3.3.1 ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน- ประเพณีของท้องถิ่น

3.3.2 ให้ทุกคนมีส่วนร่วม/ให้นักเรียนมีบทบาทให้มากที่สุด

3.3.3 แนะนำช่วยเหลือเมื่อจำเป็น

3.3.4 ระมัดระวังอันตรายและความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น

3.3.5 ประหยัดเรียบง่าย

3.3.6 คอยกระตุ้นให้ศึกษาเรียนรู้ในแง่มุมต่าง ๆ

3.3.7 ให้โอกาสผู้เรียนบริหาร- จัดการกันเองตามความสะดวก/วัย

3.4 ขั้นประเมินผล

3.4.1 ร่วมกันสรุปเนื้อหาสาระ/ความคิดที่ได้

3.4.2 ทุกคนมีส่วนร่วมประเมินตนเองและกลุ่ม

3.4.3 จัดกิจกรรมติดตามผล เช่น นิทรรศการผลงาน เขียน เล่า วิพากษ์ แสดงกิจกรรมตามที่มอบหมายไว้ ฯลฯ

3.4.4 วิเคราะห์จุดดี จุดอ่อน ที่ควรแก้ไข

3.4.5 เสนอแนะแนวทางแก้ไขและพัฒนา/บันทึกในแฟ้มสะสมงาน

การจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 23) ได้เขียนถึง การจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติไว้ ดังนี้

1. ควรมีการสำรวจและจัดทำทะเบียนและผังหรือแผนที่ของแหล่งเรียนรู้ ทั้งที่เป็นสถานที่ บุคลากรและสื่อต่าง ๆ เช่น

แหล่งวิทยาการในชุมชน

แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและศาสนา

แหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แหล่งเรียนรู้จากสิ่งพิมพ์ สื่อ โสตทัศนูปกรณ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ศูนย์เผยแพร่ข่าวสาร เหตุการณ์ในชุมชน

วิถีการดำเนินชีวิต

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน

2. ควรสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดประชุมเสวนากันอย่างแพร่หลายเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

3. ควรจัดทำแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับ

การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับแหล่งเรียนรู้

การวางแผนและการติดต่อประสานงาน

การกำหนดจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้

การวางแผนวิธีการศึกษาหาความรู้และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

การกำหนดบทบาทผู้บริหาร ครู บุคลากรอื่น ๆที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดมาตรการป้องกันและการประกันความปลอดภัย โดยอาจแสวงหารูปแบบการประกันภัยที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน

การสรุปสาระการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4. นำเสนอตัวอย่างโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติได้ดีและประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน สรุปได้ว่า การเรียนรู้ในปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่รอบ ๆตัว โรงเรียนควรจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ โดยร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ร่วมกันวางแผนการดำเนินการในการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยการศึกษาหลักสูตร กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ศึกษาหลักการที่ควรปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้ ด้วยการเลือกแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับชั้น วัย และบทเรียนของผู้เรียน มีการเตรียมผู้เรียนให้พร้อม ปฐมนิเทศแนวการปฏิบัติตน ให้ทุกคนมีส่วนร่วม ผู้เรียนมีบทบาทมากที่สุด ร่วมกันสรุปเนื้อหาสาระที่ได้รับ มีการประเมินตนเองและกลุ่ม วิเคราะห์ข้อดี ข้อด้อยพร้อมข้อเสนอแนะ

บทสรุป

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่หรือพื้นที่ที่รวมทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต แหล่งเรียนรู้จึงมีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติ สถานที่และสื่อสารสนเทศ เช่น พืช ป่าไม้ แร่ธาตุ ดิน หิน และสัตว์ต่าง ๆรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นแหล่งรวมวิทยาการ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากของจริง ได้รับประสบการณ์ตรงในการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้สอนสามารถจัดการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการการเรียนรู้ของผู้สอน และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน จนผู้เรียนเห็นคุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ได้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้สอนควรร่วมมือกับผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้วางแผนดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

เขตเทศบาลตำบลหนองขาวเป็นพื้นที่ที่อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอท่าม่วง ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดกาญจนบุรี โดยจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิศาสตร์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆอีกหลายจังหวัดในภาคตะวันตก เนื่องจากมีพื้นที่กว้างขวางและมีภูมิประเทศทั้งเขตภูเขาสูง ได้แก่ 1)เทือกเขาตะนาวศรี ประกอบด้วยภูเขาสำคัญ ได้แก่ เขาแดน เขาปีล็อก เขาผาแปและเขาสองแขวะ 2) เทือกเขาถนนธงชัย ประกอบด้วยเขาอึมครึมและเขาโจด และที่ราบลุ่มแม่น้ำได้แก่ แควน้อย แควใหญ่และแม่น้ำแม่กลอง สภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าว เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นแหล่งเศรษฐกิจทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีและตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วงด้วยเช่นกัน

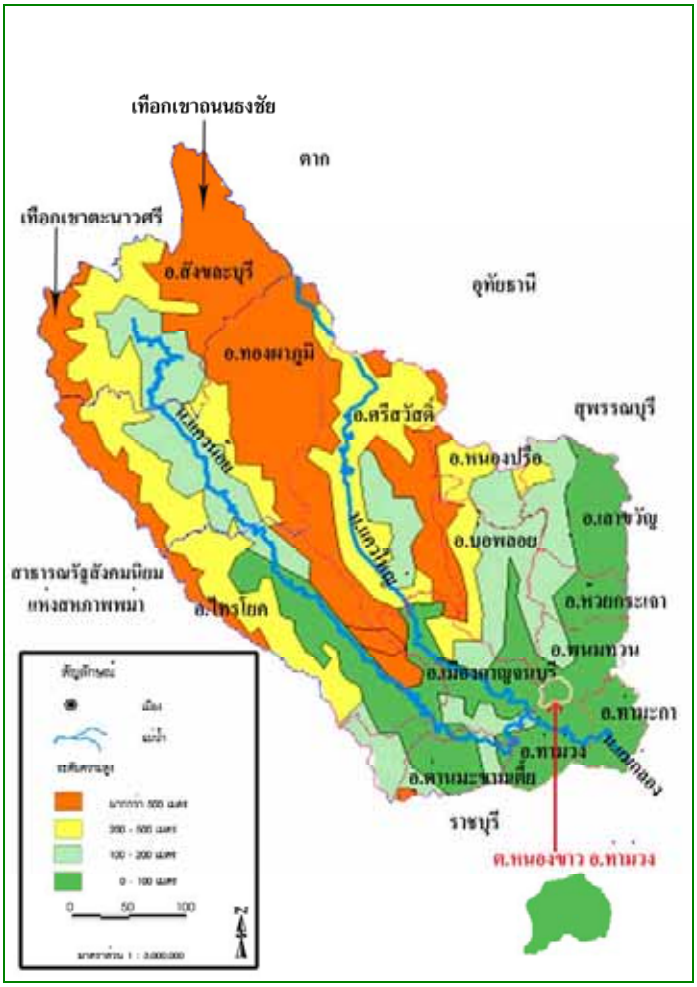

แผนภูมิที่ 2 แสดงลักษณะภูมิประเทศจังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา อำเภอพนมทวน อำเภอบ่อพลอย อำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ อำเภอสังขละบุรี อำเภอเลาขวัญ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอหนองปรือและอำเภอห้วยกระเจา รวม 95 ตำบล 943 หมู่บ้าน 206 ชุมชน 31 เทศบาล 90 องค์การบริหารส่วนตำบล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ดังแผนภูมิที่ 2)

อำเภอท่าม่วงตั้งอยู่ตอนล่างของจังหวัดกาญจนบุรี โดยอยู่ห่างจากตัวจังหวัดกาญจนบุรีตามถนนแสงชูโต 11 กิโลเมตร พื้นที่อำเภอท่าม่วงมีรูปร่างคล้ายรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ขนาดประมาณ 610.97 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 437,500 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.69 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดกาญจนบุรี อำเภอท่าม่วงมีพื้นที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ของอำเภออื่น ๆ อำเภอท่าม่วงแบ่งเขตการปกครองเป็น 13 ตำบล คือ ตำบลท่าล้อ เขาน้อย ท่าม่วง ม่วงชุม วังขนายบ้านใหม่ ท่าตะคร้อ วังศาลา หนองตากยา รางสาลี่ **หนองขาว** ทุ่งทองและพังตรุ มีหมู่บ้านรวมทั้งสิ้น 113 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอท่าม่วง ประกอบด้วยเทศบาล 4 แห่ง คือ เทศบาลท่าม่วง เทศบาลหนองตากยา เทศบาลหนองขาวและเทศบาลสำรอง

ที่ตั้งและอาณาเขตของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

เขตเทศบาลตำบลหนองขาวตั้งอยู่ในอาณาเขตตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีเนื้อที่ 64 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของพื้นที่จังหวัด โดยมีทิศเหนือติดกับตำบลทุ่งสมอ อำเภอพนมทวน ทิศใต้ติดกับตำบลท่าล้อ อำเภอท่าม่วง ทิศตะวันออกติดกับตำบลทุ่งทอง อำเภอท่าม่วง และทิศตะวันตกติดกับตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี

หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองขาว เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลหนองขาว รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองขาวเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 9 ก ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 มีพื้นที่ในเขตการปกครองประมาณ 0.84 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 9 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านกลาง ชุมชนดอนสันตะเคียน ชุมชนบ้านกล้วย ชุมชนบ้านไผ่งาม ชุมชนบ้านนอก ชุมชนบ้านดอนกอก ชุมชนดอนเฒ่าสมสามัคคี ชุมชนหนองหญ้าดอกขาว ชุมชนโคกมะขวิดมิตรสัมพันธ์ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของหมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 และ 12 ของตำบลหนองขาว

ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 แสดงชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

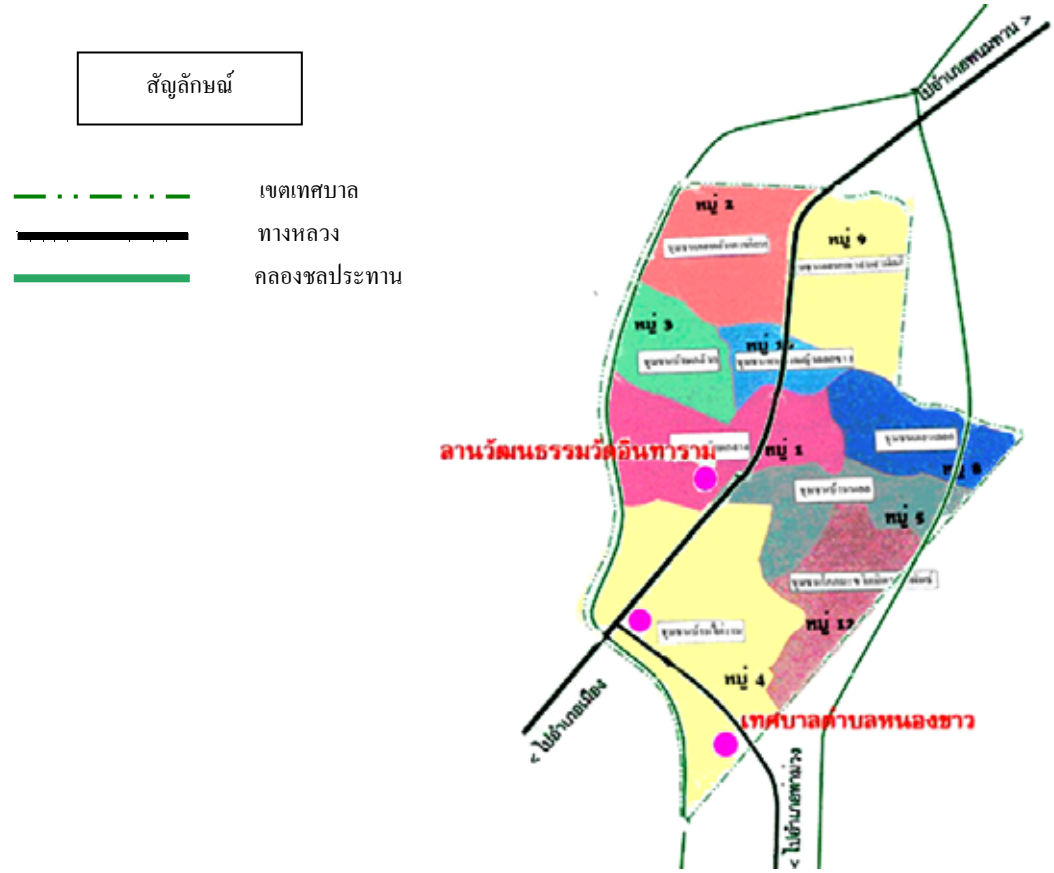

ชุมชนบ้านกลาง	-	หมู่ที่ 1
ชุมชนดอนสันตะเคียน	-	หมู่ที่ 2
ชุมชนบ้านกล้วย	-	หมู่ที่ 3
ชุมชนบ้านไผ่งาม	-	หมู่ที่ 4
ชุมชนบ้านนอก	-	หมู่ที่ 5
ชุมชนบ้านดอนกอก	-	หมู่ที่ 8
ชุมชนดอนเฒ่าสมสามัคคี	-	หมู่ที่ 9
ชุมชนหนองหญ้าดอกขาว	-	หมู่ที่ 10
ชุมชนโคกมะขวิดมิตรสัมพันธ์	-	หมู่ที่ 12

เทศบาลตำบลหนองขาวอยู่ในตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอท่าม่วง ซึ่งห่างจากตัวอำเภอท่าม่วง ประมาณ 9 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดกาญจนบุรี ประมาณ 11 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 125 กิโลเมตร มีอาณาเขต ดังนี้ (ดูแผนภูมิที่ 4 หน้า 95)

ทิศเหนือ

ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ตั้งอยู่ริมคลองส่งน้ำชลประทานฝั่งตะวันออก ตรงริมทางสายดอนชะสานฟากตะวันออก เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ 2 ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ตอนกาญจนบุรี - อู่ทอง ฟากตะวันออกตรงริมทางสายหมู่บ้านดอนใหญ่ฟากเหนือจากหลักเขตที่ 2 เลียบตามริมถนนสายหมู่บ้านดอนใหญ่ฟากเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ 3 ตั้งอยู่ห่างจากหลักเขตที่ 2 ระยะ 240 เมตร

ทิศตะวันออก

จากหลักเขตที่ 3 เป็นเส้นตรงไปทางทิศใต้ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางสายตาปู่ฟากเหนือ ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ตอนกาญจนบุรี - อู่ทอง ตามแนวระยะ 320 เมตรจากหลักเขตที่ 4 เลียบตามริมทางสายศาลตาปู่ฟากเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่ตรงสามแยกศาลตาปู่ ห่างจากหลักเขตที่ 4 ระยะ 360 เมตร จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองส่งน้ำชลประทานฝั่งตะวันออก ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ตอนกาญจนบุรี - อู่ทอง ตามแนวคลองระยะ 560 เมตร

ทิศใต้

จากหลักเขตที่ 6 เลียบตามริมคลองส่งน้ำชลประทานฝั่งตะวันออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองชลประทานฝั่งตะวันออกตรงริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ตอนกาญจนบุรี - อู่ทองฟากตะวันตก

ทิศตะวันตก

จากหลักเขตที่ 7 เลียบตามริมคลองส่งน้ำชลประทานฝั่งตะวันออกไปทางทิศเหนือบรรจบหลักเขตที่ 1

แผนภูมิที่ 4 แผนที่แสดงเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

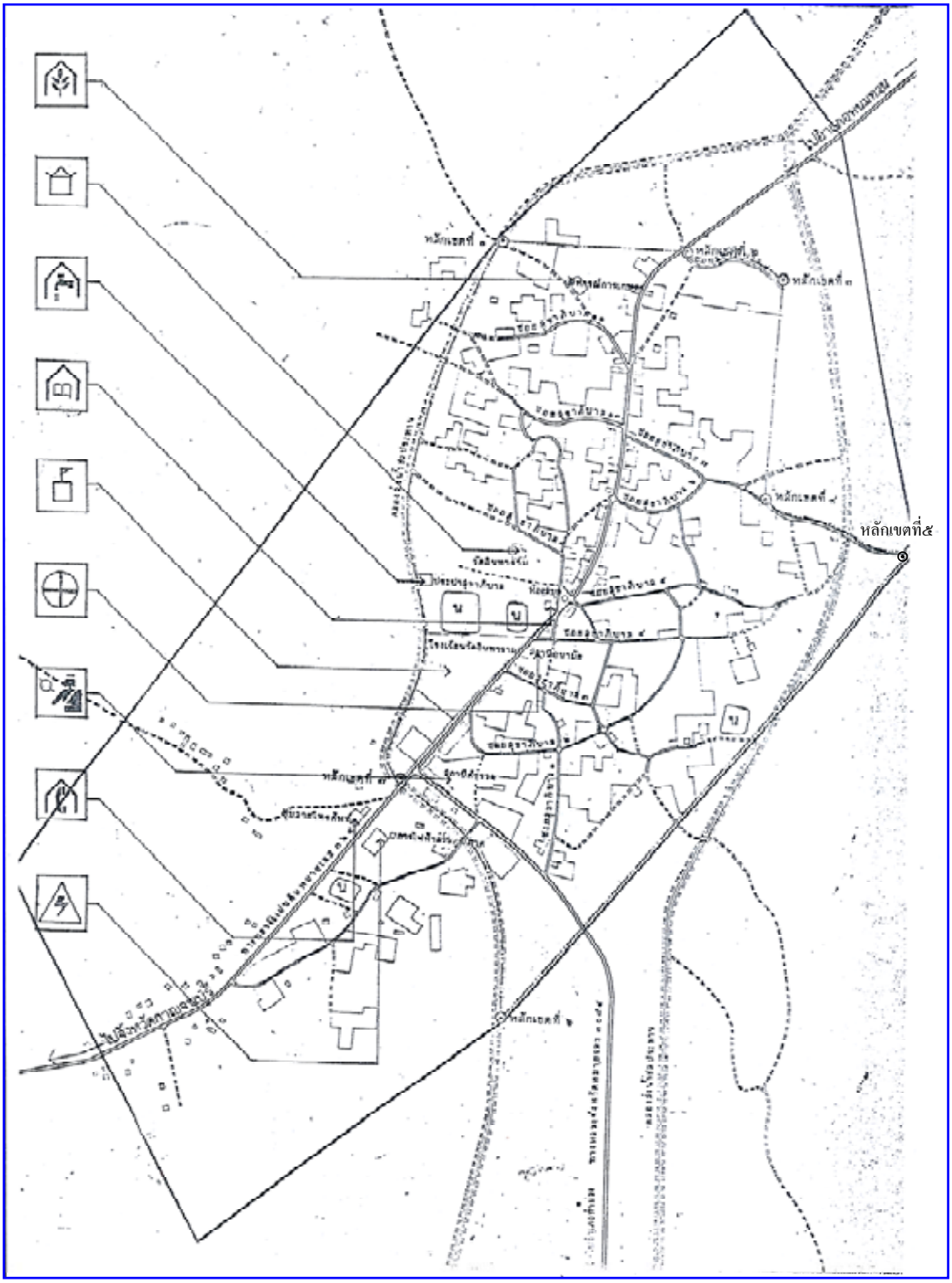

ภูมิหลังของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

เทศบาลตำบลหนองขาวอยู่ในตำบลหนองขาว ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าตามแนวชายแดนและเส้นทางเดินทัพในสงครามระหว่างไทย - พม่า มีความสำคัญในฐานะชุมชนบนเส้นทางสงครามไทย - พม่า ผ่านด่านเจดีย์สามองค์ ประวัติของหมู่บ้านบันทึกในสมุดไทยโดยพระสงฆ์รูปหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่วัด ระบุว่า หนองขาวเกิดจากการรวมกันของหมู่บ้านเก่าสองแห่ง คือ บ้านดงรังและบ้านดอนกระเดื่อง ซึ่งถูกพม่าตีแตกเมื่อปี 2310 ระหว่างสงครามเสียกรุงสมัยอยุธยา บ้านเรือนและวัดถูกเผาพังพินาศ ภายหลังสงคราม ชาวบ้านที่พากันหลบหนีภัยสงครามไปอยู่ตามเขากันเป็นเวลานาน ก็มารวมตัวกันทำกินบริเวณริมหนองน้ำใหญ่ที่เรียกว่า “หนองหญ้าดอกขาว” ต่อมาชื่อหนองน้ำได้กลายเป็นชื่อเรียกสั้น ๆว่า “หนองขาว”

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของเขตเทศบาลตำบลหนองขาวและจังหวัดกาญจนบุรี

เนื่องจากตำบลหนองขาวเป็นพื้นที่อยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ดังนั้นผู้วิจัยจึงขออธิบายลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของจังหวัดกาญจนบุรีโดยส่วนรวม เพราะลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศนั้นมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวตำบลหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดกาญจนบุรี สามารถแบ่งออกเป็น 3 เขตใหญ่ ได้แก่ เขตภูเขาและที่สูง เขตที่ราบลูกฟูกและเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ

เขตภูเขาและที่สูง ได้แก่ พื้นที่ทางด้านทิศเหนือของจังหวัดซึ่งมีลักษณะเป็นเทือกเขาต่อเนื่องมาจากเทือกเขาถนนธงชัย เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำแควใหญ่ และทางด้านตะวันตกของจังหวัดซึ่งมีเทือกเขาตะนาวศรี ต้นกำเนิดของแม่น้ำแควน้อยทอดยาวไปทางด้านใต้ กั้นพรมแดนระหว่างไทยกับประเทศเมียนม่าร์ บริเวณนี้เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำแม่กลองแม่น้ำสำคัญของจังหวัด คือ แม่น้ำแควน้อยและแม่น้ำแควใหญ่ไหลมาบรรจบกันที่ปากแพรก ตำบลบ้านเหนือ กลายเป็นแม่น้ำแม่กลอง ไหลออกทะเลที่จังหวัดสมุทรสงคราม

เขตที่ราบลูกฟูก คือ พื้นที่ทางด้านตะวันออกของจังหวัดซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบสลับกับเนินเขาเตี้ย ได้แก่ บริเวณอำเภอเลาขวัญ อำเภอบ่อพลอยและบางส่วนของอำเภอท่าม่วง

เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ แควน้อย แควใหญ่และแม่กลอง คือ พื้นที่ทางด้านใต้ของจังหวัดซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ บริเวณอำเภอท่ามะกา อำเภอท่าม่วง บางส่วนของอำเภอพนมทวน และอำเภอเมืองกาญจนบุรี

แม้ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จะอยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งพื้นที่ในเขตนี้ได้รับน้ำจากแม่น้ำแม่กลองที่เกิดจากน้ำในแม่น้ำแควน้อยและแม่น้ำแควใหญ่ไหลมาบรรจบกันที่ปากแพรก ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมืองกาญจนบุรี แล้วไหลผ่านอำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา จังหวัด

กาญจนบุรี เข้าสู่จังหวัดราชบุรี ที่อำเภอบ้านโป่ง ไปผ่านเขตอำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี แล้วไหลลงสู่ทะเลที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม แต่ปัจจุบันตำบลหนองขาวขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร ต้องอาศัยน้ำจากโครงการเขื่อนแม่กลอง ซึ่งเป็นโครงการเขื่อนทดน้ำขนาดใหญ่ที่มีประตูเรือปิดกั้นแม่น้ำแม่กลองที่อำเภอท่าม่วง โดยน้ำจะเข้าสู่พื้นที่เกษตร โดยส่งน้ำเข้าคลองส่งน้ำสายท่าล้อ -หนองขาว และสายหนองขาว - หนองโรง ซึ่งจะส่งน้ำให้เกษตรกรในฤดูทำนาทุกปี ปีละประมาณ 140 วัน ราษฎรได้รับน้ำผ่านจากตำบลท่าล้อ ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วงและตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน

ตำบลหนองขาวมีภูมิอากาศเหมือนกับพื้นที่บริเวณต่าง ๆในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อน ฤดูกาลแบ่งเป็น 3 ฤดู (ปรมินทร์ จารุวร 2542 : 8-9) คือ

ฤดูร้อน เริ่มเมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือสิ้นสุดลง คือ ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ในระยะนี้เป็นช่วงที่ลมฝ่ายใต้พัดมาปกคลุมทำให้อากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป โดยมีอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน

ฤดูฝน เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดพาความชื้นจากมหาสมุทรเข้ามาสู่ประเทศไทย ทำให้ฝนตกชุกเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนพฤศจิกายน โดยจะตกชุกที่สุดในเดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดพาความหนาวเย็นและแห้งแล้งจากประเทศจีนลงมาปกคลุมจังหวัดกาญจนบุรี ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

สภาพทางสังคม

ประชากร

ตำบลหนองขาวซึ่งเป็นชุมชนเก่าและมีการตั้งถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวปัจจุบัน มีประชากรทั้งสิ้น 5,648 คน แยกเป็นประชากรชาย 2,663 คน ประชากรหญิง 2,985 คน จำนวนครัวเรือน 1,376 ครัวเรือน (ข้อมูล พ.ศ. 2551)

การศึกษา

โรงเรียนในเขตเทศบาลมีจำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัดอินทาราม เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึง ป.6 และโรงเรียนมัธยมศึกษามี 1 แห่ง คือ โรงเรียนหนองขาวโกวิทพิทยาคม ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศาสนา

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ในเขตเทศบาลมีวัดอยู่ 1 แห่ง คือวัดอินทาราม ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนหนองขาว

การสาธารณสุข

ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีสถานีอนามัยตำบล 1 แห่ง คือ สถานีอนามัยตำบลหนองขาว และมีคลีนิคเอกชน จำนวน 2 แห่ง

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีการประกอบอาชีพแตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร รองลงมาคือทอผ้า ทำการค้า ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

อาชีพเกษตรกรรม

ประชาชนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่จะทำการเกษตร คือ ทำนา ปลูกผัก ประมาณ 1,200 ครัวเรือน

ทำนา ชาวบ้านหนองขาวทำนากันเป็นส่วนใหญ่ เดิมชาวบ้านหนองขาวทำนาปีละ 1 ครั้ง เพราะต้องอาศัยน้ำฝน แต่ในปัจจุบันสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง เพราะอาศัยน้ำจากเขื่อนแม่กลอง ซึ่งจะปล่อยน้ำให้ปีละ 2 ครั้ง ครั้งแรกปล่อยให้ราษฎรทำนาปรัง ประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ และปิดประมาณเดือนมิถุนายนเพื่อให้ราษฎรได้เก็บเกี่ยว แล้วปล่อยครั้งที่ 2 ให้ราษฎรทำนาปีประมาณเดือนกรกฎาคม และปิดประมาณเดือนพฤศจิกายนเพื่อให้ราษฎรได้เก็บเกี่ยว ปัจจุบันยังมีการลงแขกกันอยู่ แต่จะเปลี่ยนมาเป็นลงแขกขนข้าวจากรถเกี่ยวข้าวแทนการลงแขกเหมือนสมัยก่อน เพราะปัจจุบันชาวบ้านใช้รถเกี่ยวข้าวแทนการเกี่ยวข้าวโดยใช้แรงงานจากคน เพราะสะดวกและรวดเร็วกว่า

ทำไร่ เป็นการปลูกผักสวนครัวในไร่ หมายถึง การปลูกผักสวนครัวตามชายป่า ชายดอน เชิงเขา ซึ่งดินยังมีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ นิยมทำกันในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงที่รอเก็บเกี่ยวข้าว การปลูกพืชผักสวนครัวนิยมทำกันมาก ได้แก่ การปลูกผักชี มะเขือเทศ ถั่วลิสง มะเขือ ถั่วนาฝักยาว เป็นต้น ปัจจุบันชาวบ้านหนองขาวทำไร่ผักชีกันเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นพืชที่ทำรายได้ให้กับชาวบ้านหนองขาวปีละหลายพันบาทต่อครอบครัว

การอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

อุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ได้แก่ อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตร จำพวกโรงสีข้าว ตั้งแต่ขนาดกลางถึงขนาดเล็ก การใช้ที่ดินประเภทนี้คิดเป็นร้อยละ 0.18

หัตถกรรม หัตถกรรมส่วนมาก ได้แก่ **การทอผ้า**

สำหรับการทอผ้าหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านก็จะว่างจากการทำนาเป็นเวลา 3 เดือน คือตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ผู้หญิงหนองขาวที่มีฝีมือก็จะทอผ้าเพื่อจะได้นำผ้าที่ทอมาตัดเย็บเสื้อ กางเกง ผ้าถุง ผ้าขาวม้า ผ้านวม เพื่อเก็บไว้ในฤดูทำนา ถ้าเหลือจากใช้ในครัวเรือนแล้วก็จะแบ่งขาย ในสมัยก่อนจะทอผ้าด้วยกี่มือ ปัจจุบันการทอผ้าที่บ้านหนองขาว พัฒนาขึ้นจากเดิมโดยใช้กี่กระตุก จะทอได้วันละหลายเมตรและจะมีลวดลายที่สวยงาม การทอผ้าของบ้านหนองขาวปัจจุบันถือเป็นหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ผ้าที่ทอจะนำมาตัดเป็นเสื้อ กางเกง กระโปรง ผ้าขาวม้า และตัดเย็บเป็นของใช้ต่าง ๆ เช่น ย่าม ที่รองจาน ที่ใส่กระดาษชำระ ที่ใส่โทรศัพท์ ผ้าปูโต๊ะ ฯลฯ ทำรายได้ให้กับชาวบ้านหนองขาวอีกอาชีพหนึ่ง ประมาณ 111 ครัวเรือน

การพาณิชยกรรม

ย่านพาณิชยกรรมของชุมชนจะอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ทั้งสองฝั่ง ประเภทสินค้าและบริการ จะเน้นการจำหน่ายสินค้าอุปโภคที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ ร้านค้าผ้าทอมือและมีร้านค้าขนาดเล็ก(ของชำ) กระจัดกระจายอยู่ในบริเวณบ้านพักอาศัย การใช้ที่ดินประเภทนี้คิดเป็นร้อยละ 0.52 ชาวบ้านที่มีอาชีพค้าขายมักเป็นแม่ค้าหาบเร่ ซึ่งจะค้าขายเมื่อว่างจากการทำนา สินค้าที่ขายเป็นผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนหรือสินค้าที่คนในครัวเรือนหามาได้จากท้องถิ่นของตน ได้แก่ ตาลโตนด ถั่วลิสง ข้าวโพด มันเทศ ข้าวซ้อมมือ ผักที่กินได้จากป่า ผ้าทอ ปลาใส่เกลือ เป็นต้น ทำการค้าประมาณ 100 ครัวเรือน

การท่องเที่ยว

ภายในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีสถานที่ท่องเที่ยว 1 แห่ง คือ วัดอินทาราม (วัดหนองขาว) มีหลวงปู่พระป่าเลไลยก์ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านโบราณ การสาธิตการทอผ้าด้วยมือ และในงานสงกรานต์ประจำปีระหว่างวันที่ 13 -15 เมษายน จะมีการจัดงานอดีตเรืองรองบ้านหนองขาว เน้นการแสดงวิถีชีวิตพื้นบ้านของหนองขาว และในช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปีจะมีงานแห่เทศน์มหาชาติ

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรน้ำ ในเขตเทศบาลมีบ่อกักเก็บน้ำอยู่ 2 แห่ง คือ ในบริเวณวัดอินทารามและที่ทำการประปาของเทศบาลตำบลหนองขาว พื้นที่โดยรอบมีชลประทานไหลผ่าน

ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวไม่มีพื้นที่ป่าไม้

สภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวปัจจุบัน มีสภาพเช่นเดียวกับชุมชนเมืองทั่วไป

แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีอยู่มากมายและหลากหลายชนิด ทุกภูมิปัญญาจะถูกแทรกอยู่ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจัดไว้อย่างเหมาะสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของแต่ละคนในตำบลหนองขาว บางภูมิปัญญามีการนำมาใช้กันทุกหลังคาเรือน บางภูมิปัญญามีการนำมาใช้เฉพาะบางบ้านหรือบางคนเท่านั้น มีภูมิปัญญาบางเรื่องนำมาใช้เฉพาะบางคนหรือบางกลุ่มคนเท่านั้น เช่น แหล่งภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม ผลิตผลทางการเกษตร ได้แก่ การทำข้าวซ้อมมือ การทำน้ำตาลสดหรือน้ำตาลโตนด ขนมตาล ข้าวเกรียบว่าว ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้าด้วยกี่กระทบมือและกี่กระตุก ด้านศิลปกรรม มีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ ได้แก่ เจดีย์ บ้านทรงไทย อาคารสุขศาลาที่มีรูปแบบและเอกลักษณ์สืบทอดมาแต่โบราณ อาคารบางหลังมีอายุกว่าร้อยปี ด้านความเชื่อและพิธีกรรม ได้แก่ ความเชื่อเรื่องหม้อยาย ศาลพ่อแม่ศาลตายาย ด้านวัฒนธรรม ประเพณี เช่น โกนจุก การละเล่นเพลงเหย่ย ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ภาษาถิ่น เป็นต้น

ในการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ผู้วิจัยจะนำเสนอเพียง 3 ด้านเท่านั้น คือ ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การทำข้าวซ้อมมือ การทำน้ำตาลสดหรือน้ำตาลโตนด ภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้าขาวม้าร้อยสี ภูมิปัญญาด้านความเชื่อและพิธีกรรม ได้แก่ ความเชื่อเรื่องหม้อยายและศาลต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดสังเขป ดังนี้

ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม

การทำข้าวซ้อมมือ

ในอดีตชาวบ้านหนองขาวยังไม่มีโรงสีเหมือนปัจจุบัน ชาวบ้านจึงคิดวิธีตำข้าวกินกันเอง ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ในสมัยโบราณ โดยการตำด้วยสากมือ ต่อมาได้มีการคิดเครื่องมือสีข้าวขึ้นมาใช้ เพื่อให้ได้ข้าวสารเร็วขึ้น เครื่องมือนี้เรียกว่าสีมือ ข้าวที่ได้จากการสีมือเรียกว่าข้าวกล้อง

เมล็ดข้าว ที่สีเอาเปลือกออกแล้ว ยังมีเยื่อสีนวล ๆหุ้มเมล็ดอยู่อีก จากนั้นก็นำไปตำในครกอีกครั้ง เพื่อให้เยื่อที่หุ้มเมล็ดหลุดออกมา โดยใช้สากลุมพุก(ตะลุมพุก)หรือครกกระเดื่อง เรียกว่า ซ้อม แล้วใช้กระด้งฝัดแยกเปลือกและรำออก จึงเรียกข้าวที่ตำได้ว่า “ ข้าวซ้อมมือ” ข้าวซ้อมมือหุงง่ายและเมื่อสุกจะนุ่ม ข้าวซ้อมมือเป็นข้าวที่ยังคงวิตามินของข้าวเอาไว้ คือ วิตามินบี 1 รักษาอาการเหน็บชา วิตามินบี 2 ไม่เป็นโรคปากนกกระจอก วิตามินบีรวม ช่วยบำรุงสมอง ไม่ปวดเมื่อย ไม่เหนื่อยง่าย และยังมีประโยชน์อื่นอีกมากมาย

การทำน้ำตาลสดหรือน้ำตาลโตนด

การทำน้ำตาลสดหรือน้ำตาลโตนดของชาวบ้านหนองขาวเป็นผลพลอยได้จากธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน คือ ในชุมชนมีต้นตาลโตนดขึ้นอยู่โดยทั่วไป ต้นตาลโตนดจะขึ้นอยู่เต็ม 2 ข้างทาง บริเวณริมถนนสายหนองขาว - พนมทวน ซึ่งสามารถพบเห็นภาพคนขึ้นต้นตาลทั้งในตอนเช้าและตอนเย็น ต้นตาลโตนดให้ประโยชน์มากมาย ทั้งในการให้น้ำตาลสด เคี่ยวเป็นน้ำตาลปึก ทำน้ำกระแช่ แม้กระทั่งการแปรรูปจากลูกตาลมาทำเป็นขนมตาล เป็นการเสริมรายได้ให้กับชาวบ้านทั้งสิ้น คุณสมบัติของน้ำตาลสดหนองขาว คือ มีสีเหลืองนวล(เหลืองอ่อน ๆ) รสชาติหวานหอม มีกลิ่นควันจากการรมควันกระบอกตาลเพื่อฆ่าเชื้อแบคทีเรีย รสชาติตามธรรมชาติของน้ำตาลรวมกับกลิ่นควันจากกระบอกตาล เป็นเอกลักษณ์ของน้ำตาลสดหนองขาว น้ำตาลที่ได้แต่ละกระบอกจะถูกนำไปผ่านกรรมวิธีในการผลิตน้ำตาลสด โดยการนำน้ำตาลสดที่ได้มาเทรวมกันในกระทะใบใหญ่เพื่ออุ่น และรอให้เย็นแล้วจึงตวงใส่ขวดขายทันที น้ำตาลจึงมีความสดและหวานตามธรรมชาติ

ภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

การทอผ้าขาวม้าร้อยสี

การทอผ้าเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของคนหนองขาวที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน แต่ก่อนมีการปลูกฝ้ายเพื่อขายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อในหมู่บ้าน และมีบางส่วนที่นำมาปั่นแล้วนำมาทอด้วยหูก(เครื่องทอผ้าโบราณ ใช้มือพุ่งกระสวย) เพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ที่นอน ฯลฯ ต่อมาเมื่อมีด้ายสำเร็จเข้ามาขายในหมู่บ้านจึงมีผู้สนใจทอหูกกันมากขึ้น และประกอบกับผู้หญิงหนองขาวเป็นคนขยันและมีศักยภาพในตัว จึงคิดค้นลวดลายแบบต่าง ๆ ทอเป็นผ้าถุง ผ้าโจงกระเบน โสร่ง และผ้าขาวม้า โดยเฉพาะผ้าขาวม้า มีลวดลายเป็นที่รู้จักและเป็นเอกลักษณ์ของคนหนองขาวก็คือ **ผ้าขาวม้าตาจัก** ตาจักเป็นลวดลายโบราณดั้งเดิมของผ้าขาวม้าซึ่งทำยาก เป็นลวดลายที่เลียนแบบมาจากลวดลายของการจักสานสมัยก่อน จึงเรียกว่า**ตาจัก** ซึ่งผ้าขาวม้าตาจักจะมีขนาดกว้างกว่าผ้า

ทั่วไป มักทอด้วยหูก ผ้าขาวม้าร้อยสีของหนองขาวมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนผ้าขาวม้าที่อื่น คือ การยกลาย(การพุ่งด้วยด้าย 2 เส้นคู่) และมีสีสันสวยงาม ที่ได้ชื่อว่าผ้าขาวม้าร้อยสี เพราะมีสีจำนวนมาก เป็นร้อย ๆสี มีความทนทาน สีไม่ตกและราคาถูก ซึ่งกำลังเป็นที่ชื่นชมของผู้คนทั่วไป

คุณสมบัติของผ้าขาวม้าหนองขาว จะมีสีสดใส ลวดลายแปลกตา เนื้อผ้าจะเป็นมันวาวคล้ายผ้าไหม ดูแลรักษาง่าย ซักรีดตามปกติ ไม่ยืดไม่หด สีไม่ตก สวมใส่สบาย ไม่อบร้อน มีอายุการใช้งานยาวนาน เนื่องจากเป็นผ้าที่ทอขึ้นจากเส้นด้าย “ไหมประดิษฐ์” ที่มีการคัดเลือกอย่างดี และผ่านการพิสูจน์เป็นเวลานานจากผู้ใช้ทั้งในหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง การทอผ้าขาวม้าร้อยสีของชาวบ้านหนองขาว มีพัฒนาการมาจากการทอผ้าแบบโบราณที่เรียกว่าทอหูกมาเป็นกี่กระตุก

ผ้าขาวม้ามีคุณประโยชน์มากมาย เช่น นุ่งอาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกาย ซับเหงื่อ ปูรองนั่ง โพกศีรษะ ผูกทำเปล นุ่งอยู่บ้านแทนกางเกง ปัดฝุ่น ม้วนเป็นหมอน บังแดด – ฝน – ลม ผ้าขี้ริ้ว และอื่น ๆ อีกมากมาย ปัจจุบัน มีการพัฒนารูปแบบ โดยการแปรรูปผ้าขาวม้าเป็นสินค้าหลากหลาย เช่น เสื้อ กระเป๋าใส่เศษสตางค์ กระเป๋าถือ ผ้าพันคอ ผ้าเช็ดมือ รองเท้าใส่ในบ้าน กล่องใส่กระดาษทิชชู หมวก กล่องใส่ของจุกจิก ชุดโต๊ะอาหาร 4 ที่ เป็นต้น

ภูมิปัญญาด้านความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อเรื่องหม้อยาย

ความเชื่อเรื่องหม้อยายเป็นภูมิปัญญาด้านความเชื่อของคนหนองขาว แสดงถึงความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เป็นกุศโลบายที่ต้องการสอนเด็กให้เป็นคนดี มีความเคารพผู้ใหญ่ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ผีปู่ย่า ตายายจะได้คุ้มครองให้ปลอดภัย สอนให้มีความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ ลูกหลานมีโอกาสได้กลับมาดูแลพ่อแม่ โดยทุกปีในเดือน 6 ต้องทำบายศรีปากชาม ขนมต้มแดงต้มขาว หัวข้าวหัวแกง หมากพลูและน้ำ นำไปกราบไหว้หม้อยายหรือปู่ย่า ตายายนั่นเอง ปู่ย่า ตายายจะได้ช่วยปกปักรักษาทุกคนในบ้านให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และยังเป็นการเชื่อว่าผีปู่ย่า ตายายจะช่วยควบคุมความประพฤติของลูกหลานให้ทำแต่ความดีอีกด้วย

ศาลต่าง ๆ

ศาลเจ้าในหมู่บ้านหนองขาวมีมากมายนับสิบศาล แต่ศาลเจ้าสำคัญที่คนหนองขาวนับถือนิยมไป**ตั้งศาล**หรือไป**กราบไหว้บูชา**ในเดือน 6 มี 4 แห่ง คือ **1) ศาลเจ้าพ่อแม่** เป็นศาลที่สำคัญและเป็นที่นับถือสูงสุดของคนหนองขาว จะทำพิธีสวดมนต์เย็นในวันแรม 1 ค่ำ ตั้งศาลในวันแรม 2 ค่ำ **2) ศาลเกยนอก** ตั้งศาลในวันแรม 3 ค่ำ **3) ศาลหนองน้อย** ตั้งศาลในวันแรม 4 ค่ำ และ **4) ศาลตาปู่** ตั้งศาลในวันแรม 5 ค่ำ

การตั้งศาลเป็นพิธีกรรมของชาวบ้านหนองขาวที่ทุกครอบครัวจะต้องปฏิบัติเมื่อมีงานประจำปีในเดือน 6 มักเรียกว่า การตั้งสำรับ การตั้งศาลหรือการตั้งสำรับ คือการจัดสำรับเครื่องเซ่น ประกอบด้วยบายศรีปากชาม หัวข้าวหัวแกง ขนมต้มแดงต้มขาวใส่ถาดไปตั้งไว้ตามศาลเจ้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลที่บรรพบุรุษของแต่ละบ้านนับถือตามวันที่กำหนด เพื่อขอให้วิญญาณของบรรพบุรุษที่ยังคงอยู่ช่วยปกป้องดูแลลูกหลานซึ่งเป็นคนในชุมชน การตั้งศาลถือเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งของคนหนองขาวที่ต้องการให้ลูกหลานที่ไปทำมาหากินในที่ต่าง ๆได้กลับมาพบกันในวันตั้งศาล นับเป็นภูมิปัญญาอยางหนึ่งของคนหนองขาว

สรุป เทศบาลตำบลหนองขาวอยู่ในเขตอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่บนสองฝั่งถนนสายกาญจนบุรี - พนมทวน คนหนองขาวมีอาชีพทำนาเป็นหลัก เนื่องจากดินมีความอุดมสมบูรณ์ หนองขาวเป็นชุมชนชาวนาไทยขนาดใหญ่ของอำเภอท่าม่วง อาชีพรองลงมา คือ ทำน้ำตาลสดหรือน้ำตาลโตนด ทำไร่ผักชี ทอผ้า หาบเร่ ชาวบ้านในเขตนี้เมื่อว่างเว้นจากการทำนาผู้หญิงจะทอผ้า จึงมีอุปกรณ์ทอผ้า(กี่กระตุก)ตั้งอยู่ใต้ถุนบ้านกันแทบทุกหลังคาเรือน ผู้คนในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว รู้จักการทอผ้าขาวม้าที่มีลวดลายเฉพาะคือ การยกลาย มาเป็นเวลาช้านานซึ่งแต่เดิมมีการปลูกฝ้ายและย้อมสีธรรมชาติกันเอง ต่อมาเมื่อมีผู้นิยมมากขึ้น จึงต้องสั่งวัตถุดิบจากภายนอกเข้ามาใช้ แต่ก็ได้นำมาดัดแปลงเพิ่มสีสันให้สดใส ก่อนจะนำมาทอตามลวดลายดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา ผ้าทอหนองขาวที่ได้รับความนิยมมากคือ ผ้าขาวม้าตาจัก ซึ่งพลิกแพลงลวดลายของการจักสานประยุกต์มาใช้ทอผ้า เป็นที่มาของชื่อเรียกผ้าขาวม้าตาจัก และเนื่องจากมีสีสันลวดลายแปลกพิเศษหลากหลายสี จึงมีชื่อเรียกรู้จักกันอีกชื่อหนึ่งว่า ผ้าขาวม้าร้อยสี ซึ่งนอกจากสวยงามแล้วยังคงทนใช้ได้จนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน (สหัส วรรณสิทธิ์ 2543 : 15) นอกจากนี้ ลักษณะของคนหนองขาวคือ นับถือศาสนาพุทธและทำนุบำรุงวัดของตนอย่างดีเยี่ยม มีประเพณีและความเชื่อต่าง ๆของท้องถิ่น เช่น ประเพณีโกนจุก ประเพณีการบวช ประเพณีการสวดพระมาลัย ความเชื่อเรื่องหม้อยาย ความเชื่อเรื่องศาลเจ้า เป็นต้น ซึ่งล้วนผูกพันกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติและมาจากพื้นฐานทางศาสนาพุทธ คนหนองขาวเป็นผู้มีอัธยาศัยดี รักใคร่กลมเกลียว สามัคคี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขยัน และยังมีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์อีกด้วย คนหนองขาวจะมีสำเนียงพูดเหน่อ ๆ ห้วน ๆ(พูดเร็ว สั้น ไม่มีหางเสียง)และมีภาษาถิ่นเป็นของตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสืออ่านประกอบ และแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งงานวิจัยที่ผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบการศึกษาในครั้งนี้ มีทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศที่ผู้วิจัยขอนำเสนอ ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม รายละเอียดมีดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างหนังสืออ่านประกอบ หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือหนังสือสารคดีก็ตาม จัดได้ว่าเป็นหนังสือประเภทเดียวกัน ดังเช่น

สมถวิล พงษ์เกษ (2538 : 57-60) ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นศรีสะเกษ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นศรีสะเกษ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดศรีสะเกษ พร้อมทั้งหาประสิทธิภาพของหนังสือที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสืออ่านประกอบตามหลักการและวัตถุประสงค์วิชาสังคมศึกษา โดยแต่งเป็นหนังสืออ่านประกอบที่เรียบเรียงเป็นร้อยแก้วมีภาพประกอบ พร้อมกันนั้นก็ได้สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นศรีสะเกษ จำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสือ โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหนังสือจำนวน 15 คน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ใช้เกณฑ์ 5 ระดับคะแนน พร้อมกับแบบสอบถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ข้อมูลที่ได้นำไปหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยปรากฏว่า เนื้อหาสาระของหนังสือส่วนใหญ่ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 98.67 ประสิทธิภาพของหนังสืออยู่ในระดับที่เหมาะสมและมีส่วนสำคัญที่จะช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นศรีสะเกษให้ดำรงคงอยู่ แต่ข้อที่จะต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ ปกของหนังสือ

ภาพประกอบ ลักษณะการพิมพ์ การใช้ภาษาและการนำเอาความรู้ที่ได้จากหนังสือไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

กัญชลิกา กลวัยกลาง (2539 : 47-50) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งศึกษาประสิทธิภาพของหนังสือ และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนบ้านลานหอย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 25 คน เครื่องมือประกอบด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของแบบทดสอบ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1. ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ คือ ดิน ป่าไม้ น้ำและอากาศ มีรูปเล่มขนาด 18.50 ซม. X 26 ซม. จำนวน 30 หน้า ใช้ชื่อเล่มว่า บันทึกของพลุกับพิงค์

2. หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพโดยมีคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนเรียน 8.60 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 43.00

3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับดีมาก

จากผลการศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (บันทึกของพลุกับพิงค์) ทำให้ได้แนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม และทำให้ทราบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือ ทำให้การใช้หนังสือในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการเรียนการสอน ให้มีคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนได้ 18.48 จาก 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.40 จึงทำให้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องบันทึกของพลุกับพิงค์ มีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมต่อไป ส่วนความคิดเห็นเพิ่มเติมของนักเรียน สรุปได้ว่านักเรียนชอบและสนใจหนังสือเล่มนี้มาก เพราะให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัยเป็นอย่างดี รวมไปถึงหน้าปกสวยงาม รูปเล่มกะทัดรัด เนื้อเรื่องสนุกและน่าสนใจ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน นักเรียนประทับใจภาพประกอบที่ปรากฏในหนังสือ นักเรียนสามารถโยง

ประสบการณ์ของนักเรียนให้สอดคล้องกับเรื่องราวในหนังสือ ทำให้นักเรียนอ่านหนังสือได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน

อภิชาติ สายัณห์ (2539 : 86-88) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างหนังสือสารคดีสำหรับเด็ก เรื่อง “เรารักพัทยา” ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพัทธยานุกูล จังหวัดชลบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสือและหาประสิทธิภาพของหนังสือสารคดีสำหรับเด็ก ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสือสารคดีสำหรับเด็ก และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือสารคดีสำหรับเด็กที่สร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพัทธยานุกูล จังหวัดชลบุรี ที่เรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 45 คน จากกลุ่มคะแนนสูง กลางและต่ำ กลุ่มละเท่า ๆกัน โดยใช้หนังสือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า หนังสือสารคดีสำหรับเด็กมีประสิทธิภาพ 80.19 / 81.46 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสือสารคดีสำหรับเด็กสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนให้ความคิดเห็นในระดับดีและระดับดีมากในองค์ประกอบต่าง ๆสำหรับหนังสือสารคดีสำหรับเด็กที่สร้างขึ้นสามารถเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจส่งเสริมให้เด็กปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติตามได้เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน นอกจากนี้นักเรียนยังชอบหนังสือสารคดีสำหรับเด็ก เรื่อง “เรารักพัทยา”มากและต้องการอ่านหนังสือสารคดีที่ให้ความรู้ในลักษณะนี้เล่มอื่น ๆอีกด้วย

จารุณี ยอดกันหา (2540 : 90 - 92) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาจริยศึกษา เรื่อง “ความซื่อสัตย์สุจริต” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาจริยศึกษา เรื่อง “ความซื่อสัตย์สุจริต” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบางซัน (ปลื้มวิทยานุสรณ์) จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ความซื่อสัตย์สุจริต” แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียน / หลังการเรียน แบบประเมินค่าของผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนจริยศึกษา และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผลการวิจัยปรากฏว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาจริยศึกษา เรื่อง “ความซื่อสัตย์สุจริต” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.36/80.40 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 18.23 คิดเป็นร้อยละ 80.40 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประเมินค่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมในระดับดี และต้องการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักการอ่านหนังสือเรื่องอื่น ๆที่ให้ความรู้ในลักษณะแบบนี้อีกด้วย รวมถึงเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนได้ทำในสิ่งที่ตนเองชอบและถนัด นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมในระดับดีมาก นักเรียนยังชอบภาพประกอบ ความสนุกสนาน รูปภาพหน้าปก

ลักขณา รอดสน (2540 : 107 -111)ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง เรือ... สายน้ำ...และชีวิตชาวปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง เรือ... สายน้ำ...และชีวิตชาวปทุมธานี 2) หาคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น 3) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่ใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น และ 4) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคณะราษฎร์บำรุงปทุมธานี จำนวน 40 คน การหาคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน 10 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหนังสือ 15 คน และครูผู้สอนสังคมศึกษา 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน แบบสอบถามประเมินคุณภาพหนังสือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาชาวบ้านประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า เนื้อหาสาระถูกต้องเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 97.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหนังสือและครูผู้สอนสังคมศึกษาประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนคะแนนเฉลี่ย 30.07 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับดี นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยรู้เรื่องราวรายละเอียดของเรือในจังหวัดปทุมธานีมาก่อนและนักเรียนชอบหนังสืออ่านเพิ่มเติมและการนำเสนอเนื้อเรื่องน่าสนใจ ได้รับความรู้และต้องการที่จะอ่านหนังสือลักษณะนี้อีก

บุษราคัม ศรีจันทร์ (2541 : 134-136) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในการเสริมสร้างสุขภาพกาย เรื่อง “เอกกับเอ๋” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัด

กระทุ่มเสือปลา กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในการเสริมสร้างสุขภาพกาย เรื่อง “เอกกับเอ๋” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา กรุงเทพมหานคร 2) หาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ตามเกณฑ์ 80/80 3) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น 4) ศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพกายของนักเรียน หลังจากที่ได้เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น 5) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ หนังสืออ่านเพิ่มเติมในการเสริมสร้างสุขภาพกาย เรื่อง “เอกกับเอ๋” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา กรุงเทพมหานคร แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบฝึกหัดระหว่างเรียน แบบสังเกต สุขภาพกาย แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับนักเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอน สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test

ผลการวิจัยปรากฏว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมในการเสริมสร้างสุขภาพกาย เรื่อง “เอกกับเอ๋” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพ 80.67/82.11 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นเฉลี่ย 24.63 คิดเป็นร้อยละ 82.11 สูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น อยู่ในระดับชอบมากในทุกด้านและต้องการมาก สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับดีมากในทุกด้าน

เทียมจันทร์ ศรีสังข์ (2542 : 85- 87) ได้วิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ชีวิตมีสีสันที่อรัญประเทศ สำหรับวิชาท้องถิ่นของเรา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดสระแก้ว การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ชีวิตมีสีสันที่อรัญประเทศ เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนรายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และหาประสิทธิภาพของหนังสือ โดยใช้วิธีวิจัยจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูล สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม หาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและปรับปรุงแก้ไขต้นฉบับ ผู้ประเมินประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาของจังหวัด

สระแก้ว จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนและการสร้างหนังสือ จำนวน 6 คน ครูผู้สอนวิชาท้องถิ่นของเราในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว จำนวน 20 คนและนักเรียนที่เรียนวิชาท้องถิ่นของเราจำนวน 40 คน

ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ความถูกต้องของหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านเนื้อหาสาระมีความถูกต้องร้อยละ 98.77 2) ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านรูปแบบของหนังสือที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนหนังสือ มีระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ($\overline{X}$ = 3.91) 3) ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านการนำไปใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนที่ประเมินโดยครูผู้สอนวิชาท้องถิ่นของเรา มีระดับคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ($\overline{X}$ = 3.87) และ 4) ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านความยากง่ายต่อการทำความเข้าใจที่ประเมินโดยนักเรียนที่เรียนวิชาท้องถิ่นของเรา มีระดับคะแนนโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ($\overline{X}$ = 4.33)

สุวิมล เหลือลมัย (2542 : 78 - 80) ได้วิจัยการสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง “นกกาฮัง” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง “นกกาฮัง” พร้อมทั้งศึกษาคุณภาพของหนังสือดังกล่าว ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “นกกาฮัง” ลักษณะการเขียนเป็นรูปแบบบันเทิงคดี มีรูปภาพประกอบ และได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านจอมบึงและโรงเรียนชุมชนจอมบึง เครื่องมือวิจัย คือ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “นกกาฮัง” แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและนักเรียนที่มีต่อหนังสือ

ผลการวิจัยปรากฏว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่าคะแนนก่อนการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หนังสือที่สร้างขึ้นได้รับการประเมินคุณภาพจากครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนใหญ่เห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือที่ให้ทั้งเนื้อหาสาระ ความสนุกสนานเพลิดเพลินและส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียนด้วย

นุชนารถ ยิ้มจันทร์ (2546 : 56-59) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ฮีตสิบสองในวิถีชีวิตชาวศรีสะเกษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ฮีตสิบสองในวิถีชีวิตชาวศรีสะเกษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดศรีสะเกษ ” และประเมินประสิทธิภาพของหนังสืออ่าน

เพิ่มเติม เพื่อเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้วิธีการวิจัยด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร เก็บข้อมูลภาคสนาม วิเคราะห์แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมประกอบด้วยเนื้อหาประเพณี 12 เดือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 4 กลุ่ม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหนังสือจำนวน 3 คน ประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม และครูสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน ประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 200 คน ประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านเนื้อหาสาระมีความถูกต้องร้อยละ 99.00 2) คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหนังสือ มีระดับคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ($\overline{X}$ = 3.86) 3) คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ประเมินโดยครู มีระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ($\overline{X}$ = 4.27) 4) คุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ประเมินโดยนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ($\overline{X}$ = 4.28) สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น เหมาะสมเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหนังสือที่ดี มีประโยชน์และคุณค่าในการส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอในการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน

จันทนา เทพวงค์ (2547 : 72-78) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง สำหรับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านทรายมูล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินคุณภาพหนังสืออ่านประกอบเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง สำหรับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านทรายมูล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้คือ หนังสืออ่านประกอบและแบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านประกอบ ประชากรที่ศึกษาคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

1. ได้หนังสืออ่านประกอบเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง สำหรับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านทรายมูล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 เล่ม มี 40 หน้า ขนาดรูปเล่ม 21 X 29 ซม.

2. หนังสืออ่านประกอบเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง สำหรับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านทรายมูล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีคุณภาพดี

จากผลการศึกษาการสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง ทำให้ทราบผลของการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านประกอบและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อ

หนังสือ สรุปได้ว่าหนังสืออ่านประกอบที่ สร้างขึ้นนี้มีกระบวนการและขั้นตอนถูกต้องตามหลักการสร้างหนังสืออ่านประกอบที่ดี ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผนการเขียน ขั้นการเขียน ขั้นตรวจสอบ ซึ่งเป็นแนวทางหลักในการสร้างหนังสือให้มีคุณค่าและคุณภาพสำหรับผู้เรียน สามารถนำหนังสือไปใช้ประโยชน์เป็นหนังสืออ่านประกอบในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและเจตคติเกี่ยวกับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง ส่งผลต่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงทำให้การประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง พบว่ามีคุณภาพดี แสดงว่าหนังสือมีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตรถูกต้อง อ่านเข้าใจง่าย ผู้เรียนสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเองตามความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการเรียนรู้ได้ อีกทั้งเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านประกอบต่อไป

มนัสปอง ศรีทอง (2547 : 93 -107) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อสร้างเสริมครอบครัวให้สงบสุข เรื่อง “ต้นกับเตย” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อสร้างเสริมครอบครัวให้สงบสุข เรื่อง “ต้นกับเตย” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น 3) ศึกษาเปรียบเทียบระดับจริยธรรมของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสือเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น 4) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ และครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่เรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 113 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 37 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อสร้างเสริมครอบครัวให้สงบสุข เรื่อง “ต้นกับเตย” แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน แบบฝึกหัดระหว่างเรียน แบบวัดระดับจริยธรรมก่อนเรียนและหลังเรียน แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ และครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อสร้างเสริมครอบครัวให้สงบสุข เรื่อง “ต้นกับเตย” มีประสิทธิภาพ 82.16/82.50 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคะแนนเฉลี่ย 33.00 คิดเป็นร้อยละ 82.50 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวัดระดับจริยธรรม

หลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียน ผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมในระดับเหมาะสมมากที่สุด (4.57 , 4.96 , 4.93 ตามลำดับ) ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ เนื้อหาค่อนข้างหนักให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินน้อยไป ขนาดของตัวอักษรควรมีขนาดใหญ่กว่านี้ และปกควรมีความแข็งแรง

เกษราภรณ์ สมมนุษย์ (2549 : 76-80) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ผ้าฝ้ายทอมือ บ้านตาลเหนือ สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านตาลเหนือ อำเภอฮอด เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ผ้าฝ้ายทอมือบ้านตาลเหนือ สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านตาลเหนือ อำเภอฮอด เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ซึ่งประชากรในการศึกษา คือ ผู้ชำนาญการเฉพาะด้านจำนวน 5 คน เครื่องมือในการศึกษาคือแบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้ คือ ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ผ้าฝ้ายทอมือบ้านตาลเหนือ สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 3 ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการทอผ้าฝ้ายทอมือบ้านตาลเหนือ วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือในการทอ กรรมวิธีในการย้อม ขั้นตอนในการทอผ้าและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้า จำนวน 43 หน้าและภายในเล่มมีภาพประกอบทุกหน้า ส่วนผลการประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับดีมากทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา การนำเสนอเนื้อหา การใช้ภาษา คุณประโยชน์และความน่าสนใจของหนังสือ สรุปว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 3 (ม.1) ได้

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือสารคดี หรือหนังสืออ่านประกอบก็ตาม หนังสือที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้สร้างกำหนด ด้านความคิดเห็นพบว่าผู้ประเมินมีความพึงพอใจในหนังสืออ่านเพิ่มเติมในระดับดีมากหรือดี หนังสืออ่านเพิ่มเติมช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นและมีประโยชน์หรือคุณค่ามากมาย รวมทั้งช่วยในการส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นด้วย จึงเหมาะสมและมี

ประสิทธิภาพเพียงพอในการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมต่อไป

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่ผู้วิจัยนำเสนอ ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม รายละเอียดมีดังนี้

สโลน (Sloan 1972 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความชอบแบบภาพของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาระดับ 2 และระดับ 5 แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในเมืองและนอกเมือง โดยใช้ภาพ 4 แบบ คือ ภาพถ่าย ภาพวาดเหมือนจริง ภาพประดิษฐ์ และภาพการ์ตูน โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกภาพที่ชอบมากที่สุด ผลการทดลองของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนพบว่า นักเรียนทั้งในเมืองและนอกเมืองชอบภาพถ่ายมากที่สุด รองลงมาคือ ภาพวาดเหมือนจริง ภาพประดิษฐ์ และภาพการ์ตูน จากการศึกษาแยกตามเพศพบว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงชอบภาพถ่ายมากที่สุด แต่นักเรียนชายชอบภาพวาดเหมือนจริงพอ ๆกับภาพถ่าย รองลงมาคือ ภาพประดิษฐ์และภาพการ์ตูนพอ ๆกัน ถ้าเป็นเนื้อหาประเภทความรู้ นักเรียนจะชอบภาพถ่ายและภาพวาดเหมือนจริง แต่ถ้าเป็นเนื้อหาประเภทเล่าเรื่องนักเรียนจะชอบภาพประดิษฐ์

พูร์สและบีช(Purves and Beach 1972 : บทคัดย่อ) โจส์และบีเวอร์ (Jose and Brever 1984 : บทคัดย่อ) เอนชิโส (Enciso 1992 : บทคัดย่อ) อ้างถึงในจันทรา ทองสมัคร ได้ศึกษาลักษณะที่เกี่ยวข้องกันในการอ่านระดับมัธยมศึกษาด้านเจตคติที่มีต่อการอ่าน การวัดความชอบต่อเรื่องที่อ่าน และการออกแบบเครื่องมือเพื่อประเมินผลความชอบของนักเรียนที่มีต่อหนังสือที่ชอบ ผลการวิจัยปรากฏว่า การจำแนกเนื้อเรื่อง รูปแบบ เทคนิคการเขียนและปัจจัยส่วนตัว ได้แก่ อายุ เพศ และความสามารถในการอ่าน มีผลกระทบต่อความสนใจในการอ่านของนักเรียน ซึ่งครูผู้สอนต้องมีมาตรฐานและหลักเกณฑ์ในการเลือกหนังสือให้นักเรียนอ่านที่มีประโยชน์ทั้งต่อนักเรียนและครู ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าประสบการณ์ในการอ่านหนังสือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับนักเรียนในการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งการอ่านหนังสือจะทำให้เกิดความรอบรู้และเป็นการท้าทายให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป

แอนนัวร์ (Anuar 1979 : บทคัดย่อ) ได้สำรวจเนื้อหาหนังสือที่เด็กชอบอ่านในสิงคโปร์ พบว่าหนังสือสำหรับเด็กซึ่งเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมประเภทหนึ่ง ควรเป็นเรื่องที่เด็กสามารถบอกลักษณะนิสัยของตัวละครได้ สามารถบอกสถานที่หรือแก่นของเรื่องได้ และเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิด

จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กหรือเป็นเรื่องลึกลับน่าพิศวง จึงเสนอแนะว่า ควรสร้างเรื่องประเภทส่งเสริมจินตนาการให้แก่เด็ก เพราะจะมีส่วนช่วยให้เด็กเข้าใจชีวิต เข้าใจปัญหาของผู้อื่น ทั้งช่วยส่งเสริมให้มีความพยายามที่จะฟันฝ่าอุปสรรคและความยากลำบากต่าง ๆที่ต้องเผชิญในชีวิตเมื่อเติบใหญ่

โรเจอร์ (Roger 1990 : บทคัดย่อ อ้างถึงในจันทรา ทองสมัคร 2541:54) แห่งมหาวิทยาลัยรัฐเวนย์ (Wayne State University) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง พิค อิน อะ วิค (PIG IN A WIG) ที่มีต่อการอ่านของนักเรียนซึ่งเรียนในระดับ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง พิค อิน อะ วิค ช่วยให้นักเรียนเกิดความจำที่ดีเยี่ยมในเรื่องคำศัพท์และความสนใจอ่านหนังสือเพียงใด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 1 จำนวน 39 คน และเป็นเด็กที่มีผลการเรียนต่ำในวิชาการอ่านหรือวิชาคณิตศาสตร์ หรือทั้ง 2 วิชา วิธีการวิจัยใช้วิธีการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการของการปรับตัวเด็กใน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ซึ่งจะใช้เวลา 15 นาทีของทุกวัน ให้แต่ละกลุ่มเริ่มเรียนเหมือนกัน โดยใช้หลักการอ่านของเนลสันและคณิตศาสตร์ และใช้เวลา 45 นาทีของทุกวันจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมการอ่านตามแบบที่ได้เสนอแนะไว้ในหนังสือคู่มือครู กลุ่มทดลองที่ 2 สอนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม พิค อิน อะ วิค ซึ่งเขียนเป็นภาษาธรรมชาติ มีเพลงสำหรับเด็กและกิจกรรมร้องประกอบเพลง มีการคัดเลือกวัสดุอุปกรณ์อย่างละเอียดตามความยากของการเรียนแต่ละระดับ ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินกิจกรรมตามโครงการคณิตศาสตร์เพิ่มเติม ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลอง 2 กลุ่มมีผลความจำเหนือกว่ากลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองที่สอนโดยการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง พิค อิน อะ วิค ได้รับผลอย่างมากในการจำคำศัพท์ สนใจหนังสือและเกิดความชอบในการอ่านหนังสืออย่างเป็นอิสระมากขึ้น มีความสนุกสนานกับการอ่าน พ่อแม่ได้ร่วมกิจกรรมการอ่านของลูกมากขึ้น โดยลูกมาเล่าเรื่อง พิค อิน อะ วิค ที่อ่านมาจากโรงเรียนให้ฟัง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก

ชิลโคท (Chilcoat 1993 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการสอนเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองที่ดีแก่นักเรียน โดยใช้หนังสือการ์ตูนประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและหน้าที่พลเมืองที่ดีเป็นเครื่องมือวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นที่ 2 (grade 2) จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนสามารถให้คำแนะนำการพัฒนาหนังสือการ์ตูน และครูสามารถใช้หนังสือการ์ตูนเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้

เบอร์เด็น (Burden 1994 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นเพื่อส่งเสริมฟื้นฟูการอ่านในชั้นเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นที่ 12 (grade 12) จำนวน 161 คน โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นหลายประเภทและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย ผลการศึกษาพบว่า หลังจากนักเรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวัยรุ่นเป็นเวลา 2 เดือน นักเรียนสามารถสร้างเกณฑ์ในการเลือกอ่านและเป็นเจ้าของหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้ และสามารถประเมินความก้าวหน้าในการอ่านหนังสือของตนเองได้

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมในการสอนพบว่า หนังสือที่มีเนื้อหาประเภทความรู้ นักเรียนจะชอบให้ใส่ภาพถ่ายมากกว่าภาพประเภทอื่น หลังจากผู้เรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ทำเกิดความสนใจและเกิดความชอบในการอ่านหนังสืออย่างเป็นอิสระมากขึ้น มีความสนุกสนานกับการอ่าน จะก่อให้เกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ สามารถสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถสร้างเกณฑ์ในการเลือกอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้ สามารถประเมินความก้าวหน้าในการอ่านหนังสือของตนเองได้ ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการดำเนินชีวิต เข้าใจปัญหาของผู้อื่นและช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรค ความยากลำบากที่ต้องเผชิญในอนาคต ทำให้เกิดความรอบรู้และเป็นการท้าทายให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไป ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกเมื่อลูกนำเรื่องที่อ่านมาเล่าให้ฟัง

สรุป

จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม ช่วยในการจัดการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระได้เป็นอย่างดี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมก็เช่นกัน หนังสืออ่านเพิ่มเติมช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการอ่านสูงขึ้น และความพึงพอใจในหนังสืออ่านเพิ่มเติม ก่อให้เกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ สามารถสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน และผู้เรียนสามารถประเมินความก้าวหน้าในการอ่านหนังสือของตนเองได้ การค้นคว้าอิสระการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวให้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีผลการ

เรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับสูง ในการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนมีบทบาทในการให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม สำหรับหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นหนังสือประเภทสารคดี มีภาพประกอบ องค์ประกอบของรูปแบบหนังสืออ่านเพิ่มเติม ประกอบด้วย ปกหน้า - ปกใน คำนำ สารบัญ คำชี้แจงการใช้หนังสือ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา) กิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัดท้ายบท แบบทดสอบหลังเรียน บรรณานุกรมและภาคผนวก โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ในการพัฒนาประสิทธิภาพของหนังสือซึ่งตั้งเกณฑ์ไว้ 80/80 มีขั้นตอนในการหาค่าประสิทธิภาพ โดย 1) หาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (One to One Tryout) และ 2) หาประสิทธิภาพแบบกลุ่มย่อย (Small Group Tryout) แล้วนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน เพื่อให้หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากที่สุด

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าอิสระเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 จำนวน 45 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย มีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม : โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา สภาพแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว แนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างหนังสือ

1.2 การสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน : มี 2 ประเภท คือ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ความเชื่อและประเพณีในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เพื่อใช้สำหรับการสร้างเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพ : จัดระเบียบเนื้อหา เลือกรูปแบบหนังสือ จัดองค์ประกอบของหนังสือและทำต้นฉบับ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆจำนวน 3 คน เพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Tryout) และแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Tryout) และหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้จริงและหาประสิทธิภาพ : นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน โดยทดสอบผลการเรียนรู้หลังการอ่านและสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไข : นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมฉบับสมบูรณ์ ดังแผนภูมิที่ 5 หน้า 118

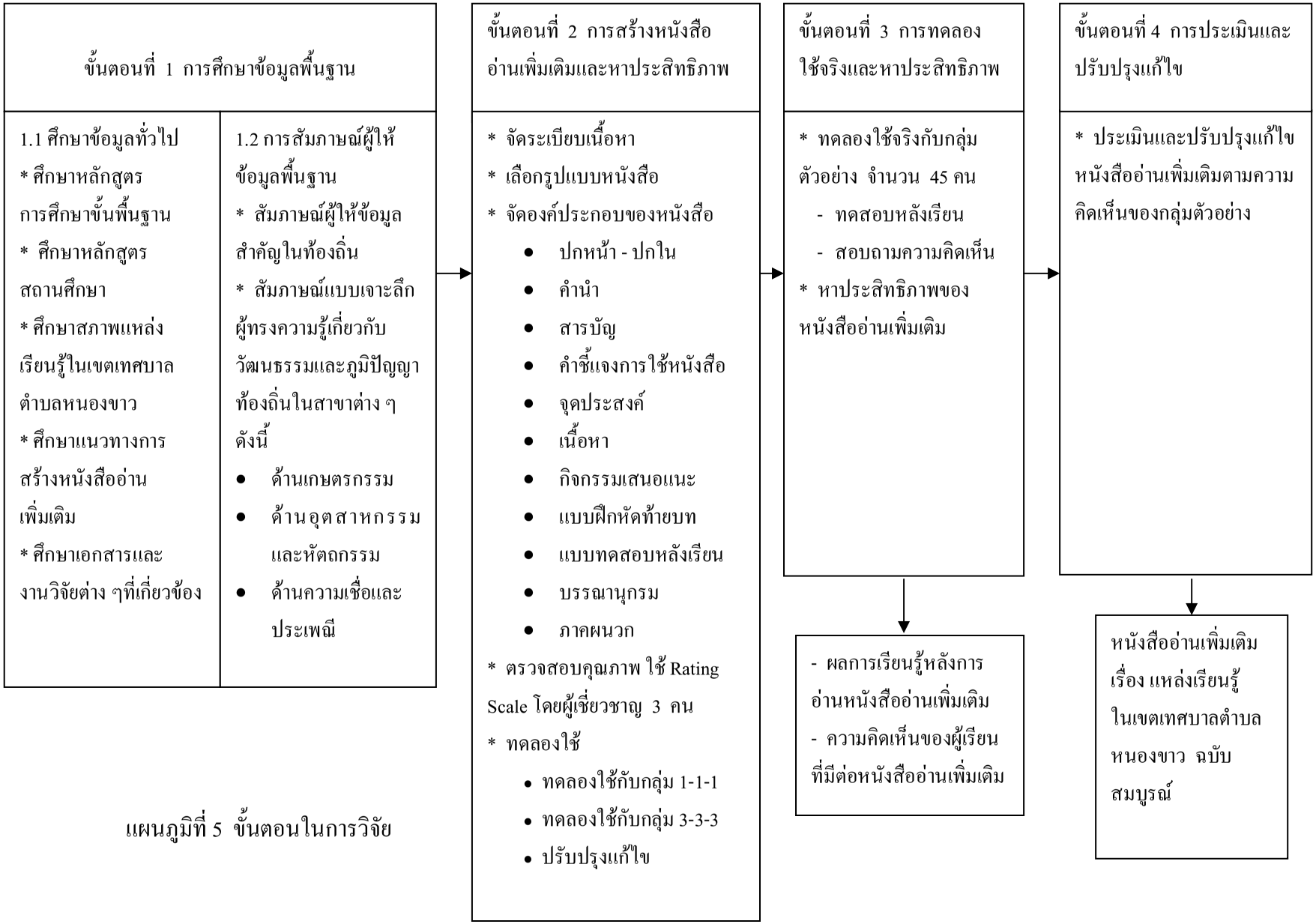

แผนภูมิที่ 5 ขั้นตอนในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เนื้อหา ระยะเวลาในการทดลอง ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 13 ห้องเรียน รวม 532 คน กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 /5 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 45 คน กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
   1) ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
   2) ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

เนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการสร้าง หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รหัสวิชา ส 41101 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมและหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องภูมิปัญญา เนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม ประกอบด้วย 1. ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 2. ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว 3. สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 4. ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ระยะเวลาในการทดลอง

ระยะเวลาในการทดลองการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ได้แก่ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โดยใช้เวลาในการศึกษาจำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง

แบบแผนในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแบบแผนวิธีวิจัยเป็นรูปแบบจำลองการทดลอง (Pre – Experimental Designs) แบบกลุ่มตัวอย่างเดียวมีการทดสอบภายหลังการทดลอง (One – Group Posttest Design) หรือแบบจำลองการทดลองอย่างง่าย (One – Shot Case Study) (นิคม ตังคะพิภพ 2543 : 308) โดยแสดงเป็นแบบแผนวิธีวิจัย ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แบบแผนวิธีวิจัย

การอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม	**การทดสอบหลังอ่านหนังสือ**
X	**O**

เมื่อ

X แทน การอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

O แทน การทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ได้แก่

1.1 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

2.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีทั้งสิ้น 4 บท ประกอบด้วย บทที่ 1 ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว บทที่ 3 สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว บทที่ 4 ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

2.2 แบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม (Posttest) ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ขั้นตอนในการวิจัย

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการ 4 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม : โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป โดยศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา สภาพแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว แนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์

เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

วิธีดำเนินการ

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 วิเคราะห์แนวคิด หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดเวลาเรียน เชื่อมโยงกับหลักสูตรสถานศึกษา

2. ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรของสถานศึกษาสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนด รายละเอียดเนื้อหาสาระรายวิชา ส 41101

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมและหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องภูมิปัญญา

3. ศึกษาเอกสารหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ภูมิหลังและสภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลหนองขาว ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ สภาพสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

4. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆที่เกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

5. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการและวิธีการสร้างแบบทดสอบ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

6. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

7. สรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อเป็นแนวทางการสร้างและพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมในขั้นต่อไป

1.2 การสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน : มี 2 ประเภท คือ กลุ่มที่ 1 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว และกลุ่มที่ 2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ความเชื่อและประเพณีในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เพื่อใช้สำหรับการสร้างเนื้อหา

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจข้อมูลสำหรับการสร้างเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

วิธีดำเนินการ

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informat Interview) ได้แก่ เจ้าอาวาส ประธานการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนองขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอินทาราม รวมจำนวน 3 คน เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวด้านต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีหัวข้อสัมภาษณ์ ดังนี้ สภาพทั่วไปของหนองขาว ประวัติความเป็นมาของหนองขาว สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวและความสำคัญ แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของ

หนองขาวที่น่าสนใจ บุคคลที่เป็นผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เกี่ยวกับรายละเอียดของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ความเชื่อและประเพณี รวมจำนวน 13 คน เพื่อนำมาใช้สำหรับการสร้างเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

1. ศึกษาแนวคิด หลักการสัมภาษณ์จากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 คน ได้แก่ เจ้าอาวาส ประธานการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนองขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอินทาราม และกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว จำนวน 13 คน เกี่ยวกับรายละเอียดของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านความเชื่อและประเพณี
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามขอบเขตที่กำหนด จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและให้คำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อความสมบูรณ์
5. นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 คน ได้แก่ เจ้าอาวาส ประธานการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนองขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอินทารามและผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 13 คนที่ผู้วิจัยได้เจาะจงไว้แล้ว จากการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขั้นตอนการสัมภาษณ์

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อนำไปขอความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ประสานงานนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของวัน เวลาและสถานที่ที่จะไปสัมภาษณ์ โดยการไปพบด้วยตนเอง

3. จัดเตรียมประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ปากกา สมุดจดบันทึก เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปและกล้องถ่ายวีดิทัศน์ (VDO) เป็นต้น นัดหมายกับผู้ช่วยผู้วิจัยในการถ่ายรูป ถ่ายวีดิทัศน์ และบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ และเตรียมความพร้อมของผู้วิจัยในเรื่องเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆในการสัมภาษณ์

4. ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทีละคนจนครบตามวัน เวลาที่นัดหมาย โดยเริ่มจากการแนะนำตนเองและบอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ สร้างความคุ้นเคยกับผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังจากนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้เตรียมไว้ โดยมีหัวข้อสัมภาษณ์ดังนี้ ความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ความเชื่อและประเพณี วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เกี่ยวกับการทำข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสด ทอผ้า และความเชื่อเรื่องหม้อยาย ขั้นตอนการผลิตข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสด ผ้าขาวม้าร้อยสีและการปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องหม้อยาย การบริหารจัดการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลหรือองค์กร การเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการผลิตข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสด ผ้าขาวม้าร้อยสีและความเชื่อเรื่องหม้อยาย ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการผลิตข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสด ผ้าขาวม้าร้อยสีและความเชื่อเรื่องหม้อยาย ผู้วิจัยอาจมีส่วนร่วมในขณะสัมภาษณ์บางกิจกรรม เช่น การทำข้าวซ้อมมือ การทอผ้า และมีการสรุปประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และการถอดแถบบันทึกเสียงมาวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการสร้างเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม (แสดงไว้ในภาคผนวก ค หน้า 210)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพ : จัดระเบียบเนื้อหา เลือกรูปแบบหนังสือ จัดองค์ประกอบของหนังสือและทำต้นฉบับหรือสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นรูปเล่ม ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆจำนวน 3 คน เพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนรายบุคคลหรือหนึ่งต่อหนึ่ง (Individual Tryout หรือ One to One Tryout) และแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Tryout)

วัตถุประสงค์

เพื่อดำเนินการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี

2. แบบทดสอบหลังการอ่าน (Posttest) ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

วิธีดำเนินการ

1. การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี

ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1.1 วิเคราะห์และสรุปข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจากการศึกษาหนังสือ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆที่เป็นพื้นฐานในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มาเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปและสัมภาษณ์ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมากำหนดโครงร่าง ขอบเขต วัตถุประสงค์และเนื้อหา รูปแบบของหนังสือ จัดองค์ประกอบของหนังสือ แล้วดำเนินการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพิ่มเติม ซึ่งเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมประกอบด้วย 1. ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 2. ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว 3. สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 4. ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านความเชื่อและประเพณี โดยหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) ปกหน้า - ปกใน

2) คำนำ

3) สารบัญ

4) คำชี้แจงการใช้หนังสือ

5) สาระสำคัญ

6) จุดประสงค์การเรียนรู้

7) สาระการเรียนรู้

บทที่ 1 ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว

บทที่ 3 สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

บทที่ 4 ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

- ด้านเกษตรกรรม
- ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
- ด้านความเชื่อและประเพณี

8) กิจกรรมเสนอแนะ

9) แบบฝึกหัดท้ายบท และเกณฑ์การประเมินระดับความสามารถ

10) แบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม

11) บรรณานุกรม

12) ภาคผนวก (เฉลยคำตอบแบบฝึกหัดท้ายบทและเฉลยแบบทดสอบหลังเรียน)

1.3 นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขส่วนที่ไม่สมบูรณ์ทั้งด้านเนื้อหา ภาษา และความเหมาะสมของหนังสือที่จะนำไปใช้ ผลการประเมินและตรวจสอบหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 ผลการประเมินและตรวจสอบหนังสืออ่านเพิ่มเติมของอาจารย์ที่ปรึกษา เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผลการตรวจสอบ คือ 1) ปรับปรุงความถูกต้องของเนื้อหา เพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหา จัดลำดับเนื้อหาและปรับเปลี่ยนหัวข้อให้เหมาะสมมากขึ้น 2) แก้ไขการใช้ภาษาให้เหมาะสมง่ายต่อความเข้าใจ 3) แก้ไขกิจกรรมแสนอแนะให้เหมาะสมมากขึ้น 4) แก้ไขแบบฝึกหัดท้ายบทให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบท 5) ปรับปรุงแผนที่และภาพประกอบให้มีขนาดใหญ่ ชัดเจนมากขึ้นรวมทั้งสอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละบท

1.3.2 ผลการปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำ ได้แก่ 1) ปรับปรุงความถูกต้องของเนื้อหา เพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหามากขึ้นโดยการสืบค้นข้อมูลใหม่จากอินเทอร์เน็ตหรือสอบถามเพิ่มเติมจากผู้รู้ในท้องถิ่น ปรับการจัดลำดับเนื้อหาโดยการเรียบเรียงใหม่ ให้เป็นตามลำดับเพื่อจะได้เข้าใจง่ายขึ้น และปรับเปลี่ยนหัวข้อของเนื้อหาให้เหมาะสมกว่าเดิม 2) แก้ไขการใช้ภาษาให้เหมาะสมง่ายต่อความเข้าใจของผู้เรียน ไม่ใช้ศัพท์ที่ยากเกินความเข้าใจ และมีการอธิบายความหมายของคำที่ผู้เรียนอาจไม่เข้าใจเพิ่มเติมไว้ด้วย 3) แก้ไขกิจกรรมแสนอแนะให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหามากขึ้นและปรับเปลี่ยนให้กิจกรรมแสนอแนะอยู่ต่อจากเนื้อหา 4) แก้ไขแบบฝึกหัดท้ายบทให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบท ใส่บทที่ 1, 2, 3, 4 ต่อจากแบบฝึกหัดท้ายบทให้ชัดเจน 5) ปรับปรุงแผนที่และภาพประกอบให้มีขนาดใหญ่ ชัดเจนมากขึ้น โดยการสืบค้นแผนที่ที่เกี่ยวข้องจากอินเทอร์เน็ต แล้วนำมาทำใหม่ให้สมบูรณ์ ชัดเจนขึ้น เช่น แผนที่แสดงชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ใช้แผนที่ 2 แผ่นซ้อนกัน มีการปรับเปลี่ยนสีของอักษรและลูกศรในแผนที่ทิศทางลมมรสุมให้ดูเข้าใจง่ายขึ้น ส่วนภาพประกอบบางภาพที่ไม่ชัดเจนหรือยังไม่มี ก็ได้ดำเนินการถ่ายภาพมาใหม่จากสถานที่จริง แล้วนำมาใส่เพิ่มเติมให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละบท เช่น ภาพในพิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาว ภาพศาลต่าง ๆ เป็นต้น

1.4 นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมและด้านการวัดผลและประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของหนังสืออ่านเพิ่มเติมแต่ละส่วนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ โดยการใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่ผู้วิจัยดัดแปลงขึ้นเองจากเกณฑ์การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ของกรมวิชาการ (2545 : 3) โดยมีระดับความคิดเห็น 4 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับ	มากที่สุด
3	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับ	มาก
2	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับ	ปานกลาง
1	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับ	น้อย

จากนั้นนำผลการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) แล้วแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best 1981, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2538 : 66) ซึ่งนำมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับเกณฑ์ระดับความคิดเห็นของกรมวิชาการ รายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็นเพื่อประเมินคุณภาพหนังสือ

ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ระดับความคิดเห็น
3.50 - 4.00	มากที่สุด
2.50 - 3.49	มาก
1.50 - 2.49	ปานกลาง
1.00 - 1.49	น้อย

ซึ่งผลการประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยภาพรวมของผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.81 , S.D. = 0.11) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านวัตถุประสงค์ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.00 , S.D. = 0.00) ลำดับที่ 2 ด้านองค์ประกอบอื่นของหนังสือ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.90 , S.D. = 0.16) ลำดับที่ 3 ด้านเนื้อหาสาระ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.87 , S.D. = 0.23) ลำดับที่ 4 ด้านคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.83 , S.D. = 0.11) ลำดับที่ 5 ด้านลักษณะทางกายภาพของหนังสือ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.83 , S.D. = 0.17) ลำดับที่ 6 ด้านการใช้ภาษา เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.83 , S.D. = 0.29) ลำดับที่ 7 ด้านการนำเสนอเนื้อหา เห็นด้วยในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.40 , S.D. = 0.20) (รายละเอียดในตารางที่ 11 หน้า 215) ถือได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความถูกต้องสมบูรณ์เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ไว้ คือ เป็นการนำเสนอข้อมูลแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้ดีมาก เป็นการนำสู่การเรียนรู้ที่ดีของผู้ที่สนใจศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะอื่นที่ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงแก้ไขในหนังสืออ่านเพิ่มเติมแล้ว ได้แก่ การพิมพ์ข้อความหรือตัวอักษรผิด เช่น สมุทรสงคราม พิมพ์เป็น สมุทรสาคร ปกปักรักษา พิมพ์เป็น ปกปักษ์รักษา เป็นต้น

1.5 นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ปรับปรุงแก้ไข ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งเพื่อความสมบูรณ์ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาเห็นชอบกับการแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมดังกล่าว

1.6 นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของหนังสือ โดยการหาประสิทธิภาพ มีขั้นตอนดำเนินการ คือ

1.6.1 การทดลองกับผู้เรียนรายบุคคลหรือหนึ่งต่อหนึ่ง (Individual Tryout หรือ One to One Tryout) เป็นการทดลองรายบุคคลหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นนักเรียนที่มีความรู้คละกันได้แก่ เก่ง ปานกลางและอ่อนอย่างละ 1 คนจำนวน 3 คน ทั้งนี้เพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหา และหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 60/60 แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีวิธีการคำนวณหาค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2550 : 101-102)

$$E_1 = \frac{\frac{\sum X}{N}}{A} \times 100$$

E_1 หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดท้ายบท

$\sum X$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนของนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดท้ายบท

A หมายถึง คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดทั้งหมดรวมกัน

N หมายถึง จำนวนนักเรียน

$$E_2 = \frac{\frac{\sum F}{N}}{B} \times 100$$

E_2 หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม

$\sum F$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนของนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม
B	หมายถึง	คะแนนเต็มของแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม
N	หมายถึง	จำนวนนักเรียน

ผลการหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2)ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ขั้นทดลองรายบุคคลหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Tryout)

ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) แบบรายบุคคลหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Tryout) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 3 คน เป็นนักเรียนที่มีความรู้คละกันได้แก่ เก่ง ปานกลางและอ่อนอย่างละ 1 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา และหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ผลการหาค่าประสิทธิภาพ (E_1 / E_2)แบบรายบุคคลหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Tryout) ได้ค่าประสิทธิภาพ 91.25 / 82.22 (รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 13 หน้า 222) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 60/60 ที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมแบบรายบุคคลหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Tryout)

กลุ่มทดลอง	ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม		เกณฑ์การประเมิน	ผลการประเมิน
	ประสิทธิภาพของกระบวนการ(E_1)	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์(E_2)		
คะแนนแบบฝึกหัดท้ายบท	91.25		60	ผ่านเกณฑ์
คะแนนทดสอบวัดผลหลังการอ่าน		82.22	60	ผ่านเกณฑ์

จากการทดสอบหาค่าประสิทธิภาพแบบรายบุคคลหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง(One to One Tryout) พบว่าเนื้อหาของหนังสือทำให้เห็นความสำคัญ และเกิดจิตสำนึกรักวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่วนข้อที่ควรแก้ไขโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ในบางบทข้อความสื่อความหมายไม่ชัดเจน เข้าใจยาก ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขการใช้ภาษาให้เข้าใจง่ายขึ้น และเพิ่มภาพประกอบให้ชัดเจนขึ้น

1.6.2 การทดลองกับผู้เรียนกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย (Small Group Tryout) โดยการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการนำไปใช้กับนักเรียนรายบุคคล ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 9 คน เป็นนักเรียนที่มีความรู้คละกัน ได้แก่ เก่ง ปานกลาง และอ่อนอย่างละ 3 คน แล้วนำผลที่ได้มาหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบกลุ่มเล็ก (Small Group Tryout) ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 70/70 โดยมีวิธีการคำนวณหาค่าประสิทธิภาพเหมือนการหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคลหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง

ผลการหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2)ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ขั้นทดลองแบบกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย (Small Group Tryout)

ผลการหาค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2)แบบกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย (Small Group Tryout) ได้ค่าประสิทธิภาพ 91.39 / 85.19 (รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 14 หน้า 223) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมแบบกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย (Small Group Tryout)

กลุ่มทดลอง	ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม		เกณฑ์การประเมิน	ผลการประเมิน
	ประสิทธิภาพของกระบวนการ(E_1)	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์(E_2)		
คะแนนแบบฝึกหัดท้ายบท	91.39		70	ผ่านเกณฑ์
คะแนนทดสอบวัดผลหลังการอ่าน		85.19	70	ผ่านเกณฑ์

จากการทดสอบหาค่าประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย (Small Group Tryout) พบว่าเนื้อหาของหนังสืออ่านเข้าใจง่ายขึ้น เนื้อหาทั้ง 4 บททำให้ทราบประวัติศาสตร์และเรื่องราวของชุมชนหนองขาวมากขึ้น ส่วนข้อที่ควรแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ผู้วิจัยได้มีการแก้ไขเกี่ยวกับภาพประกอบบางภาพให้สอดคล้องกับเนื้อหาและคมชัดมากขึ้น

1.7 นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อนำไปทดลองใช้จริง

2. การสร้างและตรวจคุณภาพแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การสร้างแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบ ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ

แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เพื่อประเมินผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก โดยแบบทดสอบนี้มุ่งวัดพฤติกรรมในการเรียนรู้ 6 ระดับ คือ วัดความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับ 1. ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 2. ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว 3. สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 4. ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านความเชื่อและประเพณี มีขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบและหาคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ การสร้างแบบทดสอบเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบได้ตรงจุดประสงค์การเรียนรู้และครอบคลุมเนื้อหา โดยการสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับการจำแนกระดับพุทธิพิสัย ดังรายละเอียดในตารางที่ 6 หน้า 133 ดังนี้

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ข้อสอบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับการจำแนกระดับพุทธิพิสัย

จุดประสงค์การเรียนรู้	พุทธิพิสัย						
	รู้-จำ	เข้าใจ	นำไปใช้	วิเคราะห์	สังเคราะห์	ประเมินค่า	รวม
บทที่ 1 1. นักเรียนบอกที่ตั้งของตำบลหนองขาวและอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรีได้	1						1
2. นักเรียนอธิบายภูมิหลังของเทศบาลตำบลหนองขาวได้	1						1
3. นักเรียนระบุลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศของตำบลหนองขาวได้		1			1		2
4. นักเรียนอธิบายลักษณะสภาพทั่วไปทางสังคมในด้านการศึกษา ศาสนา อาชีพของประชากรในตำบลหนองขาวได้	1			1			2
บทที่ 2 5. นักเรียนบอกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของตำบลหนองขาวในยุคสมัยต่าง ๆได้	1	1					2
6. นักเรียนวิเคราะห์ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของตำบลหนองขาวในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยประวัติศาสตร์ สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบันได้		1		2		2	5
บทที่ 3 7. นักเรียนบอกประวัติของวัดอินทารามและพิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาวได้	2						2
8. นักเรียนบอกคุณค่าของวัดอินทารามและพิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาวที่มีต่อชุมชนได้		1	2	1			4
บทที่ 4 9. นักเรียนบอกความหมายของภูมิปัญญาได้	1						1
10. นักเรียนระบุประเภทของภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวได้				1			1
11. นักเรียนสามารถบอกขั้นตอน การทำข้าวซ้อมมือน้ำตาลสดและทอผ้าได้		2					2
12. นักเรียนอธิบายลักษณะภูมิปัญญาของการทำข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสดและทอผ้าได้			1	2	1		4
13. นักเรียนอธิบายลักษณะภูมิปัญญาเกี่ยวกับหม้อยายของคนหนองขาวได้						1	1
14. นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของภูมิปัญญาประเภทต่าง ๆในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวได้			1			1	2
รวม	**7**	**6**	**4**	**7**	**2**	**4**	**30**

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก ถ้าตอบถูกให้คะแนนข้อละ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน จำนวน 30 ข้อ ตามที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์ข้อสอบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับการจำแนกระดับพุทธิพิสัย

3. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ตัวเลือกและตัวลวงแล้วนำมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

4. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมและด้านการวัดผลและประเมินผล เพื่อตรวจหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence : IOC) เป็นรายข้อ จนได้แบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 30 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนมี ดังนี้

ให้คะแนน +1 ... แน่ใจว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
ให้คะแนน 0 ... ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
ให้คะแนน -1 ... แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

โดยพิจารณาจากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

หลังจากนั้นนำค่าดัชนีความสอดคล้องมาเทียบกับเกณฑ์ โดยถ้าค่า IOC ได้คะแนนนับตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่าข้อสอบข้อนั้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้ ถ้าได้คะแนนต่ำกว่า 0.5 ต้องนำข้อสอบนั้นไปปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปใช้

ในการสร้างแบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้ออกข้อสอบทั้งสิ้นจำนวน 60 ข้อ ผลจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของข้อสอบกับจุดประสงค์

การเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.97 แสดงว่าข้อสอบส่วนมากมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้ (รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 12 หน้า 219) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ข้อที่ 34 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.33 แสดงว่าข้อสอบข้อนี้ใช้ไม่ได้ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อน จึงตัดทิ้ง ข้อที่ 33, 46, 56, 57 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67 และที่เหลือทั้งหมด จำนวน 55 ข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แสดงว่าข้อสอบเหล่านั้นมีความเหมาะสม คือ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 สามารถนำไปใช้ได้

เนื่องจากเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ยังไม่เคยมีการจัดการเรียนการสอนมาก่อน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการคัดเลือกข้อสอบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ของข้อสอบแต่ละข้อร่วมกับการพิจารณาให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้ง 14 ข้อ ดังในตารางที่ 6 จึงได้แบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก ดังนี้ ข้อ 2, 4, 8, 10, 12, 14, 15, 18, 20, 23, 24, 25, 27, 28, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 45, 46, 49, 50, 51, 57 และข้อ 59 รวมจำนวน 30 ข้อ (รายละเอียดแสดงไว้ที่ภาคผนวก ข หน้า 191) เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น

1. ศึกษาแนวคิด หลักการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดเป็นโครงสร้างของแบบสอบถามความคิดเห็นตามเนื้อหาที่กำหนด แล้วสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นตามแบบวิธีของกรมวิชาการ (2545 : 3) กระทรวงศึกษาธิการ

3. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนตามโครงสร้างและประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามความคิดเห็นออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale)ตามแบบของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ด้านลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านภาพประกอบและแผนที่ ด้านแบบฝึกหัดท้ายบท ด้านกิจกรรมเสนอแนะ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่

จะได้รับพร้อมข้อเสนอแนะ ดัดแปลงจากเกณฑ์ประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ของกรมวิชาการ มีระดับความคิดเห็น 4 ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

4 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด

3 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก

2 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับ ปานกลาง

1 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับ น้อย

สำหรับแบบสอบถามความคิดเห็นตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Form) เพื่อสอบถามความคิดเห็นอื่น ๆ

4. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

5. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมและด้านการวัดผลและประเมินผล เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของการใช้ภาษาในแบบสอบถาม แล้วนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) เป็นรายข้อ โดยเมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์เท่ากับ 1.00 (รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 16 หน้า 226) แสดงว่าแบบสอบถามความคิดเห็นมีความเหมาะสม นำไปใช้ได้และมีข้อเสนอแนะให้ปรับการใช้ภาษาในข้อความบางข้อความให้เหมาะสมกับเนื้อหา ได้แก่ บอกวัตถุประสงค์ ปรับเป็นบอกจุดประสงค์ จำนวนข้อของวัตถุประสงค์ ปรับเป็น จำนวนข้อของจุดประสงค์ ความยาวแต่ละเรื่อง ปรับเป็น รายละเอียดเนื้อหาแต่ละเรื่อง เป็นต้น

6. นำแบบสอบถามที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วไปสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้จริงและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม : นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน โดยทดสอบผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสือและสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม รวมทั้งหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นและประเมินความคิดเห็นผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการทดลองใช้จริงและหาประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 /5 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย มีรายละเอียด ดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรถึงผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. การทดลองใช้จริง เป็นการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 /5 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 45 คน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

2.2 ให้ผู้เรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวด้วยตนเองนอกเวลาเรียน สัปดาห์ละหนึ่งบท เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชม. รวม 8 ชม.

2.3 เมื่อผู้เรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมและทำแบบฝึกหัดท้ายบทครบ 4 เรื่อง ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม(Posttest) แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 30 นาที

3. นำคะแนนวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดระหว่างอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม รวมทั้งคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม มาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ซึ่งได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 93.19 / 83.11

4. นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 คน ที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยนำผลที่ได้จากการหาค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ทำแบบฝึกหัดท้ายบท(E_1) และหาค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม (E_2) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ คือ 80/80 โดยมีวิธีการคำนวณใช้สูตรหน้า 129 -130 ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 93.19 / 83.11

5.2 วิเคราะห์ผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยนำผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ คือ ร้อยละ 75 วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (%) ได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 83.11

5.3 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เมื่อนำแบบสอบถามไปถามผู้เรียน ม. 4 /5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าร้อยละ (%) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาความ จากนั้นนำผลการประเมินความคิดเห็นมาคำนวณหาค่าระดับความคิดเห็นในด้านต่าง ๆตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best 1981, อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด 2538 : 66) ซึ่งนำมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับเกณฑ์ระดับความคิดเห็นของกรมวิชาการ มีรายละเอียดดังนี้ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ระหว่าง 3.50 - 4.00 ความคิดเห็นของผู้เรียน เห็นด้วยระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)ระหว่าง 2.50 - 3.49 ความคิดเห็นของผู้เรียน เห็นด้วยระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ระหว่าง 1.50 - 2.49 ความคิดเห็นของผู้เรียน เห็นด้วยระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ระหว่าง 1.00 - 1.49 ความคิดเห็นของผู้เรียน เห็นด้วยระดับน้อย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 : นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาประเมินและปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมฉบับสมบูรณ์

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินคุณภาพและปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

วิธีดำเนินการ

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบล

หนองขาวไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 /5 จำนวน 45 คน ผู้วิจัยได้นำข้อดี ข้อด้อย ข้อบกพร่องและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. เนื่องจากเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้มีเนื้อหาดี เหมาะสมครบถ้วน ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆของหนองขาวอย่างดี และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ข้อที่ควรเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ ได้แก่ การปรับปรุงเนื้อหาบางเรื่องให้กระชับรวมทั้งปรับแต่งภาพที่สีไม่คมชัดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ปรับการใช้ตัวอักษรบางส่วน เช่น การสรุปให้เป็นตัวอักษรสีบ้าง เพื่อเพิ่มสีสันให้น่าอ่านมากยิ่งขึ้นและมีการใส่ภาพการ์ตูนประกอบในส่วนของแบบฝึกหัดท้ายบท เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนและเป็นการเพิ่มสีสันให้กับเรื่องที่อ่าน

4. หนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นแบบเรียน ช่วยสร้างจิตสำนึกให้รักท้องถิ่นและถือเป็นแนวทางสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องอื่นในแนวเดียวกันต่อไป รวมทั้งประเพณีต่าง ๆอีกด้วยตามความต้องการของผู้เรียน

ผู้วิจัยได้สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ตามตารางที่ 7 หน้า 140 ดังนี้

ตารางที่ 7 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน/วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/ การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม 1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป - เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม	- ศึกษาหลักสูตร เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง	เอกสารเกี่ยวกับ - หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน - หลักสูตรสถานศึกษา - สภาพแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว - แนวทางหรือหลักการการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม	- เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
1.2 การสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน - เพื่อสำรวจข้อมูลสำหรับการสร้างเนื้อหา	- สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ - สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 คน - ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ความเชื่อและประเพณีในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว จำนวน 13 คน	- แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง - แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอน/วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/ การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพ - เพื่อดำเนินการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น	● วิเคราะห์และสรุปข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ - ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
	● วิเคราะห์เนื้อหา - จัดระเบียบเนื้อหา - เลือกรูปแบบของหนังสือ - จัดองค์ประกอบของหนังสือ	- หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว	- หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
	● สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม - ตรวจสอบคุณภาพ	- หนังสืออ่านเพิ่มเติม	- หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการประเมินคุณภาพของหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ
	● สร้างแบบทดสอบ - ตรวจสอบคุณภาพ	- แบบทดสอบ	- แบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอน/วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/ การวิเคราะห์ข้อมูล
	● สร้างแบบสอบถามความคิดเห็น - ตรวจสอบคุณภาพ ● ทดลองใช้และปรับปรุง แก้ไข	- แบบสอบถามความคิดเห็น - ผู้เรียนรายบุคคล - ผู้เรียนกลุ่มเล็ก	- แบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ - หนังสืออ่านเพิ่มเติม - แบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น - แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่า E_1/E_2 การหาค่าร้อยละ การหา $\overline{X}$, S.D. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอน/วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/ การวิเคราะห์ข้อมูล
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างและหาประสิทธิภาพ - เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น (ทดลองภาคสนาม)	ทดลองใช้จริงภาคสนาม - ให้ผู้เรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมและทำแบบฝึกหัดท้ายบท - ทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม - สอบถามความคิดเห็นผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม	- ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง ม. 4/5 จำนวน 45 คน	- หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น - แบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น - แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย การหาค่า E_1/E_2 การหาค่าร้อยละ การหาค่า $\overline{X}$, S.D. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงแก้ไข - เพื่อประเมินคุณภาพและปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น	ประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมและปรับปรุง แก้ไข	- หนังสืออ่านเพิ่มเติมฉบับสมบูรณ์	- หนังสืออ่านเพิ่มเติมฉบับสมบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ เป็นการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 จำนวน 45 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนและขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ตอนที่ 2 ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ตอนที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

หลังจากผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 จำนวน 45 คน แล้ว ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนจากการทำแบบฝึกหัดท้ายบทของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งผลจากการทำแบบทดสอบหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น พบว่าได้ค่าประสิทธิภาพ ดังนี้

1. คะแนนของนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดท้ายบททั้ง 4 บทหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 74.56 คะแนนจากคะแนนเต็ม 80 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 93.19

2. คะแนนของนักเรียนทั้งหมดที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.93 คะแนนจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.11 ดังแสดงในตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 ค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม		เกณฑ์การประเมิน	ผลการประเมิน
	ประสิทธิภาพของกระบวนการ(E_1)	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์(E_2)		
คะแนนแบบฝึกหัดท้ายบท	93.19		80	ผ่านเกณฑ์
คะแนนทดสอบวัดผลหลังการอ่าน		83.11	80	ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 8 พบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 93.19 / 83.11 (รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 15 หน้า 224) สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานคือ ค่าประสิทธิภาพ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

ตอนที่ 2 ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

หลังจากผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 45 คน แล้วได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของนักเรียนมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ คือ ร้อยละ 75 เมื่อพิจารณา

ผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมทั้ง 4 บทและคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนแล้ว พบว่าผลการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่คาดหวังคือ สูงกว่าร้อยละ 75 ดังตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 ผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

หนังสืออ่านเพิ่มเติม	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$)	คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)	เกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ)	ผลการเปรียบเทียบ
บทที่ 1	20	19.51	97.56	สูงกว่า 75	ผ่านเกณฑ์
บทที่ 2	20	17.53	87.67	สูงกว่า 75	ผ่านเกณฑ์
บทที่ 3	20	19.78	98.89	สูงกว่า 75	ผ่านเกณฑ์
บทที่ 4	20	17.73	88.67	สูงกว่า 75	ผ่านเกณฑ์
รวม 4 บท	80	74.56	93.19	สูงกว่า 75	ผ่านเกณฑ์
คะแนนแบบทดสอบ	30	24.93	83.11	สูงกว่า 75	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 9 พบว่า ผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 45 คน มีผลการเรียนรู้หลังอ่านบทที่ 1 ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว คิดเป็นร้อยละ 97.56 บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว คิดเป็นร้อยละ 87.67 บทที่ 3 สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว คิดเป็นร้อยละ 98.89 บทที่ 4 ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว คิดเป็นร้อยละ 88.67 และผลการเรียนรู้รวม 4 บท คิดเป็นร้อยละ 93.19 ส่วนคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.11 แสดงว่าผลการเรียนรู้แต่ละบท รวมทั้งผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ สูงกว่าร้อยละ 75 ทั้งหมด สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

เมื่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยภาพรวมทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.46 , S.D. = 0.26) ดังตารางที่ 10 ดังนี้

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. วัตถุประสงค์				
1.1 บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่านชัดเจน	3.48	0.55	มาก	1
1.2 จำนวนข้อของจุดประสงค์เหมาะสม	3.36	0.53	มาก	2
รวม	**3.42**	**0.43**	**มาก**	**5**
2. เนื้อหา				
2.1 เนื้อหาสาระในหนังสือสอดคล้องกับจุดประสงค์	3.59	0.50	มากที่สุด	2
2.2 จัดลำดับเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ	3.50	0.59	มากที่สุด	3
2.3 ความยาวแต่ละเรื่องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน	3.23	0.52	มาก	6
2.4 ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียน	3.73	0.54	มากที่สุด	1

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
2.5 เนื้อหาสาระของแต่ละบทมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน	3.50	0.59	มากที่สุด	3
2.6 ได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน	3.07	0.63	มาก	7
2.7 สามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเรื่องได้	3.32	0.47	มาก	5
รวม	**3.43**	**0.30**	**มาก**	**4**
3. การใช้ภาษา 3.1 การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน	3.39	0.58	มาก	4
3.2 ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและเข้าใจง่าย	3.45	0.50	มาก	2
3.3 เรียบเรียงภาษาได้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล สละสลวย ชวนอ่านไม่น่าเบื่อ	3.25	0.58	มาก	5
3.4 การสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย	3.48	0.55	มาก	1
3.5 คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน	3.40	0.58	มาก	3
รวม	**3.41**	**0.33**	**มาก**	**6**
4. ลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ 4.1 การจัดทำรูปเล่มเหมาะสม เปิดอ่านได้ง่าย	3.44	0.62	มาก	6
4.2 ลักษณะของปกหนังสือน่าสนใจชวนให้อยากอ่าน	3.36	0.68	มาก	7
4.3 ขนาดและความหนาของหนังสือ	3.33	0.52	มาก	8
4.4 คุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์	3.76	0.44	มากที่สุด	2

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
4.5 ตัวอักษรที่พิมพ์สวยงาม อ่านง่าย และชัดเจน	3.77	0.42	มากที่สุด	1
4.6 ขนาดของตัวอักษร การวางจังหวะการพิมพ์ตัวอักษร การจัดช่องว่างระหว่างภาพและตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย	3.64	0.48	มากที่สุด	3
4.7 การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าทำได้เหมาะสม	3.62	0.49	มากที่สุด	4
4.8 สีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ	3.62	0.54	มากที่สุด	5
รวม	**3.57**	**0.28**	**มากที่สุด**	**1**
5. ภาพประกอบและแผนที่ 5.1 ลักษณะของภาพประกอบสีสันสวยงามและชัดเจน	3.60	0.54	มากที่สุด	1
5.2 ขนาดของภาพประกอบเหมาะสมกับหน้ากระดาษและขนาดของตัวอักษร	3.58	0.54	มากที่สุด	2
5.3 จำนวนภาพประกอบเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป	3.56	0.55	มากที่สุด	3
5.4 ภาพประกอบและแผนที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน	3.36	0.57	มาก	5
5.5 ภาพประกอบ แผนที่และคำอธิบายภาพให้สาระที่ชัดเจนสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา	3.47	0.59	มาก	4
รวม	**3.51**	**0.36**	**มากที่สุด**	**3**

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
6. แบบฝึกหัดท้ายบท 6.1 ส่งเสริมความรู้ และทักษะการคิดได้หลากหลาย	3.44	0.59	มาก	2
6.2 กิจกรรมในแบบฝึกหัดช่วยกระตุ้นความคิดให้กว้างไกล	3.36	0.61	มาก	4
6.3 ส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	3.44	0.55	มาก	1
รวม	**3.41**	**0.37**	**มาก**	**6**
7. ด้านกิจกรรมเสนอแนะ 7.1 กิจกรรมเสนอแนะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.38	0.54	มาก	3
7.2 กิจกรรมเสนอแนะน่าสนใจหลากหลายและสามารถปฏิบัติจริงได้	3.33	0.60	มาก	5
รวม	**3.36**	**0.48**	**มาก**	**8**
8. คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ 8.1 ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น	3.60	0.50	มากที่สุด	2
8.2 ปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.67	0.48	มากที่สุด	1
8.3 มีสาระประโยชน์เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	3.51	0.55	มากที่สุด	4
8.4 ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.53	0.59	มากที่สุด	3

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
8.5 สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.44	0.50	มาก	5
รวม	**3.55**	**0.30**	**มากที่สุด**	**2**
รวมทั้ง 8 ด้าน	**3.46**	**0.26**	**มาก**	

จากตารางที่ 10 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.46 , S.D. = 0.26) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.57 , S.D. = 0.28) ลำดับที่ 2 คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.55 , S.D. = 0.30) ลำดับที่ 3 ภาพประกอบและแผนที่ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.51 , S.D. = 0.36) ลำดับที่ 4 เนื้อหา เห็นด้วยในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.43 , S.D. = 0.30) ลำดับที่ 5 วัตถุประสงค์ เห็นด้วยในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.42 , S.D. = 0.43) ลำดับที่ 6 การใช้ภาษา เห็นด้วยในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.41 , S.D. = 0.33) และแบบฝึกหัดท้ายบท เห็นด้วยในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.41 , S.D. = 0.37) ลำดับที่ 8 กิจกรรมเสนอแนะ เห็นด้วยในระดับมาก($\overline{X}$ =3.36 , S.D. = 0.48)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.57 , S.D. = 0.28) เป็นลำดับที่ 1 โดยเรียงลำดับความคิดเห็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ตัวอักษรที่พิมพ์สวยงาม อ่านง่ายและชัดเจน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.77 , S.D. = 0.42) คุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.76 , S.D. = 0.44) ขนาดของตัวอักษร การวางจังหวะการพิมพ์ตัวอักษร การจัดช่องว่างระหว่างภาพและตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.64 , S.D. = 0.48) การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าทำได้เหมาะสม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.62 , S.D. = 0.49) สีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.62 , S.D. = 0.54) การจัดทำรูปเล่มเหมาะสม เปิดอ่านได้ง่าย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = 3.44 , S.D. = 0.62) ลักษณะของปกหนังสือน่าสนใจ ชวนให้

อยากอ่าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.36 , S.D. = 0.68) ขนาดและความหนาของหนังสือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ = 3.33 , S.D. = 0.52)

ลำดับที่ 2 คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งมีความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.55 , S.D. = 0.30) โดยเรียงลำดับรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด($\overline{X}$ =3.67 , S.D. = 0.48) ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =3.60 , S.D. = 0.50) ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =3.53 , S.D. = 0.59) มีสาระประโยชน์เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =3.51 , S.D. = 0.55) สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ =3.44 , S.D. = 0.50)

ลำดับที่ 3 ภาพประกอบและแผนที่ ซึ่งมีความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.51 , S.D. = 0.36) โดยเรียงลำดับรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลักษณะของภาพประกอบสีสันสวยงามและชัดเจน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =3.60 , S.D. = 0.54) ขนาดของภาพประกอบเหมาะสมกับหน้ากระดาษและขนาดของตัวอักษร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =3.58 , S.D. = 0.54) จำนวนภาพประกอบเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.56 , S.D. = 0.55) ภาพประกอบ แผนที่และคำอธิบายภาพให้สาระที่ชัดเจน สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.47 , S.D. = 0.59) ภาพประกอบและแผนที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.36 , S.D. = 0.57)

ลำดับที่ 4 เนื้อหา ซึ่งมีความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.43 , S.D. = 0.30)โดยเรียงลำดับรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียน มี ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.73 , S.D. = 0.54) เนื้อหาสาระในหนังสือสอดคล้องกับจุดประสงค์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.59 , S.D. = 0.50) จัดลำดับเนื้อหาง่ายต่อ การทำความเข้าใจ และเนื้อหาสาระของแต่ละบทมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =3.50 , S.D. = 0.59) สามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเรื่องได้ มี

ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.32 , S.D. = 0.47) ความยาวแต่ละเรื่องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ =3.23 , S.D. = 0.52) ได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.07 , S.D. = 0.63)

ลำดับที่ 5 วัตถุประสงค์ ซึ่งมีความคิดเห็นโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.42 , S.D. = 0.43) โดยเรียงลำดับรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่านชัดเจน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ =3.48 , S.D. = 0.55) จำนวนข้อของจุดประสงค์เหมาะสม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$ =3.36 , S.D. = 0.53)

ลำดับที่ 6 การใช้ภาษาและแบบฝึกหัดท้ายบท ซึ่งมีความเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน ($\overline{X}$ = 3.41 , S.D. = 0.33 และ $\overline{X}$ = 3.41 , S.D. = 0.37 ตามลำดับ)

การใช้ภาษา ซึ่งมีความคิดเห็นโดยเรียงลำดับรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.48 , S.D. = 0.55) ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและเข้าใจง่าย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.36 , S.D. = 0.50) คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.40 , S.D. = 0.58) การใช้ภาษา สื่อความหมายได้ชัดเจน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.39 , S.D. = 0.58) เรียบเรียงภาษาได้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล สละสลวย ชวนอ่าน ไม่น่าเบื่อ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.25 , S.D. = 0.58)

แบบฝึกหัดท้ายบท มีความคิดเห็นโดยเรียงลำดับรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.44 , S.D. = 0.55) ส่งเสริมความรู้ และทักษะ การคิดได้หลากหลาย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.44 , S.D. = 0.59) กิจกรรมในแบบฝึกหัดช่วยกระตุ้นความคิดให้กว้างไกลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.36 , S.D. = 0.61)

ลำดับที่ 8 กิจกรรมเสนอแนะ ซึ่งมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.36 , S.D. = 0.48) โดยเรียงลำดับรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ กิจกรรมเสนอแนะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.38 , S.D. = 0.54) กิจกรรมเสนอแนะน่าสนใจหลากหลายและสามารถปฏิบัติจริงได้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.33 , S.D. = 0.60)

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การค้นคว้าอิสระเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวให้มีประสิทธิภาพ 2) ศึกษาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม 3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 คน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 13 คนแล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีประสิทธิภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 13 ห้องเรียน รวม 532 คน ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 จำนวน 45 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนวิธีวิจัยเป็นรูปแบบจำลองการทดลอง (Pre – Experimental Designs) แบบกลุ่มตัวอย่างเดียวมีการทดสอบภายหลังการทดลอง (One – Group Posttest Design) หรือแบบจำลองการทดลองอย่างง่าย (One – Shot Case Study)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว จำนวน 4 บท ได้แก่ บทที่ 1 ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว บทที่ 3 สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว บทที่ 4 ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ซึ่งหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 93.19 / 83.11 2) แบบทดสอบหลังการอ่าน (Posttest) หนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าร้อยละ (%) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการศึกษาผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ใช้สถิติค่าร้อยละ (%) และการ

วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยที่ได้นำเสนอ ปรากฏผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ผลการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม ประกอบด้วย บทที่ 1 ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว บทที่ 3 สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว และบทที่ 4 ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ผลการหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล(Individual Tryout) หรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Tryout) ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 91.25 / 82.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 60/60 ที่กำหนดไว้ ผลการหาค่าประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย (Small Group Tryout) ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 91.39 / 85.19 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ เมื่อนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 93.19/83.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 แสดงให้เห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน พบว่า นักเรียนทำคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบหลังเรียน ได้ 24.93 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.11 สูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ คือ ร้อยละ 75 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้งหมด 8 ด้าน ผู้เรียนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด มี 3 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ และภาพประกอบและแผนที่ ผู้เรียนเห็นด้วยในระดับมาก มี 5 ด้าน เรียงลำดับจากมาก

ไปหาน้อย ดังนี้ เนื้อหา วัตถุประสงค์ การใช้ภาษา แบบฝึกหัดท้ายบทและกิจกรรมเสนอแนะ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า การค้นคว้าอิสระการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมา มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 93.19 / 83.11 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้แสดงว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมามีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะว่า

ประการที่ 1 ผู้วิจัยคำนึงถึงหลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ใช้หลักการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยมี 4 ขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษา สภาพแหล่งเรียนรู้ แนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวอย่างละเอียด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้สำหรับการสร้างเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยเก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุดและเพื่อความเข้าใจเรื่องราวอย่างถูกต้อง 2) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ กำหนดแนวคิดของเรื่อง จัดระเบียบเนื้อหา และเขียนโครงเรื่อง โดยกำหนดหัวข้อสำคัญและหัวข้อย่อย รวมทั้งเขียนรายละเอียดเพิ่มเติม กำหนดภาพและคำบรรยาย อีกทั้งเลือกรูปแบบหนังสือ จัดองค์ประกอบของหนังสือตามหลักการ เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม หลังสร้างหนังสือเสร็จได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขส่วนที่ไม่สมบูรณ์ทั้งด้านเนื้อหา ภาษา และความเหมาะสมของหนังสือ จากนั้นจึงนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมและด้านการวัดผลและประเมินผล ตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของหนังสือ โดยการใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยดัดแปลงขึ้นเองจากเกณฑ์การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ของกรมวิชาการ ซึ่งผลการประเมินความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว มาปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น ถือได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นเอกสารวิชาการในการจัดการเรียนรู้ได้ เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้ว

จึงนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปทดลองใช้แบบรายบุคคล (Individual Tryout) และแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Tryout) กับนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถต่างกัน 3 ระดับคือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน แล้วนำข้อบกพร่องที่พบไปปรับปรุงแก้ไข 3) ผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปทดลองใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน โดยมีการทดสอบหลังการอ่านเพื่อวัดผลการเรียนรู้และสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม 4) นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมฉบับสมบูรณ์ จะเห็นได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ดำเนินการสร้างหนังสือขึ้นมาอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนถูกต้องตามหลักวิชาการ ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้กับนักเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไขหลายครั้ง จึงทำให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา ใบกาซูยี (ม.ป.ป. : 126) สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 495) และคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 47 - 50)ได้เสนอแนะขั้นตอนในการสร้างหรือเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้คล้ายคลึงกัน สรุปได้ 3 ขั้นตอน คือ 1) ก่อนเขียน ศึกษาหลักสูตรและค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากเอกสารต่าง ๆ กำหนดเรื่องที่จะเขียนและรูปแบบให้ชัดเจน กำหนดแนวคิดหรือแก่นของเรื่องให้ชัดเจน เขียนโครงเรื่องโดยกำหนดหัวข้อย่อย เขียนรายละเอียดเพิ่มเติมเป็นเรื่องย่อ ๆ ตั้งชื่อเรื่องให้เหมาะสม น่าสนใจ 2) ดำเนินการเขียน เขียนตามเค้าโครง ที่วางไว้ตามลำดับ เริ่มตั้งแต่หน้าปกจนถึงหน้าสุดท้าย จัดทำฉบับร่าง กำหนดภาพ คำบรรยาย รูปเล่มของหนังสือและจำนวนหน้า 3) หลังเขียนจบ อ่านทบทวนตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำรูปเล่ม คือการทำหนังสือเป็นรูปเล่ม ทดลองใช้จริงเพื่อที่จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมฉบับสมบูรณ์ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทนา เทพวงค์ (2547 : 72-78) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง สำหรับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านทรายมูล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินคุณภาพหนังสืออ่านประกอบ จากผลการศึกษา พบว่า ผลของการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านประกอบและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อหนังสือ สรุปได้ว่าหนังสืออ่านประกอบที่สร้างขึ้นนี้มีกระบวนการและขั้นตอนถูกต้องตามหลักการสร้างหนังสืออ่านประกอบที่ดี ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผนการเขียน ขั้นการเขียน ขั้นตรวจสอบ ซึ่งเป็นแนวทางหลักในการสร้างหนังสือให้มีคุณค่าและคุณภาพสำหรับผู้เรียน สามารถนำหนังสือไปใช้ประโยชน์เป็นหนังสือ อ่านประกอบในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 – ป.6) เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจและเจตคติเกี่ยวกับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง ส่งผลต่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สรุปได้ว่า การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมของผู้วิจัยมีกระบวนการสร้างที่

ถูกต้องตามหลักการสร้าง มีการวางแผนการเขียนอย่างละเอียดเป็นระบบ ผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพของหนังสือ รวมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไขหลายขั้นตอน จนสามารถใช้เป็นเอกสารทางวิชาการประกอบการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาได้

ประการที่ 2 หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของการเขียนหนังสือจากเอกสาร งานวิชาการและตำราที่เกี่ยวข้องมากมาย ดังเช่นแนวคิดของจินตนา ใบกาซูยี (2542 : 204 – 213) ภิญญาพร นิตยประภา (2534 : 76 -77) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 8) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบต่าง ๆของหนังสือไว้คล้ายกันว่าควรประกอบด้วย 1) ปกหน้า-ปกใน 2) ใบรองปกหน้าและรองปกหลัง 3) คำนำ 4) สารบัญ 5) สารบัญตารางและหน้าสารบัญรูป 6) บทนำ 7) เนื้อหา 8) บรรณานุกรม 9) ภาคผนวก 10) อภิธานศัพท์ 11) ดรรชนี ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจและได้ดัดแปลงโดยกำหนดองค์ประกอบการสร้างหนังสือขึ้นมาอย่างเหมาะสมประกอบด้วย 1) ปกหน้า - ปกใน 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำชี้แจงการใช้หนังสือ 5) สาระสำคัญ 6) จุดประสงค์การเรียนรู้ 7) สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา) 8) กิจกรรมเสนอแนะ 9) แบบฝึกหัดท้ายบท 10) แบบทดสอบหลังเรียน 11) บรรณานุกรม และ 12) ภาคผนวก ซึ่งประกอบด้วยเฉลยคำตอบของแบบฝึกหัดท้ายบทและแบบทดสอบหลังเรียน จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบส่วนที่สำคัญที่ทำให้หนังสือมีประสิทธิภาพดี ได้แก่ ส่วนคำชี้แจงการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้เขียนอธิบายไว้อย่างชัดเจน มีการกำหนดสาระสำคัญของแต่ละบท ส่วนของจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถ ความสนใจและวัยของผู้เรียน ส่วนของสาระการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้วางแผนเขียนสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการศึกษาที่ถูกต้องชัดเจน เข้าใจง่าย ชวนอ่าน ไม่น่าเบื่อ เมื่ออ่านจบแต่ละบทจะมีกิจกรรมเสนอแนะให้นักเรียนไปศึกษาต่อยอด หรือทำกิจกรรมเพิ่มเติมตามความสนใจ ส่วนสุดท้ายของแต่ละบท จะมีแบบฝึกหัดท้ายบทให้ทำซึ่งเป็นการทบทวนที่ท้าทายศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน จึงเป็นส่วนที่ช่วยให้นักเรียนมีความแม่นยำในเนื้อหามากขึ้น เมื่ออ่านจบทั้ง 4 บทแล้วมีการทดสอบหลังเรียน เพื่อให้นักเรียนประเมินความรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นข้อสอบที่วัดผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีเฉลยคำตอบของแบบฝึกหัดท้ายบท และเฉลยคำตอบของแบบทดสอบหลังเรียนอยู่ในภาคผนวกของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนได้ตรวจคำตอบ อีกทั้งยังมีเกณฑ์การประเมินระดับความสามารถของนักเรียนว่า คะแนนนักเรียนแต่ละคนที่ทำได้นั้น มีความสามารถอยู่ในระดับใดให้ด้วย จึงทำให้นักเรียนได้ประเมินความสามารถตนเองเป็นช่วง ๆ ทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยเพื่อปรับปรุงแก้ไขตนเองอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นการส่งเสริมความรู้ความจำ ความเข้าใจนักเรียนได้ดี ส่งผลให้คะแนนหลังเรียนทั้งหมดของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 83.11 สูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง คือ ร้อยละ 75 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หนังสืออ่าน

เพิ่มเติมมีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ(E_1) และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80

นอกจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมของผู้วิจัยจะมีองค์ประกอบต่าง ๆที่เหมาะสมแล้ว ยังมีเนื้อหาภายในที่น่าสนใจที่ผู้เรียนไม่เคยทราบมาก่อน เช่น ประวัติความเป็นมาของหนองขาว ภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าขาวม้าร้อยสี หรือภูมิปัญญาทางด้านประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นต้น จึงทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะอ่านเรื่องราวต่าง ๆในหนังสือ เพราะเป็นประสบการณ์จริงที่ได้สัมผัสอยู่ในท้องถิ่นตลอดเวลา รวมทั้งภายในหนังสือมีภาพประกอบสวยงาม ชัดเจนเกือบทุกหน้าพร้อมคำบรรยาย ซึ่งรูปภาพที่ใส่ไว้ในหนังสือมีความสอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละบท จึงทำให้รูปแบบของหนังสือตั้งแต่ปกหน้าจนถึงหน้าสุดท้ายออกมาสวยงาม น่าอ่าน โดยผู้วิจัยสังเกตจากพฤติกรรมของผู้เรียนเมื่อได้เห็นหนังสือและได้อ่านแล้ว จากการสอบถามผู้เรียนให้ความชื่นชมอย่างมาก เห็นว่าควรนำมาใช้ในการเรียนการสอน สอดคล้องกับภิญญาพร นิตยประภา (2534 : 76 -77) กล่าวถึงส่วนประกอบต่าง ๆของหนังสือ ตั้งแต่ปกนอกควรมีภาพสวย ๆ ซึ่งตรงกับเนื้อเรื่องในหนังสือ สอดคล้องกับงานวิจัยของสโลน (Sloan 1972 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความชอบแบบภาพของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาระดับ 2 และระดับ 5 แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในเมืองและนอกเมือง โดยใช้ภาพ 4 แบบ คือ ภาพถ่าย ภาพวาดเหมือนจริง ภาพประดิษฐ์ และภาพการ์ตูน โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกภาพที่ชอบมากที่สุด ผลการทดลองของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนพบว่า นักเรียนทั้งในเมืองและนอกเมืองชอบภาพถ่ายมากที่สุด ถ้าเป็นเนื้อหาประเภทความรู้ นักเรียนจะชอบภาพถ่ายและภาพวาดเหมือนจริง หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีองค์ประกอบถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชา มีภาพประกอบสวยงามตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะอ่านและสามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆได้ดี อีกทั้งยังมีแบบฝึกหัดท้ายบทให้ผู้เรียนได้ทำเป็นการทบทวน ท้าทายความสามารถของผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนมีความแม่นยำในเนื้อหามากขึ้น

ประการที่ 3 ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้วิจัยคำนึงถึงแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการ ความสนใจและแนวการอ่านหนังสือของเด็ก ประเภทหนังสือต่าง ๆที่นักเรียนมัธยมศึกษาสนใจมาก ได้แก่ สารคดีและบทความ ผู้วิจัยจึงสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นประเภทสารคดีเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นประเภทของหนังสือที่นักเรียนมัธยมศึกษาสนใจมากที่สุด สอดคล้องกับที่ภิญญาพร นิตยะประภา (2534 : 28) กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นทั้งชายและหญิงให้ความสนใจที่จะอ่านหนังสือประเภทสารคดีมากกว่าหนังสือบันเทิงคดี โดยเฉพาะเป็นเรื่องราวที่

น่าสนใจใกล้ตัวและอยู่ในประสบการณ์จริงของผู้เรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นเป็นประเภทสารคดีความเรียง ซึ่งเหมาะสำหรับระดับมัธยมศึกษา ที่มุ่งให้ความรู้สาระกับผู้เรียน มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ (2538 : 8) และจินตนา ใบกาซูยี (ม.ป.ป. : 191) ได้แนะแนวการเขียนที่เหมาะสมสำหรับหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า ควรเป็นความเรียงมากที่สุด การเขียนประเภทความเรียงเหมาะสำหรับหนังสือที่มุ่งให้ความรู้สาระและความคิดเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 496) อธิบายรูปแบบของการเขียนหนังสือที่เหมาะสมว่า การเขียนในลักษณะสารคดี เป็นการเขียนที่มุ่งให้ผู้อ่านได้ความรู้และข้อเท็จจริงต่าง ๆ สารคดีสำหรับเด็กก็คือ การนำสาระความรู้ในเนื้อหาวิชามาเรียบเรียงเป็นความเรียง ให้มีความยากง่ายเหมาะสมแก่วัยเด็ก เมื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นตรงกับความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะอ่านหนังสือมากขึ้น

2. ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว พบว่า ผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทำคะแนนเฉลี่ยได้ 24.93 จากคะแนนเต็ม 30 คิดเป็นร้อยละ 83.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง คือ ร้อยละ 75 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจาก

ประการที่ 1 หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีเนื้อหาชัดเจน สอดแทรกภาพทำให้เห็นเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย เนื้อเรื่องเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน ทำให้เข้าใจได้รวดเร็ว อีกทั้งได้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมและด้านการวัดและประเมินผล โดยมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีการนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขในการพิมพ์ข้อความผิด และได้มีการนำไปทดลองใช้แบบรายบุคคล (Individual Tryout) และแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Tryout) กับนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถต่างกัน 2 ครั้งและได้ปรับปรุงตามความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาในบางบทที่ข้อความสื่อความหมายไม่ชัดเจน เข้าใจยาก ผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขการใช้ภาษาให้เข้าใจง่ายขึ้น และเพิ่มภาพประกอบให้สอดคล้องกับเนื้อหาและชัดเจนขึ้น เนื้อหาของหนังสือทำให้เห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกรักวัฒนธรรมของท้องถิ่น เนื้อหาทั้ง 4 บททำให้ทราบประวัติศาสตร์และเรื่องราวของชุมชนหนองขาวมากขึ้น จากนั้นนำไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผลการเรียนหลังการอ่านหนังสือสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง สอดคล้องกับอภิชาติ สายัณห์ (2539 : 86-88) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างหนังสือสารคดีสำหรับเด็ก เรื่อง “เรารักพัทยา” ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพัทธยานุกูล จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสือสารคดีสำหรับเด็ก ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ

นักเรียนที่เรียนด้วยหนังสือสารคดีสำหรับเด็กได้คะแนน 81.46 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สาเหตุที่ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เป็นเพราะเนื้อหาในหนังสือมีความชัดเจน มีการสอดแทรกภาพประกอบเนื้อเรื่อง ทำให้เด็กสามารถมองเห็นเป็นรูปธรรม มีการใช้การ์ตูนช่วยสรุปเนื้อหาแต่ละตอน โดยใช้คำบรรยายสั้น ๆเข้าใจง่าย เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสทบทวนความรู้ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเนื้อหาเป็นเรื่องรอบ ๆ ตัวนักเรียน พบได้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความสนใจและเรียนรู้ได้เร็ว และสอดคล้องกับบุษราคัม ศรีจันทร์ (2541 : 134-136) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในการเสริมสร้างสุขภาพกาย เรื่อง “เอกกับเอ๋” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น เฉลี่ย 24.63 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.11 สูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด คือ สูงกว่าร้อยละ 80 และสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมทั้งสอดคล้องกับมนัสปอง ศรีทอง (2547 : 93 -107) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อสร้างเสริมครอบครัวให้สงบสุข เรื่อง “ต้นกับเตย” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 33.00 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.50 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 80 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้นำเอาเนื้อเรื่องที่เป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก สามารถพบเห็นได้ในชีวิตจริงทั่วไป ทำให้ผู้เรียนสนใจเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว สามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆและสามารถพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นจริงในชีวิตจริงได้ มีการดำเนินเรื่องอย่างเป็นขั้นตอนไม่ซับซ้อน การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีภาพประกอบเนื้อเรื่องที่สวยงาม ช่วยให้นักเรียนมีจินตนาการและมีความสนใจในการอ่านมากขึ้น ภาพที่มีลักษณะของสีและภาพที่เหมือนจริงจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่องต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้นและมีการสรุปเรื่องราวแต่ละตอน ทำให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้จริง จากแนวคิดดังกล่าวสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอดของเรื่องได้รวดเร็วเป็นอย่างดี การสร้างหนังสืออย่างเป็นระบบทำให้หนังสือมีคุณภาพ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง

ประการที่ 2 หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีการนำเสนอเนื้อหาสาระการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ออกเป็น 4 บท แต่ละบทมีการจัดเรียงลำดับเนื้อหาสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เป็นการบูรณาการความรู้ และมีการเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาบางหัวข้อที่ไม่เคยทราบ เป็นการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนจดจำและเข้าใจเนื้อหาได้ดี ทำให้เกิดการตื่นตัว กระตือรือร้น มีการสรุปสาระสำคัญแต่ละบท ทำให้เข้าใจเนื้อหาสำคัญของแต่ละเรื่องง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีแผนที่และภาพประกอบสวยงาม น่าสนใจ สามารถเร้าความสนใจของผู้เรียน ก่อให้เกิดความอยากรู้อยากอ่าน ช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายชัดเจน ผู้เรียนจะต้องอ่านให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและจะต้องประเมินผลตนเองระหว่างเรียนและหลังเรียน เมื่อนักเรียนอ่านจบแต่ละบทแล้ว มีแบบฝึกหัดท้ายบทเพื่อทบทวนความรู้และมีการประเมินความรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านครบทุกบทด้วยแบบทดสอบ ทำให้ผู้เรียนสามารถทราบผลการเรียนรู้ของตนทันที จึงเป็นแรงจูงใจให้กระตือรือร้นในการเรียน สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2538 : 5)ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ในจุลสาร เรื่อง การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมช่วยส่งเสริมความรู้ เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต หนังสืออ่านเพิ่มเติมเปิดโอกาสให้ผู้อ่านพัฒนาทักษะ ในการสังเกต ตีความเปรียบเทียบ ใช้เหตุผล จำแนก แจกแจง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ซึ่งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ในหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีการใช้ภาษาถูกต้อง เสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอนความรู้ มีการใช้เครื่องส่งเสริมความเข้าใจ เช่น แผนภูมิ ภาพประกอบ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านสนใจ กระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองให้กว้างขวางลึกซึ้งขึ้นสอดคล้องกับความต้องการและแนวความสนใจอ่านหนังสือของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสปอง ศรีทอง (2547 : 93 -107) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อสร้างเสริมครอบครัวให้สงบสุข เรื่อง “ต้นกับเตย” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่ง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคะแนนเฉลี่ย 33.00 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.50 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษราคัม ศรีจันทร์ (2541 : 134-136) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในการเสริมสร้างสุขภาพกาย เรื่อง “เอกกับเอ๋” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วย

หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น เฉลี่ย 24.63 คิดเป็นร้อยละ 82.11 สูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมทั้งสอดคล้องกับนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้ เช่น สมพร จารุนัฏ (2538 : 136) ทัศนี ศุภเมธี (ม.ป.ป. : 159) และสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 494) และถวัลย์ มาศจรัส (2538 : 15) โดยสรุปว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงามทั้งทางด้านปัญญา ด้านอารมณ์และทางด้านสังคม เพิ่มพูนความรอบรู้ตามหลักสูตรให้แก่นักเรียนที่สนใจให้กว้างขวางขึ้น ดังนั้น การที่ผู้เรียนมีโอกาสอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม นอกเหนือจากหนังสือเรียนในหลักสูตร เป็นการให้ความรู้ ข่าวสารใหม่ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาบางหัวข้อที่ไม่สามารถกำหนดลงในแบบเรียนได้หมด จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ดีขึ้น ย่อมส่งผลให้ผลการเรียนรู้สูงขึ้น

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้งหมด 8 ด้าน นักเรียนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 3 ด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับ 1 ลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ อันดับ 2 คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ และอันดับ 3 ภาพประกอบและแผนที่ นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก มี 5 ด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย เป็นอันดับที่ 4 ถึง 8 ดังนี้ อันดับ 4 เนื้อหา อันดับ 5 วัตถุประสงค์ อันดับ 6 ระดับความคิดเห็นเท่ากัน 2 ด้าน คือ การใช้ภาษาและแบบฝึกหัดท้ายบทและอันดับ 8 กิจกรรมเสนอแนะ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนมีความสนใจที่จะอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพราะว่ามีการออกแบบลักษณะรูปเล่มของหนังสือสวยงามตั้งแต่ปกนอก รวมทั้งภายในเล่มมีการพิมพ์ตัวอักษรชัดเจน ภาพประกอบขนาดใหญ่สวยงาม พร้อมทั้งมีแผนที่แสดงประกอบสอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งในแต่ละบทผู้เรียนอาจไม่เคยทราบรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่นที่เป็นสิ่งใกล้ตัวมาก่อน ทำให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเห็นและอยากมีความรู้เพิ่มขึ้น อีกทั้งมีแบบฝึกหัดท้ายบทให้ผู้เรียนได้ทำเพื่อเป็นการประเมินความรู้ของตนเอง เมื่อผู้เรียนอ่านหนังสือครบ 4 บทแล้ว จึงเร้าใจให้ผู้เรียนอยากทดสอบความสามารถของตนเอง อีกทั้งมีแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังการอ่านให้ผู้เรียนได้ทำ เพื่อผู้เรียนจะได้ทราบความก้าวหน้าของตนเอง เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจในการอ่านหนังสือมากขึ้น จึงทำให้มีผลต่อผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสือสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มี 3 อันดับ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ซึ่งอภิปรายผลได้ ดังนี้

อันดับ 1 ลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ ทั้งนี้เป็นเพราะตัวอักษรที่พิมพ์สวยงาม อ่านง่าย และชัดเจน กระดาษที่ใช้พิมพ์มีคุณภาพ ขนาดของตัวอักษร การวางจังหวะการพิมพ์ตัวอักษร การจัดช่องว่างระหว่างภาพและตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าทำได้เหมาะสม สีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ การจัดทำรูปเล่มเหมาะสม เปิดอ่านได้ง่าย ลักษณะของปกหนังสือน่าสนใจ ชวนให้อยากอ่าน ขนาดและความหนาของหนังสือพอเหมาะสอดคล้องกับประกิต วัฒนานุกิต (2533 : 56) ได้สรุป ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับวัยรุ่นไว้ว่าจะต้องมีการพิมพ์ภาพและตัวอักษรชัดเจน ชื่อเรื่องและภาพปกดึงดูดความสนใจ ขนาดของตัวอักษรและรูปเล่มมีความเหมาะสมตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็ก การจัดหน้าหนังสือโปร่งตา ภาพกับตัวอักษรไม่ควรทับกัน คุณภาพของกระดาษดี เนื้อหาถูกต้อง สนุกเร้าใจ ไม่ยาวหรือสั้นจนเกินไป ภาพประกอบประณีต สีสวย สอดคล้องกับเรื่องและขนาดของรูปเล่มหนังสือ

อันดับ 2 คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นเพราะปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีสาระประโยชน์เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับถวัลย์ มาศจรัส (2538 : 15) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสร้างหนังสือว่าเป็นการให้ความรู้ ข่าวสารใหม่ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาบางหัวข้อที่ไม่สามารถกำหนดลงในแบบเรียนได้หมด โดยสามารถตอบสนองความต้องการ ความสามารถพิเศษ ความอยากรู้อยากเห็นและความกระตือรือร้นของเด็กได้

ส่วนอันดับ 3 ภาพประกอบและแผนที่นั้น เป็นเพราะลักษณะของภาพประกอบสีสันสวยงามและชัดเจน ขนาดของภาพประกอบเหมาะสมกับหน้ากระดาษและขนาดของตัวอักษร จำนวนภาพประกอบเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป ภาพประกอบ แผนที่มีคำอธิบายภาพให้สาระที่ชัดเจน สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนสอดคล้องกับศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2539 : 195 – 198) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องช่วยประกอบในหนังสือ ควรมีเครื่องช่วยในการอ่านได้แก่แผนที่ แผนภูมิ แผนผังและภาพประเภทต่าง ๆ และความน่าอ่าน ควรมีภาพประกอบหรือแผนภูมิเหมาะสมกับความจำเป็นพร้อมทั้งมีคำอธิบายชัดเจน ซึ่งมีลักษณะดึงดูดและน่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนุชนารถ ยิ้มจันทร์ (2546 : 56-59) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ฮีตสิบสองในวิถีชีวิตชาวศรีสะเกษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดศรีสะเกษ วัตถุประสงค์เพื่อประเมิน

ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ประเมินโดยนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ($\overline{X}$ = 4.28) สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น เหมาะสมเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหนังสือที่ดี มีประโยชน์และคุณค่าในการส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอในการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ สายัณห์ (2539 : 86-88) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างหนังสือสารคดีสำหรับเด็ก เรื่อง “เรารักพัทยา” ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพัทธยานุกูล จังหวัดชลบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือสารคดีสำหรับเด็กที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชอบหนังสือสารคดีสำหรับเด็ก เรื่อง “เรารักพัทยา”มาก สามารถเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจส่งเสริมให้เด็กปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติตามได้เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน นอกจากนี้และต้องการอ่านหนังสือสารคดีที่ให้ความรู้ในลักษณะนี้เล่มอื่น ๆอีกด้วย

สำหรับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับมาก มี 5 ด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้

อันดับ 4 เนื้อหา เป็นเพราะช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียน เนื้อหาสาระในหนังสือสอดคล้องกับจุดประสงค์ จัดลำดับเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ และเนื้อหาสาระของแต่ละบทมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน สามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเรื่องได้ ความยาวแต่ละเรื่องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน ได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน สอดคล้องกับกับสุวิทย์ มูลคำ (2549 : 495) ได้เสนอหลักการที่ควรพิจารณาในการเขียนหนังสือไว้ว่า ต้องเรียบเรียงและเสนอเนื้อหาให้สอดคล้องเกี่ยวเนื่องกันกับจุดประสงค์ที่ต้องการ มีความถูกต้องชัดเจน ยากง่ายเหมาะสมกับวัย และความสามารถของผู้เรียน และสอดคล้องกับทัศนีย์ ศุภเมธี (ม. ป. ป. : 165-166) กล่าวว่า การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก เนื้อเรื่องควรเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของเด็ก มีความยาวที่เหมาะสม ให้รายละเอียดชัดเจน

อันดับ 5 วัตถุประสงค์ เป็นเพราะหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีการบอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่านชัดเจน จำนวนข้อของจุดประสงค์เหมาะสมไม่มากและน้อยเกินไป อยู่ในเกณฑ์ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้สอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ (2549 : 495) ได้เสนอเทคนิคในการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า ก่อนลงมือเขียนต้องกำหนดวัตถุประสงค์การเขียนให้ชัดเจนไว้ตลอดเรื่อง จะ

เห็นได้ว่าเมื่อนักเรียนอ่านวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเข้าใจแล้ว จะทำให้นักเรียนทราบขอบเขตของเนื้อหาที่ผู้แต่งต้องการให้นักเรียนเรียนรู้

อันดับ 6 การใช้ภาษาและแบบฝึกหัดท้ายบท มีคุณภาพระดับมาก เนื่องจากการสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและเข้าใจง่าย คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน การใช้ภาษา สื่อความหมายได้ชัดเจน เรียบเรียงภาษาได้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล สละสลวย ชวนอ่าน ไม่น่าเบื่อ สอดคล้องกับทัศนีย์ ศุภเมธี (ม. ป. ป. : 165-166) กล่าวว่า หลักการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก ควรมีลักษณะดังนี้ ภาษาที่ใช้ ใช้คำง่าย ๆ ไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษราภรณ์ สมมนุษย์ (2549 : 76-80) ได้ศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ผ้าฝ้ายทอมือ บ้านตาลเหนือ สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านตาลเหนือ อำเภอฮอด มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อสร้างและประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ผ้าฝ้ายทอมือบ้านตาลเหนือ สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ในด้านการใช้ภาษามีคุณภาพมาก คือ ภาษาสื่อความหมายถูกต้อง สละสลวย เข้าใจง่าย สามารถอธิบายเนื้อหาสาระได้กะทัดรัด ตรงไปตรงมา สื่อความหมาย ขยายความของเนื้อหาได้ชัดเจน ผู้วิจัยเลือกใช้ภาษาที่สื่อความหมายถูกต้องตามหลักภาษา เหมาะสมกับวัยผู้เรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนสังคมศึกษาได้

สำหรับแบบฝึกหัดท้ายบทนั้น ส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น มีความส่งเสริมความรู้ และทักษะ การคิดได้หลากหลาย กิจกรรมในแบบฝึกหัดช่วยกระตุ้นความคิดให้กว้างไกล จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น

อันดับสุดท้าย กิจกรรมเสนอแนะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมเสนอแนะน่าสนใจหลากหลายและสามารถปฏิบัติจริงได้เนื่องจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมใช้อ่านนอกเวลา จึงมีการเสนอแนะเพิ่มเติมให้ผู้เรียนที่สนใจ ต้องการมีความรู้ที่ละเอียดลึกซึ้งมากขึ้นในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ได้มีโอกาสขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่จริง เช่น ให้นักเรียนไปศึกษาหาความรู้จากปราชญ์ท้องถิ่นตามความสนใจ เป็นการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือร้นร้นที่จะศึกษาหาความรู้มากขึ้น

จะเห็นได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เป็นหนังสือที่มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 จากการทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า ผลการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง คือร้อยละ 75 และความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้

เห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ สามารถใช้เป็นเอกสารวิชาการได้ สามารถใช้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มเติมกว้างขวางยิ่งขึ้น ปลูกฝังนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิต เข้าใจปัญหาของผู้อื่น รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะฟันฝ่าอุปสรรคและความยากลำบากต่าง ๆที่ต้องเผชิญในชีวิตเมื่อเติบใหญ่ได้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็ตามย่อมมีคุณค่าหรือให้ประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมามีประสิทธิภาพ ผลการเรียนรู้หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง รวมทั้งนักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปแนวคิดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้ คือ ข้อเสนอแนะทั่วไปในการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้และข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไปในการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปใช้

1. จากการค้นคว้าอิสระเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมา มีค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนอกห้องเรียน ดังนั้น หากผู้สอนต้องการนำไปใช้ภายในห้องเรียน อาจต้องมีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม เช่น อาจใช้กระบวนการกลุ่มหรืออาจใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

2. จากการค้นคว้าอิสระพบว่า ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง ย่อมแสดงให้เห็นว่าการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมช่วยให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ตามที่ผู้วิจัยตั้งเป้าหมายไว้ จึงควรใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมประกอบการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

3. จากการค้นคว้าอิสระ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม อยู่ในระดับมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมในสาระการเรียนรู้อื่น หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นประกอบการเรียนการสอน อาจเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้

4. จากการค้นคว้าอิสระ พบว่า เนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวแต่ละบทมีมาก ดังนั้น เพื่อให้สะดวกในการนำหนังสือไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาจนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาแบ่งเป็นหนังสือเล่มเล็ก จำนวน 4 เล่มตามจำนวนเนื้อหา 4 บท ซึ่งอาจจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นการเรียนรู้ทีละน้อยมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจและจดจำความรู้ได้ดีขึ้น

5. จากการค้นคว้าอิสระ พบว่า การตั้งชื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ควรให้น่าสนใจมากกว่านี้ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนมากขึ้น เช่น แหล่งเรียนรู้คู่หนองขาว เล่าขานบ้านหนองขาวหรือแหล่งเรียนรู้เชิดชูหนองขาว เป็นต้น

6. ในการค้นคว้าอิสระ พบว่า ในการเขียนเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ควรแบ่งเนื้อหาแต่ละบทให้มีความใกล้เคียงกัน เพื่อสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น หรือสาระการเรียนรู้อื่นของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ และสาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เพื่อให้มีหนังสืออ่านเพิ่มเติมหลากหลายเนื้อหา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้

2. ควรมีการศึกษาการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมร่วมกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะกระบวนการในการเรียนรู้ ซึ่งสอดรับกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3. ควรสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมรูปแบบอื่น ๆ เช่น หนังสือการ์ตูน หนังสือบันเทิงคดี ในกลุ่มสาระอื่น ๆเช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย เป็นต้น เพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ในรายวิชานั้น ๆ

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. **การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2538.

_____. ข **กาญจนบุรีศรีภูมิภาคตะวันตก.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.

_____. **เกณฑ์การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2545.

_____. **การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้น ม. 1- 6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2546.

_____. **การพัฒนารายวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา** ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533. กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2542.

_____. **ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้กับการศึกษา.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2534.

_____. **คู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2543.

_____. **คู่มือการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2542.

_____. **คู่มือดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา .** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2536.

_____. **คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2521** (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2533.

_____. **แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษา.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2544.

_____. **เอกสารข้อเสนอแนะ รูปลักษณ์หนังสือเรียนมัธยมศึกษา.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2538.

_____. **ทิศทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน** , 2541. (อัดสำเนา)

กรมศิลปากร. **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดกาญจนบุรี.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.

กระทรวงศึกษาธิการ. **การประกวดต้นฉบับหนังสือสำหรับค้นคว้าระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2544.

กัญชลิกา กลวัยกลาง. " การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง สิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6." วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.

กันทิมา เอมประเสริฐ. “ การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานในระดับประถมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.

กาญจนา เอกะวิภาต. **การศึกษาของไทย**. กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2543.

เกษราภรณ์ สมมนุษย์. “ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ผ้าฝ้ายทอมือบ้านตาลเหนือ สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านตาลเหนือ อำเภอฮอด เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 .” สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

คีรีบูน จงวุฒิเวศย์และมาเรียม นิลพันธุ์. **รายงานการวิจัยการศึกษาและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม(อส.มศ.)**. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.

งามพิศ สัตย์สงวน. **หลักมานุษยวิทยา.** กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา, 2531.

จันทนา เทพวงค์. “ การสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมือนกุงสำหรับช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านทรายมูล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

จันทรา ทองสมัคร. “ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องประเพณีท้องถิ่นนครศรีธรรมราช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครศรีธรรมราช.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2541.

จารุณี ยอดกันหา. “ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาจริยศึกษา เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

จินตนา ใบกาซูยี. **การเขียนสื่อการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์, 2536.

_____. **การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์, 2534.

_____. **เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เอกสารสัมมนาเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน มิติจรัสแสงต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ของนิสิตภาควิชาบริหารการศึกษา สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. สาระสังเขปบทความ “การทำหนังสือสำหรับเด็ก.” กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน ภาควิชาบรรณรักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2527.

ฉัตรา บุญนาคและคณะ. **เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2542.

ณรงค์ เส็งประชา. **มนุษย์กับสังคม.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2538.

_____. **วิถีไทย.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2544.

ถวัลย์ มาศจรัส. **เทคนิคและตัวอย่างการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม.** กรุงเทพฯ : มิติใหม่, 2538.

_____. **การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม.** กรุงเทพฯ : ต้นอ้อจำกัด, 2539.

ทัศนีย์ ทิพย์คงคา. “ คู่มือแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนในจังหวัดปทุมธานี.” สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.

ทัศนีย์ ทองไชย. “ สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542.

เทียมจันทร์ ศรีสังข์. “ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ชีวิตมีสีสันที่อรัญประเทศ สำหรับวิชาท้องถิ่นของเรา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดสระแก้ว.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542.

ธนากร สังเขป. เอกสารคำสอนรายวิชาวิถีไทย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ม.ป.ป.

ธัญวิชญ์ ไตรรัตน์. **คู่มือแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : แพร่วิทยา, 2544.

นิคม ตังคะพิภพ. **สถิติเพื่อการวิจัยทางการศึกษา : มโนทัศน์และการประยุกต์.** นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

นิตยา เนตรศักดิ์เกษม. **แหล่งเรียนรู้ไทย.** กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2545.

นิรมล ตันธสุรเศรษฐ์. **แหล่งวิทยากรในชุมชน.** เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน เล่ม 1 หน่วยที่ 1. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.

นุชนารถ ยิ้มจันทร์. " การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ฮีตสิบสองในวิถีชีวิตชาวศรีสะเกษ สำ หรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดศรีสะเกษ." วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546.

บริษัท ซี.พี. เซเว่นอีเลฟเว่น จำกัด (มหาชน). **โครงการประกวดหนังสือ 7 Book Aword.** กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2546.

บรรเทิง พาพิจิตร. **ประเพณี วัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2549.

บัณฑิต ปิยะศิลป์. **ผ้าขาวม้า - อัตลักษณ์ของคนไทยที่ต่อต้านทุนนิยม. [** ออนไลน์**]**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2549. จาก http : // www. Thai NGO. org .

บุญชม ศรีสะอาด. **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์, 2538.

บุญเลิศ มาแสง. **เรียนนอกรั้ว.** กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์, 2530.

บุปผา พงษ์ไพบูลย์. " การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่องการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นสำหรับครูประถมศึกษา."วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.

_____. **แนวทางการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน.** กาญจนบุรี : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าม่วง, 2543.

_____. **แนวทางการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น.** เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง หลักสูตรและการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ : สื่อประเภทหนังสือ เสนอที่โรงแรมเวล นครปฐม วันที่ 29 – 30 มีนาคม 2548. (อัดสำเนา)

บุษราคัม ศรีจันทร์. " การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในการเสริมสร้างสุขภาพกาย เรื่อง เอกกับเอ๋ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา กรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

ประกิต วัฒนานุกิต. **การเขียนหนังสือเด็กและเยาวชน.** กรุงเทพฯ : ต้นอ้อจำกัด, 2533.

ประจักษ์ บุญอารีย์. " การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษา" **ครุทัศน์** (เมษายน 2545) : 44 - 49.

ประจักษ์ บุญอารีย์. **21 แนวคิดในการปฏิรูปการสอนสู่ศตวรรษที่ 21.** สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2539. (อัดสำเนา)

_____. **การใช้แหล่งทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน.** สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2539. (อัดสำเนา)

ประชา แสนเย็น. " การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังจาน ตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.

ประชิด สกุณะพัฒน์. **วิถีไทย.** กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2548.

ประทีป หวานชิต. " สภาพปัญหาและความต้องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี." ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.

ประเวศ วะสี. **แหล่งรวมวิทยาการ.** กรุงเทพฯ : แพร่วิทยา, 2543.

ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง. **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544.

ปราณี เชียงทอง. **วรรณกรรมสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2526.

ปรานี วงษ์เทศ. **เพศและวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม, 2544.

_____. **พื้นบ้านพื้นเมือง.** โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2525.

ปัญญา ทองนิล. **หลักการสอน.** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2547.

ปิติชัย พงษ์วานิชอนันต์**. กาญจนบุรี.** กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา, 2543.

ปรีชา ช้างขวัญยืนและคนอื่น ๆ. **เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2539.

แปลก สนธิรักษ์. **พิธีกรรมและประเพณี.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

ฝ่ายวารสารและเอกสาร. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **[** ออนไลน์**]**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2549. จาก http : // www.lib.ru.ac.th / journal / index.html.

พนม พงษ์ไพบูลย์และคณะ. **รวมกฎหมายการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2546.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2540.

พัฒนา จันทนา. **เสริมทักษะการสอนสังคมศึกษา.** ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

พัทยา สายหู. **ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

พิกุล ชูสกุล. " การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช." สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.

ภาษิต บุษมงคล. " การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543.

ภิญญาพร นิตยประภา. **การผลิตหนังสือเด็ก.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2534.

มนัสปอง ศรีทอง. " การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อสร้างเสริมครอบครัวให้สงบสุข เรื่อง ต้นกับเตย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

มงคล หวังสุขใจและชมพู โกติรัมย์. **สังคมวิทยาเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี : บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด, 2548.

มณฑล คงแถวทอง. **กาญจนบุรี : 13 อำเภอ.** สำนักศิลปกรรม สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, 2545.

มานพ ถนอมศรี. **เทคนิคการเขียนหนังสือสารคดี บันเทิงคดี สำหรับเด็กและเยาวชน.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอมี่เทรดดิ้ง, 2546.

มาเรียม นิลพันธุ์. **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 1. โครงการส่งเสริมการผลิตตำราและเอกสารการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

ยิ่งยง เรืองทอง. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย.** อุบลราชธานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2542.

ยุพเรศ วังยายฉิม. " การพัฒนาคู่มือการศึกษาธรรมชาติประจำเส้นทางเดินป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

รวิพร มูณีวรรณ. " การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2548.

รังสิมันตุ์ ฉิมรักษ์. **การเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์, 2550.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เจ ฟิล์มโปรเซส จำกัด, 2542.

รัตนะ บัวสนธ์. " การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง." วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.** กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2525.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, 2546.

รุ่ง แก้วแดง. **การปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2540.

ลักขณา รอดสน. " การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง เรือ ... สายน้ำ ... และชีวิตชาวปทุมธานี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปทุมธานี." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2540.

วรวุธ สุวรรณฤทธิ์. **กาญจนบุรีดินแดนตะวันตก.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2545.

_____. **ประวัติศาสตร์เมืองกาญจนบุรี.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2543.

วิชัย วงษ์ใหญ่. **พลังการเรียนรู้**. เอส.อาร์ พริ้นติ้ง จำกัด, 2543.

วินัย รอดจ่าย. **การเขียนและจัดทำสื่อหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน.** กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ้อ แกรมมี่ จำกัด, 2540.

สมถวิล พงษ์เกษ. " การสร้างหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นศรีสะเกษ." สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดศรีสะเกษ วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2538.

สมประสงค์ น่วมบุญลือ. แหล่งเรียนรู้. เอกสารประกอบการเรียนการสอน , 2549. (อัดสำเนา)

สมพร จารุนัฏ. "การคัดเลือกและประเมินคุณค่าวรรณกรรมสำหรับเด็ก." **หนังสือกับการส่งเสริมการอ่าน, 10.** กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2534.

_____. **คู่มือการเขียนบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก.** กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย กระทรวงศึกษาธิการ, 2538.

สมพร จารุนัฎ. **คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2542.

สงัด มิตกิตติ. " การบริหารชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดเชียงราย." ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.

สงัด มิตกิตติ. " การศึกษาชุมชนในโรงเรียน". **มิตรครู**. เมษายน 34 (8), 2535.

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. **แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2544.

สหัส วรรณสิทธิ์. **ผ้าขาวม้าร้อยสีกับเจ็ดของดีเมืองกาญจน์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

สันติสุข กฤษดากร. " การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร." ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541.

สามารถ รอดสำราญ. " การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี." ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าม่วง. **แหล่งเรียนรู้คู่ท่าม่วง.** กาญจนบุรี : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอท่าม่วง, 2543.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพฯ : พริกหวานการพิมพ์, 2545.

_____. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2541.

_____. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2544.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี. **เล่าขานตำนานบ้านหนองขาว.** กาญจนบุรี : พรสวรรค์การพิมพ์, 2547.

สุพัตรา ชุมเกตุ. **วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น.** นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะศึกษาศาสตร์, 2522.

สุพัตรา สุภาพ. **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

สุวิมล เหลือลมัย. " การสร้างและทดลองใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง นกกาฮัง." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

สุวิทย์ มูลคำ. **แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : แพร่วิทยา, 2545.

_____. **การประเมินตนเองและพัฒนางาน...สู่...อาจารย์ 3 หลักเกณฑ์ใหม่.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2546.

_____. **ก้าวเข้าสู่...สู่การเลื่อนวิทยฐานะ.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2549.

เสถียร โกเศศ (นามแฝง) **การศึกษาเรื่องประเพณีไทย .** กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์ , 2524.

อโนมา ไม้หอม. " การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของวัยรุ่น เรื่อง สร้างเสน่ห์ด้วยการกิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านยาวี – ห้วยโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

อภิชาติ สายัณห์. " การสร้างหนังสือสารคดีสำหรับเด็กเรื่อง เรารักพัทยา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพัทธยานุกูล จังหวัดชลบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2539.

อาคม วงศ์พงษ์คำ. " สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.

เอกวิทย์ ณ ถลางและคณะ. **ภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2539.

_____. **ภูมิปัญญาไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัมรินทร์, 2544.

Anuar, H. "Children's Information Services in Southeast Asia ". **The School Librarian.** 27 (March 1979):11-13.

Burden , M.K. " Using Yong Adult Literature To Promote Recreational Reading In a Senior Basic English Class." The ERIC Database, 1994.

Chilcoat , G. W. **Teaching about the Civil Rights Movement by Using Student - Generated Comic Books.** Writing Notebook : Creative Word Processing in the Classroom ; Nov - Dec 1991, 1993.

Ferguson. Harl R . **The High School Curriculum**. New York : The Ronald Press, 1997.

Hamet, kaemper D. **A Description of the Kingdom of Siam** . Bangkok : White Orchid, 1987.

Huck, C. S. **Children's is Literature in the Elementary School .** 3rd ed. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1961.

Lopez, Cecivel Marlene. " Resource guide developed to assist third grade teachers in Teaching social studies and language arts." California State University, Dominguez Hills, 1999.

Sloan, Margarret A. "Picture preferences of Elementary school Children and Teachers" **Dissertation abstracts International.** 32(11) : 6018-A May 1972.

Western , L.E. " A Comparative Study of Literature through Folktale Variants". **Language Arts.** 57 (December 1980) : 395 – 436.

Withers - Ross, Helen Kay. " Multicultural folksongs in presenting cultures in a sixth - grade social studies classroom." University of South Carolina, 1999.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมและความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

อาจารย์อุบล อำนวย	ครุศาสตร์บัณฑิต ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดอินทาราม “ โกวิทอินทราทร” ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
อาจารย์บุปผา พงษ์ไพบูลย์	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ผู้ประเมินอภิมานภายนอก(ผู้ทรงคุณวุฒิ) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (สมศ.) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(สถิติ) อาจารย์ประจำโปรแกรมสาขาสถิติและ คอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. พระครูถาวรกาญจนนิมิต	เจ้าอาวาสวัดอินทาราม
2. นายมนู อำนวย	ประธานการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนองขาว
3. นายอำนาจ สุนทรธรรม	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอินทาราม

รายชื่อผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. นางอุบล อำนวย	ครูชำนาญการพิเศษ ร.ร.วัดอินทาราม
2. นางวิเชียร บัวทอง	ภูมิปัญญาด้านทอผ้า (กี่กระตุก)
3. นางหมาหลีก โตประยูร	ภูมิปัญญาด้านทอผ้า (หูก)
4. น.ส.อารีย์รัตน์ พฤฑฒิกุล	หัวหน้ากลุ่มสตรีอาสาพัฒนา ต.หนองขาว
5. นายอดิศักดิ์ ฝอยทับทิม	ภูมิปัญญาด้านทอผ้า (การค้นด้าย)
6. นางมาลัย บัวทอง	ภูมิปัญญาด้านทอผ้า (การกรอด้าย)
7. นายสำราญ ฟักทอง	ภูมิปัญญาด้านเกษตร (น้ำตาลสด)
8. นางระเบียบ นิสัยดี	ภูมิปัญญาด้านเกษตร (น้ำตาลสด)
9. นางประจวบ พัฒนมาศ	ภูมิปัญญาด้านเกษตร (ข้าวซ้อมมือ)
10. นางหมากบ จำปาทอง	ภูมิปัญญาด้านเกษตร (ข้าวซ้อมมือ)
11. น.ส. โสมฤทัย ทองแท้	เจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาว
12. นายบรรเจิตต์ วงษ์วรรณ์	นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ม.ศิลปากร ผู้นำเยาวชนหนองขาว
13. นายชินภัทร์ เพ็งบุตร	ตัวแทนเยาวชนหนองขาว

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

แบบทดสอบวัดผลหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม

แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ เกี่ยวกับแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การค้นคว้าอิสระ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

****

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อ.....อายุ.....ปี

อาชีพ.....

สมาชิกในครอบครัว.....คนเป็นชาย ..... คนหญิง..... คน

ตอนที่ 2 : ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป มีดังนี้

1. สภาพทั่วไปของหนองขาว
2. ประวัติความเป็นมาของหนองขาว
3. สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวและความสำคัญ
4. แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของหนองขาวที่น่าสนใจ
5. ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะให้ข้อมูลได้
6. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
การค้นคว้าอิสระ
การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
****

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อ.....อายุ.....ปี

อาชีพ.....

สมาชิกในครอบครัว.....คนเป็นชาย ..... คนหญิง..... คน

ตอนที่ 2 : ข้อคำถามเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1. ความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ความเชื่อและประเพณี

1.1 ประวัติความเป็นมาและผู้ริเริ่ม

1.2 หลักฐานที่เป็นเครื่องยืนยันได้

1.3 ความหมายของภูมิปัญญาที่ตนเองถนัด

1.4 ลักษณะภูมิปัญญาของหนองขาว

1.5 ความแตกต่างระหว่างภูมิปัญญาหนองขาวและที่อื่น

1.6 วิวัฒนาการของภูมิปัญญาหนองขาว

ประเด็นที่ 2. วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสด ทอผ้า และความเชื่อเรื่องหม้อยาย

2.1 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้

2.2 ที่มาของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้

2.3 ราคาต้นทุนของอุปกรณ์ (โดยประมาณ)

2.4 อายุการใช้งานของอุปกรณ์ต่าง ๆ

2.5 การดูแลและซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ใช้

2.6 การพัฒนารูปแบบของอุปกรณ์ที่ใช้

2.7 ความแตกต่างของวัสดุและอุปกรณ์ในอดีตกับปัจจุบัน

ประเด็นที่ 3. ขั้นตอนการผลิตข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสด ทอผ้า และการปฏิบัติเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องหม้อยาย

3.1 อธิบายขั้นตอนการผลิตหรือการปฏิบัติตามลำดับก่อนหลัง

ประเด็นที่ 4. การบริหารจัดการภูมิปัญญาของบุคคลหรือองค์กร

4.1 การจำหน่ายผลผลิต

4.2 รูปแบบการรวมกลุ่ม

4.3 การบริหารจัดการสินค้าและการตลาด

4.4 ที่มาของสมาชิกของกลุ่มและสวัสดิการที่สมาชิกได้รับ

4.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

4.6 ผลประโยชน์ที่ได้รับ

ประเด็นที่ 5. การเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญา

5.1 ที่มาของความรู้ของผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.2 วิธีการในการถ่ายทอดความรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.3 ปัญหา + อุปสรรคในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.4 การพัฒนาวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.5 การประเมินผลงานที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเด็นที่ 6. ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.1 เหตุผลที่ต้องการสืบทอดภูมิปัญญาที่ตนเองถนัด

6.2 ผลงานที่ปรากฏและรางวัลที่เคยได้รับ

6.3 การจูงใจให้ลูกหลานสืบทอดภูมิปัญญาและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

6.4 ความภาคภูมิใจมากที่สุดในชีวิต

6.5 คุณค่าหรือประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.6 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

.....

คำชี้แจง

แบบประเมินฉบับนี้เป็นแบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เป็นการประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อหาข้อมูลเบื้องต้น ในการนำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป โดยแบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมนี้มีทั้งหมด 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อรับทราบข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ดังนั้น ขอให้ท่านประเมินความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว ซึ่งความหมายของระดับความคิดเห็นมีดังนี้

4	หมายถึง	ความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด
3	หมายถึง	ความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก
2	หมายถึง	ความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับ ปานกลาง
1	หมายถึง	ความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับ น้อย

ผู้วิจัย
นางอมรา ชวนขยัน
นักศึกษาปริญญาโท สาขาการสอนสังคมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

<u>ตอนที่ 1</u> ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	
1) วัตถุประสงค์ 1.1 กำหนดจุดประสงค์ถูกหลักเกณฑ์ มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย					
1.2 จุดประสงค์คาดหวังความสามารถหรือพฤติกรรมผู้เรียนได้เหมาะสมกับระดับชั้นหรือวัยของผู้เรียน					
2) เนื้อหาสาระ 2.1 สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้					
2.2 เนื้อหาถูกต้อง ตามหลักวิชา					
2.3 ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้นและความสามารถในการอ่านของเด็ก					
2.4 สาระความรู้มีแก่นสารและสมบูรณ์					
2.5 เนื้อหาให้ความรู้ ชี้ชวนให้ติดตามอ่าน					
3) การนำเสนอเนื้อหา 3.1 นำเสนอในโครงสร้างที่เหมาะสม เข้าใจง่าย					
3.2 เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก					
3.3 จัดลำดับเนื้อหาในแต่ละบทเชื่อมโยงสัมพันธ์กันดี					
3.4 เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจและเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่ามากขึ้น					
3.5 รายละเอียดของเนื้อหาเหมาะสม					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	
4) การใช้ภาษา 4.1 ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สื่อความหมายชัดเจน					
4.2 กะทัดรัดและถูกต้องตามหลักภาษา					
4.3 เรียบเรียงได้เหมาะสม ชวนอ่าน ไม่น่าเบื่อ					
4.4 ส่งเสริมให้เกิดสุนทรียะทางด้านการใช้ภาษา					
5) องค์ประกอบอื่นของหนังสือ 5.1 คำนำ					
5.2 สารบัญมีรายละเอียดครบ					
5.3 คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน					
5.4 แบบฝึกหัดหลากหลายท้าทายให้อยากทดสอบตนเอง					
5.5 กิจกรรมเสนอแนะหลากหลายและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง					
5.6 แบบทดสอบหลังเรียนสอดคล้องกับจุดประสงค์					
5.7 บรรณานุกรมครบถ้วนถูกต้อง					
6) ลักษณะทางกายภาพของหนังสือ 6.1 ลักษณะรูปเล่ม สีสันและขนาดเหมาะสมสวยงาม					
6.2 ปกหนังสือสีสันสวยงาม น่าสนใจ มีปกในครบ					
6.3 ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นหรือวัย พิมพ์ชัดเจน					
6.4 การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าเหมาะสม					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	
6.5 ภาพประกอบสีสันดึงดูดความสนใจ ขนาดเหมาะสมและมีคำอธิบายสัมพันธ์กับเนื้อหา สื่อความหมายชัดเจน					
6.6 การวางภาพประกอบ การพิมพ์ตัวอักษรและการวางช่องว่างทำให้ชวนอ่าน สบายตาสบายใจง่ายต่อการจดจำ					
7) คุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับ 7.1 ส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางที่ดี					
7.2 ช่วยให้เข้าใจวิถีชีวิตท้องถิ่นปัจจุบันดียิ่งขึ้น					
7.3 ปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง					
7.4 สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					
7.5 ปลูกฝังให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
7.6 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้และเกิดเจตคติที่ดีพร้อมที่จะอนุรักษ์ของดีของท้องถิ่นเอาไว้					

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

แบบทดสอบหลังเรียน
หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

คำชี้แจง ข้อสอบฉบับนี้เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ มีจำนวน 30 ข้อ (30 คะแนน)
คำสั่ง ให้นักเรียนเลือก (✕) ข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวในกระดาษคำตอบ

1. **ตำบลหนองขาว** ตั้งอยู่บริเวณใดของอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี (รู้-จำ)
   ก. ด้านตะวันตกของอำเภอท่าม่วง
   ข. ด้านตะวันออกของอำเภอท่าม่วง
   ค. เหนือสุดของอำเภอท่าม่วง
   ง. ใต้สุดของอำเภอท่าม่วง
2. **ตำบลหนองขาว** เกิดจากการรวมตัวกันของหมู่บ้านใดบ้าง (รู้-จำ)
   ก. บ้านกล้วยและบ้านไผ่งาม
   ข. บ้านดอนกอกและบ้านดอนสันตะเคียน
   ค. บ้านดงรังและบ้านดอนกระเดื่อง
   ง. บ้านไผ่งามและบ้านหนองหญ้าดอกขาว
3. อาชีพในข้อใดที่ชาวหนองขาวไม่สามารถทำได้ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวย (เข้าใจ)
   ก. การทำนา
   ข. การทำไร่
   ค. การขึ้นตาล
   ง. การทำป่าไม้
4. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของจังหวัดกาญจนบุรีมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวหนองขาวโดยตรงในด้านใด (สังเคราะห์)
   ก. ทอผ้า
   ข. ค้าขาย
   ค. อุตสาหกรรม
   ง. เกษตรกรรม ทำนา ทำไร่

5. ศูนย์รวมจิตใจของคนหนองขาวคือข้อใด (รู้-จำ)
   ก. วัดอินทาราม
   ข. วัดเขารักษ์
   ค. โรงเรียนหนองขาวโกวิท
   ง. โรงเรียนอินทาราม
6. อาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้านหนองขาวปัจจุบัน ได้รับน้ำจากแหล่งใด (วิเคราะห์)
   ก. น้ำฝน
   ข. ขุดบ่อบาดาล
   ค. เขื่อนแม่กลอง
   ง. แม่น้ำลำคลอง
7. ข้อใดที่บ่งบอกว่า **วัดใหญ่ดงรัง ส้มใหญ่** มีความเกี่ยวข้องกับเสภาเรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน (รู้-จำ)
   ก. พลายแก้วเคยบวชที่วัดนี้
   ข. พลายงามเคยบวชที่วัดนี้
   ค. พลายชุมพลเคยบวชที่วัดนี้
   ง. ขุนช้างเคยบวชที่วัดนี้
8. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับเหตุการณ์ของหนองขาวในสมัยรัตนโกสินทร์ (เข้าใจ)
   ก. พบหลักฐานสมัยโลหะ
   ข. เป็นเส้นทางที่พม่ายกทัพผ่าน
   ค. เป็นศูนย์กลางทางการค้าขาย
   ง. มีกษัตริย์ถึง 3 รัชกาลเคยเสด็จประทับและเยี่ยมเยียนราษฎรที่นี่
9. จากการพบหลักฐาน “เครื่องช้าง เครื่องม้ารวมทั้งลูกกระพรวน” ที่บ้านหนองขาวในปี 2544 สามารถสรุปได้อย่างไร (เข้าใจ)
   ก. บ้านหนองขาวเคยเป็นศูนย์กลางของสุวรรณภูมิ
   ข. บ้านหนองขาวเคยเป็นเส้นทางเดินทัพผ่านของพม่า
   ค. บ้านหนองขาวเคยเป็นชุมชนเก่าแก่มาก่อนสมัยประวัติศาสตร์
   ง. บ้านหนองขาวเคยเป็นที่ประทับแรมของพระมหากษัตริย์หลายพระองค์
10. จากพระราชนิพนธ์ตามเสด็จประพาสไทรโยค ของรัชกาลที่ 5 แสดงถึงอุปนิสัยของคนหนองขาวเป็นอย่างไร (วิเคราะห์)
   ก. เป็นคนกล้าพูดความจริง
   ข. เป็นคนขี้อายไม่กล้าพูด

ค. เป็นคนไม่ชอบเล่านิทาน

ง. เป็นคนฉ้อฉล คดโกง

11. “ จากการสำรวจเส้นทางรบพม่าในสมัยรัชกาลที่ 2 มีเส้นทางที่เกี่ยวข้องกับบ้านหนองขาว 2 เส้นทาง ” นักเรียนคิดว่าข้อความนี้บ่งบอกอะไร (วิเคราะห์)

ก. หนองขาวเป็นชุมชนเก่าแก่ ไม่ค่อยมีบ้านเรือน จึงมีเส้นทางเดินทางน้อย

ข. หนองขาวน่าจะเป็นชุมชนที่ไม่มีผู้คน สามารถเดินทางได้สะดวก

ค. หนองขาวเป็นชุมชนขนาดเล็ก ประชากรเบาบาง มีเส้นทางไม่มาก

ง. หนองขาวเป็นชุมชนที่มีบ้านเรือนหนาแน่น

12. นักเรียนคิดว่า เหตุการณ์ใดที่แสดงถึงความกล้าหาญและเสียสละเพื่อประเทศชาติของชาวบ้านหนองขาว (ประเมินค่า)

ก. การที่มีชาวบ้านหนองขาว 2 คนอาสาสมัครไปรบในทวีปยุโรป สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1

ข. การที่มีชาวบ้านหนองขาว 2 คน เข้าร่วมรบในสงครามมหาเอเชียบูรพา

ค. การที่ชาวบ้านหนองขาวรบกับพม่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา

ง. การที่ชาวบ้านหนองขาวรบกับพม่าในสมัยกรุงธนบุรี

13. ข้อใดแสดงให้เห็นความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของบ้านหนองขาวในสมัยกรุงธนบุรี (ประเมินค่า)

ก. เป็นชุมชนที่วัดสร้างพระปรางค์เป็นต้นแบบแห่งแรก

ข. เป็นเส้นทางเดินทัพผ่านของทั้งไทยและพม่าในการทำสงครามกัน

ค. เป็นสถานที่ตั้งค่ายทัพพม่าก่อนเข้าตีกรุงศรีอยุธยา

ง. เป็นสถานที่ที่พระยาสีหราชเดโชชัยและพระยาวิเศษชัยชาญคุมพลไปช่วยพระยายมราช

14. เจ้าอาวาสวัดอินทารามรูปใด ที่ได้รับการยกย่องจากชาวบ้านว่ามีผลงานยอดเยี่ยมมากที่สุด (รู้-จำ)

ก. พระอธิการกลม

ข. พระอธิการชุบ

ค. พระครูจริยาภิรัต

ง. พระครูโกวิทสุตคุณ

15. พิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาวได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานใด (รู้-จำ)

ก. เทศบาล ต.หนองขาวและอบต.หนองขาว

ข. เทศบาล ต.หนองขาว

ค. อบต.หนองขาว

ง. วัดอินทาราม

16. ข้อใด<u>ไม่ใช่</u>เหตุผลที่ทำให้วัดอินทารามยังคงความเป็นศูนย์กลางของชุมชนหนองขาว (เข้าใจ)

ก. เพราะมีเจ้าอาวาสบริหารงานมาถึง 14 รูป

ข. เพราะมีพิพิธภัณฑ์และลานแสดงวัฒนธรรมตั้งอยู่ในบริเวณวัด

ค. เพราะความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านช่วยกันจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ง. เพราะเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันใช้หลัก บ ว ร ในการสร้างความรุ่งเรืองให้ท้องถิ่น

17. ถ้านักเรียนต้องการศึกษาเรื่องราวชีวิตของคนหนองขาว นักเรียนสามารถเดินทางไปทัศนศึกษาได้ที่ใด (นำไปใช้)

ก. วัดส้มใหญ่

ข. โรงเรียนหนองขาวโกวิท

ค. พิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาว

ง. เทศบาลตำบลหนองขาว

18. นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นหนองขาวได้อย่างไร (นำไปใช้)

ก. ศึกษาเรื่องราวของหนองขาวได้ที่พิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาว

ข. เข้าร่วมกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมได้ที่วัดอินทาราม

ค. สนับสนุนผ้าทอหนองขาว

ง. ถูกทุกข้อ

19. ข้อใดเป็นเหตุให้คนในชุมชนเลื่อมใสศรัทธาวัดอินทารามมากกว่าวัดอื่น (วิเคราะห์)

ก. ผู้เข้าวัดรู้สึกจิตใจร่มเย็น

ข. มีศิลปกรรมไทยที่งดงามให้ศึกษา

ค. วัดไม่สร้างวัตถุมงคลใด ๆจำหน่าย

ง. มีพระสงฆ์ที่สามารถเทศนาสั่งสอนคนในชุมชนได้ลึกซึ้ง

20. **ภูมิปัญญา** หมายถึงข้อใด (รู้-จำ)

ก. ความเชื่อความศรัทธาของคนในท้องถิ่น

ข. การดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น

ค. ความรู้พื้นฐานทั่วไปของคนในท้องถิ่น

ง. ความคิดและการกระทำเพื่อแก้ปัญหาชีวิตสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม

21. ข้อใดถือเป็น**ภูมิปัญญาด้านความเชื่อและประเพณี**ของคนหนองขาวที่ไม่เหมือนใคร (วิเคราะห์)

ก. ประเพณีโกนจุก

ข. ความเชื่อเรื่องหม้อยาย

ค. ความเชื่อเรื่องการทรงเจ้า

ง. ประเพณีการสวดพระมาลัย

22. เพราะเหตุใดในการตำข้าวซ้อมมือ ขั้นตอนแรกจึงต้องนำข้าวไปผึ่งแดดก่อนหนึ่งวัน (เข้าใจ)

ก. เพื่อให้ข้าวแห้งจะได้บุบเปลือกง่ายขึ้น

ข. เพื่อให้ข้าวแห้งจะได้เมล็ดสวย

ค. เพื่อทำให้เมล็ดข้าวไม่หัก

ง. เพื่อง่ายต่อการฝัดข้าว

23. เพราะเหตุใดจึงต้องรมควันกระบอกตาล (เข้าใจ)

ก. เพื่อให้มีกลิ่นหอม

ข. เพื่อให้น้ำตาลสด

ค. เพื่อเป็นการอุ่นตาล

ง. เพื่อฆ่าเชื้อโรค โดยเฉพาะแบคทีเรีย

24. ในปัจจุบันหากชาวหนองขาวต้องการทอผ้าเพื่อจำหน่าย ประเภทหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ควรใช้อุปกรณ์ทอผ้าแบบใดและเพราะเหตุใด (นำไปใช้)

ก. หูก เพราะเป็นวิธีโบราณควรอนุรักษ์ไว้

ข. หูก เพราะได้เนื้อผ้าแน่น เงางาม

ค. กี่กระตุก เพราะได้ผ้าที่ทนทาน สีไม่ตก

ง. กี่กระตุก เพราะได้ผ้ามีคุณภาพจำนวนมากผืนและใช้เวลาน้อย

25. การบากท่อนไม้กลมยาว 2 ม. เพื่อทำสากตำข้าวซ้อมมือ โดยให้ค่อย ๆคอดกิ่วลงช่วงตรงกลางประมาณ 30 ซม. เพื่อใช้จับสากสำหรับตำข้าว เป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาคนในท้องถิ่นหลายอย่าง ยกเว้นข้อใด (วิเคราะห์)

ก. บริเวณที่คอดกิ่วของสากจะมีขนาดเล็กพอเหมาะ และสะดวกในการจับสากตำข้าวด้วยมือทั้ง 2 ข้าง

ข. เนื้อไม้ช่วงบนของบริเวณบากไม้ที่ยาวประมาณ 70 - 80 ซม. จะทำให้มีน้ำหนักส่งถ่ายลงสู่ไม้ท่อนล่าง เมื่อเวลาตำข้าวจะช่วยบดเปลือกข้าวให้แตกได้ดี

ค. บริเวณที่คอดกิ่วของสาก เป็นจุดที่ใช้คนหลายคนช่วยกันจับสากเพื่อตำข้าว จะเพิ่มน้ำหนักลงบนข้าวได้ดี

ง. บริเวณคอดกิ่วที่ใช้จับสากจะมีระดับความสูงประมาณ 80 - 90 ซม. ทำให้สามารถจับสากตำข้าวได้เหมาะสมกับการเคลื่อนไหวสรีระของคน

26. ลักษณะผ้าขาวม้าของชาวหนองขาวแตกต่างจากผ้าขาวม้าที่อื่นอย่างไร (วิเคราะห์)

ก. สีฉูดฉาด

ข. ทอด้วยมือ

ค. มีการยกลาย

ง. ลวดลายสวยงาม

27. เพราะเหตุใดในการเก็บน้ำตาลสด จึงต้องใส่ไม้พะยอมตากแห้งลงในกระบอกตาลทุกครั้ง (สังเคราะห์)

ก. เพื่อฆ่าเชื้อโรค

ข. ป้องกันการเจริญเติบโตของเชื้อจุลินทรีย์

ค. ทำให้น้ำตาลรสอร่อย

ง. เพื่อเพิ่มคุณค่าน้ำตาลสด

28. นักเรียนเห็นด้วยกับความเชื่อ เรื่อง หม้อยายของคนหนองขาวหรือไม่ เพราะเหตุใด (ประเมินค่า)

ก. เห็นด้วย เพราะผีปู่ย่า ตายายจะได้มีที่อยู่อาศัยแน่นอน

ข. เห็นด้วย เพราะเป็นกุศโลบายที่สอนให้เด็กมีความกตัญญูต่อผู้ใหญ่

ค. ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นเรื่องงมงาย

ง. ไม่เห็นด้วย เพราะยุ่งยากในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ

29. ถ้าบุคคลบริโภคข้าวซ้อมมือเป็นประจำ จะไม่เป็นโรคอะไร (นำไปใช้)

ก. สายตาสั้น

ข. โรคปวดข้อ

ค. อาการเหน็บชา

ง. อาการสมองเสื่อม

30. นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ ที่ควรช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาหนองขาวไว้ให้คงอยู่ต่อไป (ประเมินค่า)

ก. เห็นด้วย เพราะเป็นสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ

ข. เห็นด้วย เพราะนำมาใช้แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ค. ไม่เห็นด้วย เพราะล้าสมัย

ง. ไม่เห็นด้วย เพราะคนรุ่นหลังไม่ให้ความสนใจ

เฉลยคำตอบ

แบบทดสอบหลังเรียน

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

คำชี้แจง ข้อสอบฉบับนี้เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ มีจำนวน 30 ข้อ (30 คะแนน)

ข้อ	คำตอบ
1	ค
2	ค
3	ง
4	ง
5	ก
6	ค
7	ก
8	ง
9	ข
10	ก
11	ง
12	ก
13	ง
14	ง
15	ก

ข้อ	คำตอบ
16	ก
17	ค
18	ง
19	ค
20	ง
21	ข
22	ก
23	ง
24	ง
25	ค
26	ค
27	ข
28	ข
29	ค
30	ข

แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ของผู้เชี่ยวชาญ

<u>คำชี้แจง</u>

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อนำไปใช้ในการวัดและประเมินผู้เรียน ทั้งนี้ให้ท่านทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องระดับความคิดเห็นของรายการประเมินแต่ละข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+1 ... แน่ใจว่าข้อสอบมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 ... ไม่แน่ใจว่าข้อสอบมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 ... แน่ใจว่าข้อสอบไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อคำถาม	ระดับพุทธิพิสัย	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
			+ 1	0	- 1	
บทที่ 1 1. นักเรียนบอกที่ตั้งของตำบลหนองขาวและอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรีได้	1. **เทศบาลตำบลหนองขาว** ตั้งอยู่ในเขตอำเภออะไรของจังหวัดกาญจนบุรี	ความรู้ - ความจำ				
	2. **ตำบลหนองขาว** ตั้งอยู่บริเวณใดของอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี	ความรู้ - ความจำ				
2. นักเรียนอธิบายภูมิหลังของเทศบาลตำบลหนองขาวได้	3. คำว่า “**หนองขาว**” มีที่มาจากข้อใด	ความรู้ - ความจำ				
	4. “.....”	“.....”				
3. นักเรียนระบุลักษณะภูมิประเทศภูมิอากาศของตำบลหนองขาวได้	5. “.....”	“.....”				
	6. “.....”	“.....”				
	7. “.....”	“.....”				
	8. “.....”	“.....”				
	9. “.....”	“.....”				
	10. “.....”	“.....”				
n.“.....”	n. “.....”	“.....”				

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยแบบสอบถามนี้มีจำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อรับทราบความคิดเห็นอื่น ๆ

ดังนั้น ขอให้นักเรียนประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของตนมากที่สุดเพียงข้อเดียว ซึ่งความหมายของระดับความคิดเห็น มีดังนี้

4	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด
3	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับ มาก
2	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับ ปานกลาง
1	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับ น้อย

ความคิดเห็นของนักเรียนครั้งนี้ไม่มีผลต่อคะแนนใด ๆทั้งสิ้น คำตอบของนักเรียนจะเป็นประโยชน์ต่องานวิชาการของส่วนรวมทั้งในระดับโรงเรียน ระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ จึงขอให้นักเรียนตั้งใจตอบข้อคำถามตามความเป็นจริง

ผู้วิจัย
นางอมรา ชวนขยัน
นักศึกษาปริญญาโท สาขาการสอนสังคมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	
1. วัตถุประสงค์ 1.1 บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่านชัดเจน					
1.2 จำนวนข้อของจุดประสงค์เหมาะสม					
2. เนื้อหา 2.1 เนื้อหาสาระในหนังสือสอดคล้องกับจุดประสงค์					
2.2 จัดลำดับเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ					
2.3 ความยาวแต่ละเรื่องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน					
2.4 ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียน					
2.5 เนื้อหาสาระของแต่ละบทมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน					
2.6 ได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน					
2.7 สามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเรื่องได้					
3. การใช้ภาษา 3.1 การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน					
3.2 ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและเข้าใจง่าย					
3.3 เรียบเรียงภาษาได้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล สละสลวย ชวนอ่านไม่น่าเบื่อ					
3.4 การสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	
3.5 คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน					
4. ลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ 4.1 การจัดทำรูปเล่มเหมาะสม เปิดอ่านได้ง่าย					
4.2 ลักษณะของปกหนังสือน่าสนใจชวนให้อยากอ่าน					
4.3 ขนาดและความหนาของหนังสือ					
4.4 คุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์					
4.5 ตัวอักษรที่พิมพ์สวยงาม อ่านง่ายและชัดเจน					
4.6 ขนาดของตัวอักษร การวางจังหวะการพิมพ์ตัวอักษร การจัดช่องว่างระหว่างภาพและตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย					
4.7 การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าทำได้เหมาะสม					
4.8 สีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ					
5. ภาพประกอบและแผนที่ 5.1 ลักษณะของภาพประกอบสีสันสวยงามและชัดเจน					
5.2 ขนาดของภาพประกอบเหมาะสมกับหน้ากระดาษและขนาดของตัวอักษร					
5.3 จำนวนภาพประกอบเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป					
5.4 ภาพประกอบและแผนที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				ข้อเสนอแนะ
	4	3	2	1	
5.5 ภาพประกอบ แผนที่และคำอธิบายภาพให้สาระที่ชัดเจน สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา					
6. แบบฝึกหัดท้ายบท 6.1 ส่งเสริมความรู้ และทักษะการคิดได้หลากหลาย					
6.2 กิจกรรมในแบบฝึกหัดช่วยกระตุ้นความคิดให้กว้างไกล					
6.3 ส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น					
7. ด้านกิจกรรมเสนอแนะ 7.1 กิจกรรมเสนอแนะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้					
7.2 กิจกรรมเสนอแนะน่าสนใจหลากหลายและสามารถปฏิบัติจริงได้					
8. คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ 8.1 ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น					
8.2 ปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น					
8.3 มีสารประโยชน์เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4					
8.4 ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
8.5 สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ที่มา : ดัดแปลงแก้ไขจาก กรมวิชาการ. เกณฑ์การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2545.

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ ของผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวกับ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

<u>คำชี้แจง</u>

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ เกี่ยวกับ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ให้มีความสมบูรณ์ต่อไป ทั้งนี้โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องระดับความคิดเห็นในรายการประเมินแต่ละข้อ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+1 ... แน่ใจว่าข้อคำถามความคิดเห็นของนักเรียนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์

0 ... ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามความคิดเห็นของนักเรียนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์

-1 ... แน่ใจว่าข้อคำถามความคิดเห็นของนักเรียนไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
1. ด้านวัตถุประสงค์ 1.1 บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่านชัดเจน				
1.2 จำนวนข้อของจุดประสงค์เหมาะสม				
2. ด้านเนื้อหา 2.1 เนื้อหาสาระในหนังสือสอดคล้องกับจุดประสงค์				
2.2 จัดลำดับเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ				
2.3 ความยาวแต่ละเรื่องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน				
2.4 ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียน				
2.5 เนื้อหาสาระของแต่ละบทมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน				
2.6 ได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน				
2.7 สามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเรื่องได้				
3. ด้านการใช้ภาษา 3.1 การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน				
3.2 ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและเข้าใจง่าย				
3.3 เรียบเรียงภาษาได้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล สละสลวย ชวนอ่านไม่น่าเบื่อ				
3.4 การสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย				
3.4 คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน				

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
4. ด้านลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ 4.1 การจัดทำรูปเล่มเหมาะสม เปิดอ่านได้ง่าย				
4.2 ลักษณะของปกหนังสือน่าสนใจชวนให้อยากอ่าน				
4.3 ขนาดและความหนาของหนังสือ				
4.4 คุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์				
4.5 ตัวอักษรที่พิมพ์สวยงาม อ่านง่ายและชัดเจน				
4.6 ขนาดของตัวอักษร การวางจังหวะการพิมพ์ตัวอักษร การจัดช่องว่างระหว่างภาพและตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย				
4.7 การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าทำได้เหมาะสม				
4.8 สีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ				
5. ด้านภาพประกอบและแผนที่ 5.1 ลักษณะของภาพประกอบสีสันสวยงามและชัดเจน				
5.2 ขนาดของภาพประกอบเหมาะสมกับหน้ากระดาษและขนาดของตัวอักษร				
5.3 จำนวนภาพประกอบเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป				
5.4 ภาพประกอบและแผนที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน				
5.5 ภาพประกอบ แผนที่และคำอธิบายภาพให้สาระที่ชัดเจน สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา				

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
6. ด้านแบบฝึกหัดท้ายบท 6.1 ส่งเสริมความรู้ และทักษะการคิดได้หลากหลาย				
6.2 กิจกรรมในแบบฝึกหัดช่วยกระตุ้นความคิดให้กว้างไกล				
6.3 ส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น				
7. ด้านกิจกรรมเสนอแนะ 7.1 กิจกรรมเสนอแนะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้				
7.2 กิจกรรมเสนอแนะน่าสนใจหลากหลายและสามารถปฏิบัติจริงได้				
8. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ 8.1 ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น				
8.2 ปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น				
8.3 มีสาระประโยชน์เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4				
8.4 ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น				
8.5 สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้				

ลงชื่อ

(.....)

ผู้ประเมิน

...../...../.....

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

หลังจากผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) เจ้าอาวาสวัดอินทาราม 2) ประธานการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนองขาวและ3) ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอินทาราม โดยผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของหนองขาว

เขตเทศบาลตำบลหนองขาวเป็นพื้นที่ที่อยู่ในตำบลหนองขาว อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอท่าม่วง โดยจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิศาสตร์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ เนื่องจากมีพื้นที่กว้างขวาง ภูมิประเทศมีทั้งเขตภูเขาสูง ได้แก่ เทือกเขาตะนาวศรี เทือกเขาถนนธงชัย และที่ราบลุ่มแม่น้ำ ได้แก่ แควน้อย แควใหญ่และแม่น้ำแม่กลอง สภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าว เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นแหล่งเศรษฐกิจทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี เขตเทศบาลตำบลหนองขาวอยู่ห่างจากตัวอำเภอท่าม่วง ประมาณ 9 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดกาญจนบุรี ประมาณ 11 กิโลเมตร มีภูมิอากาศเหมือนกับบริเวณอื่น ๆในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งภูมิอากาศค่อนข้างร้อน มี 3 ฤดูกาล ประชากรในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีการประกอบอาชีพแตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร รองลงมาคือทอผ้า ทำการค้า มีโรงเรียนในเขตเทศบาลจำนวน 2 แห่ง คือ โรงเรียนวัดอินทาราม และโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ โรงเรียนหนองขาวโกวิทพิทยาคม มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจคือ ชาวบ้านหนองขาวจะทำนากันเป็นส่วนใหญ่ โดยทำปีละ 1 ครั้ง เพราะต้องอาศัยน้ำฝน ปัจจุบันมีน้ำส่งมาจากเขื่อนแม่กลอง ท่าม่วงส่งมาตามคลองชลประทาน มีการทำไร่ปลูกผักสวนครัว ได้แก่ การปลูกผักชี มะเขือเทศ ถั่วลิสง มะเขือ ถั่วนาฝักยาว เป็นต้น ปัจจุบันชาวบ้านหนองขาวทำไร่ผักชีกันเป็นจำนวนมาก ส่วนอุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตร จำพวกโรงสีข้าว มีตั้งแต่ขนาดกลางถึงขนาดเล็ก หัตถกรรมส่วนมาก ได้แก่ การทอผ้า ซึ่งมักทำหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านก็จะว่างประมาณ 3 เดือน ชาวบ้านที่มีอาชีพค้าขายมักเป็นแม่ค้าหาบเร่ ซึ่งจะค้าขายเมื่อว่างจากการทำนา สินค้าที่ขายเป็นผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนหรือสินค้าที่คนในครัวเรือนหามาได้จากท้องถิ่นของตน ได้แก่ ตาลโตนด ถั่วลิสง ข้าวโพด มันเทศ ข้าวซ้อมมือ ผักที่กินได้จากป่า

2. ประวัติความเป็นมาของหนองขาว

เทศบาลตำบลหนองขาว ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าตามแนวชายแดนและเส้นทางเดินทัพในสงครามระหว่างไทย - พม่า เป็นชุมชนที่อยู่บนเส้นทางสงครามไทย - พม่า ผ่านด่านเจดีย์สามองค์ ประวัติของหมู่บ้านบันทึกในสมุดไทยโดยพระสงฆ์รูปหนึ่ง ระบุว่าหนองขาวเกิดจากการรวมกันของหมู่บ้านเก่าสองแห่ง คือ บ้านดงรังและบ้านดอนกระเดื่อง ซึ่งถูกพม่าตีแตกเมื่อปี 2310 ระหว่างสงครามเสียกรุงสมัยอยุธยา บ้านเรือนและวัดถูกเผาพังพินาศ ภายหลังสงครามชาวบ้านที่พากันหลบหนีภัยสงครามไปอยู่ตามเขากันเป็นเวลานาน ก็มารวมตัวกันทำกินบริเวณริมหนองน้ำใหญ่ที่เรียกว่า “หนองหญ้าดอกขาว” ต่อมาชื่อหนองน้ำได้กลายเป็นชื่อเรียกสั้น ๆว่า “หนองขาว” หนองขาวเคยเป็นชุมชนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ บริเวณใกล้เคียงค้นพบหลักฐานประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ขวาน ฉมวก สมัยธนบุรีเคยเป็นที่ตั้งทัพ สมัยรัตนโกสินทร์มีกษัตริย์ถึง 3 พระองค์เคยเสด็จผ่านมาพักที่นี่ รวมทั้งวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนก็กล่าวถึงวัดส้มใหญ่สันนิษฐานว่าพลายแก้วเคยมาบวชที่วัดนี้

3. สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวและความสำคัญ

ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีสถานที่สำคัญ คือ 1)วัดอินทาราม (วัดหนองขาว) ถือเป็นศูนย์กลางของชุมชน ภายในวัดมีหลวงปู่พระป่าเลไลยก์ 2) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านหนองขาว ซึ่งมีการเสนอเรื่องราวตัวตนของคนหนองขาว 8 หัวข้อด้วยกัน และยังมีบ้านไทยโบราณ เป็นที่สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การสาธิตการทอผ้า และในงานสงกรานต์ประจำปีระหว่างวันที่ 13 -15 เมษายน จะมีการจัดงานอดีตเรืองรองบ้านหนองขาว ซึ่งเป็นการแสดงถึงวิถีชีวิตพื้นบ้านของหนองขาว ช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปีจะมีงานแห่เทศน์มหาชาติ นอกจากนี้ยังมีประเพณีการบวชลูกแก้ว และอื่น ๆอีกสามารถพบเห็นได้ในหนองขาว

4. แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นหนองขาวที่น่าสนใจ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวมีอยู่มากมายและหลากหลายชนิด เช่น แหล่งภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม ผลิตผลจากการเกษตร ได้แก่ การทำข้าวซ้อมมือ การทำน้ำตาลสดหรือน้ำตาลโตนด ขนมตาล ข้าวเกรียบว่าว ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้าด้วยหูกและกี่กระตุก ด้านศิลปกรรม มีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ ได้แก่ เจดีย์ บ้านทรงไทย อาคารสุขศาลาที่มีรูปแบบและเอกลักษณ์สืบทอดมาแต่โบราณ ด้านความเชื่อและพิธีกรรม ได้แก่ ความเชื่อเรื่องหม้อยาย ศาลพ่อแม่ ศาลตายาย ด้านวัฒนธรรม ประเพณี เช่น โกนจุก การละเล่นเพลงเหย่ย ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ภาษาถิ่น เป็นต้น

5. ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ รายชื่อของผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 13 คน ซึ่งมีความรู้ในสาขาที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. นางอุบล อำนวย	ครูชำนาญการพิเศษ ร.ร.วัดอินทาราม
2. นางวิเชียร บัวทอง	ภูมิปัญญาด้านทอผ้า (กี่กระตุก)
3. นางหมาหลีก โตประยูร	ภูมิปัญญาด้านทอผ้า (หูก)
4. น.ส.อารีย์รัตน์ พฤฑฒิกุล	หัวหน้ากลุ่มสตรีอาสาพัฒนา ต.หนองขาว
5. นายอดิศักดิ์ ฝอยทับทิม	ภูมิปัญญาด้านทอผ้า (การค้นด้าย)
6. นางมาลัย บัวทอง	ภูมิปัญญาด้านทอผ้า (การกรอด้าย)
7. นายสำราญ ฟักทอง	ภูมิปัญญาด้านเกษตร (น้ำตาลสด)
8. นางระเบียบ นิสัยดี	ภูมิปัญญาด้านเกษตร (น้ำตาลสด)
9. นางประจวบ พัฒนมาศ	ภูมิปัญญาด้านเกษตร (ข้าวซ้อมมือ)
10. นางหมากบ จำปาทอง	ภูมิปัญญาด้านเกษตร (ข้าวซ้อมมือ)
11. น.ส. โสมฤทัย ทองแท้	เจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาว
12. นายบรรเจิดต์ วงษ์วรรณ์	นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ม.ศิลปากร ผู้นำเยาวชนหนองขาว
13. นายชินภัทร์ เพ็งบุตร	ตัวแทนเยาวชนหนองขาว

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

หลังจากผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บข้อมูล จนได้รายชื่อผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว จึงได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งสิ้น 13 คน โดยผลการสัมภาษณ์ สรุปได้พอสังเขป ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม ในที่นี้ผู้วิจัยจะนำเสนอ 2 เรื่อง ได้แก่

1.1 การทำข้าวซ้อมมือ

ในอดีตชาวบ้านหนองขาวยังไม่มีโรงสีเหมือนปัจจุบัน ชาวบ้านจึงคิดวิธีตำข้าวกินเอง ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ในสมัยโบราณ โดยการตำด้วยสากมือ หรือใช้เครื่องสีข้าวด้วยมือ เพื่อให้ได้ข้าวสารเร็วขึ้น เรียกว่าสีมือ ข้าวที่ได้จากการสีมือเรียกว่าข้าวกล้อง เมล็ดข้าวที่สีเอาเปลือกออกแล้ว ยังมีเยื่อสีนวล ๆหุ้มเมล็ดอยู่อีก จากนั้นก็นำไปตำในครกอีกครั้งเพื่อให้เยื่อที่หุ้มเมล็ดหลุดออกมา โดยใช้สากลุมพุก(ตะลุมพุก)หรือครกกระเดื่อง เรียกว่า ซ้อม แล้วใช้กระด้งฝัดแยกเปลือกและรำออก

จึงเรียกข้าวที่ตำได้ว่า “ ข้าวซ้อมมือ” ข้าวซ้อมมือหุงง่ายและเมื่อสุกจะนุ่ม ข้าวซ้อมมือเป็นข้าวที่ยังคงวิตามินของข้าวเอาไว้ คือ วิตามินบี 1 รักษาอาการเหน็บชา วิตามินบี 2 ไม่เป็นโรคปากนกกระจอก วิตามินบีรวม ช่วยบำรุงสมอง ไม่ปวดเมื่อย ไม่เหนื่อยง่ายและยังมีประโยชน์อื่นอีกมากมาย ปัจจุบันนี้มีคนทำข้าวซ้อมมือน้อยมาก มีผู้ที่ช่วยสืบทอดคือ ครูและนักเรียนโรงเรียนวัดอินทารามในกลุ่มที่สนใจ

1.2 การทำน้ำตาลสดหรือน้ำตาลโตนด

เนื่องจากในชุมชนหนองขาวมีต้นตาลโตนดขึ้นอยู่โดยทั่วไป บริเวณริมถนนสายหนองขาว - พนมทวน ซึ่งสามารถพบเห็นภาพคนขึ้นต้นตาลได้ในตอนเช้าและตอนเย็น ซึ่งในกระบอกที่เก็บน้ำตาลจะใส่ไม้พะยอม เพื่อช่วยป้องกันการบูดของน้ำตาลสด ต้นตาลโตนดให้ประโยชน์มากมายทั้งในการให้น้ำตาลสด นำมาเคี่ยวเป็นน้ำตาลปึก ทำน้ำกระแช่ แม้กระทั่งการแปรรูปจากลูกตาลมาทำเป็นขนมตาล ต้นตาลนั้นให้ประโยชน์ทุกส่วน คุณสมบัติของน้ำตาลสดหนองขาว คือ มีสีเหลืองนวล(เหลืองอ่อน ๆ) รสชาติหวานหอม มีกลิ่นควันจากการรมควันกระบอกตาลเพื่อฆ่าเชื้อแบคทีเรีย รสชาติตามธรรมชาติของน้ำตาลรวมกับกลิ่นควันจากกระบอกตาล เป็นเอกลักษณ์ของน้ำตาลสดหนองขาว น้ำตาลที่ได้แต่ละกระบอกจะถูกนำไปอุ่นเพื่อไม่ให้น้ำตาลบูด โดยการนำน้ำตาลสดที่ได้มาเทรวมกันในกระทะใบใหญ่แล้วตั้งไฟ เมื่อเดือดแล้วรอให้เย็นจึงตวงใส่ขวดขาย น้ำตาลจึงมีความสดและหวานตามธรรมชาติ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้าขาวม้าร้อยสี

การทอผ้าเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของคนหนองขาวที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน แต่ก่อนมีการปลูกฝ้ายเพื่อขายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อในหมู่บ้าน และมีบางส่วนที่นำมาปั่นแล้วนำมาทอด้วยหูกเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ที่นอน ฯลฯ ต่อมาเมื่อมีด้ายสำเร็จเข้ามาขายในหมู่บ้านจึงใช้ด้ายสำเร็จ ทำให้ไม่ต้องเสียเวลาย้อม ผ้าขาวม้าของหนองขาว มีลวดลายเป็นที่รู้จักและเป็นเอกลักษณ์ก็คือ **ผ้าขาวม้าตาจัก** ซึ่งเป็นลวดลายโบราณดั้งเดิมของผ้าขาวม้าซึ่งทำยาก เป็นลวดลายที่เลียนแบบมาจากลวดลายของการจักสานสมัยก่อน จึงเรียกว่า**ตาจัก** ซึ่งผ้าขาวม้าตาจักโบราณจะมีสีแดง ขนาดกว้างกว่าผ้าขาวม้าลวดลายอื่น ปัจจุบันมีผู้ที่ทอผ้าด้วยหูกเหลือน้อยมาก เช่น ป้าหมาหลีก โตประยูร ส่วนการทอผ้าด้วยกี่กระตุกมีผู้ที่สืบทอด ถือได้ว่าเป็นครูของชาวบ้าน ได้แก่ ป้าแอ๊วหรือป้าวิเชียร บัวทอง ผู้เป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดการทอผ้า โดยมีลูกสาว 3 คนเป็นผู้สืบทอด การทอผ้าด้วยหูกและกี่กระตุกมีขั้นตอนไม่แตกต่างกัน ส่วนที่ต่างกันมักเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละขั้น ปัจจุบันการทอผ้าขาวม้าหนองขาว นิยมทอด้วยกี่กระตุกเพราะรวดเร็วกว่า และมีการนำผ้าขาวม้ามาแปรรูปเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างอื่นอีกมากมาย เช่น ตัดเสื้อผ้า ทำหมวก กระเป๋า รองเท้า ฯลฯ และที่

ได้ชื่อว่าผ้าขาวม้าร้อยสี เพราะผ้าขาวม้าของหนองขาวมีสีสันมากมายเป็นร้อย ๆสี อีกทั้งราคาถูกด้วย จึงเป็นที่นิยมมากสำหรับซื้อเป็นของฝาก

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อและพิธีกรรม ได้แก่

3.1 ความเชื่อเรื่องหม้อยาย

ความเชื่อเรื่องหม้อยายเป็นภูมิปัญญาด้านความเชื่อของคนหนองขาว แสดงถึงความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เป็นกุศโลบายที่ต้องการสอนเด็กให้เป็นคนดี มีความเคารพผู้ใหญ่ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ผีปู่ย่า ตายายจะได้คุ้มครองให้ปลอดภัย เป็นการสอนให้มีความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ ลูกหลานมีโอกาสได้กลับมาดูแลพ่อแม่ โดยทุกปีในเดือน 6 จะมีการตั้งศาลหรือการบูชาเจ้าด้วยการทำบายศรีปากชาม ขนมต้มแดงต้มขาว หัวข้าวหัวแกง หมากพลูและน้ำ นำไปกราบไหว้หม้อยายหรือปู่ย่า ตายายนั่นเอง เพื่อให้ปู่ย่า ตายายช่วยปกปักรักษาทุกคนในบ้านให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และยังเป็นการเชื่อว่า ผีปู่ย่า ตายายจะช่วยควบคุมความประพฤติของลูกหลานให้ทำแต่ความดีอีกด้วย หม้อยายมักเก็บไว้ในห้องนอน พ่อแม่จะเป็นผู้ทำหม้อยายให้ลูกของตนเท่ากับจำนวนหม้อที่มีอยู่ เมื่อลูกแต่งงานแล้วแยกบ้านออกไป หม้อยายจึงมีมากขึ้นเรื่อย ๆ

3.2 ศาลต่าง ๆ

ศาลเจ้าในหมู่บ้านหนองขาวมีมากมายนับสิบศาล แต่ศาลเจ้าสำคัญที่คนหนองขาวนับถือนิยมไป**ตั้งศาล**หรือไป**กราบไหว้บูชา**ด้วยการนำเครื่องเซ่นไหว้ในเดือน 6 ของทุกปี มี 4 แห่ง คือ **1) ศาลเจ้าพ่อแม่** เป็นศาลที่สำคัญและเป็นที่นับถือสูงสุดของคนหนองขาว ถือเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน จะทำพิธีสวดมนต์เย็นก่อนในวันแรม 1 ค่ำ แล้วตั้งศาลในวันแรม 2 ค่ำ **2) ศาลเกยนอก** ตั้งศาลในวันแรม 3 ค่ำ **3) ศาลหนองน้อย** ตั้งศาลในวันแรม 4 ค่ำ และ **4) ศาลตาปู่** ตั้งศาลในวันแรม 5 ค่ำ

การตั้งศาลเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งของคนหนองขาวที่ต้องการให้ลูกหลานที่ไปทำงานที่อื่นได้กลับมาเยี่ยมบ้าน ดูแลพ่อแม่ ปู่ย่าตายายของตนเป็นการแสดงถึงความกตัญญู

ตารางที่ 11 สรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1) วัตถุประสงค์				
1.1 กำหนดจุดประสงค์ถูกหลักเกณฑ์ มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.00	0.00	มากที่สุด	1
1.2 จุดประสงค์คาดหวังความสามารถหรือพฤติกรรมผู้เรียนได้เหมาะสมกับระดับชั้นหรือวัยของผู้เรียน	4.00	0.00	มากที่สุด	1
รวม	**4.00**	**0.00**	**มากที่สุด**	**1**
2) เนื้อหาสาระ				
2.1 สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้	4.00	0.00	มากที่สุด	1
2.2 เนื้อหาถูกต้อง ตามหลักวิชา	4.00	0.00	มากที่สุด	1
2.3 ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้นและความสามารถในการอ่านของเด็ก	3.67	0.58	มากที่สุด	4
2.4 สาระความรู้มีแก่นสารและสมบูรณ์	3.67	0.58	มากที่สุด	4
2.5 เนื้อหาให้ความรู้ ชี้ชวนให้ติดตามอ่าน	4.00	0.00	มากที่สุด	1
รวม	**3.87**	**0.23**	**มากที่สุด**	**3**
3) การนำเสนอเนื้อหา				
3.1 นำเสนอในโครงสร้างที่เหมาะสม เข้าใจง่าย	3.67	0.58	มากที่สุด	1
3.2 เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก	3.33	0.58	มาก	2
3.3 จัดลำดับเนื้อหาในแต่ละบทเชื่อมโยงสัมพันธ์กันดี	3.33	0.58	มาก	2

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
3.4 เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจและเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่ามากขึ้น	3.33	0.58	มาก	2
3.5 รายละเอียดของเนื้อหาเหมาะสม	3.33	0.58	มาก	2
รวม	**3.40**	**0.20**	**มาก**	**7**
4) การใช้ภาษา 4.1 ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สื่อความหมายชัดเจน	4.00	0.00	มากที่สุด	1
4.2 กะทัดรัดและถูกต้องตามหลักภาษา	4.00	0.00	มากที่สุด	1
4.3 เรียบเรียงได้เหมาะสม ชวนอ่านไม่น่าเบื่อ	3.67	0.58	มากที่สุด	3
4.5 ส่งเสริมให้เกิดสุนทรียะทางด้านการใช้ภาษา	3.67	0.58	มากที่สุด	3
รวม	**3.83**	**0.29**	**มากที่สุด**	**6**
5) องค์ประกอบอื่นของหนังสือ 5.1 คำนำ	4.00	0.00	มากที่สุด	1
5.2 สารบัญมีรายละเอียดครบ	4.00	0.00	มากที่สุด	1
5.3 คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน	4.00	0.00	มากที่สุด	1
5.4 แบบฝึกหัดหลากหลายท้าทายให้อยากทดสอบตนเอง	3.67	0.58	มากที่สุด	6
5.5 กิจกรรมเสนอแนะหลากหลายและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง	3.67	0.58	มากที่สุด	6
5.6 แบบทดสอบหลังเรียนสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.00	0.00	มากที่สุด	1
5.7 บรรณานุกรมครบถ้วนถูกต้อง	4.00	0.00	มากที่สุด	1

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
รวม	**3.90**	**0.16**	**มากที่สุด**	**2**
6) ลักษณะทางกายภาพของหนังสือ 6.1 ลักษณะรูปเล่ม สีสันและขนาดเหมาะสมสวยงาม	4.00	0.00	มากที่สุด	1
6.2 ปกหนังสือสีสันสวยงาม น่าสนใจ มีปกในครบ	4.00	0.00	มากที่สุด	1
6.3 ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นหรือวัย พิมพ์ชัดเจน	3.67	0.58	มากที่สุด	4
6.4 การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าเหมาะสม	3.67	0.58	มากที่สุด	4
6.5 ภาพประกอบสีสันดึงดูดความสนใจ ขนาดเหมาะสมและมีคำอธิบายสัมพันธ์กับเนื้อหา สื่อความหมายชัดเจน	4.00	0.00	มากที่สุด	1
6.6 การวางภาพประกอบ การพิมพ์ตัวอักษรและการวางช่องว่าง ทำให้ชวนอ่าน สบายตาสบายใจง่ายต่อการจดจำ	3.67	0.58	มากที่สุด	4
รวม	**3.83**	**0.17**	**มากที่สุด**	**5**
7) คุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับ 7.1 ส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในทางที่ดี	4.00	0.00	มากที่สุด	1
7.7 ช่วยให้เข้าใจวิถีชีวิตท้องถิ่นปัจจุบันดียิ่งขึ้น	4.00	0.00	มากที่สุด	1
7.8 ปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	4.00	0.00	มากที่สุด	1

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
7.9 สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.67	0.58	มากที่สุด	6
7.10 ปลูกฝังให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.00	0.00	มากที่สุด	1
7.11 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้และเกิดเจตคติที่ดีพร้อมที่จะอนุรักษ์ของดีของท้องถิ่นเอาไว้	4.00	0.00	มากที่สุด	1
รวม	**3.83**	**0.11**	**มากที่สุด**	**4**
รวมทั้ง 7 ด้าน	**3.81**	**0.11**	**มากที่สุด**	

ตารางที่12 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ของผู้เชี่ยวชาญ

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อ	ประเภท	ระดับความคิดเห็น			$\sum R$	IOC
			1	2	3		
บทที่ 1	1	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
1. นักเรียนบอกที่ตั้งของตำบลหนองขาวและอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรีได้	2	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. นักเรียนอธิบายภูมิหลังของเทศบาลตำบลหนองขาวได้	3	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	4	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. นักเรียนระบุลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศของตำบลหนองขาวได้	5	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	6	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	7	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	8	สังเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	9	สังเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	10	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. นักเรียนอธิบายลักษณะสภาพทั่วไปทางสังคมในด้านการศึกษา ศาสนา อาชีพของประชากรในตำบลหนองขาวได้	11	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	12	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	13	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	14	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
บทที่ 2	15	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
5. นักเรียนบอกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของตำบลหนองขาวในยุคสมัยต่าง ๆได้	16	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	17	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	18	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	19	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่12 (ต่อ)

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อ	ประเภท	ระดับความคิดเห็น			$\sum R$	IOC
			1	2	3		
6. นักเรียนวิเคราะห์ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของตำบลหนองขาวในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยประวัติศาสตร์ สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบันได้	20	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	21	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	22	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	23	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	24	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	25	ประเมินค่า	+1	+1	+1	3.00	1.00
	26	ประเมินค่า	+1	+1	+1	3.00	1.00
	27	ประเมินค่า	+1	+1	+1	3.00	1.00
บทที่ 3 7. นักเรียนบอกประวัติของวัดอินทารามและพิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาวได้	28	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	29	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	30	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	31	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
8. นักเรียนบอกคุณค่าของวัดอินทารามและพิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาวที่มีต่อชุมชนได้	32	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	33	นำไปใช้	+1	+1	0	2.00	0.67
	34	นำไปใช้	0	+1	0	1.00	0.33
	35	นำไปใช้	+1	+1	+1	3.00	1.00
	36	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
บทที่ 4	37	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
9. นักเรียนบอกความหมายของภูมิปัญญาได้	38	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
10. นักเรียนระบุประเภทของภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวได้	39	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่12 (ต่อ)

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อ	ประเภท	ระดับความคิดเห็น			$\sum R$	IOC
			1	2	3		
11. นักเรียนสามารถบอกขั้นตอนการทำข้าวซ้อมมือ น้ำตาลสดและทอผ้าได้	40	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	41	ความรู้ - ความจำ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	42	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	43	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
12. นักเรียนอธิบายลักษณะภูมิปัญญาของการทำข้าวซ้อมมือน้ำตาลสดและทอผ้าได้	44	นำไปใช้	+1	+1	+1	3.00	1.00
	45	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	46	นำไปใช้	+1	+1	0	2.00	0.67
	47	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	48	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	49	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	50	สังเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
13. นักเรียนอธิบายลักษณะภูมิปัญญาเกี่ยวกับหม้อยายของคนหนองขาวได้	51	ประเมินค่า	+1	+1	+1	3.00	1.00
	52	นำไปใช้	+1	+1	+1	3.00	1.00
	53	วิเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
14. นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของภูมิปัญญาประเภทต่าง ๆในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวได้	54	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	55	ความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	56	นำไปใช้	0	+1	+1	2.00	0.67
	57	นำไปใช้	+1	+1	0	2.00	0.67
	58	สังเคราะห์	+1	+1	+1	3.00	1.00
	59	ประเมินค่า	+1	+1	+1	3.00	1.00
	60	ประเมินค่า	+1	+1	+1	3.00	1.00
ค่าเฉลี่ยรวม		**0.97**					

ตารางที่13 ค่าประสิทธิภาพ (E_1/ E_2) ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาล ต. หนองขาว แบบรายบุคคล จำนวน 3 คน

นักเรียนคนที่	คะแนนแบบฝึกหัดท้ายบท				รวม 80 คะแนน	คะแนนทดสอบหลังเรียน รวม 30 คะแนน
	บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4		
	20 คะแนน	20 คะแนน	20 คะแนน	20 คะแนน		
1	19	17	20	19	75	23
2	20	14	20	18	72	26
3	20	15	20	17	72	25
คะแนนรวม					219	74
คะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$)					73.00	24.67
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ					91.25	82.22

ตารางที่14 ค่าประสิทธิภาพ (E_1/ E_2) ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาล ต. หนองขาว แบบกลุ่มเล็ก จำนวน 9 คน

นักเรียนคนที่	คะแนนแบบฝึกหัดท้ายบท				รวม 80 คะแนน	คะแนนทดสอบหลังเรียน รวม 30 คะแนน
	บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4		
	20 คะแนน	20 คะแนน	20 คะแนน	20 คะแนน		
1	20	16	20	17	73	24
2	20	15	19	18	72	23
3	20	19	20	18	77	28
4	20	15	20	18	73	26
5	18	15	20	16	69	27
6	20	14	20	18	72	27
7	20	16	19	17	72	24
8	19	17	20	18	74	24
9	20	18	19	19	76	27
คะแนนรวม					658	230
คะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$)					73.11	25.56
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ					91.39	85.19

ตารางที่15 ค่าประสิทธิภาพ (E_1/ E_2) ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาล ต. หนองขาว ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน

นักเรียนคนที่	คะแนนแบบฝึกหัดท้ายบท				รวม 80 คะแนน	คะแนนทดสอบหลังเรียน รวม 30 คะแนน
	บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4		
	20 คะแนน	20 คะแนน	20 คะแนน	20 คะแนน		
1	20	19	20	17	75	26
2	19	15	19	18	71	26
3	20	15	19	18	72	25
4	20	15	19	17	71	24
5	20	18	20	18	76	24
6	19	19	20	18	76	26
7	19	19	19	18	75	26
8	20	19	20	18	77	24
9	19	17	19	18	73	24
10	19	18	20	19	76	24
11	19	19	20	18	76	26
12	19	19	20	18	76	25
13	20	19	20	18	77	25
14	20	19	20	18	77	25
15	20	19	20	18	77	25
16	20	18	20	19	77	26
17	20	16	20	16	72	24
18	19	19	20	18	76	24
19	19	18	20	17	74	23
20	20	18	20	16	74	24
21	20	18	20	18	76	22
22	19	15	20	18	72	23
23	20	19	20	18	77	22

ตารางที่15 (ต่อ)

นักเรียนคนที่	คะแนนแบบฝึกหัดท้ายบท				รวม 80 คะแนน	คะแนนทดสอบหลังเรียน รวม 30 คะแนน
	บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4		
	20 คะแนน	20 คะแนน	20 คะแนน	20 คะแนน		
24	20	16	20	18	74	23
25	20	18	20	15	73	22
26	20	18	19	16	73	22
27	19	16	20	16	71	25
28	20	20	20	18	78	26
29	20	16	19	18	73	24
30	20	17	20	19	76	26
31	19	16	20	17	72	27
32	19	20	20	18	77	29
33	20	16	19	17	72	24
34	20	17	20	18	75	26
35	19	16	20	19	74	27
36	20	18	20	19	77	29
37	20	18	20	18	76	28
38	19	17	20	18	74	25
39	19	19	19	18	75	26
40	16	18	20	19	73	27
41	20	14	20	18	72	26
42	19	18	20	18	75	21
43	19	18	20	18	75	22
44	20	15	20	18	73	26
45	20	18	19	16	73	28
คะแนนรวม					3355	1122
คะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$)					74.56	24.93
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ					93.19	83.11

ตารางที่16 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ เกี่ยวกับแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			$\sum R$	IOC
	1	2	3		
1. ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านวัตถุประสงค์					
1.1 บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่านชัดเจน	+1	+1	+1	3.00	1.00
1.2 จำนวนข้อของจุดประสงค์เหมาะสม	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านเนื้อหา					
2.1 เนื้อหาสาระในหนังสือสอดคล้องกับจุดประสงค์	+1	+1	+1	3.00	1.00
2.2 จัดลำดับเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
2.3รายละเอียดเนื้อหาแต่ละเรื่องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน	+1	+1	+1	3.00	1.00
2.4 ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียน	+1	+1	+1	3.00	1.00
2.5 เนื้อหาสาระของแต่ละบทมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน	+1	+1	+1	3.00	1.00
2.6 ได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน	+1	+1	+1	3.00	1.00
2.7 สามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเรื่องได้	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านการใช้ภาษา	+1	+1	+1	3.00	1.00
3.1 การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน					
3.2 ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่16 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			$\sum R$	IOC
	1	2	3		
3.3 เรียบเรียงภาษาได้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล สละสลวย ชวนอ่านไม่น่าเบื่อ	+1	+1	+1	3.00	1.00
3.4 การสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย	+1	+1	+1	3.00	1.00
3.5 คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ 4.1 การจัดทำรูปเล่มเหมาะสม เปิดอ่านได้ง่าย	+1	+1	+1	3.00	1.00
4.2 ลักษณะของปกหนังสือน่าสนใจชวนให้อยากอ่าน	+1	+1	+1	3.00	1.00
4.3 ขนาดและความหนาของหนังสือ	+1	+1	+1	3.00	1.00
4.4 คุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์	+1	+1	+1	3.00	1.00
4.5 ตัวอักษรที่พิมพ์สวยงาม อ่านง่ายและชัดเจน	+1	+1	+1	3.00	1.00
4.6 ขนาดของตัวอักษร การวางจังหวะการพิมพ์ตัวอักษร การจัดช่องว่างระหว่างภาพและตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย	+1	+1	+1	3.00	1.00
4.7 การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าทำได้เหมาะสม	+1	+1	+1	3.00	1.00
4.8 สีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ	+1	+1	+1	3.00	1.00
5. ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านภาพประกอบและแผนที่ 5.1 ลักษณะของภาพประกอบสีสันสวยงามและชัดเจน	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่16 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			$\sum R$	IOC
	1	2	3		
5.2 ขนาดของภาพประกอบเหมาะสมกับหน้ากระดาษและขนาดของตัวอักษร	+1	+1	+1	3.00	1.00
5.3 จำนวนภาพประกอบเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป	+1	+1	+1	3.00	1.00
5.4 ภาพประกอบและแผนที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน	+1	+1	+1	3.00	1.00
5.6 ภาพประกอบ แผนที่และคำอธิบายภาพให้สาระที่ชัดเจน สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา	+1	+1	+1	3.00	1.00
6. ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านแบบฝึกหัดท้ายบท 6.1 ส่งเสริมความรู้ และทักษะการคิดได้หลากหลาย	+1	+1	+1	3.00	1.00
6.2 กิจกรรมในแบบฝึกหัดช่วยกระตุ้นความคิดให้กว้างไกล	+1	+1	+1	3.00	1.00
6.3 ส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	+1	+1	+1	3.00	1.00
7. ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านกิจกรรมเสนอแนะ 7.1 กิจกรรมเสนอแนะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
7.2 กิจกรรมเสนอแนะน่าสนใจหลากหลายและสามารถปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	3.00	1.00
8. ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้านคุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ 8.1 ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่16 (ต่อ)

รายการประเมิน	**ระดับความคิดเห็น**			$\sum R$	**IOC**
	1	**2**	**3**		
8.2 ปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น	+1	+1	+1	3.00	1.00
8.3 มีสาระประโยชน์เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	+1	+1	+1	3.00	1.00
8.4 ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	+1	+1	+1	3.00	1.00
8.5 สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	+1	+1	+1	3.00	1.00
เฉลี่ยรวม	**1.00**				

ตารางที่ 17 สรุปความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ของนักเรียน

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. วัตถุประสงค์ 1.1 บอกจุดประสงค์ของเรื่องที่อ่านชัดเจน	3.48	0.55	มาก	1
1.2 จำนวนข้อของจุดประสงค์เหมาะสม	3.36	0.53	มาก	2
รวม	**3.42**	**0.43**	**มาก**	**5**
2. เนื้อหา 2.1 เนื้อหาสาระในหนังสือสอดคล้องกับจุดประสงค์	3.59	0.50	มากที่สุด	2
2.2 จัดลำดับเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ	3.50	0.59	มากที่สุด	3
2.3 ความยาวแต่ละเรื่องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน	3.23	0.52	มาก	6
2.4 ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียน	3.73	0.54	มากที่สุด	1
2.5 เนื้อหาสาระของแต่ละบทมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน	3.50	0.59	มากที่สุด	3
2.6 ได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน	3.07	0.63	มาก	7
2.7 สามารถสรุปเรื่องราวหรือใจความสำคัญของเรื่องได้	3.32	0.47	มาก	5
รวม	**3.43**	**0.30**	**มาก**	**4**
3. การใช้ภาษา 3.1 การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน	3.39	0.58	มาก	4
3.2 ใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและเข้าใจง่าย	3.45	0.50	มาก	2

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
3.3 เรียบเรียงภาษาได้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล สละสลวย ชวนอ่าน ไม่น่าเบื่อ	3.25	0.58	มาก	5
3.4 การสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย	3.48	0.55	มาก	1
3.5 คำชี้แจงการใช้หนังสือชัดเจน	3.40	0.58	มาก	3
รวม	**3.41**	**0.33**	**มาก**	**6**
4. ลักษณะรูปเล่มและการพิมพ์ 4.1 การจัดทำรูปเล่มเหมาะสม เปิดอ่านได้ง่าย	3.44	0.62	มาก	6
4.2 ลักษณะของปกหนังสือน่าสนใจ ชวนให้อยากอ่าน	3.36	0.68	มาก	7
4.3 ขนาดและความหนาของหนังสือ	3.33	0.52	มาก	8
4.4 คุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์	3.76	0.44	มากที่สุด	2
4.5 ตัวอักษรที่พิมพ์สวยงาม อ่านง่าย และชัดเจน	3.77	0.42	มากที่สุด	1
4.6 ขนาดของตัวอักษร การวางจังหวะการพิมพ์ตัวอักษร การจัดช่องว่างระหว่างภาพและตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย	3.64	0.48	มากที่สุด	3
4.7 การบรรจุคำหรือข้อความในแต่ละหน้าทำได้เหมาะสม	3.62	0.49	มากที่สุด	4
4.8 สีสันสวยงามดึงดูดความสนใจ	3.62	0.54	มากที่สุด	5
รวม	**3.57**	**0.28**	**มากที่สุด**	**1**

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
5. ภาพประกอบและแผนที่ 5.1 ลักษณะของภาพประกอบสีสันสวยงามและชัดเจน	3.60	0.54	มากที่สุด	1
5.2 ขนาดของภาพประกอบเหมาะสมกับหน้ากระดาษและขนาดของตัวอักษร	3.58	0.54	มากที่สุด	2
5.3 จำนวนภาพประกอบเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป	3.56	0.55	มากที่สุด	3
5.4 ภาพประกอบและแผนที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน	3.36	0.57	มาก	5
5.6 ภาพประกอบ แผนที่และคำอธิบายภาพให้สาระที่ชัดเจนสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา	3.47	0.59	มาก	4
รวม	**3.51**	**0.36**	**มากที่สุด**	**3**
6. แบบฝึกหัดท้ายบท 6.1 ส่งเสริมความรู้ และทักษะการคิดได้หลากหลาย	3.44	0.59	มาก	2
6.2 กิจกรรมในแบบฝึกหัดช่วยกระตุ้นความคิดให้กว้างไกล	3.36	0.61	มาก	3
6.3 ส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	3.44	0.55	มาก	1
รวม	**3.41**	**0.37**	**มาก**	**6**
7. ด้านกิจกรรมเสนอแนะ 7.1 กิจกรรมเสนอแนะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.38	0.54	มาก	1
7.2 กิจกรรมเสนอแนะน่าสนใจหลากหลายและสามารถปฏิบัติจริงได้	3.33	0.60	มาก	2
รวม	**3.36**	**0.48**	**มาก**	**8**

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
8. คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ 8.1 ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น	3.60	0.50	มากที่สุด	2
8.2 ปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.67	0.48	มากที่สุด	1
8.3 มีสาระประโยชน์เหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	3.51	0.55	มากที่สุด	4
8.4 ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.53	0.59	มากที่สุด	3
8.5 สามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.44	0.50	มาก	5
รวม	**3.55**	**0.30**	**มากที่สุด**	**2**
รวมทั้ง 8 ด้าน	**3.46**	**0.26**	**มาก**	

ภาคผนวก ง

หนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

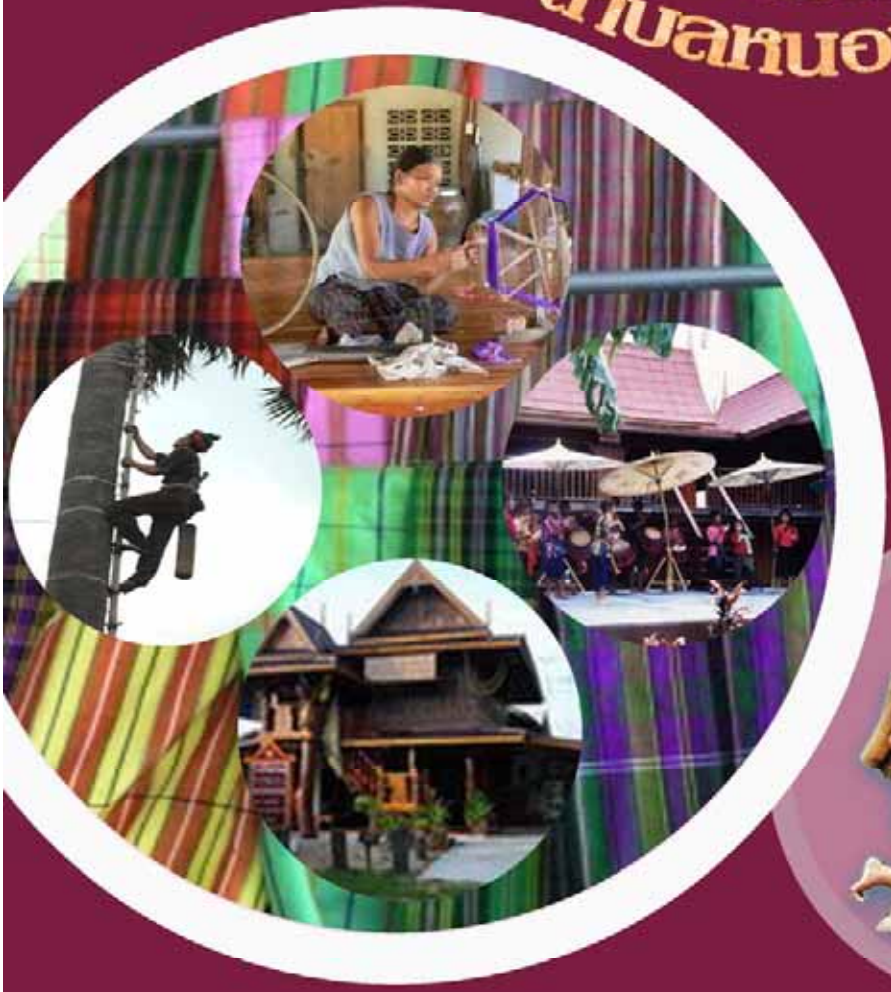

โดย นางอมรา ชวนขยัน

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

เรื่อง

แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

จัดทำโดย

นางอมรา ชวนขยัน

โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี

อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เล่มนี้เรียบเรียงขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเสริมเนื้อหาในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 4 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 4 บท ประกอบด้วย

บทที่ 1 ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว

บทที่ 3 สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

บทที่ 4 ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัดท้ายบทและแบบทดสอบให้นักเรียนได้ทำเป็นการประเมินความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนเอง ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญ ความเป็นมาของตำบลหนองขาว รวมทั้งมีความภาคภูมิใจในวิถีการดำเนินชีวิตและภูมิปัญญาของคนในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน สามารถที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ รวมทั้งผู้ที่สนใจได้อ่านก็จะได้รับประโยชน์ด้วย

อมรา ชวนขยัน

สารบัญ

หน้า

คำนำ ก

สารบัญ ข

คำชี้แจงการใช้หนังสือ ค

คำขวัญ 1

บทที่ 1 ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว.....2

สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้…….....3

ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว…….....4

ที่ตั้งและอาณาเขตของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว…….....6

ภูมิหลังของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว….....9

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว.....9

สภาพทางสังคม.....12

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ.....13

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.....16

กิจกรรมเสนอแนะ.....17

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1.....18

บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาของตำบลหนองขาว.....21

สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้.....22

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตำบลหนองขาว.....23

ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์.....24

ชุมชนสมัยประวัติศาสตร์.....26

เหตุการณ์และความสำคัญประวัติศาสตร์ในอดีต.....26

เหตุการณ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา.....26

เหตุการณ์ในสมัยกรุงธนบุรี.....28

เหตุการณ์ในสมัยรัตนโกสินทร์.....29

สมัยสงครามโลก.....38

กิจกรรมเสนอแนะ.....40

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2.....41

หน้า

บทที่ 3 สถานที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว.....44
สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้.....45
วัดอินทาราม (วัดหนองขาว).....46
ประวัติความเป็นมา.....46
โบราณสถานที่สำคัญ.....47
แหล่งเรียนรู้อื่นในวัดอินทาราม.....49
ประวัติเจ้าอาวาสวัดอินทาราม.....50
คุณค่าของวัดอินทาราม.....54
พิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาว.....55
สาระที่นำเสนอภายในพิพิธภัณฑ์บ้านหนองขาว.....55
คุณค่าของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านหนองขาว.....66
กิจกรรมเสนอแนะ.....68
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 3.....69
บทที่ 4 ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว 72
สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้…….....73
ภูมิปัญญาในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว.....74
ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม.....75
ข้าวซ้อมมือ.....76
น้ำตาลสด.....82
ภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม.....87
ผ้าขาวม้าร้อยสี.....88
ภูมิปัญญาด้านความเชื่อและประเพณี.....100
ประเพณีความเชื่อเรื่องหม้อยายของชาวบ้านหนองขาว.....100
กิจกรรมเสนอแนะ.....106
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 4.....107
แบบทดสอบหลังเรียน.....111
บรรณานุกรม.....118

หน้า

ภาคผนวก.....120
เฉลยคำตอบแบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1.....121
เฉลยคำตอบแบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2.....123
เฉลยคำตอบแบบฝึกหัดท้ายบทที่ 3.....125
เฉลยคำตอบแบบฝึกหัดท้ายบทที่ 4.....127
เฉลยคำตอบแบบทดสอบหลังเรียน.....130
วิทยากรท้องถิ่น…….....132
ประวัติผู้เขียน.....134

คำชี้แจงการใช้หนังสือ

1. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวเล่มนี้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมนอกเวลา
2. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้จำนวน 4 บท กิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัดท้ายบทและแบบทดสอบตนเองหลังเรียนพร้อมเฉลย
3. ให้นักเรียนศึกษาสาระการเรียนรู้ทีละบท แล้วทำแบบฝึกหัดท้ายบทและประเมินตนเองจากใบเฉลยคำตอบ
4. เมื่อนักเรียนศึกษาสาระการเรียนรู้ครบ 4 บทแล้วให้ทำแบบทดสอบเพื่อประเมินตนเองหลังเรียนแล้วตรวจคำตอบจากใบเฉลยคำตอบในภาคผนวก แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

คำขวัญ

ท้องถิ่นคนขยัน กล่าวขวัญวัวลาน
ตำนานหลวงพ่อ
ผ้าทอหนองขาว สะเดาลือชื่อ
ข้าวหอมซ้อมมือ เลื่องลือน้ำตาลสด

บทที่ 1

สาระสำคัญ

เทศบาลตำบลหนองขาวเป็นหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยหนึ่ง ตั้งอยู่ในตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มายาวนาน เดิมเรียกว่า“หนองหญ้าดอกขาว” ปัจจุบันเรียกสั้น ๆว่า “หนองขาว”

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกที่ตั้งของตำบลหนองขาวและอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรีได้
2. นักเรียนอธิบายภูมิหลังของเทศบาลตำบลหนองขาวได้
3. นักเรียนระบุลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศของตำบลหนองขาวได้
4. นักเรียนอธิบายลักษณะสภาพทั่วไปทางสังคมในด้านการศึกษา ศาสนา อาชีพของประชากรในตำบลหนองขาวได้

สาระการเรียนรู้

ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

1. ที่ตั้งและอาณาเขตของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
2. ภูมิหลังของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
3. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว
4. สภาพทางสังคม
5. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

เขตเทศบาลตำบลหนองขาวอยู่ทางเหนือสุดของอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย อำเภอท่าม่วงตั้งอยู่ทางตอนล่างของจังหวัดกาญจนบุรี กาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิศาสตร์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆอีกหลายจังหวัดในภาคตะวันตก เนื่องจากมีพื้นที่กว้างขวางและมีภูมิประเทศทั้งเขตภูเขาสูงและที่ราบลุ่มแม่น้ำ สภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าว เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นแหล่งเศรษฐกิจทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมท่องเที่ยว

จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา อำเภอพนมทวน อำเภอบ่อพลอย อำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ อำเภอสังขละบุรี อำเภอเลาขวัญ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอหนองปรือและอำเภอห้วยกระเจา รวม 95 ตำบล 943 หมู่บ้าน 206 ชุมชน 31 เทศบาล 90 องค์การบริหารส่วนตำบล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด

แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี

อำเภอท่าม่วง ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดกาญจนบุรีตามถนนแสงชูโต 11 กิโลเมตร พื้นที่อำเภอท่าม่วงมีรูปร่างคล้ายรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ขนาดประมาณ 610.97 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 437,500 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.69 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดกาญจนบุรี อำเภอท่าม่วงมีพื้นที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ของอำเภออื่น ๆ อำเภอท่าม่วงแบ่งเขตการปกครองเป็น 13 ตำบล คือ ตำบลท่าล้อ เขาน้อย ท่าม่วง ม่วงชุม วังขนาย บ้านใหม่ ท่าตะคร้อ วังศาลา หนองตากยา รางสาลี่ **หนองขาว** ทุ่งทองและพังตรุ มีหมู่บ้านรวมทั้งสิ้น 113 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอท่าม่วง ประกอบด้วย เทศบาล 8 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 10 แห่ง ดังนี้

อำเภอท่าม่วง

- **เทศบาลเมืองกาญจนบุรี** ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลท่าล้อ
- **เทศบาลตำบลท่าม่วง** ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลท่าม่วง
- **เทศบาลตำบลสำรอง** ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลพังตรุ
- **เทศบาลตำบลหนองขาว** ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลหนองขาว
- **เทศบาลตำบลหนองตากยา** ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลหนองตากยา
- **เทศบาลตำบลวังขนาย** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวังขนายทั้งตำบล
- **เทศบาลตำบลวังศาลา** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวังศาลาทั้งตำบล
- **เทศบาลตำบลท่าล้อ** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าล้อ (นอกเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี)
- **องค์การบริหารส่วนตำบลท่าม่วง** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าม่วง (นอกเขตเทศบาลตำบลท่าม่วง)
- **องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาว** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองขาว (นอกเขตเทศบาลตำบลหนองขาว)
- **องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทุ่งทองทั้งตำบล
- **องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเขาน้อยทั้งตำบล
- **องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงชุม** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลม่วงชุมทั้งตำบล
- **องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ทั้งตำบล
- **องค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพังตรุ (นอกเขตเทศบาลตำบลสำรอง)
- **องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะคร้อ** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าตะคร้อทั้งตำบล
- **องค์การบริหารส่วนตำบลรางสาลี่** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลรางสาลี่ทั้งตำบล
- **องค์การบริหารส่วนตำบลหนองตากยา** ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองตากยา (นอกเขตเทศบาลตำบลหนองตากยา)

ที่ตั้งและอาณาเขตของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

เขตเทศบาลตำบลหนองขาวตั้งอยู่ในอาณาเขตตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีเนื้อที่ 64 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของพื้นที่จังหวัด โดยมีทิศเหนือติดกับตำบลทุ่งสมอ อำเภอพนมทวน ทิศใต้ติดกับตำบลท่าล้อ อำเภอท่าม่วง ทิศตะวันออกติดกับตำบลทุ่งทอง อำเภอท่าม่วง และทิศตะวันตกติดกับตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี

หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลหนองขาว เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลหนองขาว รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตำบลหนองขาวเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 9 ก ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 มีพื้นที่ในเขตการปกครองประมาณ 0.84 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 9 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านกลาง ชุมชนดอนสันตะเคียน ชุมชนบ้านกล้วย ชุมชนบ้านไผ่งาม ชุมชนบ้านนอก ชุมชนบ้านดอนกอก ชุมชนดอนเฒ่าสมสามัคคี ชุมชนหนองหญ้าดอกขาว ชุมชนโคกมะขวิดมิตรสัมพันธ์ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของหมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10 และ 12 ของตำบลหนองขาว

แผนที่แสดงชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

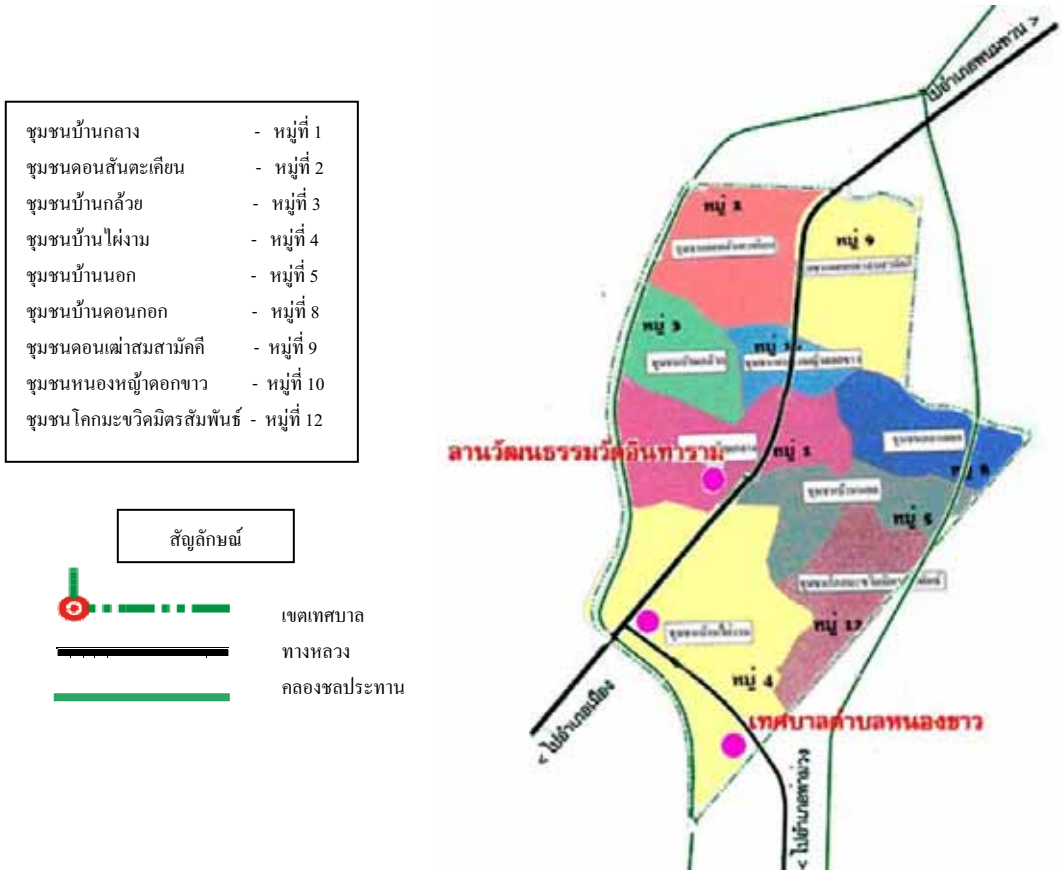

เทศบาลตำบลหนองขาวอยู่ในตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอท่าม่วง ซึ่งห่างจากตัวอำเภอท่าม่วงประมาณ 9 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดกาญจนบุรีประมาณ 11 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 125 กิโลเมตร มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ

ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ตั้งอยู่ริมคลองส่งน้ำชลประทานฝั่งตะวันออก ตรงริมทางสายดอนชะสาน ฟากตะวันออกเป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ 2 ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ตอนกาญจนบุรี - อู่ทอง ฟากตะวันออกตรงริมทางสายหมู่บ้านดอนใหญ่ฟากเหนือจากหลักเขตที่ 2 เลียบตามริมถนนสายหมู่บ้านดอนใหญ่ฟากเหนือ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ 3 ตั้งอยู่ห่างจากหลักเขตที่ 2 ระยะ 240 เมตร

ทิศตะวันออก

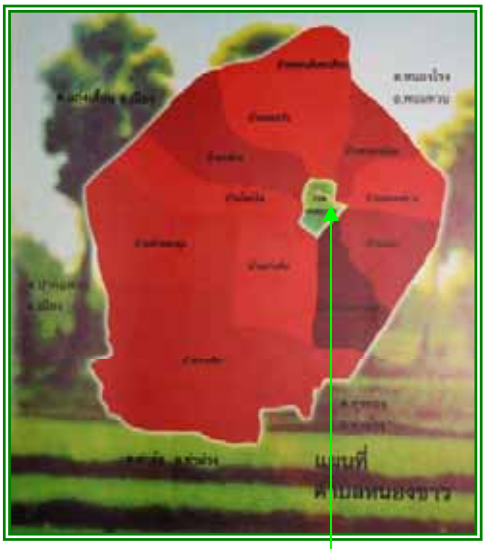

จากหลักเขตที่ 3 เป็นเส้นตรงไปทางทิศใต้ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางสายตาปู่ฟากเหนือ ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ตอนกาญจนบุรี - อู่ทอง ตามแนวระยะ 320 เมตรจากหลักเขตที่ 4 เลียบตามริมทางสายศาลตาปู่ฟากเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่ตรงสามแยกศาลตาปู่ ห่างจากหลักเขตที่ 4 ระยะ 360 เมตร จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองส่งน้ำชลประทานฝั่งตะวันออก ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ตอนกาญจนบุรี - อู่ทอง ตามแนวคลองระยะ 560 เมตร

ทิศใต้

จากหลักเขตที่ 6 เลียบตามริมคลองส่งน้ำชลประทานฝั่งตะวันออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองชลประทานฝั่งตะวันออกตรงริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ตอนกาญจนบุรี - อู่ทองฟากตะวันตก

ทิศตะวันตก

จากหลักเขตที่ 7 เลียบตามริมคลองส่งน้ำชลประทานฝั่งตะวันออกไปทางทิศเหนือบรรจบหลักเขตที่ 1

แผนที่เขตเทศบาลตำบลหนองขาว

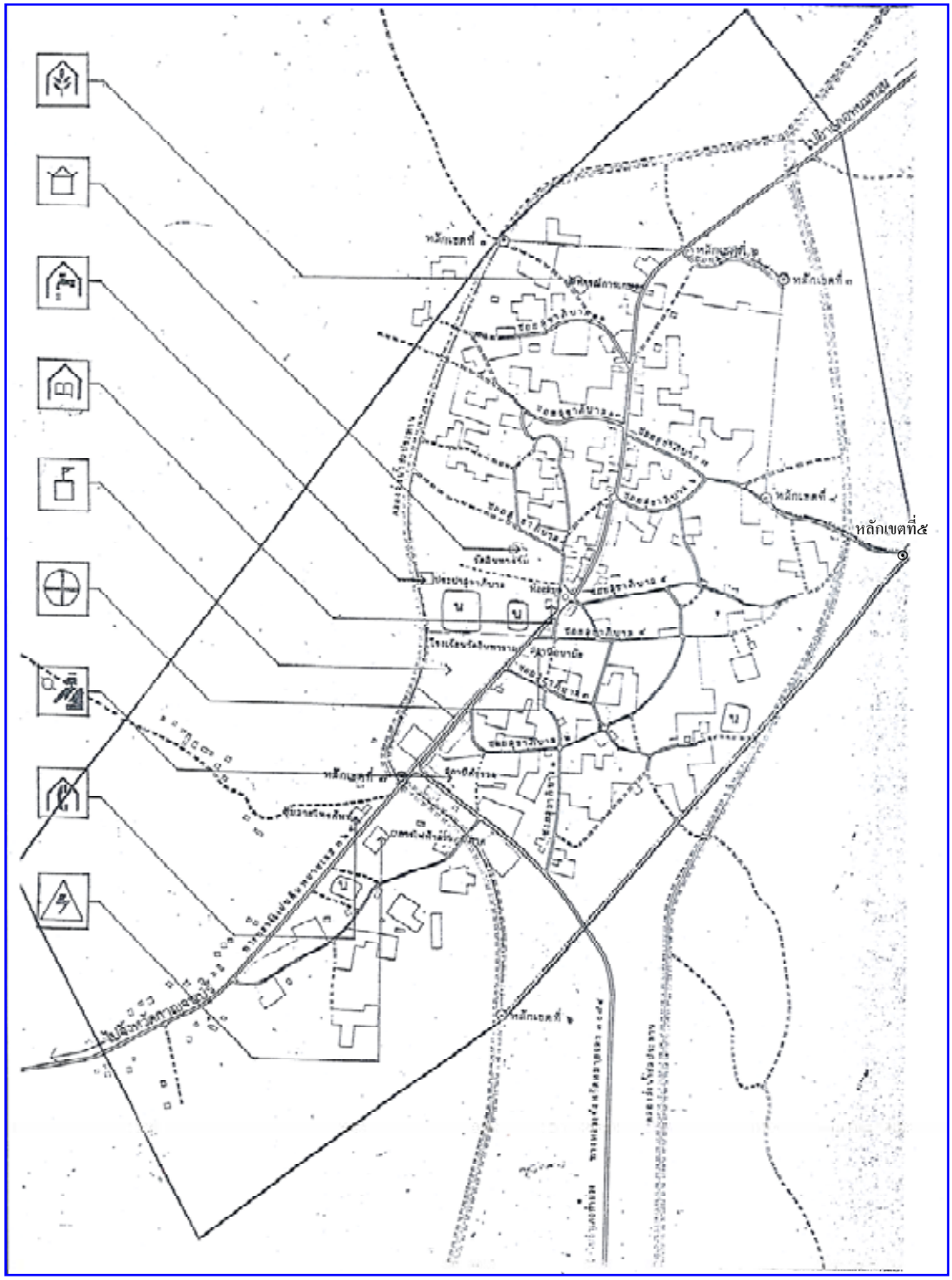

ภูมิหลังของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

เทศบาลตำบลหนองขาวอยู่ในตำบลหนองขาว ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าตามแนวชายแดนและเส้นทางเดินทัพในสงครามระหว่างไทย - พม่า มีความสำคัญในฐานะชุมชนบนเส้นทางสงครามไทย - พม่า ผ่านด่านเจดีย์สามองค์ ประวัติของหมู่บ้านบันทึกในสมุดไทยโดยพระสงฆ์รูปหนึ่งซึ่งปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่วัด ระบุว่า หนองขาวเกิดจากการรวมกันของหมู่บ้านเก่าสองแห่ง คือ บ้านดงรังและบ้านดอนกระเดื่อง ซึ่งถูกพม่าตีแตกเมื่อปี 2310 ระหว่างสงครามเสียกรุงสมัยอยุธยา บ้านเรือนและวัดถูกเผาพังพินาศ ภายหลังสงคราม ชาวบ้านที่พากันหลบหนีภัยสงครามไปอยู่ตามเขากันเป็นเวลานาน ก็มารวมตัวกันทำกินบริเวณริมหนองน้ำใหญ่ที่เรียกว่า “หนองหญ้าดอกขาว” ต่อมาชื่อหนองน้ำ ได้กลายเป็นชื่อเรียกสั้น ๆว่า “หนองขาว”

หญ้าดอกขาว

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของเขตเทศบาลตำบลหนองขาว

ลักษณะภูมิประเทศ

เนื่องจากตำบลหนองขาวเป็นพื้นที่อยู่ในเขตอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ อย่างไรก็ตาม ตำบลหนองขาวเป็นพื้นที่เล็ก ๆส่วนหนึ่งเท่านั้น จึงขอกล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อความเข้าใจเป็นพื้นฐานไปพร้อมกันด้วย เพราะว่าภูมิประเทศของจังหวัดนี้ จะมีอิทธิพลต่อภูมิอากาศของตำบลหนองขาวด้วยเช่นกัน รวมทั้งจะมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชากรในตำบลหนองขาวต่อเนื่องกันต่อไปด้วย

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดกาญจนบุรี

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดกาญจนบุรีสามารถแบ่งออกเป็น 3 เขตใหญ่ ได้แก่ เขตภูเขาและที่สูง เขตที่ราบลูกฟูกและเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ

1. เขตภูเขาและที่สูง ได้แก่ พื้นที่ทางด้านทิศเหนือของจังหวัด ซึ่งมีลักษณะเป็นเทือกเขาต่อเนื่องมาจากเทือกเขาถนนธงชัย และทางด้านตะวันตกของจังหวัดซึ่งมีเทือกเขาตะนาวศรีทอดยาวไปทางด้านใต้ กั้นพรมแดนระหว่างไทยกับประเทศเมียนม่าร์ บริเวณนี้เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำสำคัญของจังหวัด ทำให้พื้นที่ทางด้านตะวันออกของภูเขาเป็นเขตอับฝน ค่อนข้างแห้งแล้งเกือบทั้งจังหวัด

แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี แสดงลักษณะภูมิประเทศ

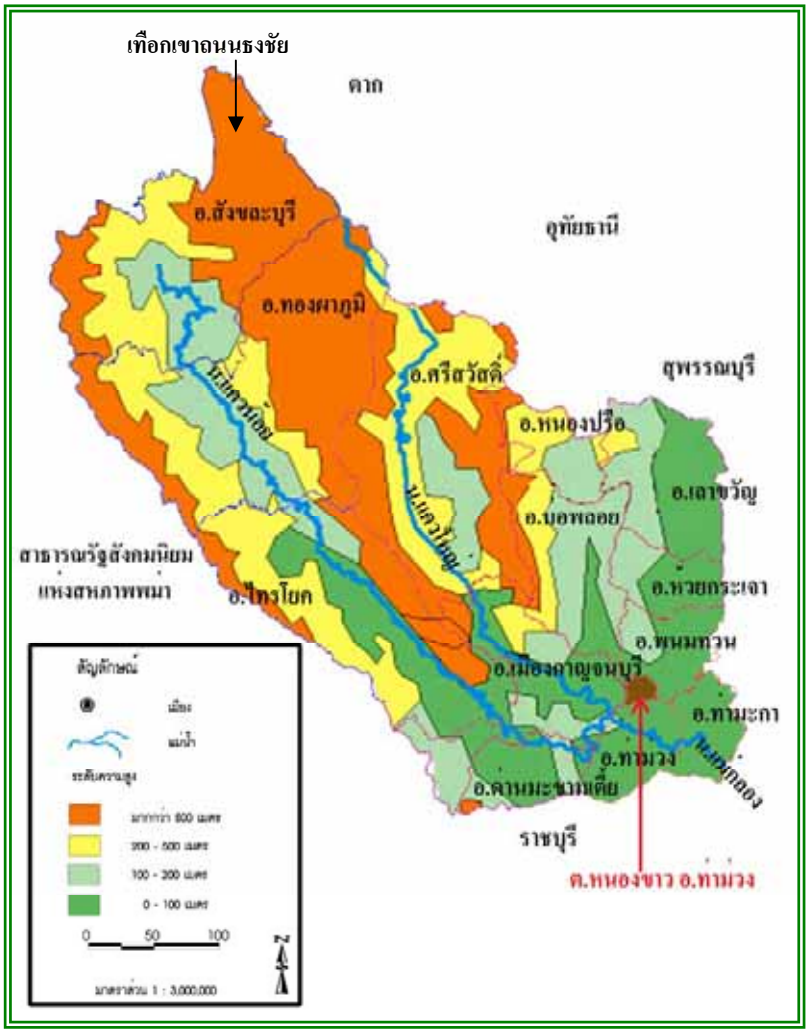

2. เขตที่ราบลูกฟูก คือ พื้นที่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด ซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบสลับกับเนินเขาเตี้ย ได้แก่ บริเวณอำเภอเลาขวัญ อำเภอบ่อพลอยและบางส่วนของอำเภอท่าม่วง

3. เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ คือ พื้นที่ทางด้านใต้ของจังหวัดซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ บริเวณอำเภอท่ามะกา อำเภอท่าม่วง บางส่วนของอำเภอพนมทวนและอำเภอเมืองกาญจนบุรี

ตำบลหนองขาว อยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ ตั้งอยู่บริเวณชายขอบที่สูงในเขตอำเภอท่าม่วงติดต่อกับอำเภอเมืองและอำเภอพนมทวน พื้นที่เป็นที่ดอน สภาพภูมิประเทศแบ่งเป็นสองฝั่ง คือ เขตป่าไม้และภูเขา เป็นที่สูงทางทิศตะวันตก กับพื้นที่ราบลุ่มซึ่งเป็นทุ่งนาทางทิศตะวันออก ซึ่งพื้นที่ในเขตนี้ได้รับน้ำจากแม่น้ำแม่กลองที่เกิดจากน้ำในแม่น้ำแควน้อยและแม่น้ำแควใหญ่

เขื่อนแม่กลอง

ไหลมาบรรจบกันที่ตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี แล้วไหลผ่านอำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เข้าสู่จังหวัดราชบุรีที่อำเภอบ้านโป่ง ไปผ่านเขตอำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรีแล้วไหลลงสู่ทะเลที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม แต่ปัจจุบันตำบลหนองขาวขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร ต้องอาศัยน้ำจากโครงการเขื่อนแม่กลองซึ่งเป็นโครงการเขื่อนทดน้ำขนาดใหญ่ที่มีประตูเรือปิดกั้นแม่น้ำแม่กลองที่อำเภอท่าม่วง โดยน้ำจะเข้าสู่พื้นที่เกษตร โดยส่งน้ำเข้าคลองส่งน้ำสายท่าล้อ-หนองขาว และสายหนองขาว-หนองโรง ซึ่งจะส่งน้ำให้เกษตรกรในฤดูทำนาทุกปีปีละประมาณ 140 วัน ราษฎรได้รับน้ำผ่านจากตำบลท่าล้อ ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วงและตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน

ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลหนองขาวมีภูมิอากาศเหมือนกับพื้นที่บริเวณต่าง ๆในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อน (AW) เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีทิวเขาเป็นแนวยาวกั้นดินแดนทางตะวันตก จึงทำให้มีอุณหภูมิสูงและอากาศร้อนอบอ้าวมากในฤดูร้อน แห้งแล้งในฤดูหนาว ในช่วงฤดูฝนและฤดูแล้ง มีลักษณะอากาศแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด จึงแบ่งเป็น 3 ฤดูกาล คือ

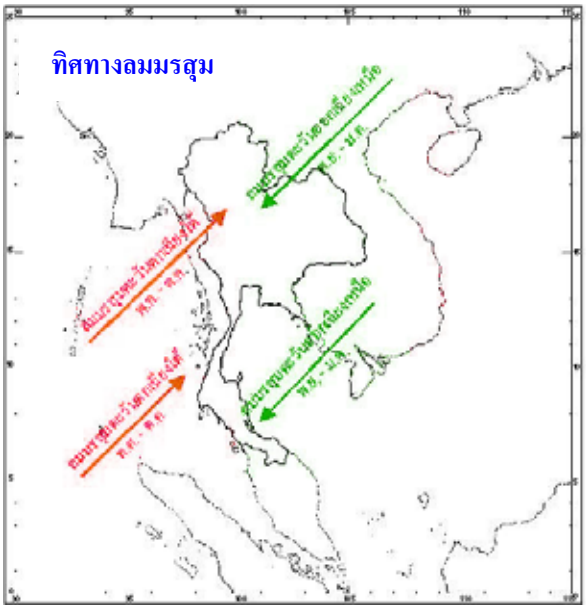

ฤดูร้อน เริ่มเมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือสิ้นสุดลง คือ ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ในระยะนี้เป็นช่วงที่ลมฝ่ายใต้พัดมาปกคลุม ทำให้อากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป โดยมีอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน

ฤดูฝน เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดพาความชื้นจากมหาสมุทรเข้ามาสู่ประเทศไทย ทำให้ฝนตกชุก อากาศมีความชื้นสูง การแพร่กระจายของฝนแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด บริเวณพื้นที่ตอนบนเขตอำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ อำเภอสังขละบุรี มีฝนตกชุกและมีช่วงการกระจายของฝนมากกว่าอำเภออื่น ๆตอนล่าง เช่น อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอบ่อพลอย เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นที่อับฝน ทำให้ฝนตกน้อย ปริมาณน้ำฝนวัดได้เฉลี่ยประมาณ 1,086. 2 มิลลิเมตรต่อปี เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนพฤศจิกายน โดยฝนจะตกชุกที่สุดในเดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดพาความหนาวเย็นและแห้งแล้งจากประเทศจีนลงมาปกคลุมจังหวัดกาญจนบุรี ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ไม่หนาวจัด ยกเว้นแต่บริเวณเทือกเขา อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.45 องศา – เซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 39.39 องศา – เซลเซียส

สภาพทางสังคม

ประชากร

ตำบลหนองขาวเป็นชุมชนเก่าและมีการตั้งถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวปัจจุบัน มีประชากรทั้งสิ้น 5,648 คน แยกเป็นประชากรชาย 2,663 คน ประชากรหญิง 2,985 คน จำนวนครัวเรือน 1,376 ครัวเรือน (ข้อมูล พ.ศ. 2551)

การศึกษา

โรงเรียนวัดอินทาราม

โรงเรียนในเขตเทศบาลมีจำนวน 2 แห่ง คือโรงเรียนวัดอินทาราม เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 1 แห่ง คือ โรงเรียนหนองขาวโกวิทพิทยาคม เปิดสอนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โบสถ์วัดอินทาราม

ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ในเขตเทศบาลมีวัดสำคัญอยู่ 1 แห่ง คือ วัดอินทาราม(วัดหนองขาว) ซึ่งถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนหนองขาว

(อ่านรายละเอียดในบทที่ 3)

การสาธารณสุข

ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีสถานีอนามัยตำบล 1 แห่ง คือ สถานีอนามัยตำบลหนองขาวและคลีนิคเอกชนจำนวน 2 แห่ง สำหรับบริการประชาชนในพื้นที่ที่เจ็บป่วยไม่มากนัก แม้จะมีโรงพยาบาลประจำจังหวัดอยู่ใกล้ ๆก็ตาม ก็มีผู้ใช้บริการพอสมควร

สถานีอนามัยตำบลหนองขาว

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของตำบลหนองขาวเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ฝนตกชุกในฤดูฝนและยังได้รับน้ำจากแม่น้ำแม่กลองอีกด้วย ประชากรในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือ อาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรม และอาชีพพาณิชยกรรม ถือว่ามีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

อาชีพเกษตรกรรม

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวส่วนใหญ่จะทำอาชีพเกษตรกรรมคือ ทำนา ทำไร่ ประมาณ 1,200 ครัวเรือน

นาข้าวบ้านหนองขาว

ทำนา ชาวบ้านหนองขาวทำนากันเป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านหนองขาวทำนาปีละ 1 ครั้ง เพราะต้องอาศัยน้ำฝน แต่ในปัจจุบันสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง เพราะอาศัยน้ำจากเขื่อนแม่กลอง ซึ่งจะปล่อยน้ำมาตามคลองส่งน้ำให้ปีละ 2 ครั้ง ครั้งแรกปล่อยให้ราษฎรทำนาปรัง ประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์และหยุดปล่อยน้ำประมาณเดือนมิถุนายน เพื่อให้ราษฎรได้เก็บเกี่ยวแล้วปล่อยน้ำครั้งที่ 2 ให้ราษฎรทำนาปีประมาณเดือนกรกฎาคม และหยุดปล่อยน้ำประมาณเดือนพฤศจิกายนเพื่อให้ราษฎรได้เก็บเกี่ยว ปัจจุบันยังมีการลงแขกกันอยู่ แต่จะเปลี่ยนมาเป็นลงแขกขนข้าวจากรถเกี่ยวข้าวแทนการลงแขกเกี่ยวข้าวเหมือนสมัยก่อน เพราะปัจจุบันชาวบ้านใช้รถเกี่ยวข้าวแทนการเกี่ยวข้าวโดยใช้แรงงานจากคน เพราะสะดวกและรวดเร็วกว่า

ทำไร่ เป็นการปลูกผักสวนครัวในไร่ หมายถึง การปลูกผักสวนครัวตามชายป่า ชายดอน เชิงเขา ซึ่งดินยังมีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ นิยมทำกันในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงที่รอเก็บเกี่ยวข้าว การปลูกพืชผักสวนครัวนิยมทำกันมาก ได้แก่ การปลูกผักชี มะเขือเทศ ถั่วลิสง มะเขือถั่วนาฝักยาว เป็นต้น ปัจจุบันชาวบ้านหนองขาวทำไร่ผักชีกันเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นพืชที่ทำรายได้ให้กับชาวบ้านหนองขาวปีละหลายพันบาทต่อครอบครัว

ไร่ผักชี

อาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

อุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ได้แก่ อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตรจำพวกโรงสีข้าว ตั้งแต่ขนาดกลางถึงขนาดเล็ก การใช้ที่ดินประเภทนี้คิดเป็นร้อยละ 0.18 ของพื้นที่ในเขตเทศบาล

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ภายในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว มีสถานที่ท่องเที่ยว 1 แห่ง คือ วัดอินทาราม (วัดหนองขาว) มีหลวงปู่พระป่าเลไลยก์ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บ้านโบราณ การสาธิตการทอผ้าด้วยมือ และในงานสงกรานต์ประจำปี ระหว่างวันที่ 13 -15 เมษายน จะมีการจัดงานอดีตเรืองรองบ้านหนองขาว เน้นการแสดงวิถีชีวิตพื้นบ้านของหนองขาว และในช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปี จะมีขบวนเกวียนแห่บุญในงานเทศน์มหาชาติอีกด้วย (อ่านรายละเอียดวัดอินทาราม ในบทที่ 3)

งานอดีตเรืองรองบ้านหนองขาว

หัตถกรรม

หลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านก็จะว่างจากการทำนาเป็นเวลา 3 เดือน คือตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ผู้หญิงหนองขาวที่มีฝีมือในการทอผ้าก็จะทอผ้า เพื่อจะได้นำผ้าที่ทอมาตัดเย็บเสื้อ กางเกง ผ้าถุง ผ้าขาวม้า ผ้านวม เพื่อเก็บไว้ใช้ในฤดูทำนา ถ้าเหลือจากใช้ในครัวเรือนแล้วก็จะแบ่งขาย

การกรอด้ายไว้ทอผ้า

การทอผ้า ในสมัยก่อนจะทอผ้าด้วยกี่มือ (หูก) ปัจจุบันการทอผ้าที่บ้านหนองขาวพัฒนาขึ้นจากเดิม โดยใช้กี่กระตุก จะทอได้วันละหลายเมตร และมีลวดลายที่สวยงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เรียกกันว่าผ้าขาวม้าร้อยสี การทอผ้าของบ้านหนองขาวปัจจุบันถือเป็นหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ผ้าที่ทอจะนำมาตัดเป็นเสื้อ กางเกง กระโปรง

การทอผ้าด้วยกี่มือ (หูก)

นอกจากนี้ อาจนำมาตัดเย็บเป็นของใช้ต่าง ๆ เช่น ย่าม ที่รองจาน ที่ใส่กระดาษชำระ ที่ใส่โทรศัพท์ ผ้าปูโต๊ะ ฯลฯ ทำรายได้ให้กับชาวบ้านหนองขาวอีกอาชีพหนึ่ง ประมาณ 111 ครัวเรือน (อ่านรายละเอียดในบทที่ 4)

อาชีพพาณิชยกรรม

ร้านค้าผ้าทอมือ

ย่านพาณิชยกรรมของชุมชนจะอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 ทั้งสองฝั่ง ประเภทสินค้าและบริการ จะเน้นการจำหน่ายสินค้าอุปโภคที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ มีร้านค้าผ้าทอมือและร้านค้าขนาดเล็ก (ร้านขายของชำ) กระจัดกระจายอยู่ในบริเวณบ้านพักอาศัย การใช้ที่ดินประเภทนี้ คิดเป็นร้อยละ 0.52 ของพื้นที่ในเขตเทศบาล

ชาวบ้านที่มีอาชีพค้าขายมักเป็นแม่ค้าหาบเร่ ซึ่งจะค้าขายเมื่อว่างจากการทำนา สินค้าที่ขายเป็นผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนหรือสินค้าที่คนในครัวเรือนหามาได้จากท้องถิ่นของตน ได้แก่ ตาลโตนด ถั่วลิสง ข้าวโพด มันเทศ ผักที่กินได้จากป่า ข้าวซ้อมมือ ผ้าทอ ปลาใส่เกลือ เป็นต้น ชาวบ้านทำการค้าประมาณ 100 ครัวเรือน ส่วนสินค้าทางการเกษตรส่วนใหญ่ นำมาขายส่งที่ตลาดในอำเภอเมืองกาญจนบุรี

แม่ค้าหาบเร่

ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ที่ทำการประปาและคลองชลประทาน

ทรัพยากรน้ำ ในเขตเทศบาลมีบ่อกักเก็บน้ำอยู่ 2 แห่ง คือ ในบริเวณวัดอินทารามและที่ทำการประปาของเทศบาลตำบลหนองขาว พื้นที่โดยรอบมีคลองชลประทานไหลผ่าน

คลองส่งน้ำให้เกษตรกรบ้านหนองขาว

ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวไม่มีพื้นที่ป่าไม้

สภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวปัจจุบัน มีสภาพเช่นเดียวกับชุมชนเมืองทั่วไป

อ่านจบแล้ว... อย่าลืม !

ทำแบบฝึกหัดท้ายบทด้วยนะจ๊ะ

กิจกรรมเสนอแนะ

- นักเรียนสามารถ**ศึกษาเพิ่มเติม**เกี่ยวกับภูมิหลังและสภาพทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวได้ **โดยการเดินทางไปศึกษาสถานที่จริง**ด้วยการโดยสารรถยนต์ประจำทางจากตัวเมืองกาญจนบุรี ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 15 นาที
- ให้นักเรียน**สังเกตสภาพทั่วไป**ตั้งแต่เดินทางจากตัวเมืองไปยังเขตเทศบาลตำบลหนองขาว ตามหัวข้อต่อไปนี้
  - ที่ตั้งและอาณาเขต
  - ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ
  - สภาพทางสังคม
  - โครงสร้างทางเศรษฐกิจ
- นักเรียนอาจใช้การ**สอบถามเพิ่มเติม**จากชาวบ้านหนองขาวเกี่ยวกับภูมิหลังของอาชีพและการดำเนินชีวิต
- **บันทึกข้อมูลต่าง ๆ**ที่ได้พบเห็น แล้วนำมา**บอกเล่า**ให้เพื่อน ๆฟัง

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1

คำชี้แจง

1. แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1 มีทั้งหมด 2 ข้อ ให้นักเรียนเติมคำตอบที่ถูกต้องลงในช่องว่างของกระดาษคำตอบทั้ง 2 ข้อ แล้วตรวจคำตอบจากเฉลยคำตอบในภาคผนวก หน้า 121
2. ให้นักเรียนนำคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินระดับความสามารถเพื่อประเมินว่านักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับใด แล้วนำทั้งคะแนนและระดับความสามารถใส่ไว้ในตารางประเมินความสามารถ ซึ่งอยู่ตอนท้ายของแบบฝึกหัด

1. ให้นักเรียนเขียนชื่ออำเภอในจังหวัดกาญจนบุรีและตำบลหนองขาวลงท้ายหมายเลข 1-14 ที่กำหนดให้ลงในช่องว่างของกรอบ ☐ด้านขวามือให้ถูกต้อง โดยให้ตรงกับหมายเลขในแผนที่จังหวัดกาญจนบุรีที่กำหนดไว้ด้านซ้ายมือ (14 คะแนน)

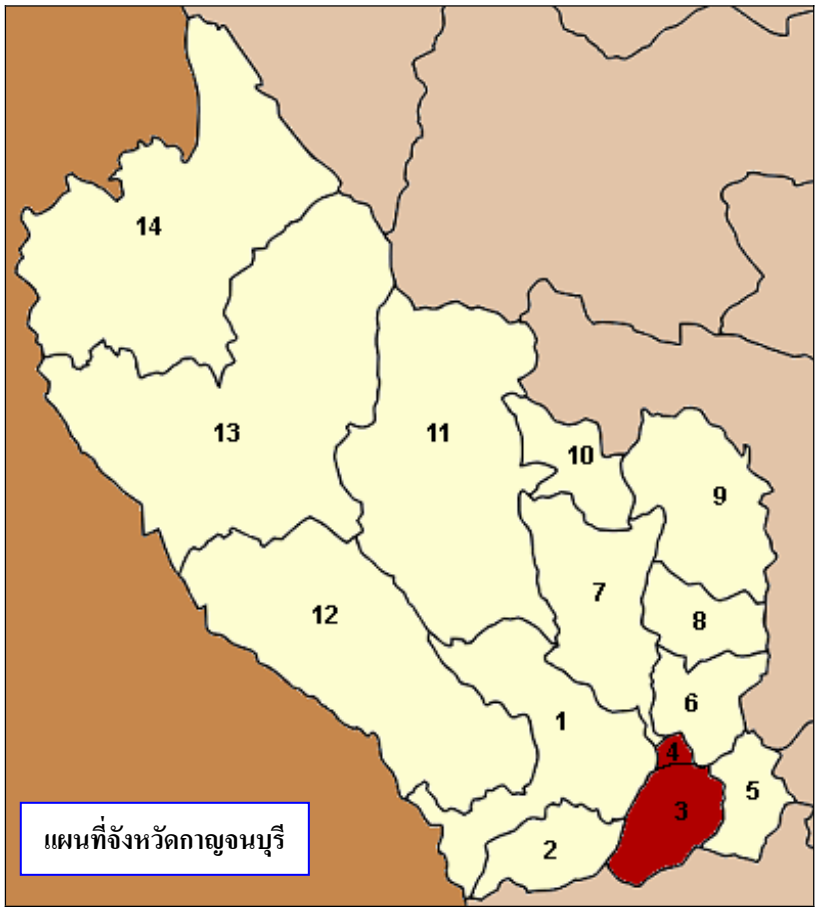

ชื่ออำเภอและตำบล

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

7.....

8.....

9.....

10.....

11.....

12.....

13.....

14.....

2. ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ โดยการเขียนคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้ ดังนี้

2.1 **เทศบาลตำบลหนองขาว** เปลี่ยนฐานะจากสุขาภิบาลมาเป็นเทศบาลตำบลเมื่อใด (1 คะแนน)

……

2.2 **เขตเทศบาลตำบลหนองขาว**ตั้งอยู่ทางทิศใดของอำเภอท่าม่วง (1 คะแนน)

……

2.3 **“หนองขาว”** มีชื่อเดิมว่าอย่างไร (1 คะแนน)

……

2.4 **ลักษณะภูมิประเทศ**ของตำบลหนองขาวเป็นแบบใดและอยู่ใน**ลักษณะภูมิอากาศ**แบบใด

ลักษณะภูมิประเทศ……..

……..…(1 คะแนน)

ลักษณะภูมิอากาศ……

……..….(1 คะแนน)

2.5 **การประกอบอาชีพของประชากร**ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวมีอะไรบ้าง ให้ตอบมาอย่างน้อย 2 อาชีพ (1 คะแนน)

……

……

……

ตรวจคำตอบ & ประเมินตนเองด้วยนะคะ

การประเมินความสามารถ	
คะแนนเต็ม	20
คะแนนที่ได้	
ระดับความสามารถ	

ตรวจให้คะแนน
ตัวเอง ด้วยนะ

เฉลยคำตอบ

แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1

คำชี้แจง

3. แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1 มีทั้งหมด 2 ข้อ ให้นักเรียนเติมคำตอบที่ถูกต้องลงในช่องว่างของกระดาษคำตอบทั้ง 2 ข้อ แล้วตรวจคำตอบจากเฉลยคำตอบในภาคผนวก หน้า 121
4. ให้นักเรียนนำคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินระดับความสามารถเพื่อประเมินว่านักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับใด แล้วนำทั้งคะแนนและระดับความสามารถใส่ไว้ในตารางประเมินความสามารถ ซึ่งอยู่ตอนท้ายของแบบฝึกหัด

1. ให้นักเรียนเขียนชื่ออำเภอในจังหวัดกาญจนบุรีและตำบลหนองขาวลงท้ายหมายเลข 1-14 ที่กำหนดให้ลงในช่องว่างของกรอบ ☐ด้านขวามือให้ถูกต้อง โดยให้ตรงกับหมายเลขในแผนที่จังหวัดกาญจนบุรีที่กำหนดไว้ด้านซ้ายมือ (14 คะแนน)

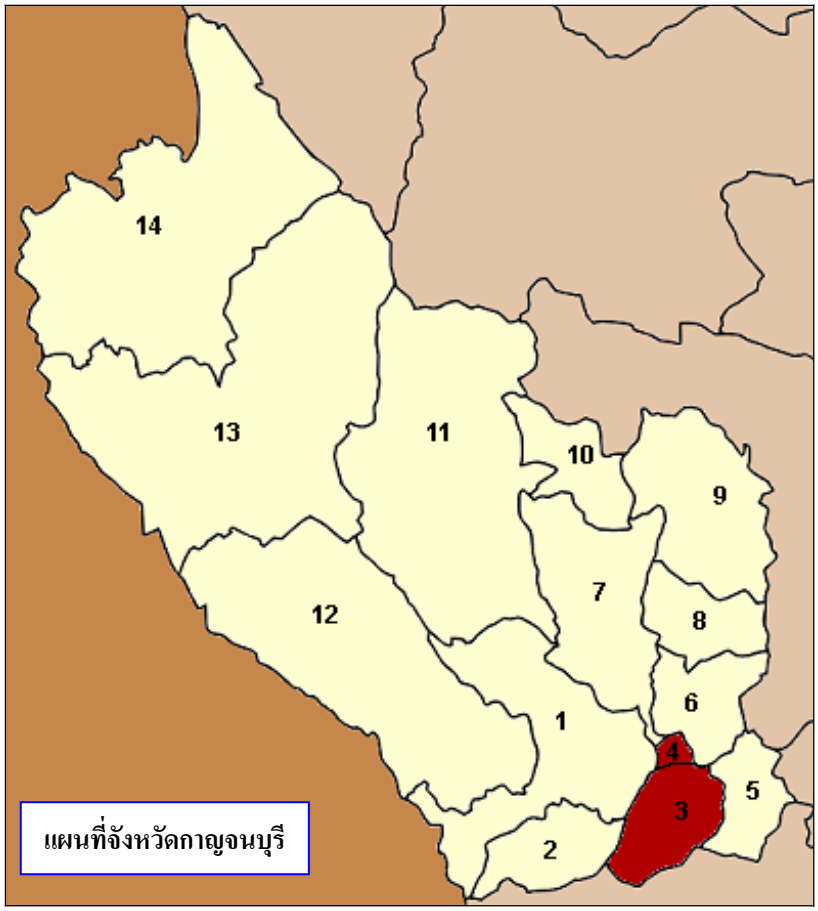

แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี

ชื่ออำเภอและตำบล

1. อ. เมืองกาญจนบุรี
2. อ. ด่านมะขามเตี้ย
3. อ. ท่าม่วง
4. ต. หนองขาว
5. อ. ท่ามะกา
6. อ. พนมทวน
7. อ. บ่อพลอย
8. อ. ห้วยกระเจา
9. อ. เลาขวัญ
10. อ. หนองปรือ
11. อ. ศรีสวัสดิ์
12. อ. ไทรโยค
13. อ. ทองผาภูมิ
14. อ. สังขละบุรี

2. ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ โดยการเขียนคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้ ดังนี้

2.1 **เทศบาลตำบลหนองขาว** เปลี่ยนฐานะจากสุขาภิบาลมาเป็นเทศบาลตำบลเมื่อใด (1 คะแนน)

วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542

2.2 **เขตเทศบาลตำบลหนองขาว**ตั้งอยู่ทางทิศใดของอำเภอท่าม่วง (1 คะแนน)

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอท่าม่วง

2.3 **“หนองขาว”** มีชื่อเดิมว่าอย่างไร (1 คะแนน)

หนองหญ้าดอกขาว

2.4 **ลักษณะภูมิประเทศ**ของตำบลหนองขาวเป็นแบบใดและอยู่ใน**ลักษณะภูมิอากาศ**แบบใด

ลักษณะภูมิประเทศ อยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่เป็นที่ดอน สภาพภูมิประเทศแบ่งเป็นสองฝั่ง คือเขตป่าไม้และภูเขา เป็นที่สูงทางทิศตะวันตก กับพื้นที่ราบลุ่มซึ่งเป็นทุ่งนาทางทิศตะวันออก (1 คะแนน)

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบฝนเมืองร้อน (AW) อุณหภูมิสูงและอากาศร้อนอบอ้าวมากในฤดูร้อน แห้งแล้งในฤดูหนาว (1 คะแนน)

2.5 **การประกอบอาชีพของประชากร**ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาวมีอะไรบ้าง ให้ตอบมาอย่างน้อย 2 อาชีพ (1 คะแนน) (นักเรียนสามารถเลือกตอบ 2 ใน 3 อาชีพ)

อาชีพของประชากรในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว คือ

1. อาชีพเกษตรกรรมได้แก่ ทำนา ทำไร่
2. อาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
   - อุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตร เช่น โรงสีข้าว , อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
   - หัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้า
3. อาชีพพาณิชยกรรม ได้แก่ จำหน่ายสินค้าอุปโภคที่จำเป็น ผ้าทอมือและของชำ สินค้าหาบเร่ ได้แก่ ตาลโตนด ถั่วลิสง ข้าวโพด มันเทศ ผักที่กินได้จากป่า ข้าวซ้อมมือ ผ้าทอ ปลาใส่เกลือ เป็นต้น ส่วนสินค้าเกษตร เช่น ข้าวหรือผักชี มักนำมาขายส่งที่ตลาดในอำเภอเมืองกาญจนบุรี

ภาคผนวก จ

ตัวอย่าง
หนังสือราชการของบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0520.107 (บฐ) / ๕๑๐๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๑๒ พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์อุบล อำนวย

ด้วย นางอมรา ชวนขยัน นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง "การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว" มีความประสงค์จะขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107 (นฐ) / ๒๑๐๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๑๒ พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์บุปผา พงษ์ไพบูลย์

ด้วย นางอมรา ชวนขยัน นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง "การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว" มีความประสงค์จะขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107 (นฐ) / 2110

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

12 พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ. พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์

ด้วย นางอมรา ชวนขยัน นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง "การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว" มีความประสงค์จะขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย เพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ว. 2065

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

12 พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และถ่ายภาพ

เรียน อาจารย์มนู อำนวย

ด้วย นางอมรา ชวนขยัน นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง "การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว" มีความประสงค์จะขอถ่ายภาพและสัมภาษณ์ท่านเพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ถ่ายภาพและสัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ว.1065

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

12 พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และถ่ายภาพ

เรียน คุณโสมฤทัย ทองแท้

ด้วย นางอมรา ชวนขยัน นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง "การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว" มีความประสงค์จะขอถ่ายภาพและสัมภาษณ์ท่านเพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ถ่ายภาพและสัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ว. 1065

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

12 พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์และถ่ายภาพ

เรียน คุณอารีย์รัตน์ พฤฑฒิกุล

ด้วย นางอมรา ชวนขยัน นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง "การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว" มีความประสงค์จะขอถ่ายภาพและสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ถ่ายภาพและสัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

/๐

โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัด อุดรธานี
เลขที่รับ 404/52
วันที่ - 5 มิ.ย. 2552
เวลา

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ ๒๑๐๗

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๑๒ พฤษภาคม 2551

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวิสุทธรังษี

ด้วย นางอมรา ชวนขยัน นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง "การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว" มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ปีที่ 1 ห้อง 5 ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตและแจ้งนักเรียนทราบเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

เรียน ผู้อำนวยการ
☑ เพื่อโปรดทราบ และพิจารณา
○ เห็นควรแจ้งกลุ่มอำนวยการ
☑ เห็นควรแจ้งกลุ่มพัฒนาวิชาการ
○ เห็นควรแจ้งกลุ่มบริหารทั่วไป
○ เห็นควรแจ้งกลุ่มกิจการนักเรียน
○ เห็นควรแจ้ง.....

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล นางอมรา ชวนขยัน

ที่อยู่ บ้านพักมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ต.หนองบัว อ. เมือง
จ.กาญจนบุรี 71000
โทรศัพท์ 08-1438-0199 , 0-3463-3162

ที่ทำงาน โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
โทรศัพท์ 0-3451-1773

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2517 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2518 สำเร็จการศึกษาระดับประโยคครูประถมศึกษา
วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2522 สำเร็จการศึกษาการศึกษาบัณฑิต
วิชาเอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2548 ศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2522 - 2527 อาจารย์ 1 โรงเรียนบางปะอิน “ ราชานุเคราะห์ ๑ ”
พ.ศ. 2527 - 2530 อาจารย์ 1 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี
พ.ศ. 2531 - 2547 อาจารย์ 2 โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี
พ.ศ. 2547 - ปัจจุบันครูชำนาญการ โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี